T.C

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANA BİLİM DALI

YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

03248 NUMARALI TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE BOYABAT KAZASININ KASABA VE KÖYLERİNİN SOSYO – EKONOMİK YAPISI (1844-1845) (H.1260-1261)

MÜZEYYEN USTAOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. SEVDA ÖZKAYA SOFU

TEMMUZ - 2021
KASTAMONU

T.C
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

03248 NUMARALI TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE BOYABAT KAZASININ KASABA VE KÖYLERİNİN SOSYO – EKONOMİK YAPISI (1844-1845) (H.1260-1261)

MÜZEYYEN USTAOĞLU

Danışman: Doç. Dr. Sevda ÖZKAYA SOFU
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Fahri MADEN
Jüri Üyesi: Dr. Öğretim Üyesi Işıl IŞIK BOSTANCI

KASTAMONU - 2021

TAAHHÜTNAME

"03248 Numaralı Temettuat Defterine Göre Boyabat Kazasının Kasaba ve Köylerinin Sosyo - Ekonomik Yapısı" adlı yüksek lisans tez çalışması, tasarımı, hazırlanması, araştırmaların yapılması ve içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulmuştur. Ayrıca Kastamonu Üniversitesi tez yazım kurallarına göre hazırlanıp bana ait olmayan bilgilerin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Müzeyyen USTAOĞLU

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

03248 NUMARALI TEMETTUAT DEFTERİNE GÖRE BOYABAT KAZASININ KASABA KÖYLERİNİNSOSYO - EKONOMİK YAPISI
MÜZEYYEN USTAOĞLU

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI
DANIŞMAN: DOÇ. DR. SEVDA ÖZKAYA SOFU

Osmanlı Devleti, Tanzimat'ın ilanı ile birlikte yeniden yapılanma dönemine girmiştir. Bununla birlikte büyük değişimler yaşanmıştır. Özellikle idari ve mali alanlarda başlayan reformları, siyasi, sosyal ve kültürel gelişmeler takip etmiştir. Osmanlı Devleti'nde gelir kaynaklarının temelini vergiler oluşturmaktadır. Bu nedenle devlet, kuruluşundan itibaren vergi kaynaklarının belirlenmesi konusunda önceki Türk devletlerinde uygulanan vergi sistemini esas alarak sayım yöntemi benimsemiştir. Osmanlı vergi sistemi Tanzimat Dönemi öncesi ve sonrası olmak üzere farklılıklar göstermektedir.

Osmanlı Devleti, 19. yüzyılda Tanzimat'la birlikte birçok alanda yenilikler yapmıştır. Bunlardan biri de mali alanda yapılan düzenlemelerdir. Bu dönemde devletin gelir kaynakları kayıt altına alınmıştır. Temettuat adı verilen bu defterlerde kaza, köy, mahalle, o dönemde yaşayan kişiler, vergi mükellefleri, isimleri, ödedikleri vergi miktarı, meslekleri, hane halkları, sahip olduğu mülkler, baktıkları hayvan sayısına kadar birçok konu hakkında bilgi yer almaktadır. Temetuat defterleri o döneme ışık tutan, dönemin sosyo - ekonomik yapısı hakkında bizleri bilgilendiren önemli bir bilgi kaynağıdır. Günümüzde temettuat defterleri Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Başkanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır.

Bu çalışmada 1844-45 (H.1260-1261) tarihleri arasında yapılan "03248 Numaralı Boyabat Kazasının Kasaba ve Köylerinin Temettuat Defteri" ana kaynak olarak kullanılmıştır. Tezimizin giriş bölümünde Boyabat ilçesi hakkında geçmişten günümüze aldığı yol ve Boyabat tarihine ışık tutan eserler araştırılmıştır. Birinci bölümde, temettuatın anlamı, genel özellikleri, muhtevası ve sosyal ve iktisadi tarih açısından önemine değinilmiştir. İkinci bölümde, Osmanlı vergi sistemi araştırılarak maliyenin geçmişten günümüze aldığı yol, vergi çeşitleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, Boyabat kazasının idari, sosyal ve ekonomik durumu araştırılarak bilgilendirilmeye çalışılmıştır. Son olarak da 03248 numaralı temettuat defterinin günümüz Türkçesine çevrilip temettuattaki bilgilerden ve çeşitli kaynaklardan yararlanılarak Boyabat'ın köylerinin sosyo ekonomik yapısı hakkında çeşitli bilgiler ortaya çıkarılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Osmanlı Devleti'nde Vergi Sistemi, Temettu Vergisi, Temettuat Defteri, Boyabat Kazası, Boyabat'ın Sosyo-Ekonomik Yapısı,

Temmuz 2021, 284 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

ACCORDING TO 03248 NUMBER OF DEPARTMENT BOOK BOYABAT ACCIDENT SOCIO – ECONOMIC STRUCTURE OF TOWN AND COTTERIES
MÜZEYYEN USTAOĞLU

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF HISTORY
CONTEMPORARY HISTORY
SUPERVISOR: DOÇ. DR. SEVDA ÖZKAYA SOFU

The Ottoman State entered a reconstruction period with the declaration of the Tanzimat. However, great changes have occurred. Political, social and cultural developments followed the reforms, especially in the administrative and financial areas. Taxes constitute the basis of income sources in the Ottoman Empire. For this reason, the state has adopted a counting method based on the tax system applied in previous Turkish states in determining tax resources since its establishment. The Ottoman tax system differs before and after the Tanzimat Period.

The Ottoman State made innovations in many areas with the Tanzimat in the 19th century. One of them is the regulations made in the financial field. In this period, the income sources of the state were recorded. In these books, called Temettuat, there is information about the district, village, neighborhood, people living at that time, taxpayers, their names, the amount of tax they paid, their professions, households, the properties they own, and the number of animals they keep. Temetuat notebooks are an important source of information that sheds light on that period and informs us about the socio-economic structure of the period. Today, the temettuat books are in the Presidency Ottoman Archives of the General Directorate of State Archives.

In this study, “Temettuat Register of Towns and Villages of Boyabat District No. 03248” made between 1844-45 (H.1260-1261) was used as the main source. In the introduction part of our thesis, the path taken from the past to the present and the works that will shed light on the history of Boyabat have been researched. In the first chapter, the meaning, general characteristics, content and importance of dividend in terms of social and economic history are mentioned. In the second part, the Ottoman tax system is researched and the way the finance has taken from the past to the present and the tax types are discussed. In the third part, the administrative, social and economic situation of Boyabat accident was investigated and informed. Finally, the temettuat book numbered 03248 was translated into today's Turkish and various information about the socio-economic structure of the villages of Boyabat was revealed by using the information in the temettuat and various sources.

KEYWORDS: Tax System İn The Ottoman State, Temmettu Tax, Temettuat Ledger, Boyabat Accident, Socio-Economic Structure Of Boyabat.

July 2021, 284 Page

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasında ilgi, destek ve yardımlarından dolayı danışman hocam Doç. Dr. Sevda ÖZKAYA SOFU' ya çok teşekkür ederim. Bana desteklerini hiç esirgemeyen aileme, Bafra Halk eğitim bünyesinde görev yapan sayın hocam Yusuf PELİT'e, temettuatları temin etme konusunda yardımcı olan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü İstanbul Başkanlık Osmanlı Arşiv'i Müdürü Sabri BACACI' ya çok teşekkür ederim.

MÜZEYYEN USTAOĞLU
Kastamonu, 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI ..... **i**
TAAHHÜTNAME ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
TEŞEKKÜR ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
KISALTMALAR DİZİNİ ..... **viii**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **x**
GRAFİKLER DİZİNİ ..... **ix**
EKLER DİZİNİ ..... **x**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Tarihsel Süreçte Boyabat 2
2.1. Boyabat Tarihine Işık Tutan Eserler 5

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE TAHRİRLER ve TEMETTUAT DEFTERLERİ

1. Tanzimat Öncesi Osmanlı Devleti'nde Tahrirler **8**
2. Temettuat **12**
2.1. Temettuat Defterlerinin Genel Özellikleri 13
2.2. Temettuat Defterlerinin Kapsamı 16
2.3. Temettuatlarda Sosyal Tarih 18
2.4. Temettuatlarda İktisadi Tarih 19

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE VERGİ SİSTEMİ

1. Osmanlı Maliyesinin Gelişimi **21**
2. Osmanlı Devleti'nde Vergi **22**
2.1. Osmanlı Devleti'nde Vergi Çeşitleri 24
2.1.1. Şer'i Vergiler (Tekâlif-i Şer'iyye) 24
2.1.2. Hayvanlarla İlgili Vergiler 30
2.1.3. Örfi Vergiler (Tekâlif-i Örfiyye) 34
3. Tanzimat Dönemi Osmanlı Devleti'nin Vergi Sistemi **39**
3.1. Vergi-yi Mahsûsa 40
4. Osmanlı Devleti'nde Hazineler **41**
4.1. Tekli Hazine Dönemi 41
4.2. Çoklu Hazine Dönemi 46
5. Osmanlı Devleti'nde Bütçe Kavramı **49**
6. Osmanlı Devleti'nde Vergi Toplama Usulleri **51**
6.1. Tımar Sistemi 51

6.2. Mukataa Sistemi 55
6.2.1. Emanet Usulü 57
6.2.2. İltizam Usulü 59
6.3. Malikâne Sistemi 61
7. Muhassıllık Teşkilatı ve Muhassıllık Meclisi 65
7.1. Muhassıllık Meclislerinin Teftişi 69
7.2. Muhassıllıkların Gelir ve Giderlerinin Merkez Maliyesi İçindeki Payı 70
7.3. Muhassıllık Teşkilatının Sonu 72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOYABAT'IN KÖYLERİNDE İDARİ SOSYAL VE KÜLTÜREL DURUM

1. İdari Durum 74
2.1. Osmanlı Devleti'nde Vergi Çeşitleri 75
2. Sosyal Durum 77
2.1. Boyabat Kazasındaki Vakıflar 78
2.2. Osmanlı Devleti'nde Nüfus Sayımları 78
2.3. Boyabat Köylerinde Nüfus 79
2.4. Hanelerin Nüfus Bilgileri 80
2.5. Hane Reislerinin İsimleri 82
2.6. Boyabat Köylerinde En Çok Kullanılan İsimler 83
2.7. Boyabat Köylerinde kullanılan Lakaplar 84
2.8. Boyabat Köylerinde Görülen Meslekler 85
3. Ekonomik Durum 87
3.1. Boyabat'ta Köylerinde Tarım 87
3.2. 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerinde yetiştirilen hayvanlar 88
3.3. 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerinde Arazi ve Diğer Mal Varlıklarının Dağılımı 91
3.4. 03248 Numaralı Temettuat Defterine Göre Boyabat Köylerinde Gelir Durumu 92

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

03248 NUMARALI BOYABAT TEMETTUAT DEFTERİNİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNEAKTARIMI 95
SONUÇ 246
KAYNAKLAR 250
SÖZLÜK 258
EKLER 260
ÖZGEÇMİŞ 264

KISALTMALAR DİZİNİ

age : Adı geçen eser
agm : Adı geçen makale
agt : Adı geçen tez
Bkz : Bakınız
BOA : Başkanlık Osmanlı Arşivi
C : Cilt
Çev : Çeviren
DIA : Diyanet İslam Ansiklopedisi
Ed : Editör
H : Hicri
Haz : Hazırlayan
ML : Maliye
s : Sayfa
S : Sayı
TDVİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TMT : Temettuat
TTK : Türk Tarih Kurumu
VRD : Varidat
Yay : Yayınları

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1: Muhassıllıkların 1840 Yılı Vergi Gelirleri. 71
Tablo 2: Boyabat Kazası İdari Yapılanması 74
Tablo 3: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Bulunan Nüfus Miktarı 81
Tablo 4: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'da En Çok Kullanılan İsimler 84
Tablo 5: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerindeki Meslekler 86
Tablo 6: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Yetiştirilen Büyükbaş Hayvanlar 89
Tablo 7: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Yetiştirilen Küçükbaş Hayvanlar 90
Tablo 8: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Arazi ve Diğer Mal Varlıklarının Dağılımı 91
Tablo 9: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerindeki Yıllık Temettuat ve Vergi Miktarı 94

GRAFİKLER DİZİNİ

Sayfa

Grafik 1: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Bulunan Nüfus Miktarının Grafiksel Gösterimi 81
Grafik 2: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Yetiştirilen Büyükbaş Hayvanların Grafiksel Gösterimi 89
Grafik 3: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Yetiştirilen Küçükbaş Hayvanların Grafiksel Gösterimi 90
Grafik 4: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Arazi ve Diğer Mal Varlıklarının Dağılımının Grafiksel Gösterimi 92
Grafik 5: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerindeki Yıllık Temettuat ve Vergi Miktarının Grafiksel Gösterimi 94

EKLER DİZİNİ

Sayfa

Ek-1: Boyabat İlçesi Genel Görünüm 261
Ek-2: Boyabat Köy Haritası 261
Ek-3: Tarihi Boyabat Kalesi 262
Ek-4: Salar Köyü Tarihi Kaya Mezarları 262
Ek-5: Tarihi Boyabat Beyazıd Camii 263
Ek-6: Tarihi Boyabat Evleri 263
Ek-7: 03248 nolu temettuat defteri 2 ve 3. Sayfası 264
Ek-8: 03248 nolu temettuat defteri 26 ve 27. Sayfası 265
Ek-9: 03248 nolu temettuat defteri 32 ve 33. Sayfası 266
Ek-10: 03248 nolu temettuat defteri 46 ve 47. Sayfası 267
Ek-11: 03248 nolu temettuat defteri 62 ve 63. Sayfası 268
Ek-12: 03248 nolu temettuat defteri 74 ve 75. Sayfası 269
Ek-13: 03248 nolu temettuat defteri 80 ve 81. Sayfası 270
Ek-14: 03248 nolu temettuat defteri 90 ve 91. Sayfası 271

1.GİRİŞ

Boyabat'ın kuruluşu M.Ö. 600 yıllarına kadar uzanmaktadır. Şehrin eski adı Germanikopolis'tir. Ayasofya kütüphanesindeki Batlamyos'un coğrafya haritasında Germanikopolis şehri, bugünkü Boyabat Kalesi'nin yeri olarak gösterilmiştir. İlçede ilk yerleşim Gaşkalar zamanındadır. Boyabat ise iki kelimenin birleşiminden meydana gelmiştir. Bu kelimeler "boy" ve "abad" kelimeleridir. Boy kelimesi uzunluk, abad kelimesi yani imar edilmiş manasındadır. Kurulduğu yer uzunlamasına bir düzlük olduğundan bu adı almıştır.[1] Boyabat adı, bölge için en eski Osmanlı belgesi olan 1487 tahririnde, merkez kasaba için kullanılmışken, kaza bölgesinin geneline de Boyovası denilmiştir. Kazanın adı Osmanlı kaynaklarında yıllara göre farklılık gösterir. 1513'te ve 1646'da Boyabat, 1501 ve 1530 tarihli belgelerde Boyovası olarak geçmektedir. Bunun yanı sıra kazada Osmanlı dönemine ait mezar taşları incelemelerinde, 14 mezar taşında Boyabat adına rastlanmıştır. Boyabat Rüşdiyesi Muallimi, Boyabat Tabur Yüzbaşısı'nın kızı, Boyabat Kaymakamı'nın eşi gibi açıklamalar vardır.[2]

Boyabat, Batı Karadeniz'de, Sinop'a bağlı, yüzölçümü 1475 beş km² olan bir ilçedir. Arazinin yapısı 2. 3. 4. jeolojik zamanda oluşmuştur. Yüzölçümü bakımından Sinop'un en büyük ilçesinden biridir. Doğusunda Durağan, batısında Hanönü, Taşköprü, kuzeyinde Ayancık, Gerze ve Erfelek güneyde Saraydüzü, Kargı ilçeleri bulunmaktadır. Arazi, engebeli ve yüksektir. Yer yer çöküntüler ve sel yarıkları da görülmektedir. Gökırmak önemli bir su kaynağı olarak ilçede bulunmaktadır.

Boyabat'ta ekonomi gelişmiştir. Ekonomi genel olarak toprak ve orman sanayiine dayanmaktadır. İlçede çok sayıda tuğla ve kiremit üreticisi bulunmaktadır. İlçede tarımsal üretim yüksek olup ticaret de gelişmiştir. Boyabat 107 köyden oluşmaktadır. Boyabat'ın köylerinde yaylacılık faaliyetleri yapılmaktadır. Boyabat, yüzölçümü açısından Sinop'un göl hariç yüzde yirmi beşini kaplamaktadır.[3]

---

[1] Mehmet Cenbeloğlu, Sinop ili Yakın Çevre İncelemeleri, İl Yayınları, Ankara 1970, s.34.
[2] Halit Çal, Boyabat Mezar Taşları, Boyabat Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 2015, s.176.
[3] Ahmet Gazi Zeyrek, Boyabat İlçe Analizi, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, Kastamonu 2013, s.2.

1.1.Tarihsel Süreçte Boyabat

Boyabat sırasıyla Gaşka, Hitit, Paflagonya, Lidya, Pers, Makedonya, Roma, Bizans, Danişmentliler, Selçuklu ve daha sonra Osmanlı egemenliğine girmiştir. Boyabat'ın yazılı tarih dönemleri, Hitit devleti topraklarının kuzeyinde yaşayan Gaşka halkının tarihi ile başlamaktadır. 14. yy'da güneyde Merzifon ve Amasya ile sınırlanan Sinop Ordu bölgesinde, Hitit Devleti'ni uzun yüzyıllar boyunca uğraştıran Gaşkalar yaşamıştır. Yarı göçebe ve saldırgan bir topluluk olan Gaşkalar, bu özellikleri ile ülke sınırlarını sürekli değiştirmiştir. Hitit Devleti'ni yeni sınır ayarlamalarına zorlamışlardır. Gaşkalılar'ın yaşadıkları alan Devrez çayından, yukarı Kızılırmak, Sinop, Boyabat ve Bayburt çevresine kadar olan Kuzey Anadolu bölgesi olduğu düşünülmektedir. Buraların yerleşik bir halkı mı, yoksa başka bir yerden göç ederek buraları yurt olarak tutundular mı bilinmiyor. Kimi yazılarda Gaşkalılar'ın Sümerlerin son zamanlarında Kuzey Irak'da bulundukları sonradan buralara göç ettiklerini ileri sürülmektedir.[4]

1952-1954 yılları arasında yapılan kazılarda Boyabat ve çevresinde Hitit dönemini belgeleyecek hiçbir esere rastlanmamıştır. Hitit metinlerinde Karadeniz'de Gaşka kavimlerinin varlığından söz edilmekte ise de, ancak şimdiye kadar Boyabat yöresinde hiçbir buluntu ele geçmemiştir. Yapılan yüzey araştırmasında sahil bandında bir tek Gerze ilçesi Köşkhöyük'te Er Hitit (MÖ. 1800) malzemesine rastlanmıştır. Ancak Hitit İmparatorluğu dönemine ait hiçbir malzeme bulunmamıştır. Daha sonra 756 yılına ait malzemeler bulunabilmiştir.[5]

Antik Paflagonya bölgesi'nin, iç kesiminde yer alan Boyabat'ın geçmişine ilişkin veri azlığı, bölge tarihçesi içerisinde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. İlkçağ'da Hitit egemenliğinde olan Paflagonya bölgesi, M.Ö. 14. yüzyılda Gaşkalar, M.Ö. 1230'da Frigler, M.Ö. 695'te Kimmerler ve M.Ö. 652-625'te Lidyalılar tarafından ele geçirilmiştir. Bölge ile birlikte Boyabat'da da Yunan koloni yerleşmesinin olup olmadığı bilinmemekle birlikte yakın çevresinde M.Ö. 7. yüzyıla tarihlenen kaya mezarları tespit edilmiştir. Paflagonya iskân yerleri akarsu boylarında olması

[4] Ahmet Küçükbaş, Sisler İçerisinde Bir Halk Gaşkalılar, Boyabat Gazetesi, Boyabat 2007.
[5] Sinop Valiliği, Her Yönüyle Sinop, İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Sinop 1992.

sebebiyle kaya mezarları da buralarda toplanmışlardır. Paflagonya bölgesi, tarihte önemli roller almış bir bölge olmamakla birlikte halkı Anadolu'nun en eski halklarından olması sebebiyle ayrı bir önem taşımaktadır. Boyabat'ın bulunduğu bölgenin antik yol güzergâhı açısından önemli olduğu görülmektedir.

Lidyalılar, devletlerini MÖ. 7. yüzyılda Anadolu'nun batısında Gediz, Küçük Menderes, Kızılırmak, Sinop ve Boyabat'a kadar genişlettiler. Frig Devleti'nin yıkılmasından yararlanan Kral Giges, başkenti Sard olan Lidya Devleti'ni kurmuştur. Son kralları Krezus döneminde en parlak zamanlarını yaşamışlardır.

Perslerin kıyı şehirlerini nasıl idare ettikleri kesin olarak bilinmese de otonom yapılarını korudukları sanılmaktadır. Bu şehirler, Perslerin atadıkları Tiranlar sayesinde imparatorluğa vergi ödemişlerdir. Pers İmparatorluğu döneminde aktif olarak kullanılan Kral Yolu'nun Anadolu'da Efes ve Antakya'dan sonra uğradığı üçüncü önemli liman Sinop olmuştur. Heredot ve Strabon'un verdiği bilgilere göre Kızılırmak üzerinden bir köprüyle geçilerek Boyabat üzerinden Sinop'a ulaşılıyordu. Tarih boyunca Anadolu'da oluşan yol ağları ya doğrudan ya da tali yollar vasıtasıyla Sinop limanına bağlanıyordu.[6]

Makedonya Kralı Büyük İskender Ankara dolaylarına geldiklerinde Sinop halkı heyet göndererek bağlılıklarını bildirmişlerdir. Bu çağlarda kentte birçok mabet ve çeşitli binalar inşa edilerek şehrin giriş surları onarılmış. Kültüre önem verilerek bilgin ve filozoflar himaye edilmiştir. İskender'in ölümünden sonra Anadolu'nun batısında ve güneyinde çıkan savaşlardan uzak kalan Sinop ve çevresi İskender'in valilerinden Evmenes'in denetimine girmişse de Mithridates bu duruma son vermiştir. Devletin güvenliğini sağlamak için Mithridates merkezi Amasya'dan Sinop'a nakletmiştir.[7]

Sinop ve Boyabat'ın Roma idaresine geçmesi, bölge tarihinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Lucullus portreli paralarla yeni bir Roma çağı başlamıştır. MS. 110

[6] W. M. Ramsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Çev. Mihri Pektaş, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960, s.27-28

[7] Fulya Üstün, Tarihsel Kaynaklara Göre Sinop Şehrinin Fiziksel Gelişimi, Antik Dönemden 19. Yy. Sonuna Kadar, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Trabzon 2008, s.8.

yılında, Roma valisi Sinop'a 20 km. uzaklıktaki suyu, kemerlerle şehre getirmiş. Halkın sıhhati yanında dini ve fikri meselelerle de ilgilenmiştir. Doğal korunaklı limanı ile Bizans döneminde de önemini koruyan kent, Rusya steplerinden ya da Orta Anadolu'dan gelen ürünlerin boşaltma yükleme merkezi olmuştur.

Bizans döneminde Sinop ve Boyabat için bilgiler yok denecek kadar azdır. Ancak Sinop'ta çok sayıda Hıristiyan'ın yaşadığı anlaşılmaktadır. İdari olarak Armeniakon ve Pontus vilayetine, dinsel olarak da Hellenpotos metropolitliğine bağlı olarak gösterilen Sinop ve çevresi, günümüzde harabeleri bulunan Balatlar Manastır Kilisesi'nin VI. yüzyılda yapıldığı sanılır. Bizans devrinde gittikçe askeri bir yapı kazanan Sinop'un kale içine çekildiği ve tarih boyunca gelişmiş bulunan ticaret ve kültürünün dinsel bazı olaylar nedeniyle gerilediği sanılmaktadır. Justinianos zamanında Sinop ve Boyabat'da kalelerin, suyollarının, köprülerin ve kiliselerin geliştirildiği, fakat kısa süre sonra ortaya çıkan Arap istilalarının bu gelişmeyi durdurduğu anlaşılır.[8]

1071'de Malazgirt zaferi'yle Türklerin Anadolu'ya girmesinden sonra, Danişment Gazi'nin komutanlarından Kara Tegin tarafından 1075'de bugün Sinop'un kazaları arasında yer alan Boyabat ve Durağan fethedilmiştir. 1085'de Sinop şehir merkezinin de Danişmentlilerin eline geçmesi ile Sinop'un tamamı Türk hâkimiyetine girmiştir.[9]

Selçuklu Sultanı Süleyman Şah döneminde, Selçuklu komutanlarından Kara Tegin Sinop ve Boyabat'ı ele geçirmiştir. Bu tarihten itibaren Bizanslıların Sinop'u ve diğer Karadeniz kentlerini tekrar geri alma mücadelesine tanık olunmaktadır. Sinop ve Kastamonu'yu elinde tutan Kara Tegin bir süre mücadele etmişse de, Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah'ın Emirbozan komutasında gönderdiği ordu Bizanslılara karşı başarılı olamayınca Sinop tekrar Bizans yönetimine girmiştir. Selçuklu Sultanı İzzettin Keykavuz döneminde kalıcı olarak ele geçirilen Sinop ve Boyabat, baştanbaşa imar edilmeye başlanmıştır. Kalenin yıkıkları tamir edilerek Sultanın emri ile bir iç kale yaptırılmıştır. Her şehirden Sinop'a hocalar, yapı ustaları getirilip

[8] Coşkun Özdemir, Sinop'un Toplumsal Yapısı, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2007 s.25.
[9] İsmail Efe, Sinop'un Türk Hâkimiyetine Girişinden Cumhuriyetin İlanına, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul 2018, s.15.

kiliseler camiye dönüştürülmüştür. Tersane yaptırılmış. Sinop ve çevresindeki köylerde yaşayan Türkler, şehre getirilip yerleştirilmiştir.[10]

Osmanlı Devleti, Doğu ve Güneydoğu Anadolu dışındaki bütün Anadolu kentlerini ve önemli ticaret merkezi olan İstanbul'u aldıktan sonra siyasi ve iktisadi yönden önemli olan Karadeniz kıyı bölgesine de hâkim olmak istemişlerdir. Sinop ve Boyabat II. Mehmet tarafından 1461 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Candaroğullarından İsmail Bey'in hükümdar olduğu Sinop, karadan ve denizden kuşatılınca kent teslim olmuştur. Sinop'un alınması ile İsfendiyar Tersanesi'de Osmanlı Devleti'ne geçmiş ve burası Gelibolu ile birlikte devletin başlıca deniz üssü haline getirilmiştir. Fatih Sultan Mehmet Sinop halkını avarız vergisinden muaf tutmuş ve Sinop kalesini beklemekle görevlendirmiştir. 16. yüzyıl boyunca kentin vergiden muaf tutulmasının tüm sultanlar tarafından onaylanması kentin bu dönemde hızla gelişmesini sağlamıştı.[11] Boyabat, Osmanlı Devleti'nde Sinop'un kazası konumundadır. Daha sonra nahiye yapılmıştır. En sonunda da günümüzde olduğu gibi ilçeye çevrilmiştir.

1.2.Boyabat Tarihine Işık Tutan Eserler

Tarihi Boyabat Kalesi, Boyabat ilçesinin batısında, Gökırmak vadisi üzerinde yüksek bir yamaçta kurulmuştur. Antik Pimosilene Bölgesi'nde yer alan Boyabat Kalesi'nin ilk inşa tarihi kesin olarak tespit edilememekle birlikte, yakın çevrede yer alan bazı kalıntıların varlığına bakılarak M.Ö. 7. yüzyılla birlikte yerleşme görmeye başladığı söylenebilir. Bu bilgiden hareketle kalenin ilk nüvesinin de Paflagonlar döneminde oluşturulduğu düşünülebilir. Karadeniz Bölgesi söz konusu olduğunda kaynakların suskun olması kale hakkında ayrıntılı bilgi edinilmesini imkânsız kılmaktadır. Kimi burç ve duvarların özellikle alt seviyesinde Roma ve Bizans dönemi tespit edilebilmekle birlikte, genel hali ile günümüzde bir Osmanlı kalesi görünümündedir. Surların doğu bölümü sonradan yapılan onarımlarla günümüze gelebilmiş olmakla birlikte, güney, batı ve kuzey duvarlarda aşırı tahribat söz

[10] Özdemir, a.g.t. s.26-27.
[11] Üstün, a.g.t, s.13.

konusudur. Sur içinde, bazı mekânlara ait temel izleri ile bir mescit ve deponun varlığı rahatlıkla izlenmektedir.[12]

Salar Köyü Tarihi Kaya Mezarları, Boyabat'ın Salar köyü sınırları içinde yer alır. Kaya mezarına ulaşmak için karayolundan ayrılarak köy yoluna girilmesi ve bir müddet ilerlenmesi gerekir. Köyün doğusunda ve yüksekçe bir kalker kayanın üzerinde yer alan mezar Gökırmak ovasına hâkim bir tepededir. Köye adını veren "Salar" kelimesinin "saray" kelimesinden geldiğini ve daha sonra "salar" şekline dönüştüğü anlatılsa da köyün adı bir Türk topluluğu olan "Salar" topluluğundan gelme ihtimali bu rivayetten daha güçlüdür. Mezar çevresinde bulunan kaya işlemeleri, çevre köylerce "şeytan basamakları" adı verilen insan yapımı bir basamaklı tünelin bulunması bu alanın sadece mezar için kullanılmadığını ve çok eski bir yerleşim yeri olduğunu göstermektedir. Kaya mezarının Kimerlere, Romalılara atfedilse de en güçlü görüş MÖ. 7. yüzyılda Paflagonyalılar tarafından yapıldığıdır. Çünkü işçilik bakımından Durağan'daki Terelek kaya mezarına benzemektedir.[13]

Tarihi Beyazıt Camii, Boyabat ilçesinde yer alan Beyazıt Camii, Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde 1856 yılında inşa edilmiştir. Duvarları moloz taş kullanılarak yapılan camii, dikdörtgen planlıdır. Tek minaresi bulunan camii, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ikinci dereceden koruma altına alınmıştır.[14]

Tarihi Boyabat Evleri, Boyabat'da konaklar diğer tarihi yapılarla birlikte şehrin kültürel kimliğinin korunması yaşatılması adına önemli bir öğe olarak göze çarpmaktadır. Geleneksel Türk evi ve yakın dönem Osmanlı mimari örneklerinin yoğun olarak bulunduğu ilçede, yörenin coğrafi yapısına uygun olarak yapım tekniği ve tasarımlarında oldukça zengin bir çeşitlilik görülmektedir. Konakların en önemli özellikleri arasında her yapıda ahşap malzemelerin ağırlıklı olarak kullanılması ve çok sayıda pencere ile farklı mimari tasarım ve estetik anlayışının hayata geçirilmiş olmasıdır. Evler genelde zemin kat üzeri iki kat olmak üzere toplam üç katlıdır. Karma sistemde inşa edilen evlerin zemin katlarında ahşap hatıllı, taş duvarlı, kâgir

[12] Erdal Eser, Boyabat Kalesi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sivas 2006. s.2
[13] Sinop Valiliği, Tarihi Salar Köyü Mezarları İl Özel İdaresi, Sinop Tarihi ve Kültür Envanteri, Ankara 2013.
[14] Bekir Başoğlu, Boyabat Tarihi, Doğuş Yayıncılık, Ankara 1972.

yığma sistem; üst katlarında ise ahşap taşıyıcılı, kâgir dolgulu ya da dolgusuz sistem kullanılmıştır. Bu yapılar daha çok kent merkezinde ve merkeze yakın köylerde bulunmaktadır. Osmanlı mimarisinin en güzel örneklerinin sergilendiği Boyabat, tarihi evleri ile adeta bir açık hava müzesini andırmaktadır. Boyabat kent merkezi içerisinde 260 adet geleneksel Osmanlı Türk evi bulunmaktadır. Kültür Bakanlığı tarafından, korunması gerekli yapıların tespit ve tescili için 1979 ve 1987 yıllarında iki adet çalışma yapılmış ve kentsel sit sınırları belirlenmiştir. Halen sit kararını içeren 1996 tarihli Boyabat'ı koruma amaçlı bir imar planı yürürlüktedir.[15]

[15] Boyabat Belediyesi, Tarihi Boyabat evleri,https://www.boyabat.bel.trboyabat-kulturel-faaliyet/boyabat-tarihi.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE TAHRİRLER ve TEMETTUAT DEFTERLERİ

1.Tanzimat Öncesi Osmanlı Devleti'nde Tahrirler

Toplumların siyaset ve yönetim anlayışları ve yapılanmaları geçmişin mirasından etkilenmişlerdir. Yani toplumlar, önceki nesillerden miras olarak aldıkları kurumların, değerlerin ve davranış biçimlerinin yükünü taşımışlar. Ekonomik, sosyal, siyasal, idarî ve kültürel anlayış ve yapılanmalar, insanlık ve toplumların tarihi içinde, birikim niteliği taşıyarak ve tarihi süreklilik seyrini izleyerek var olmuşlardır. Osmanlı Devleti'nden önceki devirlerde Araplar Mısır ve İspanya'da, Selçuklular İran'da, İlhanlılar ise İran ve Hindistan'da tahrirler yaptırmışlardır. Anadolu Selçuklu Devleti'nde de ikta sisteminin esası olarak tahrirler yaptırıldığı görülmektedir. I. İzzeddin Keykavus Antalya'yı fethedince orada tahrir yaptırarak araziyi has ve iktalara ayırtmıştır. Anadolu Selçuklu Devleti'nin bir uç beyi olan Osmanlı Devleti de ikta sisteminin devamı niteliğindeki tımar sistemini düzenlemek amacıyla tahrirler yaptırmıştır. Çünkü 13. yüzyılda Anadolu ve Balkanların feodalleşme sürecine girdiği bir dönemde kurulmaya başlayan Osmanlı Devleti de, Anadolu'da yoğun nüfusa bağlı üretim ve yerleşme sorunlarının çözümü için üretim güçlerini merkezi denetim altına alan bir sistem kurmak zorunda kalmıştır. Bu sistemin temeli olan tımar rejimi sayesinde üretim güçlerinin kısıtlılığı, yoğun nüfusun yerleştirilmesi, geçim ve beslenme kaynaklarının yaratılması savaş ve fetihleri de gerektirdiğinden üretim süreci askeri görevlere bağlanmış ve böylece toplumsal yapı merkezi bir denetim altında bir ordu gibi örgütlenmiştir. Osmanlı idaresinin fetihten sonra ilk uygulaması, özel şartlar dışında, genellikle elde edilen yerin ekonomik, demografik alt yapısını tespit edici bir şekilde sayımlarını yapmak ve böylece vergiye esas olan kapasiteyi ölçmektir. Bu amaçla kelime olarak yazılma, kayda geçme ve yazma anlamlarına gelen ve tımar sisteminin de temelini oluşturan tahrirler, sancak adı verilen idarî birimin yahut belirli bir bölgenin bütün iktisadî temel göstergelerinin ayrıntılı dökümlerini kapsamaktadır.[16] Ancak tahrirler, Osmanlı Devleti'nde sadece tımar sisteminin uygulandığı eyaletlerde, nüfus ve

[16] Ömer Lütfi Barkan, Tımar, İslam Ansiklopedisi, MEB Yayınları C.12/1, İstanbul 1979 s.286–333.

vergilendirilebilir gelir kaynaklarının tespiti için yapılan sayımlardır. Geniş kapsamlı ve belirli sürelerde veya ihtiyaca göre yapılan tahrirlerde elde edilen rakamlar, vergi değerlerinin anlaşılmasında temel teşkil etmektedir. Çünkü Osmanlı vergi düzeni gelir beyanına bağlı değil, tahakkuk yapıp vergi borcunu daha baştan yükümlüye bildirmek biçimindedir.[17] Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyıl şartları içerisinde geniş sahalara yayılan topraklarını, bir merkezden başarıyla idare etmesi, nüfus, arazi ve vergi tahrirlerinin mükemmel ve gerçek sonuçlarının idareciler tarafından bilinmesinin sonucudur.

Osmanlı Devleti, öncelikle tımar kesimini teşkilatlandırmak için yaptıkları ve tapu tahrirleri denilen bu sayımları gelir kaynaklarındaki değişiklikleri izleyebilmek için genellikle 30 yılda bir tekrarlamışlardır. Bu türde 16. yüzyıla ait üç sayım serisi vardır.[18] Osmanlı Devleti kesin olarak hangi tarihte bu tür sayımlara başladığı bilinmemekle birlikte günümüze ulaşan en eski tarihli defter olan 1431 tarihli Arvanid Sancağı defteri ile diğer bazı belgelerin ışığında defter usulünün 14. yüzyılda mevcut bulunduğu ileri sürülebilir. Ayrıca eldeki tarih verileri ve mevcut tahrir defterlerindeki daha eskilere yapılan atıflardan, tahrir işlerini, defterlerin mevcut oldukları dönemden öncelere götürebiliriz. Buna göre tahrir defterlerinin işleri I. Murat devrine kadar inmektedir. Ancak elimizdeki ilk örnekler II. Murat devrine ait birkaç defterdir. Fatih devrine ait 30–40 defter elimizde bulunmakla beraber, defterlerin asıl kesif oldukları dönem Kanuni devrinden itibarendir. III. Murat devrinden sonra umumî tahrir yapılmamıştır.[19] Bu devirden sonra tımar sistemine matuf, tahrir geleneği terkedilmiştir. Sadece yeni fethedilen yerler Girit veya düşman eline geçen birkaç yerin Tebriz, Mora kurtarılması münasebetiyle tahrirler yapılmıştır. Yapılan son tahrirler bir nevi tapu kütüğü kabul edilerek daha sonraki devirlerde, o defterlerdeki gelir rakamları ve tasarruf şekilleri zaman içerisinde yapılan bazı değişikliklerde kullanılmıştır. Her ne kadar bu dönemde avarız tahriri yapılsa da, bu tahrirlerin şahıs vergisini tespit manasıyla yapılması ve zirai üretimi tespit etmemesi sebebiyle tahrir defterlerindeki tımar gelir rakamları yenilenmemiştir. Hatta 18. yüzyıl sonlarındaki tımar sisteminde 16. yüzyılın

[17] Mesut Küçükkalay, Ali Çetinkaya Osmanlı Vergi Sistemi ve Bir Vergi Tahsil Yöntemi Olarak İltizam Türkler, C.10, Ankara 2002, s. 883.
[18] Ahmet Tabakoğlu, Türk İktisat Tarihi, Dergâh Yayınları, İstanbul 2000, s.169.
[19] Barkan, a.g.e. s.62–63.

sonlarında yapılmış tahrirlerdeki gelir rakamlarının kullanıldığı görülmüştür. Esasen 16. yüzyılın sonlarından itibaren tımar sisteminin önceki önemini kaybetmeye başlaması ile klasik tahrir usulünün, yeni fethedilen bazı yerlerde yapılan sayımlar gibi istisnalar dışında, terk edilmesi de tımar sistemi tahrir usulü ilişkisinin açık bir göstergesidir. Çünkü tımar sisteminin zayıflamasının bir sebebi de tahrirlerin düzenli yapılmamasıdır. Tahrirde her vilayet ve sancak için vergi sisteminin esaslarını içeren, mükellefler arasındaki ilişkileri düzenleyen kanunnameler hazırlanmıştır. Bazı durumlarda aynı sancak içinde farklılık arz eden durumlar da kanunnamelerde yer almış ve ayrıntıları ile belirtilmiştir.[20] Osmanlı Devleti'nde arazi tahrirlerinin amacı tahrir eminlerine verilen talimat ile sonraki defter mukaddimelerinde açıkça anlatılmıştır. Buna göre, tahrir reayayı yerel askerilerin dayatmaya çalıştığı keyfi uygulama ve suiistimallere karşı korumak amacıyla yapılan engelli bir teftiş biçiminde yürütülecektir. Bu reayanın yani vergilendirilebilecek nüfusun himaye edilmesi gerektiğini vurgulayan bir politika beyanıdır. Bu sistem sayesinde çeşitli amme hizmetlerinin aksamadan yürütülmesi ve mevcut iktisadî imkânlara intibak ettirilmesi mümkün hale gelmiştir. Ayrıca bu talimat ile vergi kaynağını meydana getiren beşerî ve iktisadî temelin yani mükellefin, korunması da temin edilmiştir.[21]

Osmanlı Devleti'nde yapılan sayımların evraklarının, sadece tanzim edilerek muhafaza edilen vesikalar serisi olarak değil, merkezi otoritenin, mahallinden gelen bu resmi bilgilerle her zaman idaresini, tek merkezden bir sancak ve vilayeti daha başarılı bir tarzda yönlendirme aracı olduğu görülmüştür. Osmanlı Devleti'nde yeni fethedilen bir ülke veya bölgede ilk tahrir, ele geçirilmesine karar verildiği ve tımar sistemi kurulmak üzere olduğu zaman yapılmıştır. Bu nokta da her türlü gelir kaynağı saptanıp, ayrıntılı biçimde defter-i mufassala kaydedilmiştir. Mufassal tahrir defterlerinin düzenlenmesinde zaman içerisinde birtakım değişiklikler meydana gelmişse de 16. yüzyılda klasikleşmiş biçimiyle bu defterlerin tertip tarzını şu şekilde tanımlayabiliriz. Bir sancağa ait mufassal defterin başında genellikle bir mukaddime ve sancak kanunnamesi yer almıştır. Son defterlerin başında ise ayrıntılı fihristler bulunmaktadır. Bunları takiben merkez kazadan başlayarak sancağı oluşturan kaza ve nahiyeler yazılmış. Bir kazada önce, eğer varsa, merkez konumundaki şehir veya

[20] Ömer Lütfi Barkan, Osmanlı İmparatorluğu'nda Zirai Ekonominin Hukuki ve Zirai Esasları, İstanbul Üniversitesi Yayınları İstanbul 1943, s. 57.
[21] Mehmet Genç, Osmanlı Maliyesinde Malikâne Sistemi, Türk İktisat Tarihi Semineri Ankara 1975, s. 231.

kasaba, yoksa yine merkez konumundaki bir köy yazılmış. Şehir ve kasabaların mahalleleri, bu mahallelerde kayıtlı yetişkin erkeklerin adı ve baba adları, meslekleri verilip yetişkin nüfus evli bekâr ayırımına göre kaydedilmiştir. Tarımla uğraşmayan şehir nüfusu vasıtasız vergi ödememiş, sadece avarız ve cizye ödemişlerdir.[22] Mahallelerin yazımından sonra şehir ve kasabanın geliri, bunu oluşturan unsurlar da yazılmış. Bundan sonra kazadaki köyleri sırayla yazmışlardır. Köyler bütün olarak yazılabildiği gibi, geliri hisselere ayrılı köylerde hisseler halinde de yazılmıştır. Köyün adı, hâsılının ne şekilde tahsis edildiği belirtildikten sonra köydeki yetişkin erkekler baba adları ve statüleri gösterilerek kaydedilmiştir. Gayrimüslimler genellikle hane ayırımına göre yazılırken Müslümanlar genellikle tasarruflarındaki toprak miktarı ve medenî durumlarını gösteren işaretlerle kaydedilmiştir. Bu hususla ilgili terimlere yukarıda tahrir işlemi vesilesiyle değinilmiştir. Kişilerin kaydından sonra çiftlik, hassa çiftlik, zemin, mevkuf zemin vb. toprak parçaları yazılmıştır. Daha sonra da köyün toplam geliri, bu geliri oluşturan vergiler yazılmıştır. Köylerin yanı sıra bunların yakınındaki ekinlikler, yaylaklar vb. de gelirleriyle birlikte yazılmıştır. İcmal defterleri yani özet defterler ise özellikle 16. yüzyılda mufassal defterinde yer almayan dirlik sahiplerinin isimlerini ve gelir toplamları verilmiştir. 15. yüzyılda bu tür bilgiler toplu olarak değilse de mufassallarda bulunmuştur. Aynı dönemde tımar sahiplerinin isimleri ve gelirlerinin yazıldığı icmal defterleri tertip edilmiştir. Tıpkı mufassallarda olduğu gibi icmal defterlerinin muhteva ve yapısında zamanla değişiklikler olmuştur. Mesela, 1431 tarihli Arvanid defterinde dirlik sahiplerinin askerî yükümlülükleri de yazılı iken ve bu usul daha sonra terk edilmiştir. Yine bu defterde dirliği oluşturan yerleşimlerin vergi nüfusu da toplam rakam olarak verilmiştir. 15. yüzyıl sonlarından itibaren ise tımar icmallerinde dirlik sahipleri padişahtan başlayarak derecesine göre sırayla yazılmış. Her bir dirlik sahibinin gelir sağladığı köyler, bu köylerin toplam gelir rakamı, bu köyden dirlik sahibine düşen pay hesaplanarak dirlik sahibinine verilmiştir. Tımar sahibinin kendisine tahsis edilmiş vergi gelirini, hangi vergiler olarak kimlerden alacağı icmal defterlerinde ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu defterler hazine gelirlerinin miktarı ve nerelerden geldiğini gösteren ve defterdarlar tarafından denetimi yapılan önemli kaynaklardır.

[22] Tabakoğlu, a.g.e. s.169.

Defter-i mufassal ve“icmal defterlerine kaydedilen gelirler askeri sınıf mensupları, esas olarak da söz konusu toprakların fethine katılan genellikle, tımar almamış ya da civardaki diğer Osmanlı sancaklarında tımarlarından azledilmiş sipahiler arasında paylaştırılmıştır. Ancak tımar dağıtımında öncelik, yeniçeriler dâhil, sultanın kapıkulu ordusunun seferde yararlılık gösteren mensuplarına aittir. Bütün bunlar, askeri nüfusa mensup çeşitli kesimlerin fethedilebilecek topraklardan mal edinme hırsının etkilediği Osmanlı yayılma dinamizmini açıklayan hususlardır. Nüfus ve arazi tahrirleriyle vergi sayımları, sıkça tekrarlandığı gibi bir imparatorluk dâhilinde, mali mülkiyeti olan nüfus ile bütün tarım toprakları ve bunlar üzerindeki vergi yükü, eksilmeyen bir denetimle muhafaza edilirken devlet bütçesinin de mevcudiyeti korunmakta ve neticede rakamlarla ifade edilen ve çeşitli kaynaklardan meydana gelen bütçe oluşmaktadır. Ülkenin arazi durumu, gelir kaynakları, üretimler, başlıca ürünler, yıllık ortalamalar, kazanç durumları, vergi çeşitleri, vergilendirme sistemi, vergiden muaf olanlar, vakıflar, mülkler, demografik bilgiler ve uygulanan kanunlar hakkında bilgi edinilebilmektedir.[23]

Özetle ifade edersek tahrir defterleri Osmanlı Devleti’nin klasik devri denilen 15. ve 16. yüzyılda, tımar sistemini uyguladıkları bölgelerde, vergi mükelleflerine ait çeşitli bilgiler kaydedilmiştir. Bunların yaşadıkları yerlerden toplanması beklenen vergileri, bu vergilerin hangi kişi veya kurumların tasarrufunda bulunduğunu tespit eden ve genelde sancak esasına göre tertip edilen resmî belgelerdir. 17. yüzyıla kadar titizlikle yapılan tahrir işlemleri giderek yozlaşmış. Önceden yapılan tahrirlerle ve ek belgelerle geçiştirilince avarız ile cizye tahrirleri yaygınlaşmıştır.[24]

2.Temettuat

“Temettü” kâr etme, fayda görme anlamlarına gelmektedir. “Temetuat” kelimesi de kârlar, faydalar, kazançlar anlamına gelmektedir.[25] “Temettü vergisi” halkın kazançlarına göre devlete vermiş olduğu vergilerdir. Ticaretle uğraşanların senelik temettülerini hesap edilerek binde ve yüzde olarak alınmıştır.[26] Osmanlı maliye

[23] Erhan Afyoncu, Osmanlı Devleti’nde Tahrir Sistemi, Osmanlı, C.6, Ankara 1999, s. 312.
[24] Mehmet Ali Ünal, Osmanlı Müesseseleri Tarihi, Fakülte Kitapevi yayınları Isparta 1997, s.133.
[25] Ferit Devellioğlu, Temettuat, Osmanlıca-Türkçe Lügat, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 2009 s.1073.
[26] Abdurrahman Vefik Sayın, Osmanlı Vergi Sistemi, Maliye Bakanlığı Yayınları Ankara 1999, s.441-442.

sisteminin anlaşılması açısından iki defter çeşidine sahiptir. Birincisi, devletin tamamında yapılan Tahrir çalışmaları, diğeri ise hanenin ekonomik imkânlarını belirlemek maksadıyla, devletin önemli bir kısmında emlak, arazi, hayvan ve bunların sayımları sonucu oluşan temettuatlardır.[27] Temettuatlarda halk hane hane ele alınmış. Her haneye ait bütün mal varlıkları hane sahibinin adı ve mesleği ile birlikte belirlenmiştir. Köylerde tarımsal faaliyetler ve hayvancılık yaygın iken ilçelerde küçük sanayi kolları ve esnaflık yaygındır. İnsanların mesleklerinin belirlenmiş olması, orada hangi mesleğin ne ölçüde geliştiğini, gelirin meslekler arasında dağılımını tespit etmemize imkân sağlamıştır. Temettuatlarda bazı sebeplerden (yetimlik, sağlık) dolayı vergi vermeyenlerin de kaydedildiğini öğrenmekteyiz. Temettuat defterlerinde, hanelerin tüm gelir getiren veya getirmeyen mülkleri kaydedilmiştir. Genellikle muhassıllar vasıtasıyla yapılan kayıtların tutulması esnasında birtakım zorluklar da yaşanmıştır. Önceleri vergiden muaf olanların tekrar vergi kapsamına alınması tepkilerine sebep olmuştur. Böyle durumlarda görevliler bazı şeyleri görmezden gelmiş. Bazen de olayı abartmışlardır.[28]

2.1.Temettuat Defterlerinin Genel Özellikleri

Tanzimat döneminde yapılan mali düzenlemeler sonrası, daha önceleri değişik adlarla halktan toplanan vergilerin hepsi birleştirilmiş ve temettuat defterine kaydedilmiştir. Temettuat defterlerinin tasnif ve kataloglanması aşamasında defterin yazılış tarihindeki idari taksimat esas alınmıştır. Defterler alfabetik bir sistem uygulanarak eyaletlere bölünmüştür. Temettuatlar yapıldığı dönemde 17747 tane olduğu bilinmektedir. Temettuat defterlerinin Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Başkanlık Osmanlı Arşivleri'ndeki kodu ML. VRD. TMT'dir. ML maliye nezaretinin kodudur. VRD ise Varidat Muhasebesi kaleminin karşılığıdır. Tasnifi yapılan temettuat defterleri 9 katalog halinde toplanmıştır. Defterler idari birim olarak sancaklara göre düzenlenmiş ve alt idare birimi olarak da sırasıyla kaza ve nahiyeler yazılmış ve yazım sistemi mahalle, köy ve mezra olarak devam etmiştir. Yazımı biten defterlerin idari yönetici olan muhtarlar ve dini lider olan imamlar ya da cemaat

[27] Ahmet Akgündüz-Sait Öztürk, Yozgat Temettuat Defterleri, Yimpaş yayınları İstanbul 2000, s.15.
[28] Nuri Adıyeke, Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri Osmanlı Tarihi Dergisi Ankara 2000, s.775.

önderleri tarafından tasdiki zorunludur. Sayım işi tamamlanınca defter, bağlı bulunduğu kazaya iletilir. Kaza meclislerince kontrolü yapıldıktan sonra sancaklara gönederilip kontrol edildikten sonra ciltlenmiştir. Temettuatlar iki ayrı deftere yazılmış. Biri merkeze gönderilirken öteki ise yazıldığı mahalde kalmıştır. Asıl ile suret arasında farklar mevcut olup, aslında ayrıntı ve açıklamaya daha fazla yer verilirken, suretinde genel ifadeler kullanılmıştır.[29] Defterlerin asıl amacı ekonomik ve mali düzenlemelerin yapılabilmesidir. Çünkü iktisadi reformların belirlenmesi gereklidir. Ayrıca reformlar uzun vadede yapılacak diğer mali reformlar içinde veri oluşturmuştur.[30] Defterlerin yazımı sıkı kurallar ve nizamnameler ile tam ve açık bir şekilde belirtilmiştir. Her bir köy ve mahalle ayrı bir deftere yazılmış. Fakat bazen boş bir sayfa bırakarak başka bir yerleşmenin de aynı deftere yazıldığı görülmüştür. Aynı deftere yazılan köy ve mahalleler lokasyon olarak birbirine yakın ve idari yönden ise genelde aynı üst birime bağlanmışlardır. Temettuat defterlerinde kişisel ve sistematik yazım hataları görülmektedir. Yazımlar her haneye birden başlanarak hane ve sıra numarası verilerek yapılmıştır. Fakat bazen hiç hane ve sıra numarası verilmeden yazım yapılmış ve bazen de hane numaraları atlanarak yazılmıştır. Gelir yazımında hanenin ve yerleşim biriminin gelir toplamları yazılması gerekirken bazen hane ve bazen de köy ve mahalle bazında toplam gelirlerin yazılmadığı görülmüştür. Gerek hane ve gerek yerleşim birimi düzeyinde gelir toplama yanlışları veya toplam gelirin nereden kazanıldığının belirtilmemesi ise temettuat defterlerinde en sık görülen hatalardandır.[31] Muhtarlar ve imamlar genelde defterin ilk hanesine yazılmış. Defter yazımında hane reisinin adı lakabı yazıldıktan sonra bazen de yüz tarifi yapılarak mesleği belirtilmiştir. Bu kısma ayrıca yukarı doğru meyilli şekilde sene-i sabıkada ödediği vergi yazılmışdır. Alt tarafta ise ektiği toprak miktarı ve bu topraktan elde edilen öşür miktarı yazılmıştır. Ekilen tahıl tarzı ve tarla ürünlerinin yanında meyve ağaçları da adet olarak defterlerde kaydedilmiştir. Fakat meyve ağaçlarında farklı bir öşür sistemi uygulandığı için öşür ve ürün tespiti doğru olarak saptanamamıştır. Ayrıca hayvan sayıları ve koyun, keçi, inek gibi gelire tabi olan hayvan gelirleri defterlerde belirtilmiştir. Hayvan hâsılasının hesaplanmasında ise mahalli hâsıla tarifeleri kullanılmıştır.[32] Defter yazımlarında ekonomik potansiyelin

[29] Akgündüz ve Öztürk, a.g.e. s.50.
[30] Adıyeke, a.g.m. s.772-779.
[31] Adıyeke, a.g.m. s.783-784.
[32] Adıyeke, a.g.m. s. 780-781.

tam tespiti asıl amaç olduğu için vergiye tabi olmayan potansiyel de defterlerde belirtilmiştir. Vergi dışı potansiyel grubunun ilki, demirbaş niteliğindeki hayvanlardır. Bunlara örnek olarak oduncu katırları, binek hayvanları ve tarlayı sürmeye yarayan hayvanlar sayılabilir. Fakat binek hayvanları ile nakliyatçılık yapılır da kâr elde edilirse bu durum vergiye tabi olurdu. İkinci potansiyel olarak kıraç ve gayrimezru tarlalar ve kısır inekler de tafsilatlarıyla defterlere kaydedilmiştir.[33] Ayrıca başka kazalarda malı olan vergi mükelleflerinin malları da yazılmış hatta bazen bunlar ayrı bir defter olarak düzenlenmiştir. Temettuat defterlerinde hane sahibinin evi, esnafın dükkânı, sahip olunan nakit para, dükkân makineleri ve mal stokları, ev eşyaları, kişinin borçları ve alacakları da sayımın dışında tutulmuştur. Yerleşim biriminde oturan zanaatkârların hepsi deftere kaydedilerek hem zanaat gelirleri ve hem de tarım ve hayvancılıktan sağlanan diğer gelirleri toplanarak hanenin gelir tespiti yapılmıştır. Ticaret, nakliyatçılık gelirlerinin yanında "gündelikçi", "ırgat", "hizmetkâr" olarak nitelendirilen tarım işçilerinin gelirleri de eksiksiz bir biçimde kayıt altına alınmıştır. Çeşitli vakıflardan geliri olanlar da defterlerde belirtilmiştir. Tarlaya atılan tohum ve kiracılık şartları gibi bilgiler ise yazılmamıştır. Hesaplanan gelir tohum masrafı, icar masrafı, tamirat ve onarım masrafları vergiden indirilmeden bir bütün halinde gayri safi olarak hesaplanmıştır. Çeşitli masrafların tenziline izin verilmemesinin nedeni halkın böyle bir hakkı suiistimal edeceğinden korkulması olduğu için gelirin gayri safi olarak hesaplanması kuralına dikkatle uyulmuştur.[34] 1260-61 temettuat tahriri sayımında küçük ve büyük baş hayvanlar ve binek hayvanlarının hâsılatları kovan miktarı ve gelirleri belirtilmiştir. Yıllık gelir sağman inek için kırk kuruş iken, sırasıyla sağmal keçi için sekiz, kısrak için ortalama elli ve arı kovanı için on kuruş olarak sabit alınmıştır.[35] Temettuat defterlerinin yazımında memurlar pek çok yazım sorunu ile karşılaşmışlardır. Yazımda karşılaşılan ilk sorun uzun dönemler boyunca devlete vergi vermeyen din görevlilerinin direnci olmuştur. Çünkü yeni tahrir sisteminde bu kesim artık vergiye tabi kılınmıştır. Şeyh, seyit, evliya gibi vergiden muaflık beratı[36]

[33] Adıyeke, a.g.m. s. 774.
[34] Adıyeke, a.g.m. s. 773.
[35] Mübahat Kütükoğlu, Osmanlı Sosyal iktisadi Tarihi Kaynaklarında Temettuat Defterleri, TTK Basımevi Ankara 1996, s.409-410.
[36] Selçuklularda görülen Seyyidlere sağlanan vergi muafiyetleri, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun ilk yıllarında uygulanarak ülkeye şeyhler, âlimler ve seyyidlerin gelmesi sağlanıyordu. I. Murad döneminde bir şikâyet üzerine H.787/ M.1385 tarihinde Seyyidler için vergi muafiyeti beratı verilmiştir. Bu berata göre Seyyidlerden öşür alınmadığı gibi, koyun hakkından (Resm-i Ağnam) muaf olduklarını gösterir. Beratın sonunda, bu hükmü

olan o kadar çok kişi mevcuttu ki bazı kasabalarda bundan mütevellit vergi tahsili yapmak imkânsız bir hale geliyordu. Diğer bir sorun konargöçerlerin yazımı sırasında ortaya çıkmıştır. Göçebelerin vergi yazımı sorunu genelde en yakın yerleşim birimine ait defterin arkasına eklenmek suretiyle aşılmaya çalışılmış ve bazen de göçebeler için özel olarak defterler hazırlanmıştır. Bir başka sorun esnaftan alınan ihtisap vergisinin yerine getirilen temettü vergisinin uygulaması sırasında görülmüştür. Eski vergi gruplarının yeni sisteme göre vergilendirilmesi bilinmiyordu. Yazım kapsamının lokasyon olarak genişliği ise yazım aşamasında başka bir sorunu teşkil etmiştir. Defter yazımı sırasında yazım memurlarının çok geniş alanları yazmak durumunda kalmaları memurların şikâyet ettiği konulardan biridir.[37]

2.2.Temettuat Defterlerinin Kapsamı

Tanzimat'la birlikte Osmanlı Devleti'nin yönetim sisteminde yaptığı değişiklikler mali konuları da kapsamaktaydı. Tanzimat'ın getirdiği vergi prensiplerine göre servet esasına göre herkesin belirli bir oranla vergi ödemesi için alınacak tedbirler Meclis-i Vâla'da görüşülmüş, yeni bir emlak ve nüfus tahririnin önemi fark edilmişti.[38] Halkın adaletsiz bir şekilde ağır vergilerle zulme uğramasına son vermek isteyen devlet iltizamı kaldırıp muhassıllık müessesesini kurarak çözüme ulaşacağını düşünmüştü. Bunun yanında dönemin bir özelliği olarak merkezi gücü yaymak ve güçlendirmek de bir diğer amaç olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Mali merkeziyetçilik sistemini getirmeye yönelik olarak Babıâli taşrada iltizamı kaldırarak vergi toplama işini yerel ayan ve eşrafın elinden almak üzere geniş yetkili muhassallar atamıştır.[39] Muhassıllar 1840 yılında yeni vergi sistemini uygulamak için sayımları yapmaya başlamışlardır. Buna benzer ancak çok daha kısıtlı bir sayım sadece Kayseri'de 1834/35 yıllarında II. Mahmut tarafından yapılmıştı. Bu sayımlardan muhassıllar mesul olup tahrir talimatnamesinde belirtildiği gibi bir meclis oluşturmuştur. Bu yapılan çalışmalar ilk etapta sekiz maddelik bir talimatname ile açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştı.[40] Muhassıllar bu oluşturdukları

---

değiştirenlere ins ve cin lanet etsin bedduası bu uygulamanın devamını da sağlamıştır. M. Sarıcık, Osmanlı İmparatorluğu'nda N.E. Müessesesi, TTK Basımevi, Ankara 2003, s.86-87.
[37] Adıyeke, a.g.m. s.775-777.
[38] Halil İnalcık, Osmanlı İmparatorluğu Ekonomi ve Toplum, Eren Yayıncılık, İstanbul 2009, s.366.
[39] İlber Ortaylı, Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri, TTK Basımevi, Ankara 2011, s.32.
[40] Adıyeke, a.g.m. s.770.

meclisle birlikte vergi mükelleflerinin isimlerini, şöhretlerini, arazilerini, hayvan ve mallarını her çeşit emlakini, yıllık kazançlarını ve bu kazançlarının kaynaklarını yazıp ve ayrıca vergi tahsili görevini de yerine getirmişlerdir.[41] Muhassılların vergi toplama işini yerine getirirken tahrir işine fazla vakit ayıramayacağı düşünülerek meclis tarafından seçilen bir kâtip tayin edilerek sayımların yapılıp ve sonunda bu sayımların muhassıllar tarafından mutlaka kontrol edilmesi gerektiği de yine talimatla belirtilmiştir.[42] Bütün tespitler yapıldıktan sonra her mükellefin yıllık verdiği vergi miktarı hesaplanıp ve ellerine meclis mührüyle mühürlenmiş senetler verilmiştir. Hazinenin ihtiyacı için verginin bir kısmının hemen toplanması gerektiğinden muhassılı emvaller vazife yerlerinde maaşlı görevlilerin gelirlerini tahminen yazıp vergilerini hesaplayarak ileride tahakkuk edecek vergilerinden mahsup edilmek üzere 1/3 kadarının peşin olarak toplanması çalışmalarını yapmışlardır.[43] Ancak muhassılların yaptıkları bu sayımlar çeşitli imkânsızlıklar, yolsuzluklar ve bilgisizlik gibi sebeplerle tamamlanamadan sonlandırılmış ve yine geçici olarak iltizam usulüne geri dönülmüştür. Temettuat sayımlarının yapılmasında amaç halkın ekonomik durumunun ne olduğunu belirleyip gelirine göre adil bir vergi oranı belirlemek ve bunu devlet harcamalarının kaynağı olarak kullanmaktı.[44] Bu sebeple ülkenin çeşitli idari birimlerinin ve orada yaşayan halkın gerçek vergi gücünü tespit etmek ve sonuçlara göre gerekli düzenlemeleri yapmak üzere 1845 yılında temettuat sayımları tekrar gündeme gelmiştir.[45] İhtiyaç duyulan eyaletlerden İstanbul'a çağrılan bölgelerin ileri gelen şahısları ve kocabaşların da görüşü alınarak yeni bir sayım yapılmasına karar verilmiştir. Bu sayımı yapmak için şahıslar ayarlanmış. Defterlerin tutulma şekillerinde bazı değişiklikler yapılmıştır.[46] 1840 sayımından farklı olarak bu sayımı merkezden gönderilen memurlar değil, imamlar, muhtarlar, kocabaşlar, papazlar ziraat müdür ve vekillerinin gözetiminde yapıp merkezlere göndermişlerdir.[47] O devirde okuma yazma oranı çok düşük olduğu için herhangi bir köyde okuma yazma bilen hiç çıkmazsa ne yapılması gerektiği sorusuna mahalli meclisçe adaletten ayrılmayan bir uzman seçilip ücreti belirlenmiştir. Kâtiplerin isimleri ve ücretleri defterlere kaydedildikten sonra mal sandıklarınca

[41] Abdullatif Şener, Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi, İşaret Yayınları, İstanbul 1990, s.37.
[42] Kütükoğlu, a.g.e. s.395.
[43] Mübahat S. Kütükoğlu, 19.Yy.Ortalarında Tavas Kazası, Elif Kitapevi Milenyum Yay. İstanbul 2007, s.3.
[44] Akgündüz- Öztürk, a.g.e. s.23.
[45] Tevfik Güran, 19. Yy. Temettuat Tahrirleri, Başbakanlık D.İ.E. Matbaası, Ankara 2000, s.76.
[46] Kütükoğlu, a.g.e. s. 4.
[47] Tevfik Güran, 19.Yy. Osmanlı Tarımı, Eren Yayıncılık, İstanbul 1998, s.14.

karşılanacağı hususu belirtilerek cevap verilmiştir.[48] 1840 ve 1845 yılında tutulan defterlerin muhteva olarak da farklılıkları vardır. Ancak aslında her iki dönemde de tek bir defter tertip tarzı belirlenmemiştir.[49] Örnek olarak 1840 yılında tutulan bazı defterlerde aile reislerinin dış görünüşleri ile ilgili bilgi verilmiş. Fakat bu bilgilerin yazımı da her defterde uygulanmamıştır.[50] Sayımlarda göz önünde bulundurulması gereken konular belirlenip sayımlarla ilgili talimatlar hazırlanmış sayım örnekleri ilgililere gönderilmiştir. Yazım işi bittikten sonra defterler kaza meclisinde kontrol edilerek merkeze gönderilen bu defterler orada incelenip temize çekilmeleri kararlaştırılmıştır.[51] Ayrıca İstanbul'a hatalı kayıtların gönderilmesinin önüne geçmek için de ayrıca idarecilere emirname gönderilmiştir. Yanlış tutulmuş defterler varsa mahalli idareciler tarafından tayin edilen memurlar tarafından düzeltilmesi istenmişti. Defterlerin merkezde iki nüsha olarak hazırlanıp birinin bölgeye geri gönderilmesi işi beklenenden uzun bir süre alınca verilerin gönderilmesi hususunda değişiklik yapılmıştır. Bunun sonucunda temettuat miktarının belirlenip sayım yılıyla birlikte toplam vergilerin yazıldığı bir belgenin merkeze gönderilmesine karar verilmiştir.[52] Ancak yapılan bütün bu çalışmalar ve alınmaya çalışılan önlemlere rağmen defterlerin merkeze gönderilmesinin gecikmesi önlenememiştir. Bunun yanında uzak bölgelerde yapılan Temettuat sayımlarının tamamlanamayıp yarım kaldığı yerler de olmuştur. Bu defterler ülkenin tamamını tam anlamıyla kapsayamamış olmasına rağmen günümüze ulaştırmış oldukları kayıtlar dönemin sosyo ekonomik durumunu, yaşam biçimini ve standartlarını geniş ölçüde anlatan malumatı araştırmacıların dikkatine sunmuştur.

2.3.Temettuatlarda Sosyal Tarih

Temettuatlar sosyal tarihin aydınlatılmasında en önemli kaynaklardan biridir. Çoğunlukla defterlerin ekonomik verileri ön plandadır. Halkın malvarlıklarının yazılmasından başka, hane reislerinin isimleri, meslekleri, görevleri ve etnik kökenleri gibi bütün detayların verilmesi sosyal tarih açısından da önemli bir kaynaktır. Temettuatlarda haneler hakkında bilgi verilmesi nüfus yapısının

[48] Adıyeke, a.g.m. s.805.
[49] Kütükoğlu, a.g.e. s.398.
[50] Adıyeke, a.g.m. s.771.
[51] Adıyeke, a.g.m. s.779.
[52] Kütükoğlu, a.g.e. s.8.

incelenmesine imkân sağlar. Hane sayısı bizlere nüfus yoğunluğu hakkında bilgiler vermektedir. Defterlerde aile reislerinin isimleri yazılıdır. Genellikle hane sahibi baba adıyla, lakabıyla veya aile adıyla birlikte yazılmıştır.[53] İsimler aile ve yakın çevreyle ilişkilerin belirlenmesine olanak sağlamaktadır. Bu tespiti aile isimlerine, ünvanlara, lakaplara bakarak yapabiliriz. "Kara, Koca, Küçük, Uzun, Hacı, Hoca, Molla" gibi lakaplar, her yerde karşımıza çıkan isimler olduğundan bunlarla hane reislerinin akrabalık derecelerini belirlemek zordur. Bu sebeple bu lakapların hangi kişiler ait olduğunun belirlenmesi mümkün görünmediğinden değerlendirmeye dâhil edilemez.[54] Farklı mahallelerde aynı aile adını kullananların akraba oldukları görülmüştür. Bu sebeple farklı köydeki ailelerin akraba olmaları kuvvetle muhtemeldir. Bu durum bizlere yerleşim yerlerinde göçlerin olduğunu göstermiştir. Göçler iki sebeple gerçekleşmiştir. Birincisi ekonomik nedenler dolayı diğeri ise evlilik nedeniyle olmuştur. Temettuatlarda göçlerle ilgili bazı bilgilere rastlanmıştır. Hane reislerinin isimleri, lakapları bizlere bazı konularda bilgi sahibi olmamıza zemin hazırlamıştır. Temettuatlar aile adlarının yanı sıra yörede kullanılan diğer kişilerin adlarının belirlenmesi bakımından da önemli bir kaynaktır. Bunlar daha çok Hz.Peygamber ile onun neslinden gelenlerin isimleridir. İsimlerde aile büyüklerinin ismi küçüklere verilirken baba ve oğul aynı adı taşıyan kişilerde oldukça fazladır.[55] Temettuatlarda hane reislerinin mesleklerinin kaydedilmiş olması sosyal tarih bakımından önemli noktalardan biridir. Bu da hangi mesleğin ne kadar geliştiğini belirlememizi sağlamıştır.[56]

2.4.Temettuatlarda İktisadi Tarih

Temettuatlar bizlere mezru ve gayri mezru alanların toplam miktarı, tarım ürünlerinden elde edilen hâsılat miktarı ve verimliliği, işletmeler hakkında bilgiler, hayvancılığın ne kadar geliştiği hakkında önemli bilgiler vermiştir. Temettuatlarda, halkın gelirleri hakkında bilgiler de verilmiştir. Bu sebeple defterler, yapılacak araştırmalar için bizlere önemli bilgiler sunmaktadır. Temettuatlarda hanelerin elinde bulunan taşınır ve taşınmaz mülkleri hakkında bizlere ayrıntılı bilgiler vermiştir.

[53] Kütükoğlu, a.g.e. s.398.
[54] Kütükoğlu, a.g.e. s.400.
[55] Kütükoğlu, a.g.e. s.402.
[56] Kütükoğlu, a.g.e. s.403.

Temettuatlarda ekili alanlar "Mezru Tarla" ekili olmayan alanlar "gayri mezru tarla" olarak gösterilmiştir. Halkın geçim kaynağı tarım olduğundan ekili alanların varlığı boş bırakılanlar ve kiralananlardan fazladır. Köylerde genellikle tahıl tarımı yapılmaktadır. Bunların dışında yapılan ekonomik faaliyetlerde defterlerde ayrıyeten gösterilmiştir. Hanelerin ekonomik faaliyetleri ve aldığı ürün miktarı, ne kadar vergi vereceği defterlerde kaydedilmiştir. Bunların dışında üzüm bağları, sebze meyve bahçeleride temettuatlarda gösterilmiştir. Osmanlı Devleti'nde dönümlerine göre işletmeler, büyük, orta ve küçük işletmeler olarak kabul edilmişdir.[57] Temettuatlar bizlere ekonominin zaman için de aldığı yolu araştırabileceğimiz, bu konuda fikir sahibi olabileceğimiz geniş metaryaller sunmuştur. Hanelerin taşınmaz mülkleri de temettuat kayıtlarında gösterilmiştir. Fakat ev, dükkân, para ve eşyalar temettuat dışında tutulmuştur. Taşınır ve taşınmaz mülklerin adetleri ve bedelleri yazılmıştır. Hisseli olanların kiminle hisseli oldukları yazılmıştır. Temettuatlarda ekonomik değere sahip olarak yazılanlardan biri de hayvanlardır. Yerleşim yerlerinde en çok hangi hayvanların bakıldığı ve ne kadar gelir elde edildiği öğrenilmektedir. Halk genellikle manda, inek, koyun ve keçi beslemektedir. Öküz, at, katır, merkep, gibi binek ve yük taşımada kullanılan hayvanlarda defterlere kaydedilmiştir.[58] Temettuatlarda normalde vergi dışında olan ama gelir getiren durumlarda defterlere kaydedilmiştir. Katır, eşek ve öküzler vergi dışıdır. Fakat bunlar gelir getiren taşımacılık işinde kullanılırsa veya kiraya verilirse gelir deftere yazılır ve vergiye tabi olur.[59] Temettuatlarla yapılmak istenen verginin hane ve kişi bazlı değerlendirilmesidir. Bu sebeple temettuatlarda hane reislerinin adları, elde edilen gelir kaynağı, senelik vergi miktarı kaydedilmiştir. Vergiye tabi ürünler buğday (hınta), arpa (şa'ir), mısır, üzüm bağı, sebze bahçesi (bostan) ve kovan (arı) gibi taşınır taşınmaz varlıklarda temettuatlara yazılmıştır. Temettuatlar, toplam vergilerin ülkenin tamamında ve kişiler arasında dağılımı ve bu bilgilerin kaydedilip incelenmesiyle bir takım ekonomik verilere ulaşmamıza imkân sağlamıştır.[60]

[57] Güran, a.g.e. s.242.
[58] Kütükoğlu, a.g.e. s.409-411.
[59] Ayşe Özdemir, "Keçiborlu Kazasının Sosyal ve Ekonomik Durumu" Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış YL. Tezi, Isparta 2005, s.23.
[60] Mustafa Serin, Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuât Defterleri, Başbakanlık I. Arşiv Şurası, Ankara 1998 s.726.

İKİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NDE VERGİ SİSTEMİ

1.Osmanlı Maliyesinin Gelişimi

Osmanlı Devleti, yazılı kanun metinleri olmadan önce bile kendine özgü bir gelenekle yönetilmeye devam edilmiştir. Bunun kontrol mekanizması fıkıh olmuştur. Mali konuların fıkıhla çelişen kanunları değiştirmişlerdir.[61] Devlet ekonomiye müdahale ederek sıkıntıları giderip imparatorluk sınırları içinde her noktaya kendi sistemini yerleştirmiştir. Devletin güçlü olabilmesi için ordusunun güçlü olması gerekir. Orhan Bey orduyu güçlendirmek için ekonomik alanda yeni reformlar gerçekleştirmiştir. Bu yeniliklerden ilki iskân politikası, diğeri ise darphanenin kurulup ve ilk paranın (gümüş sikke) bastırılmasıdır. Bu yeniliklerden dolayı tarım ve hayvancılıkta daha da ileri gitmişlerdir. Bu sebepden tarım ve hayvancılık herzaman devletin ekonomik kaynakları içinde ilk sırada yer almıştır. Paranın (gümüş sikke) bastırılması da ekonomiye canlılık kazandımıştır.

I. Murad döneminde maliye ilk defa teşkilatlanmıştır. Devlet merkez ve eyalet teşkilatları olarak ikiye ayrılmıştır. Devlet geliştikçe yeni (hazine) kuruluşlar ortaya çıkmaya başlamıştır. III. Selim döneminde ülkenin ekonomik yapısına göre yeni reformlar ortaya çıkmıştır. Maliye, devletin en önemli kurumlarından biridir. Devlet tüm harcamalarını bu kurumlarda toplanan vergilerden gidermiştir. Bu kurumun başında "Baş defterdar" bulunmuştur.[62]

II. Mehmed döneminde devlet yeni kanunlar çıkartarak yeni bir döneme girmiştir. II. Mehmed bu kanunlarla devleti daha sağlam temeller üzerine oturtmayı planlamıştır. Bunlar Reaya kanunu, Teşkilat kanunu ve Tapu kanunudur.[63] II. Mehmed tımar sistemindeki belirsizliklerden rahatsız olduğundan yeni bir düzenleme yapılmasını emretmiş. Bu kanun cezaların yanı sıra halktan alınacak vergi miktarını da belirlediğinde halk ve ülkenin iktisadi gelişimi için oldukça önemlidir. Diğer bir

[61] Şevket Pamuk, Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, s.9.
[62] Filiz Giray, Maliye Tarihi, Ezgi yayınları, Bursa 2010, s 154.
[63] Halil İnalcık, Kanunname, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s.334.

kanun merkez teşkilatını ilgilendirirken, bir diğeri de taşınmaz sayımları ile ilgilidir. Osman Bey ile başlayan para basım olayı, Fatih zamanında altın ve akçenin basımıyla devam etmiştir.[64]

II. Beyazid döneminde, devlet savaş zamanında fazla olan ordunun giderleri için halktan ek bir vergi "avarız resmi" toplamıştır.[65] Önceleri zor zamanlarda toplanan bu vergi, ekonominin bozulmasıyla birlikte düzenli hale getirilmiş ve Tanzimat döneminde kaldırılmıştır.[66]

Yavuz dönemiyle birlikte maliyeyi denetlemek için yeni bir kurum olan "Bakı Kulu Teşkilatı" ortaya çıkmıştır. Bu kurumun görevi, vergi kaçağının önüne geçerek tahsil edilemeyen vergileri ekonomiye kazandırmak ve maliye memurlarını denetlemekti.

Kanuni döneminde ülke sınırlarının genişlemesi yeni reformların gündeme gelmesine sebep olmuştur. Bu reforlar için dönemin şeyhülislamı olan Ebusuud Efendi görevlendirilmiştir.[67] Ebussuûd Efendi toprakları (öşri, haraci, örfi) üç kısma ayırarak aldığı görevi en iyi bir şekilde yerine getirmiştir. Gelir gider dengelerinin bozulmasıyla birlikte bütçede açıklar ortaya çıkmaya başlamış. Bu sebeple yeni düzenlemelere gidilerek piyasalardaki kötü gidişatın sebebini araştırmışlardır. Gelirler bazıları mültezimlere devredip vergiler artırılıp paranın değeri düşürülmek suretiyle açıklar kapatılmaya çalışılmış. Yine bu dönemde ilk bütçe tasarısı oluşturulmuştur. Ekonomik sıkıntıların artmasıyla birlikte tekli hazine dönemi sona ererek çoklu hazine dönemine geçilmiştir. Defterdarlık dönemine geçilerek yeni bir hazine kurulmuştur. Bu sıkıntılı dönem bundan sonra devam edip bu kötü gidişata yeni reformlarla önlem alınmaya çalışılmıştır.

2.Osmanlı Devleti'nde Vergi

Vergi, devletin devamlılığı için, devletin ihtiyaçlarına göre yetkili makamlarca konulan yükümlülüklerdir. Devletin ekonomisi tarıma dayalı olduğundan vergilerde

[64] Osmanlı'da ilk para Osman Bey, bakır para I. Murad, altın para II. Mehmed döneminde bastırılmıştır. Halil Sahillioğlu, Akçe, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1989, s.225.
[65] Ziya Kazıcı, İslam Medeniyetleri ve Müesseseleri Tarihi, M.Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları, İstanbul 2012, s.446.
[66] Halil Sahillioğlu, Avârız, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991, s.109.
[67] M. Macit Kenanoğlu, Miri Arazi, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2005, s.158.

daha çok tarımsal gelirler üzerinden alınmıştır.[68] Osmanlı Devleti'nde mali denetim mekanizması merkez, tımar ve vakıflar şeklindedir. Devletin kuruluşundan, Tanzimat'a kadar geçen sürede vergiler Şer'i ve Örfi vergiler olarak ikiye ayrılmıştır.[69] İslamiyetin doğuşundan Tanzimat'ın ilanına kadar bütün Türk ve Müslüman devletlerinde bu vergi sistemi sistemi benimsenmiştir.[70] Devlet, ilk vergi kanunlarını göç ettikleri yerlerden getirip, fetihlerle birlikte yeniden şekillenmiştir. Daha sonra İslam hukukuna göre yeniden revize edilmiştir. Devletin yükselme ile birlikte sınırları genişledikçe aldıkları vergilerde çeşitlenmiştir. Örneğin 14. yüzyılda fethedilen yerlerden, o dönemde Türk vergisi olarak bilinen vergiler alınmıştır. İslam hukukunda Şer'i vergilerden bazıları zekât, öşür, haraç, cizye'dir. Şer'i vergilerin gelir kalemlerinden ilki zekâttır. Yılda bir alınan bu vergi, günümüzde vergi olarak olmasa da durumu iyi olanların ihtiyaç sahiplerine yardım maksadıyla devam etmektedir. Bunlar zorunlu vergilerdir. Zekât, durumu iyi olanların malının en az kırkta birini ihtiyaç sahiplerine vermesidir. Öşür, Müslümanların ekip diktiği alanlardan elde etikleri mahsulün bir kısmının devlete vergi olarak verilmesidir. Haraç, fethedilen yerlerdeki gayrimüslim halka verilen arazilerden alınan vergidir. Cizye, Gayrimüslimlerin askerlikten feragat etmeleri sebebiyle alınan bir vergidir. Aşar, ağnam ve gümrük resmi gibi vergiler Osmanlı Devleti'nde uygulanan en önemli vergilerdendir.[71] Örfi vergiler, Osmanlı Devleti'nde önemli bir yere sahiptir. İlk defa II. Beyazıd döneminde "Avarız Vergisi" adıyla alınmıştır. Bu vergiler, ayrım gözetmeksizin herkesten alınmıştır.[72] Bu vergiler daha sonra daimi hale getirilmiştir. Savaş zamanında orduya destek olmak için alınan "İmdadiye-i Seferiye", buna ek olarak da savaştan sonra alınan "İmdadiye-i Hazariye" adı altında yeni bir vergi getirilmiştir. Ordunun giderlerini toplamak için "İane-i Cihadiye" adında yeni bir vergi daha alınmıştır. Daha sonra bu vergiler "Mürettebat" adıyla birleştirilerek "Tevzii" vergi olarak baş vergisine dönüştürülmüştür. Örfi vergilerden biride yerleşim yerlerine gelen malların gelirinden alınan "Bac" isimli bir vergisidir.[73] Osmanlı Devleti'nde vergi gelirlerinin giderlere göre yönlendirildiği bir sistem

[68] Ömer Alp, Anayasal İktisat Teorisi Açısından Osmanlı Mali Yapısının Analizi, Prof. Dr. N. Çelik'e Armağan, M.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 2001, s.77.
[69] Mustafa Gürhan Acar, Osmanlı ile Türkiye Cumhuriyeti Vergi Sisteminin Karşılaştırılması, Vergi Dünyası Dergisi, Ankara 2003 s.86.
[70] Ahmet Akgündüz –Sait Öztürk, Bilinmeyen Osmanlı, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1999, s.436.
[71] Mehmet Tosuner, 1980 Sonrası Türk Vergi Sisteminin Yapısı, Bayraklı Matbaacılık, İzmir 1989, s.2.
[72] Acar, a.g.m. s.86.
[73] Ahmet Tabakoğlu, Gerileme Dönemine Girilirken Osmanlı Maliyesi, Dergâh Yayınları, İstanbul 1985, s.153.

benimsenmiştir. Osmanlı Devleti'nde vergi batıdaki devletlerin gelişimine paralel yol almıştır. Önceleri mal karşılığı veya hizmetle ödemeler yaygınken, günümüzde bu uygulama sadece köylerde görülmektedir.

2.1.Osmanlı Devleti'nde Vergi Çeşitleri

Osmanlı mali sistemi içerisindeki vergisel yükümlülükler üçlü bir şema içerisinde oluşmuştur. Birinci grupta, şer'i vergiler olarak kabul edilen ve Anadolu ve Ortadoğu'da daha önceki Müslüman devletler tarafından uygulanmaya başlanan ve böylece Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren uygulama alanı bulan İslami esaslara dayanan vergisel yükümlülüklerdir. Bu tür vergiler ana grubu oluşturmaktadır. İkinci grup olarak, şer'i vergilerin yanında ve belirli gereksinimlerden kaynaklanan, geleneklere dayanan ve din ayrımı yapılmaksızın herkesten yerel ve olağanüstü harcamaları karşılamak amacıyla alınan düzensiz vergilerdir. Bu grup vergiler geleneklere dayandırıldığı için örfi vergiler olarak adlandırılmışlardır. Son grup vergisel yükümlülükler ise, özellikle savaş giderlerinin artmaya başlaması ile uygulamaya giren olağanüstü nitelik kazanan vergisel yükümlülüklerdir. Bu grup vergiler, zamanla savaş giderlerinin daha da artmasına ve ekonomik yapının bozulmasına paralel olarak kalıcı nitelik kazanmışlardır. Bu vergilerle ilgili ayrıntılı bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

2.1.1.Şer'i Vergiler (Tekâlif-i Şer'iyye)

Zekât, İslamiyet'in beş temel şartından biridir. Kelime olarak zekât, temizlik, artmak, bereketli olmak, iyi ve düzgün olmak anlamına gelir. Zekâtta kural, kendisi açısından gereğinden fazla mal varlığı bulunan Müslüman kimselerin, bu mal varlığının en az 40/1'ini karşılıksız olarak Allah rızası için fakirlere vermeleridir. Veren kimseyi cimrilikten, kirlerinden ve günahlardan temizlediği ve malında berekete vesile olduğuna inanıldığı için, kelime manası ile dini manası arasında bir bağlantı kurulmuştur. İslam hukukuna göre zekât, bir ihsan veya basit bir sadaka değildir. O, devlet ve toplumun birey üzerindeki hakkıdır. Bununla beraber devlet, zekât verip vermeme konusunda mükellefi serbest bırakmamıştır. Onun gereklerine göre toplanıp harcanmasını sağlamak zorundadır. Yeterli mal varlığına sahip bulunan

ve belli şartları taşıyan her Müslümanın vermekle mükellef olduğu zekât, Osmanlı Devleti'nde de diğer Müslüman devletlerde olduğu gibi uygulanmıştır. Başlangıçta dini bir mükellefiyet ve ibadet olarak sosyal yardım niteliğinde işlev gören zekât, sonraki dönemlerde hukuki bir zorunluluk halini alarak vergi şeklinde düzenlemelere tabi tutulmuştur. Bu anlamda, devlet tarafından çeşitli adlar altında zekât toplandığı görülmüştür. Vergi olarak zekât, genellikle beş başlık altında toplanmıştır. Bunlar, altın ve gümüşten, hayvanlardan ağnam vergisi olarak, tarımsal ürünlerden öşür olarak, mal ticaretinden gümrük resmi olarak ve madenlerden ve definelerden devlet hissesi olarak alınmıştır.[74] Bunlardan altın ve gümüş ile mal ticaretinden verilmesi gereken zekâtın toplanması ve dağıtılmasına istisnai dönemler hariç devlet müdahale etmemiştir.

Haraç, fethedilen ülkelerde Müslüman olmayanlara bırakılan topraklardan alınan devlet hissesidir. İslam vergi hukukunda olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de haraç iki kısma ayrılmıştır. Bunlar harac-ı muvazzaf ve harac-ı mukasem olarak adlandırılmıştır. Haraçın bu iki kısmı da şer'i vergilerden olduğu için gerek ilk konulması ve gerekse ilk tahsili ile ilgili bir başlangıç belirlemek mümkün olamamıştır. Bir baş vergisi olan haraç mükelleflerinin medeni haklara sahip, serbest iradesi ve sağlığı yerinde olan reşit erkekler olması gerekmektedir. Kadınlar, küçükler, yaşlılar, körler, köleler ve müzmin bir hastalığı olan ve geçimini sağlamaktan yoksun bulunanlar ile ruhban sınıfına ait olanlar bu vergiden muaf tutulmuşlardır. Haraç ödemekle yükümlü kılınan kimseler, bu vergiyi ödemekten sadece, İslamiyeti kabul ederek kurtulabilmişlerdir.[75] Harac-ı muvazzaf, fethedilen yerlerdeki ahaliye bırakılan arazi üzerine maktu bir şekilde konmuş bulunan bir vergi olup zaman ve bölgelere göre farklı isimler almıştır. Bunların bir kısmı adeta toprağın ücreti olarak alınmıştır. Harac-ı mukasem, ürün üzerinden alındığı zaman, yılda kaç defa ürün alınırsa o kadar da harac-ı mukasem alınırdı. Tarımsal arazi boş kaldığı zaman vergi alınmazdı.

Öşür, Müslüman tebaa tarafından üretilen tarımsal ürünler üzerinden belli oranlarda alınan bir vergidir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde diğer Müslüman

[74] Abdurrahman Vefik Sayın, Osmanlı Maliye Tarihi, Maliye Bakanlığı APK Yayın, Ankara 2000, s.6-7.
[75] A. Du. Valey, Türkiye Maliye Tarihi, Maliye Tetkik Kurulu Yayınları, Ankara 1978, s.11.

devletlerde olduğu gibi, mülk olan arazi-i öşriyyeden sadece öşür alınmıştır. Bu dönemde Osmanlı Devleti'nde arazi, biri öşriyye ve diğeri de haraciyye olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Fakat 14. yüzyılın son çeyreğinden itibaren bazı nedenlerden dolayı bir takım değişiklikler yapılarak, arazinin bir kısmı emiriyye olarak kabul edilmiştir. Bu durum, Hicaz bölgesi hariç "Osmanlılarda arazi sultaniyedir" şeklinde ifadesini bulacak olan bir sisteme bağlanmıştır.[76] Ancak, Osmanlı Devleti'nde öşür denilince, biri kuruluş dönemindeki mülk arazi gelirlerinden alınan gerçek anlamdaki öşür, diğeri de arazi-i emiriyyeye esas olmak üzere alınan ve halk kitlesi tarafından galat-i fahiş olarak adlandırılan harac-i muhkasem anlaşılmıştır.

Cizye, Müslüman olmayanlardan askerlik görevlerini yerine getirmemeleri karşılığında alınan bir tür dereceli baş vergisidir. Osmanlı Devleti'nde cizye uygulamasının devletin ilk kuruluş yıllarından itibaren varolduğu söylenebilir. Osmanlı Devleti savaşlar sonucunda fethedip ele geçirdiği toprakları hemen merkeze bağlı bir eyalet haline getirmişlerdir. Bu topraklarda ikamet eden ve Müslüman olmak istemeyen gayrimüslimler cizye vermekle yükümlü tutulmuşlardır. Osmanlı Devleti'nde cizye toplayacak memurlar özenle seçilmişledir. Rüşvet, iltimas veya başka yollarla yeteneksiz kimselerin bu görevlere atanmaları önlenmiş ve bu iş güvenilir kimselere verilmişdir.[77] Cizye tımarlı sipahiler aracılığıyla toplanmamakta, doğrudan cizyedarlar aracılığıyla toplanarak devlet hazinesine aktarılmıştır. Gayrimüslimlerle ilgili vergilerin toplanmasına bakan cizye muhasebesinde defterler gayet düzenli ve özenle tutulmuştur. Önce merkezden atanan bir memur vergi toplanacak bölgeyi kaydetmiştir. Cizye muhasebesi de buna dayanarak vergi mükelleflerine ait bir defter meydana getirmişti. Böylece vergi mükellefleri belirlenip ve tahrir işlemi gerçekleştirilmiştir.

Yave Vergisi, müjde ve koruma karşılığı olarak alınan bu verginin kapsamına sadece hayvanlar girmemiştir. Sahiplerinden kaçan köle ve cariyelerin muştuluğu da bu verginin kapsamı içindedir. Başıboş olarak bulunan hayvan veya kaçan köle ve cariyelerin bulunmasından dolayı alınan bu vergi toprağa bağlıdır. Yave, hangi

[76] Ziya Kazıcı, Osmanlı'da Vergi Sistemi, Bilge Yayıncılık, İstanbul 2003, s.117-118.
[76] Sayın, a.g.e. s.6-7.
[77] Yavuz Ercan, Osmanlı'da Gayrimüslimlerin Ödedikleri Vergiler ve Bu Vergilerin Doğurduğu Sosyal Sonuçlar Türk Tarih Kurumu Yayınları Ankara 1991 s.375.

toprakta tutulursa bedeli de o toprak sahibinin olmuştur. Serbest tımarlarda müsellem ve hüdavendigar yörüklerinin dışındaki diğer reayanın tutmuş olduğu yave hayvan, köle ve cariye müjdeleri tımar sahibinin olmaktadır.[78] Zirai faaliyetlerle birlikte hayvancılığın da yaygın olduğu Osmanlı Devleti'nde bu vergi, tımar sahipleri ve devlet gelirleri açısından oldukça önemli bir nitelik taşımıştır. Kaynaklarda bu vergi için yave ve kaçkun resmi şeklinde iki kelimenin bir arada kullanıldığı da görülmüştür. Kırlarda ve tarlalarda başıboş ve sahipsiz dolaşan hayvanları toplamakla görevli memurlara yaveci, kaçkunlarla (kaçak insanlar) ilgilenen memurlara ise, zabıt-ı evabık denilmiştir.[79] Yaveciler, kırlarda ve tarlalarda başıboş dolaşan sahipsiz hayvanları yakalayıp koruma altına alıp ve herhangi bir zararları varsa bu durumu kaydetmişlerdir. Kadı aracılığıyla sahipsiz hayvanlarla ilgili birkaç kere ilan yapılıp belirlenen süreler içerisinde sahipleri çıkmaz ve saklanmalarında sorun görülürse bu hayvanları kadı aracılığıyla açık artırmayla satmışlardır. Yapılan giderleri ve dellaliyesi satış bedelinden düşüldükten sonra kalan tutar mal sandığına teslim edilmiştir. Daha sonra sahibi, bu kaçak hayvanın kendisine ait olduğunu kanıtlarsa, hazineye aktarılan tutar geri verilmiştir. Kaçkun köle ve cariyeler konusundaki uygulamada ise, önce kaçkun köle ve cariyeler kadı veya görevlilere teslim edilmiştir. Kadı veya görevli memur bu kişileri sahibine belirli bir süreden daha uzun bir zamanda teslim edilirse, sahibinden 40 dirhem cu'l adıyla bir bedel talep etmişlerdir. Osmanlı hukukunda yer alan muştuluk cu'l anlamına gelir ve meşru kabul edilirdi. Belirli bir süre içerisinde sahibi çıkmayan köle ve cariyeler satılarak bedelleri hazineye aktarılmıştır.[80]

İhtisab Vergisi, ağırlık ve ölçü aletleri ile atölye ve pazarların denetlenmesi, mamul madde ile gıda maddelerinin kalite kontrolü muhtesiplerin kontrolündedir. Ayrıca şarap tüketimi ve talih oyunlarının yasaklanması, genel yolların düzen ve güvenliğinin sağlanması, genel hayatın akış ve düzenini bozmaması gereken inşaatların kontrolü ile ahlak ve adabın denetlenmesi gibi konular muhtesiplerin görevleri arasında sayılmıştır. Muhtesip kurumunun ilkelerinin bir kısmı fıkhi, bir kısmı ise halifenin onayını gerektiren idari konulardır. Bu nedenle de, muhtesibin

[78] Kazıcı, a.g.e. s.160-161.
[79] Ahmed Akgündüz, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, Osmanlı Hukukuna Giriş ve Fatih Devri Kanunnameleri, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul 1990a, s.182.
[80] Akgündüz, 1990a, a.g.e. s.183.

toplum huzurunun sağlanmasında önemli bir işlev gören bir görevli olduğunu söyleyebiliriz. Günümüzde, muhtesibin sahip olduğu bu yetki ve görevleri tek bir kurumun görev ve yetkileri içerisinde toplamak mümkün değildir. Divan ve kadının emirlerini yerine getirmekle de yükümlü olan muhtesibin ekonomik ve sosyal hayatın düzenlenmesinde büyük bir rolü vardır. Çünkü o, günlük hayatın akışı içinde, halk ile esnaf arasındaki ilişkileri düzenleme ve esnafla ilgili yasaların uygulanıp uygulanmadığını denetlemekle de görevlendirilmiştir. Kadının belediyeye ilişkin görevlerindeki başyardımcısı olan muhtesib, esas olarak merkezi yönetim tarafından çıkartılan yasaların uygulanmasını sağlamakla görevlidir. Esnaf örgütlerinin yetkili ve sorumlularıyla doğrudan ilişki halindedir. Hammadde dağıtımının esaslarını, malların alım ve satım koşullarını, satış yerlerini vb. onların onayını alarak belirlemiştir. Yine zanaatkârların, tüccarların ve çeşitli esnaf gruplarının içinde yer alan kalfaların ekonomik dolaşıma girmelerinden önce de önemli roller oynamaktaydı. Yerel piyasaları örgütleme rolüne bir de denetim rolü eklenmiştir. Bu rol, işlenen suçun ağırlığına göre yumuşak veya sert olan yaptırımların uygulanmasıyla açığa çıkmıştır.[81] Devlet, muhtesip aracılığıyla hem işçi kesimini denetliyor, hem de onların haklarını koruyup loncaların amaç ve standartlarını sürdürmek amacıyla esnaf loncalarını da yakından gözetim ve denetim altında tutuyordu. Yine bu yetkilerine dayanarak yerli mallarla rekabet edebilecek ithal mallardan İhsaniye almak suretiyle işsizliği önlemeye çalışıyordu.[82] Böylece muhtesip, şehirdeki ekonomik ilişkiler açısından önemli işlevler yüklenmişti.

Pençik ve Beytü'l Mal Vergisi, savaşlarda ele geçirilen esirlerden ya para olarak değerlerinin beşte biri veya beş esirden birinin alınmasıdır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemlerinde fazla bir uygulama alanı bulamamıştır. Savaşlar sonucunda ele geçirilen diğer ganimetlerden farklı olarak bunların tamamı gazilere dağıtılılmıştır. Diğer ganimetlerin ise beşte biri devlet hazinesine kalmıştır. Bu paylaşımdan sonra gaziler, İslam hukuku çerçevesinde esirlerini çeşitli şekillerde istihdam edebilmişlerdir. Bunlardan bir kısmı kölelerini satmışlardır. Osmanlı Devleti'nin klasik döneminde savaş esirlerinin çoğalması üzerine, bazı ilke ve kurallara bağlı olarak bunların askerlik hizmetlerinde kullanılmalarına başlanmıştır. Böylece esir

[81] Robert Mantran, XVI-XVIII. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu, Çeviren, Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1995, s.16.
[82] Kazıcı, a.g.e. s.164-165.

sahiplerinden beşte bir olarak alınan esirler, acemi oğlanı sayılarak kendilerine tahsis edilmiş olan birliklerine gönderilmiştir. Elinde esir sayısı az olanlardan her esir için bedel olarak alınan 25 akçe devlet hazinesine yatırılıp karşılığında kendilerine bir makbuz verilmiştir.[83]

Madenler Vergisi, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Tanzimat'a kadar geçen dönemde arazi-i emiriyye dışında kalmış bulunan arazilerde çıkan madenlerden, her zaman beşte bir oranında hüms-ı şer'i olarak adlandırılan bir vergi alınmıştır. Geri kalan ise o madeni bulan kişiye ait olmuştur.[84] Arazi-i emiriyyeden çıkarılan madenler ise, bütünüyle devlete aktarılmıştır. Çünkü bu arazinin mülkiyeti devlete aittir. Bu nedenle arazi-i emiriyyeyi tasarruf edenlerin hiçbir madeni ele geçirmeye veya herhangi bir pay isteme hakları bulunmamaktadır. Çünkü bunlar kiracı durumundadırlar. Bununla birlikte, çok küçük tuzla işletmeleri şahıslara bırakılıyor ve bundan da beşte bir oranında bir vergi alınmıştır.[85] Osmanlı Devleti'nde maden gelirlerini, diğer bazı vergilerde olduğu gibi sipahiye gelir olarak vermemişlerdir. Bunlar belirli şartlar kapsamında ihale edilip elde edilen gelirler de hazineye aktarılmıştır. Devlet, maden gelirlerini artırabilmek amacıyla bulunan madenin çevresindeki yakın köylerin halkını o madende çalıştırıp onları bazı vergilerden muaf tutmuştur. Bu muafiyet, ya bazı vergisel yükümlülüklerin hafifletilmesi veya tamamen af edilmesi şeklinde olmuştur. Madenlerde çalışanlar, vergiden muaf oldukları gibi, aralarında çıkacak herhangi bir anlaşmazlıktan dolayı normal olarak kadı mahkemelerine gitmemişlerdir. Çünkü onların bu davalarla uğraşmaları işleri aksatabilirdi. Bu nedenle, işlerin aksamaması için bunların davaları maden emirleri aracılığıyla görülmüştür.

Gümrük Resmi, Osmanlı Devleti'de hazine-i amire hesabına alınan gümrük vergisi, ilk dönemlerden itibaren mahalli sanat, ticaret ve zirai ürünleri korumak amacını taşımıştır. Buna göre gümrük, ülkenin gümrük hattı adı verilen siyasi sınırlarından giren veya çıkan veyahut bu sınırın bir noktasından girdikten sonra o ülkeyi baştan sona geçip sınırın başka bir noktasından yabancı bir ülkeye geçen yabancı menşeli eşyadan devletçe alınan vergilerdir. Fatih Sultan Mehmet döneminden önce bunun

[83] Kazıcı, a.g.e. s.172-173.
[84] Kazıcı, a.g.e. s.174-175.
[85] Kazıcı, a.g.e. s.177.

nasıl ve hangi koşullarda uygulandığına ilişkin kesin bir bilgiye sahip değiliz.[86] Dış ticaret Osmanlı Devleti için, gerek kendi gereksinimleri ve gerekse transit gelirler açısından çok önemli bir yer işgal etmiştir. Padişah hazinesinin dışında, bir devlet bütçesinin oluşumunda gümrük gelirleri küçümsenmeyecek bir rol oynamıştır.[87] Osmanlı Devleti'nde kendi bünyesinde oluşturulmuş gümrükler, iç ve dış gümrükler olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Osmanlı Devleti'nin sınırları içerisinde çeşitli mal ve eşyalar bir yerden başka yerlere nakledilmektedir. Bu mallar, bazen bir iskeleden diğerine deniz yolu, bazen de bir şehirden diğerine kara yolu ile nakledilmiştir. Gümrükler de buna bağlı olarak farklı isimler almıştır. Bunların sahillerde bulunanlarına sahil gümrükleri, sınır boylarında bulunanlarına hudud gümrükleri, ülkenin orta yerinde bulunanlarına da kara gümrükleri adı verilmiştir. Harici gümrükler ise ithalat, ihracat ve transit geçen yabancı menşeli eşyadan verginin alındığı yerlerdir. Bu gümrüklerde alınan verginin oranı, antlaşmalara göre farklılık göstermekle birlikte, genellikle % 3 ile % 5 arasında değişmiştir.

2.1.2.Hayvanlarla İlgili Vergiler

Ağnam Resmi, Osmanlı Devleti'nde, özellikle büyük oranda koyun besiciliği yapan, diğer bir ifade ile ağnama sahip olan Müslümanların vermekle yükümlü oldukları bir vergidir. Resm-i ganem, resm-i merai ve koyun resmi gibi adlar da alan bu verginin miktarı, zaman içerisinde değişiklikler göstermiştir. Şer'i esaslar bakımından koyundan sadece zekât veya zekâta karşılık bir vergi alınması gerekirken, Osmanlı Devleti'nde koyunlardan değişik isimlerde ve değişik oranlarda, bölgeler arası farklılıklar gösteren vergiler alınmıştır. Bu vergilerin hepsi aynı anda yürürlüğe konulmuş da değildir. En eski vergilerden birisi adet-i ağnam olduğu için bunu şer'i esaslar karşılığında alınan bir vergi olarak düşünmek olanaklıdır. Zamanla değişik koyun vergilerinin ortaya çıkması, büyük ölçüde ekonomik sıkıntıların sonucudur.[88] Adet-i ağnam vergisi, Müslümanlardan alınan bir vergi olup adet-i gulamiyye ve resm-i ağıldan oluşmaktaydı. Müslüman olmayanlar cizye verdikleri için bu vergiden muaftılar. Ancak 1691 tarihinden itibaren vergi gelirlerinde ortaya

[86] Kazıcı, a.g.e. s.182-183.
[87] Taner Timur, Osmanlı Çalışmaları, İlkel Feodalizmden Yarı Sömürge Ekonomisine, İmge Kitapevi Yayınları Ankara 1989, s.39.
[88] Ahmet Uzun, İstanbul'un İaşesinde Devletin Rolü, Ondalık Ağnam Uygulaması-1783-1857,Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006, s.43-44.

çıkan azalmayı gidermek amacıyla gayrimüslimler de vergi kapsamına alınmışlardır.[89] 1705 yılından itibaren verginin tımar, vakıf ve mülk arazilerinde olmasına bakılmaksızın doğrudan hazineye aktarılması kararlaştırılmıştır. Böylece, vergi birkaç kazadan oluşan mukataalar yoluyla hazinenin düzenli gelir kaynakları arasında yer almıştır.[90] Verginin tahsil işlemi yılda bir kez olmak üzere mart ayı başında koyunların sayılmasından sonra yapılmıştır. Konargöçerler bu vergi kapsamı dışında tutulmuşlardır.[91]

Ondalık Ağnam Resmi, başlangıçta ayni olarak tahsil edilmiştir. Ancak verginin ayni olarak tahsil işleminde bir takım zorluklarla karşılaşılması nedeniyle bazı bölgelerde verginin bedel olarak tahsili uygulamasına geçilmiştir. Bedel olarak yapılan tahsilâtın kapsamı zamanla büyüdüğünden ondalık ağnam vergisi hazine açısından önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir.[92] Ondalık ağnam vergisi başlangıçta hazineye gelir sağlanması amaçlanarak konulmuş bir vergi değildi. Öncelikli amaç, hazineye gelir sağlanmasından ziyade, ayni olarak çeşitli yerlere ve kişilere verilmesi planlanan et miktarının piyasadan sağlanması yerine, vergi olarak tahsil edilip ilgili yerlere aktarılması yoluyla giderlerden tasarruf sağlama anlayışı söz konusuydu. Böylece et gereksinimi için harcanan tutar hazinede kalmıştır. Özellikle, başkentin iaşesinin piyasa koşullarından karşılanmasının güçlükleri nedeniyle, yönetim doğrudan sürece katılmak ve bu gereksinimi karşılamak zorunda kalmıştır.[93] Ondalık ağnam vergisi uzun yıllar devletin kendi adına görevlendirdiği sayıcı denilen memurlarca tahsil edilmiştir. Sayıcılar, istihdam ettikleri kâhya ve çobanlarla koyun sahiplerinin hayvanlarını sayarak vergiyi tahsil etmişlerdir. Tahsil edilen koyunların İstanbul'a getirilmesi işlemi yine sayıcının kontrolünde gerçekleşmiştir. Tanzimat'tan sonra sistemde ortaya çıkan uygunsuzlukları azaltmak amacıyla sayıcılık görevi kaldırılmış ve kabzımal adı verilen kişilerce verginin tahsiline başlanmıştır. Bundan birkaç yıl sonra dört kolun durumları detaylı olarak değerlendirilerek mültezimlere ihale edilmesi yöntemi benimsenmiştir. Bundan da istenilen sonuç tam olarak alınamadığından, bu defa kol uygulaması kaldırılarak sancak ihale sistemine geçilmiştir. 1857-1858 yılından itibaren diğer ağnam

[89] Uzun, a.g.e. s.45.
[90] Tabakoğlu, a.g.e. s.167.
[91] Uzun, a.g.e. s.45
[92] Uzun, a.g.e. s.58
[93] Uzun, a.g.e. s.59

vergileriyle birlikte ondalık ağnam vergisi de kaldırılmış ve tek bir ad altında bölgelere göre farklılaşan nakdi bir koyun vergisi alınmaya başlanmıştır.

Otlak, Yaylak ve Kışlak Resmi, Osmanlı mali sisteminde yaylak resmi, kışlak resmi, resm-i merai, yatak resmi ve resm-i çeragah gibi adlarla adlandırılmıştır.[94] Sürülerini başka bir tımar sahibinin tımarında otlatan veya miri topraklarda yaylatan sürü sahipleri, göçebe kabileler ve gezginci yörüklerden yılda bir defa olmak üzere alınan bir vergidir. Bu vergi, bazı yerlerde sürü başına ayni, bazı yerlerde ise nakit olarak alınmıştır.[95] Bu verginin ortaya çıkışının, özellikle askeri amaçlarla at yetiştirmek için büyük bir öneme sahip bulunan çayırların devlet malı sayılması olduğu söylenebilir. Otlak vergisine esas oluşturan sürüdür. Osmanlı Devleti'nde genellikle 300 koyun bir sürü olarak kabul edilmiştir. Sürü başına alınan bu vergi, bölgenin ekonomik ve sosyal durumuna göre farklılık göstermiştir.[96] Zamanla vergiyi toplayan mültezimlerin suiistimalleri sonucunda, halkın kendi köylerinde bulunan meralarda otlattıkları hayvanlardan da vergi alınmaya başlanmış ve bu durum teamül haline gelmiştir.

Zebhiye Resmi, zorunlu bir gıda maddesi olan etin temin edilerek halka hem daha ucuz ve hem de daha kaliteli bir şekilde ulaştırılmasını sağlamak, dönemin ekonomik ve sosyal koşulları ile ulaşım olanakları açısından önemli bir sorun olmuştur. Toplumun bu gereksiniminin normal ve sağlıklı bir şekilde giderilebilmesi için şehir ve kasabaların dışında salhaneler kurulmuştur. Eti yenen küçük ve büyük baş hayvanların kesilmesi, sadece bu salhanelerde mümkündü. Böylece hayvanların kesimi aşamasında, hem sağlık şartlarına uyulması ve hem de devlete gelir temini sağlanmıştır. Şehir ve çevrenin temizliği ve halkın sağlığını korumak amacıyla şehir içinde sokak ve mahalle aralarında hayvan kesimi yasaklanmıştır. Hayvanların kesim işleminin mutlaka salhanelerde yapılması gerekiyordu. Bu uygulama sayesinde, şehir ve kasabaların dışında kurulmuş bulunan salhanelerde kesimi yapılan hayvanlardan bir miktar vergi alınmıştır. Kesilen hayvan başına alınan bu vergi, bölgelere göre farklı isimler almıştır. Bunlar zebhiye, mürde bacı, kasaphane, salhane, kellehane, paçahane, kelle, ayak ve ciğer parası ile dem, balta, serçin ve derçin gibi isimlerdir.

[94] Kazıcı, a.g.e. s.152; Uzun, a.g.e. s.52.
[95] Tabakoğlu, a.g.e. s.57; Kazıcı, a.g.e. s.152.
[96] Kazıcı, a.g.e. s.153-154.

Bu isimlerden serçin ve derçin resmi, genellikle İstanbul ve Rumeli'de kullanılmıştır. Zebhiye ve mürde bacı isimleri ise daha çok Anadolu ve Arabistan'da bujik adı verilen domuz salhanelerinde domuz kesimi de yapılmıştır. Bunlardan da resm-i bujik adıyla vergi alınmıştır.[97]

Selamet Akçası, geçit resmi de denilen bu vergiye, bazı yerlerde tırtıl bacı adı da verilmiştir. Bazı iskelelerden, geçitlerden ve taşrada koyun veya keçi sürülerinin derbent ve tehlikeli geçitlerden geçişleri esnasında alınmıştır. Bu verginin miktar ve oranı, bölgelerin özelliklerine göre değişmektedir. Koyunların Dersaadet ve Bilad-ı Selase arasında, yani İstanbul'dan Üsküdar'a ve Üsküdar'dan İstanbul'a, Anvansaray, Yedikule ve diğer iskelelere sevki sırasında da bu resim alınmıştır. Buna göre, Üsküdar'dan İstanbul'a ve İstanbul'dan Üsküdar'a, Anvansaray'a, Yedikule'ye ve diğer iskelelere geçen Bulgar koyunundan 2,5 akçe, kasap koyunundan 1 akçe ve kasap ve diğer şahısların sığırlarından 5 akçe geçit resmi alınmıştır. Bu resim taşradan sevk edilen koyunlardan da alınmıştır. Örneğin Erzurum, Diyarbakır ve civarından İstanbul'a, İran tarafından da Arabistan'a götürülen koyun ve keçilerden geçişleri esnasında ilgili valiler tarafından belirli miktarlarda vergi tahsil edilmiştir.[98]

Canavar Resmi, Müslüman olmayan tebaanın muhatap olduğu bir vergidir. Müslüman vatandaşlar tarafından canavar olarak adlandırılan domuz için alınan bu vergiye hınzır resmi de denilmiştir. Müslüman vatandaşların yaşadığı Anadolu ve Arabistan gibi bölgelerde bu verginin uygulama alanı bulunmamaktadır. Daha çok Rumeli'nin bazı sancaklarında rastlanmaktadır. Başlangıçta alınmayan bu vergi, Belgrat ve Alacahisar sancaklarında domuzların fazla çoğalması ve çayırlar ile meralara verdikleri zararların artması üzerine alınmaya başlanmıştır. Domuz başına yılda dört para olarak alınan bu vergi, mükelleflerin itirazları üzerine 1776 yılında kaldırılmıştır.

Yapağı Kıl Resmi, ilk olarak1793-1794 yıllarında koyun başına 1 pare olarak alınmaya başlanmıştır. 1807-1808 yılında kaldırılan bu vergi, 1811 yılında aynı

[97] Kazıcı, a.g.e. s.156.
[98] Uzun, a.g.e. s.48.

miktar olarak yeniden uygulamaya konmuştur. Ülkenin her tarafında geçerli olan bu vergi, İrad-ı Cedid hazinesi gelirleri içerisinde yer almıştır. Başlangıçta sadece satış konusu olan yapağıdan vergi alınırken, daha sonra satış konusu olmayan yapağı da resme konu edilmiştir. Böylece kırkım sırasında yapağı tartılıp kilosundan 1 para resim alınıyordu.[99] Yapağı ve kıl resmi aynı anda, fakat birbirine karıştırılmadan toplanmıştır. Adet-i ağnam mukataası olan bölgelerde bu iki resmi, adet-i ağnam mültezimleri tahsil ederken, diğer bölgelerde tahsilât işlemini, merkezden gönderilen özel görevliler gerçekleştirmişlerdir. Yapağı resmi, kısa bir süre içerisinde İrad-ı Cedid hazinesinin önemli ve düzenli gelir kaynaklarından birisi haline gelmiştir.[100]

Bedel-i Ağnam Celepkeşan Aidatı, 18. yüzyılın başlarından itibaren celepkeşan sisteminin parasal bir yükümlülüğe dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır. Uzun yıllar İstanbul'un et gereksiniminin karşılanması amacıyla canlı koyun getirilmesini garanti altına alan celepkeşan sistemi, zamanla İstanbul'a koyun getirenlerden alınan nakdi bir aidat haline gelmiştir. Aidatın miktarı celepkeşan koyunu başına 48 akçe olarak belirlenmişti. Başlangıçta bu aidat kasapçıbaşının harcamalarının yarısına yakınını karşılamıştır. Ancak, akçenin değer yitirmesiyle birlikte bu bedel önemini yitirmeye başlamıştır. Tanzimat'tan sonra celepkeşan aidatı, halkın mükellef olduğu diğer vergilere ilave edilerek kaldırılmıştır.[101]

2.1.3.Örfi Vergiler (Tekâlif-i Örfiyye)

İmdadiye, imdadiye-i seferiye ve imdadiye-i hazariye olmak üzere iki kısma ayrılan bu vergi, adından da anlaşılacağı üzere sefer ve savaşlara bağlı olarak tarh edilen bir vergi kalemidir. İmdadiye-i Seferiye, savaş giderlerini karşılamak üzere tebaadan alınan bir vergidir. Bu vergi, bitmek bilmeyen savaşların hazineye yüklediği mali sıkıntıları karşılamak amacıyla konulmuştur. Savaşlar esnasında boşalan devlet hazinesinin gereksinimi olan parayı karşılamak ve askerin donatılmasını sağlamak için konulan imdadiye-i seferiye vergisi, bazen hazineye gönderilmiş. Bazen de doğrudan doğruya orduyu sefere götürmekle görevlendirilen serdarlara verilmiştir. Miktarı, koşullara ve gereksinimlere bağlı olarak fermanlarla artıp eksilen bu vergi

[99] Uzun, a.g.e. s.52.
[100] Uzun, a.g.e. s.52.
[101] Uzun, a.g.e. s.49.

kalemi, tevzi defterlerine yazılıp toplanmıştır. Bu vergi, sadece esnaf, tüccar vs. gibi halk kitlelerinden alınmamıştır. Koşullara göre devlet görevlileri de bu vergiye katılmışlardır. Her devlet görevlisi, mali gücüne bağlı olarak, imdadiye adı altında hazineye bir çeşit yardımda bulunmuştur.[102] İmdadiye-i Hazariye, temelde imdadiye-i seferiye vergisi ile aynıdır. Gerek vergi mükelleflerinin üzerine tarh edilmesi, gerekse tevzi defterlerine yazılması gibi konular bakımından tamamen aynıdır. Bu nedenle, bazı bölgelerde, seferiye ve hazariye ayrımı yapılmadan sadece Ruz-ı Hızır ve Ruz-ı Kasım dağıtımı olarak adlandırılmıştır. Bazı yerlerde de sadece imdadiye denilmek suretiyle aralarında herhangi bir farkın bulunmadığı anlatılmak istenmiştir. Bunların yanı sıra bu iki vergi kalemi arasındaki tek fark, imdadiye-i hazariye vergisinin ileride ortaya çıkabilecek olası seferler dikkate alınarak barış dönemlerinde toplanmış olmasıdır.[103] Eyalet ve sancak merkezi olan kentlerde yöneticilere ödenen imdadiye-i hazariye ve imdadiye-i seferiye, hükümet merkezinden herhangi bir görevle gelip kentte kalan ya da geçip giden mübaşir, ulak gibi kamu görevlileri için yapılan harcamalarda kullanılırdı. Ayrıca ayaklanmaları bastırmak, eşkıyayı kovmak ve güvenliği sağlamak amacıyla yöneticilerin yapmak zorunda kaldıkları olağanüstü giderler, kamuya ait onarım ve yapım işleri için ödenen paralarla, ulaşım ve haberleşme giderleri, kimi görevlilere verilen ücretler, altı ayda bir hesaplanarak belirli kurallar çerçevesinde kent merkezi ve çevresindeki kasaba ile köylerden vergi olarak toplanmıştır. Şehir kethüdası, ayan, mütesellim, esnaf dernekleri temsilcileri, ileri gelen birkaç kişi ile kadı ve mahkeme görevlileri bir araya gelerek, yılda iki defa bu tür giderleri kayda geçirmişlerdir. Şer'iye siciline giderin nereye, kimler tarafından yapıldığı ve ne kadar olduğu ayrı ayrı yazılarak toplanmıştır.[104]

İane-i Cihadiye, savaşlar nedeniyle devletin karşılamak durumunda olduğu giderleri azaltmak ve savaş giderlerine kısmen de olsa vatandaşları ortak etmek gibi bir amaç taşımıştır. Savaş yardımı adını taşıyan bu vergi, her bölgenin mali olanakları dikkate alınarak halka yüklenen bir mükellefiyettir. Bu verginin miktarı zamana ve koşullara göre değişmiştir. Merkezden kaza ve livalar için tevzi defterlerine yazılıp gönderilen

[102] Kazıcı, a.g.e. s.198-199.
[103] Kazıcı, a.g.e. s.199-200.
[104] Musa Çadırcı, Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997 s.148-149.

iane-i cihadiyenin imdadiyelerden farkı, bu verginin sadece merkeze gönderilmiş olmasıdır. Ayrıca kural olarak, imdadiye-i seferiye ve iane-i cihadiyenin aynı kaynaktan alınmaması gerekmektedir. Bununla birlikte mali sıkıntı ve krizlerin ortaya çıktığı durumlarda bazen imdadiye-i seferiye, imdadiye-i hazariye ve iane-i cihadiye bir arada toplanmıştır.[105] Başlangıçta geçici olarak konmuş olan iane-i cihadiye, sonraki dönemlerde savaşların devam etmesi nedeniyle devamlılık kazanmıştır. Bu vergiler Tanzimat'la birlikte kaldırılmıştır.

Avarız, olağanüstü dönemlerde, tebaaya yüklenen bedeni, mali ve ayni bir vergidir. Avarız-ı divaniye adı ile de anılan bu vergi, devlet giderlerinin ülke nüfusuna tevzii ve bölünmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Çok eski bir vergi olmakla birlikte, ilk kez ne zaman konulduğu kesin olarak bilinememektedir. Ancak bu verginin Osmanlılardan önceki Anadolu beyliklerinde de bulunduğu bazı belgelerden bilinmektedir. Devlet, olağanüstü bir durumun ortaya çıkardığı giderler ile belirli nitelikteki yiyecek maddelerini, savaş alet, gereç vb. levazım ve giderlerini belirli vergi kaynaklarından karşılayamayacağını anladığı zaman, özel bazı önlemler ile imparatorluğun bütün olanaklarını seferber etmeye karar vermiştir. Bu karar gereğince, duruma göre kendisine gerekli olan para, hizmet, eşya ve ürün miktarı belirlenerek çeşitli bölge ve mahallere tevzi edilmiştir. Avarız köylü hanelerinden ayrı ayrı toplanmazdı. Bunun yerine, örneğin bir köyün tümünden belirli miktarda gıda maddesi, ordu için gerekli malzeme veya nakit olarak talep edilmiştir.[106] Avarız, avarız hanesi denilen birimler üzerine tarhedilmiştir. Muaf olanlar çıkarıldıktan sonra geriye kalan köy veya mahalle nüfusu belirlenip belirli sayıdaki gerçek haneler bir avarız hanesi sayılarak köy veya mahallenin kaç avarız hanesi olduğunun kaydı yapılmıştır. Böylece, kazaların avarız hanelerini gösteren defterler hazırlanarak sancak esasına göre bir araya getirilip mevkufat kaleminde toplanmıştır. Vergi tarhı da bu defterlere göre yapılmıştır.[107]

Harçlar, Osmanlı Devleti'nde örfi vergilerden bir bölümü de harçlar adı altında değerlendirilmiştir. Bu harçlar, daha çok resmi dairelere işi düşenlerden alınmıştır. Değişik isimlerle alınan bu harçlar, mahkemelerde kadı ve naiblerin verdikleri

[105] Ziya Karamürsel, Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler, Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara 1989 s.176.
[106] Şevket Pamuk, Osmanlı Türkiye İktisadi Tarihi, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1988, s.48.
[107] Tabakoğlu, a.g.e. s.154.

hüccetlerden, sicillere geçirilen hükümlerden, şeyhülislamlık makamından yazılı olarak çıkan fetvalardan, ölen bir kimsenin mirasçıları arasında yapılan miras paylaşımından, nikâh vb. gibi işlemlerden alınmıştır. Yıldırım Beyazıt'tan önce kadılar, bu görevleri karşılığında yapılan başvurulardan bir ücret almamışlardır. Sadece devlet tarafından kendilerine tahsis edilmiş olan maaşla geçinmişlerdir. Ancak Yıldırım Beyazıt döneminde kadıların maaşları yetersiz kalıp geçimlerini sağlayamayınca, mahkemelerde meşru olmayan bazı uygulamalara başvurulduğu görülmüştür. Adalet sistemine gölge düşüren bu uygulamayı ortadan kaldırmak ve kadıların uygun olmayan ve yasal hükümlere de aykırı olan bu tür yollara sapmalarını önlemek amacıyla bazı devlet işleri ücretlenedirilmiştir. O dönemde hüccet için 25, sicile kayıt için 7, nikâh kıyılmasında 12 akçe ve ölen bir kimsenin mirasının varisleri arasında paylaşılmasında ise 1.000 akçeye kadar olan kısımdan 20 akçe alınması kararlaştırılmıştır. Böylece padişahın onayının da alındığı bu uygulama yasal bir durum kazanmıştır.[108] Daha sonraki yıllarda harçların cins ve miktarları artmıştır. Miras paylaşılması konusunda şu husussun da belirtilmesi gerekmektedir. Ölen kimsenin varisleri, mirasın paylaşılması için mahkemeye başvurmadıkları zaman, kadının onları yaptırım uygulayarak buna zorlaması mümkün değildir. Dolayısıyla böyle bir durumda herhangi bir vergi alınması mümkün olmamıştır[109] Osmanlı vergi sisteminde harçlar içerisinde belirtilmesi gerekenlerden biri de fetvalardan alınan harçlardır. Şeyhülislamlık makamına herhangi bir fetva için başvuran kimseden yazılı fetva için 7 akçe alınmıştır.[110] Harçlarla ilgili vergilerden biri de resm-i kitabet olarak adlandırılan vergilerdir. Bu isim altında iki çeşit vergi bulunmaktadır. Bunlardan biri, mahkemelerde şer'i delil ve diğer hususlar için alınan kitabet vergisidir. Bunun miktarı, kadı için 20 ve diğer hizmetliler için de 5 akçedir. Resm-i kitabenin ikincisi ise, çeşitli yer ve geçitlerden geçen eşyadan, yük başına alınan bir vergidir. Harçlar başlığı altında değerlendirilebilecek vergilerden bir diğeri de taahhüd temessükatı veya reddiye-i temessük adı verilen ve mültezimler, bunlara kefil olan sarrafların daha önce hazineye vermiş oldukları senetlerin iadesinde alınan maktu veya nispi harçlardır. Bunların miktarı, dönemlere ve koşullara göre değişmiştir.[111]

[108] Kazıcı, a.g.e. s.211.
[109] Kazıcı, a.g.e. s.212.
[110] Kazıcı, a.g.e. s.214.
[111] Kazıcı, a.g.e. s.215.

Harc-ı Ferman, vergisinin varlığı 15. yüzyıla kadar pek bilinmemiştir. Yine bu verginin ne zaman ortaya çıktığı da kesin olarak belli değildir. Bölgelere göre farklı isimlerle anılan bu vergi kalemi vezirler, valiler, kadılar ve mutasarrıfların memuriyet, mukataa vb. gibi makamlara atanmaları amacıyla verilen fermanlardan dolayı kendilerinden alınmıştır. Öte yandan diğer üst düzey memurların herhangi bir yere atanmaları durumunda tebşiriye, caize, kudumiye ve hediye gibi isimlerle dağıtmaları mutat olan hediye ve bahşişler için halktan aldıkları vergiler de vardır. Tevzi defterlerine yazılarak alınan bu vergi de Tanzimat'la birlikte kaldırılmıştır.[112]

Resm-i Derbent, sisteminin örgütlü bir şekilde uygulanması II. Murat döneminde görülmüştür. Derbent tesisleri, dört tarafı duvarlarla çevrili küçük bir kale görünümündedir. Yanında han, cami, okul ve dükkânlar bulunurdu. Böylece derbendin etrafında bir köy veya kasaba yapılanması oluşmuştur. Yol ve ticaret güvenliğinin sağlanması amacıyla yapılan bu tesisler, genellikle yolların kavşak noktalarında ve merkezi özelliğe sahip yerlere kurulmuştur. Bu nedenden dolayı da derbendçi olarak kaydedilen köy halkı, derbendin önem ve özelliğine göre vergilerin tümünden veya bazılarından muaf tutulmuşlardır. Derbentçi olarak görevlendirilen köylüler, yolun kendi köylerine yakın olan belli bir bölümünden sorumlu olmuşlardır. Bu açıdan onlar, yarı askeri bir örgütsel yapı oluşturmuşlardır. Derbentçiler, derbentlerde nöbetleşe beklemişlerdir. Özellikle güvenli olmayan tehlikeli yerlerde sürekli nöbetçiler bulunmuşlardır. Nöbetçiler için kulübeler inşa edilmiştir. Bir tehlikeyi bir derbentten diğerine haber vermek için derbend davulu adı verilen bir davul kullanılmıştır. Ticaret erbabı ile yolculuk yapan diğer insanlar için tehlikeli olan yerler, belirli araştırma ve incelemeler sonucunda belirlenmiştir. İncelemelerden sonra derbent olmasına karar verilen yerlere yakın köy halkı veya oralara yerleştirilenler, geçitlerdeki yol güvenliğini sağlama karşılığında, yukarıda da belirtildiği üzere, diğer örfi vergilerden muaf tutulmuşlardır. Derbent bekleyenlerin görevleri, sadece gelip gidenlerin güvenliği ile sınırlı değildir. Onlar, yolların bakımı, onarım işleri ve ıssız yerlerin şenlendirilmesi ile de yükümlü tutulmuşlardır.[113] Derbentçiler, sorumlu oldukları alanları terk edemezler, aksi durumunda nereye

[112] Kazıcı, a.g.e. s.216.
[113] Kazıcı, a.g.e. s.217-218.

gitmişlerse bulunur ve zorla eski yerlerine geri getirilmişlerdir. Bazı köyler, her yıl belirli miktarda posta hayvanı sağlamak, yolları, köprüleri, kervansarayları, suyollarını tamir etmekle görevli olarak ve belirli yerlere bu işleri yapmak üzere yerleştirilmişlerdir.[114] Derbentlerden geçenler yol güvenliği karşılığında bir vergi ödemek durumundaydılar. Osmanlı mali sisteminde buna resm-i derbent denilmiştir.

3.Tanzimat Dönemi Osmanlı Devleti'nin Vergi Sistemi

Tanzimat'ın ilanı Osmanlı Devleti'nde yeni bir dönemin başlangıcına ve toplumda çok önemli reform ve düzenlemelere işaret etmiştir. Bu sebepten Tanzimat Fermanı'nın en önem verdiği konulardan biri vergi meselesidir. Tanzimatçıların asıl hedefi diğer alanlardaki reformları yapmaya olanak sağlayacak yeni bir vergi reformu, yani bozulan maliyeyi yeniden ayağa kaldıracak düzenlemeler yapmaktı.[115] Vergi sistemindeki bozukluklarla ilgili düzenlemeler söz konusu ferman ile birlikte gelmiştir. Tanzimat Fermanı'nın esas konularından biri olan vergi, yapılacak idari, askeri, mali vs. bütün ıslahatların temelini oluşturmaktadır. Bu vergi düzenlenmesinin amacı devletin gelirlerinin kontrol altında tutulması, vergi konusunda ahali arasındaki dengesizliğin ve haksızlıkların önüne geçilmesi, vergi verecek ahalinin tespit edilmesi, ağır vergi yükünün hafifletilip ahalinin refaha kavuşturulması esasına dayanmaktadır.[116] Bu nedenle, halktan vergi alınırken her ferdin emlâk ve kudretine göre vergi tâyin olunarak kimseden ziyâde şey alınmamasına dikkat edilmesi gerektiği hususu fermanda ifade olunmuştur. Böylece, devletin gelirlerinin arttırılıp gelir-gider dengesinin tesis edilmesi ve halkın refaha kavuşturulması amaçlanmıştır. Bu amaçla fermanda öngörülen düzenlemelerin yapılması için çalışmalara başlanmıştır.

Tanzimat Fermanı'ndan önce II. Mahmut döneminde halkın emlak ve arazisinin tespit edilip buna göre vergi alınması için bazı girişimlerde bulunulmuştur. Halkın mal varlığının doğru bir şekilde tespit edilip eşit bir şekilde vergi tarh edilebilmesi

---

[114] Ömer Lütfi Barkan, Osmanlı İmparatorluğu'nda Çiftçi Sınıflarının Hukuki Statüsü, Türkiye'de Toprak Meseleleri, Gözlem Yayınları, İstanbul 1980c, s.740-741.
[115] Said Öztürk, Türkiye'de Temettuat Çalısmaları, Türkiye Arastırmaları Literatür Dergisi İstanbul 2003, s.287.
[116] Mustafa Serin, Osmanlı Arşivindeki Temettuât Defterleri, Başbakanlık Arşiv Şurası, Ankara 1998, s. 717.

için pilot bölge olarak Rumeli'de Gelibolu, Anadolu'da Bursa sancakları seçilmiştir. 1838 yazında tahrirlere başlanmıştır.[117] Ancak tahrirlerin yetişememesi ve vergi tahsili için vaktin gecikmiş olduğu düşüncesiyle 1839 yılı için eski usüle göre vergilerin toplanması ve yeni uygulamanın sonraki yıla bırakılması kararlaştırılmıştır. Aynı yıl II. Mahmud'un ölmesi üzerine söz konusu çalışmalar"da yarım kalmıştır.

II. Mahmud'un yerine tahta geçen Sultan Abdülmecid'in onayını alan Hariciye Nazırı Mustafa Reşit Paşa devleti mali anlamda dar boğazdan kurtarmak için II. Mahmud zamanında yapılan çalışmaları Tanzimat'ın ilanından sonra tekrar başlatmış ve 1840 yılında uygulamaya koymayı başarmıştır. Tanzimat'ın ilanı ile verginin iltizam usulü toplanması kaldırılmış ve herkesin gelirine göre vergi alınması esası getirilmiştir. Bu sebepten ötürü 1840 yılında farklı isimler altında alınan tüm örfi vergiler kaldırılmış ve yerine halkın ödeme gücünü esas alan an cemaatin vergisi adıyla tek bir vergi getirilmiştir.[118] Tanzimat ile birlikte Osmanlı vergi sisteminde gerçekleştirilen en önemli yenilik vergilerin çok basit ve sade bir hale getirilmesidir. Tekâlif-i Şer'iyye adı altında ve değişik oranlarda alınan pek çok vergi kaldırılmış, yerine zirai ürünlerden alınan a'şâr vergisi, küçükbaş hayvanlardan alınan ağnâm vergisi ve gayrimüslimden alınan cizye vergisi getirilmiştir. Benzer şekilde, pek çok türü ve tahsil şekli olan örfi vergilerin de hepsi vergi-yi mahsûsa adı altında birleştirilmiştir.[119]

3.1.Vergi-yi Mahsûsa

Vergi-yi Mahsûsa an cemaatin vergisi, bir cemiyet veya topluluğun bu vergiden sorumlu tutulması ve bu verginin topluluğun üyeleri arasında ödeme gücüne göre paylaştırılması demektir. Yani bir köy veya kasabanın durumuna göre o yerin mal ortalaması bulunup ve ortalamanın üzerinden kişinin gelirine göre vergi alınmasına karar verilmiştir.[120] Tanzimat Fermanı ile her köy ve mahalle üzerine diğer pek çok örfi vergi yerine yalnız tek bir isimle vergi konulmuş ve bu vergiye köyce tahsili

[117] Adıyeke, a.g.m. s.770.
[118] İsmet Demir, Temettu Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri, Yeni Türkiye Yay. Ankara 1999, s.316.
[119] Ayşe Özdemir Kızılkan, Osmanlı Vergi Düzeninde Temettuat Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Kütahya 2008, s.59-60.
[120] Demir, a.g.e. s.321.

mutad olan vergi, an cemaatin vergisi gibi isimler verilmiştir.[121] Vergi-yi Mahsûsa da denilen bu vergi herkesin gücü, kâr ve geliri ile ticareti nispetinde konulmuş ve bu verginin toplanması işi de imam, muhtar ve papazlara, yani, yerel bölge idarecilerine bırakılmıştır. Böylelikle, Tanzimat'tan önceki pek çok örfi vergi yerine tek bir örfi vergi getirilmesi amaçlanmıştır. Böylece örfi vergiler oldukça basit ve yalın bir hale getirilmiştir. Vergiler önceleri ruz-ı hızır ve ruz-ı kasım aylarında olmak üzere yılda iki defa toplanılırken sonraları vergi yükümlülerinin mali gücünün elverdiği zamanlarda ödemeleri prensibi getirilmiştir. On taksitle ödenmesi kararlaştırılmıştır. Uygulamada başarının sağlanamadığı ve halkın memnun edilemediği görülünce söz konusu vergi yirmi yıl sonra kaldırılarak yerini emlak, arazi ve temettü vergisine bırakmıştır. Tahririn yapılamadığı yerlerde ise söz konusu vergi varlığını Meşrutiyet'e kadar devam ettirmiştir. 1839-1858 yılları arasında vergiler bu şekilde toplanmıştır. Söz konusu vergi sisteminin bozulması üzerine yeni bir vergi uygulamasına geçilmiştir.[122]

4.Osmanlı Devleti'nde Hazineler

4.1.Tekli Hazine Dönemi

Sözlükte bir şeyi saklamak biriktirmek anlamına gelen hazn kökünden mekân ismi olan hizâne kelimesi Türkçeye hazine şeklinde geçmiştir. 18. yüzyıldan itibaren hazne şeklinde de kullanılmıştır.[123] Bir devletin para, mücevher ve kıymetli eşyalarının muhafaza edildiği yer olan hazinede, devlete ait çeşitli gelirler toplanıp ve ülke genelinde yapılan bütün harcamalar da buradan karşılanmıştır. Osmanlı Devleti'nde merkezde iç hazine, devlet maliyesiyle ilgili dış hazine olmak üzere iki hazine bulunmaktadır. Bunun yanında darphanenin iç hazine ile bağlantısı bulunmaktadır. Bu fonksiyonları ile darphane, klasik iç hazinenin uzantısı ve varisi sayılmıştır.[124] Ancak enderun hazinesi, yedek hazine durumunda olduğundan dolayı bu dönem tek hazineli dönem olarak kabul edilmiştir.[125] Osmanlı Devleti'nin daha kuruluş yıllarında kıymetli nakit ve malların korunduğu bir hazinenin var olduğu sanılmaktadır. Osmanlı Devleti'nde 18. yüzyılın son çeyreğine kadar yukarıda bahsi

[121] Kızılkan, a.g.t. s.59-60.
[122] Sezgin Zabun, Sivas 1844-1845 Temettüat Defterleri, Buruciye Yayınları, Sivas 2013, s.1.
[123] Cengiz Orhonlu, Hazine, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1998, s.130; Kızılkan, a.g.m. s.59.
[124] Arzu Terzi, Hazine-i Hassa Nezareti, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000, s.1.
[125] Mübahat S. Kütükoğlu, Osmanlı İktisadî Yapısı, Ircıca Yayınları, İstanbul 1999, s.523.

geçen iki hazinenin varlığına rastlanmakta, ancak bu ayrımın hangi tarihte kesin olarak şekillendiği tam olarak bilinmemektedir. Fatih Kanunnamesi'de başdefterdarın tüm devlet mallarının nâzırı olduğundan bahsedilmesi, ayrıca burada ceyb harçlığı tabirine rastlanması bu ayrımın yavaş yavaş oluştuğuna işaret etmektedir.[126]

Dış Hazine, padişahın şahsî hazinesi dışında ve devletin tüm gelirlerinin toplandığı asıl hazinedir. Merkeze intikal eden tüm devlet gelirleri bu hazinede toplanıp ve gerekli masraflar görülmüştür. Devlete ait bütün gelirlerin toplandığı bu hazineye hazine-i âmire denilmiştir. Bu hazine 1793 yılına kadar Osmanlı Devleti'nin merkez maliye teşkilatındaki tek hazinesi olmuştur.[127] Hazine-i Amire'nin sorumluluğu defterdar ve veziri azama ait olup devlete ait tüm vergilerin toplanması işlerini de bu hazine yürütmüştür. Dış hazine, gelir ve giderleriyle merkezî idarenin bütçesini oluşturmuştur.[128] Dış hazine, 16. ve 17. yüzyıllarda Divan-ı Hümâyûn'un toplandığı Kubbealtı'nın yanında bulunuyordu. Bu hazineye girecek meblağlar, veznedarlar, ruznamçeciler, sergi nâzırı, sergi kâtibi ve mehterân-ı hayme huzurunda, veznedarbaşı tarafından teslim alınmıştır. Bu arada gelir ve masraflar, sergi kâtibi tarafından sergi pusulalarına yazılıp teslimatı yapan şahsa da ruznamçeden pusulası verilmiştir. Akşama doğru günlük gelir-giderin muhasebesi yapılıp veznedarbaşının elinde kalan miktar pusulalarla karşılaştırılarak kontrol edilip cârî masraflar için veznedarbaşında 4-5 kese bırakılıp geriye kalan hazineye konulup mühürlenmiştir. Hazineden ödeme yapılabilmesi için de mutlaka sadrazamın onayı ve sahhı ile defterdarın imzası bulunması gerekirdi. Bunlardan birinin eksik olması durumunda ödeme yapılmazdı.[129]

Dış hazinenin gelirleri, tımar düzeni içerisindeki padişah hassı olarak belirlenen mukâtaalar, her türlü gelir vergileri, cizye vergisi, gayri müslimlerden alınan vergiler, aşar, gümrükler ve tuzlalar ve savaşlarda elde edilen ganimetlerden alınan

---

[126] Orhonlu, a.g.e. s.130.
[127] Yavuz Cezar, Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi, Alan Yayınları, İstanbul 1986, s.151.
[128] Erdoğan Öner, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Döneminde Malî İdare, Maliye Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005, s.170.
[129] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı, Türk Tarih Kurumu Yayınları Ankara 1984, s.346- 347.

beşte bir paylardı.[130] Bunun yanı sıra, Divan-ı Hümayun tarafından daha önceleri olağanüstü hallerde seferlerin finansmanı için toplanan ve 17. yüzyıldan itibaren devamlı alınan tekâlif-i divâniyye adı verilen vergiler ile salyaneli ve salyanesiz olan bütün eyaletlerin merkeze göndermek zorunda oldukları irsaliye vergileri de hazinenin gelir kaynakları arasındadır.[131] Bu gelirler defterdarlıkta bulunan muhasebe-i evvel, cizye muhasebesi, haremeyn muhasebesi, İstanbul mukataası, Bursa mukataası vs. adlar altındaki bürolar vasıtasıyla her kaleme ait vergiler tahsil olunmuştur.[132] Hazinenin bu gelirlerine karşılık giderleri çok azdı. Çünkü Osmanlı ordusunun büyük kısmını teşkil eden tımarlı sipahiler ile vezirlerin, komutanların ve devlet büyüklerinin çoğu, kendilerine tahsis edilen has ve tımarlar gelirlerinin onda biri ile geçinirlermiş. Yani maaş yerine bu gelirleri almışlardır. Hal böyle olunca, dış hazinenin giderleri sadece kapı kulu adı verilen yeniçerilerin ve dergâh-ı âli sipahilerinin belli miktardaki gündelikleri ile Peygamber sülalesinden gelen kişilere verilen gündelik maaşlardı. Gelirlerden artan para ise, cami medrese, köprü, han ve hamam gibi imaretlere harcanmıştır.[133]

İç Hazine, bir yönüyle padişahların özel gelir ve giderleriyle ilgili olup, diğer yönüyle de dış hazine için bir destek hazinesi, bazen de bir kredi kurumları vasfını taşımıştır.[134] İç hazineye padişah hazinesi olmasından dolayı hazine-i hassa da denilmiştir. Bu hazineden padişahın özel harcamaları yapılmıştır. Dış hazineye bazı özel durumlarda buradan takviye yapılıp sonra da geri alarak yerine koymuşlardır.[135] Dış hazinenin gelir fazlası iç hazineye alınır ve iç hazineye giren meblağlar dış hazine için masraf kaydedilmiştir. Aksi takdirde gerektiğinde padişahın izniyle dış hazineye kredi veya karşılıksız olarak verilen meblağlar dış hazine hesabına gelir kaydedilirdi.[136] İç hazinenin sorumlusu hazinedârbaşı olup, muamelelere bakmakla görevli bir de hazine kethüdası vardı. 16. ve 17. yüzyıllarda hazineye para giriş çıkışı hazinedârbaşının izniyle, yani temessük adı verilen senediyle gerçekleşmiştir. Ancak 17. yüzyılın sonlarına doğru iç hazine nakit yönünden eridiği için hazine kethüdası

[130] Sayın, a.g.e. s.284.
[131] Ünal, a.g.e. s.89.
[132] Öner, a.g.e. s.170.
[133] Mustafa Nuri Paşa, Netayicül Vukuat Kurum ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi, TTK Yay, Ankara 1987, s.19.
[134] Tabakoğlu, a.g.e. s.171.
[135] İsmail Özçelik, Devlet-i Aliyye'nin Kamusal Düzeni ve Kurumları, Gazi Kitabevi Yay. Ankara 2014, s.407.
[136] Halil Sahillioğlu, Sıvış Yılı Buhranları", İÜİFM, İstanbul 1967, s. 94.

hazinenin en büyük yetkilisi haline gelmiştir.[137] İç hazine, 17. yüzyılın ortalarında yaklaşık 110 görevli tarafından idare edilmektedir. 1772 yılında ise görevli sayısı 157'ye çıkmıştır. Hazineden para almak gerektiğinde padişahın izni alınarak görevlilerin huzurunda hazine açılıp işlemi hemen kaydetmişlerdir. Daha sonra esas deftere geçirmişlerdir. Hazinede çalışan görevliler çok sıkı bir denetime tabi tutulmuş ve üzerleri arandıktan sonra dışarı çıkabilmişlerdir. Hazinenin kontrolü hazinedar kethüdası ve hazine ağaları tarafından yapılmıştır. Hazine kayıtları ise kâtipler tarafından gerçekleştirilmiştir. Yeni padişah tahta çıktığında hazineye giderek bizzat teftişte bulunmuştur. Bu teftiş işi bir nevi saray görevlilerinin de katıldığı önemli bir törendir. Padişah hazineye girmeden önce hazine başkâtibi hazine bilgilerinin kayıtlı olduğu defteri padişaha takdim etmiştir.[138] İç hazine, çeşitli adlarla anılan, bir kısmı farklı fonksiyonları olan hazinelerden meydana gelmektedir. Bunlar, has oda, bodrum, ifraz, çilhane, raht, hil'at ve ceyb-i hümayun hazineleri idi. Bu hazineler iç hazinenin bir çeşit fonları durumundadırlar.[139] Has oda hazinesi, Enderun'un en yüksek birinci hazinesi olup sarayın acil ihtiyaçlarını karşılamak üzere hazır bulundurulan bir hazinedir. Bodrum hazinesi, altın, gümüş sikkeleri ve sikke çubukları tükendiğinden para cihetinden hazinenin yine kıymetli ve fazla eşyasının konularak muhafaza edildiği hazinedir. İfraz hazinesi, mevcut muhtelif cins sikkelerden ayrılıp ihtiyaç halinde kullanılmak üzere hazırlanmış olan meskûkâtı havi olup, burada mevcut altın, gümüş âvanî sonraki yüzyıllarda lüzumu üzerine bir heyet marifetiyle çıkarılarak sikke kesilmek üzere darphaneye gönderilmiştir. Çilhane hazinesinde, şal, kuşak, entari, çok kıymetli kumaşlar, hediye olarak gelen eşya ile öd ve anber muhafaza edilmiştir. Ayrıca sultan ve şehzade doğumları sebebiyle takdim edilen hediyeler ve değerli çeşitli eşyalar da bu hazineye konulmuştur. Raht hazinesinde ise kıymetli koşum takımları yer almıştır. Harp zamanlarında bunlar satılıp paraya çevrrilmiştir. Hil'at hazinesinde ise, hil'at ve kürklerle muhallefât eşyaları muhafaza edilmiştir. Hil'at hazinesinin yeri, ikinci avluda kubbealtının yanındadır.[140]

---

[137] Terzi, a.g.e. s.1.
[138] Orhonlu, a.g.e. s.130.
[139] Kütükoğlu, a.g.e. s.524.
[140] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Maliyesinin Kuruluşu ve Osmanlı Devleti İç Hazinesi, Belleten, Ankara 1978, s.75- 79.

Bu fonların dışında bir de padişahın özel harcamaları için belirlenen gelirlerin bir arada toplandığı ve harcamaların tek tek kayıt altına alındığı özel bir hazine olan ceyb-i hümâyûn hazinesi bulunmaktadır.[141] Bu hazine sır kâtibi adı verilen bir görevlinin nezareti altında idi. Hazinenin ceyb-i hümâyûn adı verilen gelirlerinin başında Mısır hazinesi ya da Mısır irsâliyesi denilen ve bu eyaletten gönderilen yıllık vergiler yer almaktadır. Mısır irsâliyesi devlet hazinesi durumundaki dış hazineye gelir olarak girip sonra iç hazineye aktarılarak muhasebede gider kısmına kaydedilmiştir. 17. yüzyılın sonlarından itibaren Mısır valileri, Mısır irsâliyesinden ayrı olarak bir de ceyb-i hümâyûn harçlığı adı altında 5000 altın sikke göndermeye başlamışlardır.[142] Ceyb-i hümâyûn hazinesinin diğer gelirleri ise, bazı haslar, bazı sultan vakıflarının gelirleri, bazı mukataa gelirleri, darphane faizleri, caize ve hediyeler ve müsadereler sonunda elde edilen muhallefât gelirleridir. Giderleri ise, harem aylıkları, çeşitli ihsanlar, bahşişler, sadakalar, fitre, surre ve hediyelerdir.[143] Padişah hazineden para çekerken, hangi cins sikkelerden ne miktarda aldığına dair kendisindeki mühr-i hümâyûnla mühürlenmiş bir tesellüm tezkiresi vermiştir.[144] Bilhassa masrafların arttığı sefer zamanlarında iç hazinenin fonlarından dış hazineye borç verilmiştir. Gizli ödenek şeklinde kullanılan bu gelirlerden dış hazineye borç, sadrazam ve başdefterdarın kefâletiyle alınmıştır. Devletin malî durumu düzeldiğinde ise, iç hazineden ödenen meblağların iade edilmesi zorunluluğu getirilmiştir.[145] Ancak 17. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin malî durumunun bozulması, alınan borçların zamanında ödenememesi sonucunu doğurmuş. Böylece dış hazineden sonra iç hazine de bir kriz içerisine girmiştir. Öyle ki 17. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan buhranlı dönemde bu borç verme durumu olağan hale gelmiş. 1683'ten sonra özellikle savaş yıllarında iç hazineden ödünç alınan meblağlarda bir yükselme görülmüştür. Zira gelişen olaylar dış hazinenin takatini aştığından savaş ve ayaklanma tehdidi altında padişah istikraz talebini reddedecek katılığı gösterememiştir. Alınan ödünçlerle ancak, sefer, av, mevâcib, ordu ve donanma mühimmatı, tayinât, kale tamirleri vs. için yapılan harcamaları finanse etmişlerdir.

[141] Ayhan Doğan, 1870-1872 Tarihli Ceyb-i Hümâyûn Defterleri'ne Göre Sultan Abdülaziz'in Özel Hazinesinin Durumu, Turkish Studies Dergisi, Ankara 2014, s. 289.
[142] Halil Sahillioğlu, Ceyb-i Hümâyun, DİA, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1993, s.466.
[143] Tabakoğlu, a.g.e. s.36.
[144] Kütükoğlu, a.g.e. s.524.
[145] Terzi, a.g.e. s.4; Kütükoğlu, a.g.e. s.526.

Bunların geri ödenmesi ağır savaş koşullarının getirdiği malî bunalım karşısında imkân dışı kalmıştır.[146]

4.2.Çoklu Hazine Dönemi

1793 yılına gelinceye kadar merkezde"hazine-i amire devletin tek hazinesi olarak fonksiyonlarını yerine getirmiştir. Enderun hazinesi yedek hazine durumunda olduğu için bu dönem tek hazineli dönem olarak kabul edilmiştir. 1793 yılında irad-ı cedid hazinesinin kurulmasıyla birlikte Osmanlılarda tek hazine ve defterdar düzeni sona ermiştir.[147] Bu tarihten itibaren peş peşe ihdas edilen hazinelerle Osmanlı maliyesi çok hazineli bir döneme girmiştir. Bu iki dönem arasındaki geçişte ise darphane önemli bir rol oynamıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde hazine-i amire aldığı borçları zamanında ödeyemez hale gelince, iç hazinedeki mevcut tükenmeye başlamış ve iç hazine bir ihtiyat hazinesi olma özelliğini kaybetmiştir. Bundan dolayı devlet, yeni malî kaynak arama yoluna gitmiştir.[148]

İrâd-ı Cedîd Hazinesi, Sultan III. Selim döneminde kurulan nizam-ı cedid ordusunun ve harp masraflarının finanse edilmesi amacıyla özel bir hazinenin kurulması düşünülmüş ve bunun için 1 Mart 1793 tarihli bir kanunname ile irâd-ı cedîd hazinesi ve defterdarlığı kurulmuştur.[149] Bu hazinenin kurulmasıyla birlikte Osmanlı maliyesinde resmen çok hazineli ve defterdarlıklı döneme geçilmiş ve yeni uygulanan yeni malî politikaların bir gereği olarak da hazinelerin sayısı zaman içerisinde artmıştır. İrâd-ı cedîd hazinesi uzun ömürlü olmamıştır. Bir ayaklanma neticesinde Sultan III. Selim'in öldürülerek tahttan indirilmesiyle birlikte kurduğu yeni müesseseler ve irâd-ı cedîd hazinesi de ortadan kalkmıştır. Hazinenin mevcutları ve gelir kalemleri de darphaneye devredilmiştir. Böylece malî imkânları artan darphane bu yıllarda en önemli malî kurum haline dönüşmüştür. Bu dönemde hem hazine-i amire'yi hem de tersane hazinesini desteklemekte kullanılmıştır.[150]

---

[146] Terzi, a.g.e. s.4.
[147] Öner, a.g.e. s.180.
[148] Terzi, a.g.e. s.4.
[149] Cezar, a.g.e. s.155.
[150] Cezar, a.g.e. s.236.

Tersane-i Amire Hazinesi, 1793 yılına kadar tersane ve donanmanın masrafları hazine-i amire tarafından karşılanırken, irâd-ı cedîd hazinesinin kurulmasından sonra bu hazine tarafından ödenmeye başlanmıştır. Fakat zamanla masrafların artması, tersane hesaplarına bakacak özel bir kuruma ihtiyaç gösterdiğinden 1804 yılının sonlarından itibaren irâd-ı cedîd hazinesine bağlı mukataalarla, deniz zeamet ve tımarlarının gelirleri mahlûl esham faizleri ve kalyoncu bedeliyyeleri meclis-i şûrâ kararı sonucunda daha resmen kurulmadan bu hazineye devredilmiştir.[151] 6 Şubat 1805 tarihinde çıkarılan özel bir yasa ile tersane hazinesi ve defterdarlığı resmen kurumuştur. Tersane defterdarı, toplayacağı bu gelirlerle tersanenin ve donanmanın her türlü masrafını karşılamakla görevlendirilmiştir. Ancak 1822'den sonra darphaneden yardım alır konuma düşmüştür. Mansure hazinesinin kurulmasından sonra ise bu hazineye bağlı bir kurum haline gelmiştir.[152]

Mukataat - Mansûre Hazinesi, Sultan II. Mahmud döneminde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılıp Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin kurulmasından sonra askerin masraflarının karşılanabilmek için bazı gelir kaynaklarına ihtiyaç duyulmuştur. İlk olarak cizyeye % 30 oranında bir zam yapılarak cizye hâsılatı, darphanece idare olunan çeşitli mukataaların geliri ve ceyb-i hümâyûn hazinesi tarafından zapt olunan emlâk-ı hümayun hâsılatı ile kapu harcı ve bohça bahalardan elde edilen hâsılat, askerî giderlere tahsis edilerek hazine-i amirenin gelir kalemleri arasına dâhil edilmiştir. Başdefterdar bunları hazine-i amirenin diğer gelirlerine karıştırmadan ayrıca idare etmekle, Asâkir-i Mansûre nazırı da ona yardım etmekle vazifelendirilmiştir.[153] 1827 tarihinde mukataat hazinesi, hesapları hazine-i amireden ayrılarak müstakil bir hazine haline getirilmiştir.[154] 1826 yılında yapılan ihtisab düzenlenmesindeki asıl gaye, Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye'nin masraflarının karşılanabilmesi olmuştur.[155]

Mukataat hazinesi'nin büyümesiyle birlikte işlemlerinin yoğunluğu da artmış ve işlemleri kolaylaştırmak amacıyla gelir ve giderlerin ayrı yerlerden idaresi yoluna

[151] Cezar, a.g.e. s.212.
[152] Kütükoğlu, a.g.e. s.528-529; Terzi, a.g.e. s.4.
[153] Cezar, a.g.e. s.248-249.
[154] Kütükoğlu, a.g.e. s.528-529; Terzi, a.g.e. s.9.
[155] Mübahat S. Kütükoğlu, 1826 Düzenlemesinden Sonra İzmir İhtisab Nezâreti, TED, İstanbul 1987, s.482.

gidilmiştir.[156] Başlangıçta gelir ve masraflar aynı elden yürütülürken, iki yıl sonra mukataat nezareti, mukataat nazırlığı ve masarifat nazırlığı olarak ikiye bölünmüştür. Hazinenin gelirlerinin yönetimi mukataat nazırlığına, giderlerinin idaresi ise kurulan masarifat nazırlığına verilmiştir. Masarifat nazırlığının kurulmasıyla tüm askerî giderler tek elden yapılıp savurganlık önlenmeye çalışılmıştır.[157] 1 Ağustos 1834'de mukataat nezareti ve hazinesi unvanları kaldırılarak yerine Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye hazinesi defterdarlığı unvanı ihdas edilmiştir. Yine aynı tarihte Asâkir-i Mansûre'nin yedeği olarak kurulan redif askerinin hesaplarına bakmak üzere mansure hazinesine bağlı olarak bir redif hazinesi teşkil edilmiştir.[158]

Redif Hazinesi, asâkir-i mansure'nin yedeği olarak bir askerî birime ihtiyaç duyulduğundan 8 Temmuz 1834'de yürürlüğe giren redif nizamnâmesi ile redif teşkilatı kurulduktan sonra, bu teşkilatın hesaplarının da mansûre askerlerinde olduğu gibi mukataat hazinesinde görülmesi hazinenin işlerini artıracağından nezâret defterdarlığına çevrilmiş ve asakir-i mansûre hazinesi kurulmuştur.[159] Redif teşkilatı gelir ve giderlerinin mansure hazinesi hesaplarına karıştırılmaması için, mansûre hazinesine bağlı olarak redif-i mansûre zimmeti kurulmuş ve bu hazineye sergi halifeleri ile bir veznedarbaşı tayin edilmiştir.[160] Redif askerlerinin maaşlarının ödenmesi ve elbise, silah ve diğer ihtiyaçların masraflarının karşılanması için birtakım gelir kaynaklarına ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda redif hazinesinin giderlerini karşılamak için halktan iâne-i cihâdiye adı verilen ve sonbaharda iki taksitte alınacak olan bir vergi ihdas edilmiştir. Ancak bunun da masrafları karşılayamaması nedeniyle 1837 Mart ayından itibaren gümrük tarife fazlaları, zam yapılan ipek resminin bir kısmı ile bazı sancaklardaki iltizamların gelirlerinden mahallindeki masraflar çıktıktan sonraki kısmı da redif hazinesine tahsis edilmiştir. Böylece redif hazinesinin gelirlerinin artırılmasına çalışılmıştır[161]

[156] Terzi, a.g.e. s.10.
[157] Cezar, a.g.e. s.247-258.
[158] Kütükoğlu, a.g.e. s.529-530.
[159] Terzi, a.g.e. s.10-11.
[160] Mübahat S. Kütükoğlu, II. Mahmud Devri Redif-i Asâkir-i Mansûre, TED, İstanbul 1982, s.149.
[161] Kütükoğlu, a.g.e. s.529-530; Öner, a.g.e. s.185; Terzi, a.g.e. s.11.

5.Osmanlı Devleti'nde Bütçe Kavramı

Bütçe kavram olarak ilk kez Tanzimat döneminde ortaya çıkmıştır. Batının bir kurumu olan bütçe, ülkemize batıdakinin aksine halk harekâtları gibi toplumsal baskılar sonucu girmemiş dönemin devlet adamlarınca pratik amaçlarla benimsenmiştir.[162] Osmanlı Devleti gibi mutlakıyetçi bir idari rejimde, milli egemenlik ve kontrol esası üzerine kurulmuş modern devletlerdeki gibi bir bütçe anlayışından söz edilemez. Osmanlı Devleti bütçe anlayışının birinci özelliği, klasik bütçe fonksiyonlarından tamamen farklı olarak gelecek mali yıl içinde devlet dairelerinin yapacakları harcamaları önceden rakamlar ile tayin eden ve sınırlayan bir kanun, geleceğe ait bir çalışma projesi ve mali denge cetveli niteliği taşımaz. Bütçe, devlet harcamaları yapılırken uyulması gereken miktarları ve sonradan hesapları kapatılmak istenilen bir mali yılın gelir ve giderlerinin değerlendirilmesinin bir bilançosunu içermektedir. Yine Osmanlı Devleti bütçelerinin ikinci bir özelliği, bütçelerin genellikle sadece padişah haslarının normal geliri ile merkezi yönetime ait belirli bazı harcamaları içeren gelir gider hesapları olmalarıdır. Hâlbuki sadece padişahın kendisine ve ailesine, kapıkulu ocaklarına, tersaneye ve bazı kalelerin muhafızlarına gibi sınırlı ve belirli bazı alanlara ait olan bu hesaplar vardır. Ayrıca devlet yönetimi, savaş gücünün devam ettirilmesi, din ve kültür kurumlarının kurulması ve yaşatılması, yolların ve köprülerin inşa ve korunması gibi bugünkü anlamda kamu hizmeti sayılabilecek çeşitli işler için ödenmesi, ayrılması gereken genel harcamalar çok daha geniş ve çeşitlidir.[163]

Osmanlı Devleti'nde çeşitli vergilerin bir araya getirilerek ayrıntılı döküm sağlayan ilk bütçe, 1849/50 mali yılı bütçesidir.[164] 1856 Islahat Fermanıyla, yayımlanan bütçe nizamnamesi, bütçe konusunda önemli hükümler getirmiştir. Bu nizamnameyle, her yıl devletin tüm gelir ve giderleri saptanarak muvazene defteri adıyla hazırlanacak bir defter, padişahın iradesine sunulmuştur. Bununla bütçe tekniği esasları getirilmişse de, bütçeyi hazırlama ve onama yetkisi milleti temsil eden meclis yerine, tayinle ortaya çıkan bir meclise verilmiştir. 1863-64 yılında devlet dairelerinde

[162] Şener, a.g.e. s. 70.
[163] Ömer Lütfü Barkan, Osmanlı İmparatorluğu Bütçelerine Dair Notlar, Türk Tarihi Dergisi, Ankara 2004, s.77.
[164] Şener, a.g.e. s.73.

toplanan ve araştırılıp belgelenmesine imkân bulunmayan rakam ve bilgilere dayanılarak bütçenin ilk kez kitap halinde hazırlanması sağlanmıştır. Tanzimat devrine gelinceye kadar bütçe ile ilgili konulara gereken önem verilmemiştir. Bütçeler sadece dönem içerisinde yapılan harcamaları gösteren, padişah iradesini yansıtan cetveller şeklinde düzenlenmiştir. 1872'de yeni bir nizamnameyle eskisinden farklı bir bütçe komisyonu oluşturulmuştur. Bütçe projesi, vekiller heyetine verilmeden önce Tanzimat meclisi yerine, yeni kurulan bir bütçe komisyonu tarafından incelenmiştir. Bu komisyonun hazırladığı rapordan anlaşıldığı kadarıyla, komisyonda, İstanbul'daki bankaların ve mali kurumların temsilcileri bulunmuştur. Dolayısıyla devlet bütçesinin hazırlanmasında yabancıların etkisi olmuştur.[165] Osmanlının son dönem bütçelerinin bir özelliği Duyun-u Umumiye İdaresi'nin bütçe uygulamalarına yaptığı etkilerle ilgilidir. Bu idarenin kurulmasından sonra devlet bütçeleri fiilen ikiye ayrılmıştır. Bir yanda Osmanlı Devleti'nin gelir ve giderleri, diğer yandan devlet içinde devlet olan Duyun-u Umumiye İdaresi'nin gelir ve giderleri. Bu nedenle devletin tüm gelir ve giderlerini kapsayan bir bütçe uygulaması söz konusu değildi. Devletin birden fazla bütçesi vardı. Bu durum ise, 1909 bütçesine kadar devam etmiştir. 1909 bütçesinin Mebusan ve Ayan Meclislerince hazırlanıp onaylanan bir bütçe olması bütçe hakkının padişahtan halka geçtiğini göstermiştir. 1909 bütçesi sistematiği ve içeriği itibariyle, daha sonraki yıllar ve Cumhuriyet dönemi bütçelerine temel oluşturan ilk örnek bütçe olmuştur. Bu bütçe ile maliye tarihinde"ilk kez genellik ve birlik ilkeleri uygulanmıştır. 1909 bütçesini hemen takiben, dönemin mali açıdan gerçekleştirilen en önemli olayı, devlet bütçesinin uygulanmasını bir yıllık değil devamlı olarak bir düzen altına almak amacıyla hazırlanan Muhasebe-i Umumiye Kanunu'nun yürürlülüğe konulmasıdır. Bu kanun ile bütçenin hazırlanmasına, uygulanmasına, devlet hesaplarının tutulmasına, denetlenmesine ait hükümler yasal bir temele oturtularak bu esaslar 2006 yılına kadar pek az bir değişiklikle uygulanmıştır.[166] İmparatorluk döneminin son bütçesi 1918 yılı bütçesi olmuştur. Mebusan ve Ayan meclislerinin toplanamaması nedeniyle 1919 yılı bütçesi düzenlenememiştir.

[165] Nihat Edizdoğan, Kamu Bütçesi, Ekin Kitabevi, Bursa 2007, s. 31.
[166] M. Kâmil Mutluer, Kamu Maliyesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2003, s.69.

6.Osmanlı Devleti'nde Vergi Toplama Usulleri

6.1.Tımar Sistemi

Devlete ait miri arazilerin, savaşlarda yararlılığı görülen, kale yapım ve tamirinde bulunan, devlete hizmet eden mücahitlere, askerlere ve diğer hizmet erbabına dağıtılarak, bu kimselerin, kendilerine verilen araziye ait vergileri toplaması esasına dayanmaktadır. Toprağın mülkiyeti devlete, kullanma ve yararlanma hakkı tımar sahibine aittir. Toprak üzerindeki bu hak, babadan oğula geçebilmekte, ancak tımar sahibinin toprağı satması, hibe etmesi, bağışlaması, rehine koyması veya miras olarak devretmesi mümkün değildir. Osmanlı Devleti'nde tımar sistemi, miri arazi rejiminin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Osman Gazi'nin fetihleri ile ortaya çıkan uygulama, I. Murat döneminde örgütlü ve sistemli bir kurum haline gelmiştir. Önceleri tımar ve has diye ikiye ayrılan dirliklere bu devirde Kara Timurtaş Paşa tarafından zeamet diye mali yönden ikinci derecede bulunan bir bölüm daha eklendi. Devlet açısından büyük bir fonksiyona sahip bulunan tımar sistemi, Osmanlı toprak rejiminin temelini oluşturuyordu. Zira bu toplumda ekonomik, toplumsal, askeri ve idari örgütlerin tamamı büyük ölçüde toprak ekonomisine dayanmaktadır. Toplum hayatında en küçük görevliden, devletin en üst kademesinde bulunan hükümdara varıncaya kadar hemen hemen bütün sosyal gruplar, geçimlerini toprak ürünleri ile sağlamışlardır. Osmanlı Devleti'nde orijinal bir şekilde uygulanan tımar sistemine gelinceye kadar Anadolu ve Orta Doğu'da uygulanan toprak yönetimine kısaca bakıldığında, tımar sistemine benzer uygulamaların İslami yönetimler altında yaşayan toplumlarda da uygulandığı görülmüştür. Ele geçirilen toprakların yönetiminin savaşta yararlılığı görülen komutanlara bırakılması uygulaması, İslamiyet öncesi toplumlarda da karşılaşılan bir yöntemdir. Ancak bu yöntem, İslamiyet'in ilerlediği ve genişlediği bölgelerde yaygın olarak uygulama alanı bulmuştur. İslami yönetimler altında uygulanan bu sistemde, devlete ait olan arazinin yıllık vergi ve benzeri gelirlerinin bir hizmet karşılığında herhangi bir şahsa bırakılması söz konusudur. İkta olarak adlandırılan bu sistemde, bir vilayet veya bir eyalet bütün gelirleriyle birlikte bir komutan veya valiye bırakılmıştır. Bunun karşılığında ise, o komutan veya vali tarafından hazineye önceden belirlenmiş bir bedel vergi olarak ödemişlerdir. İkta sahibi komutan veya vali kendi sorumluluk ve yetki bölgesini, kendisine bağlı daha alt düzeydeki komutanlara daha küçük iktalar

biçiminde dağıtmıştır. Bu uygulamalar Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve diğer Anadolu Beyliklerinde de benzer şekillerde devam etmiştir. Büyük Selçukluların hüküm sürdükleri yerlerde toprağın haraci, öşri ve emiri kısımlara ayrıldığını ve Nizamülmülk'ün hazineye ait olan ve büyük iktalar şeklinde yönetilen toprakları parçalayarak topraklı süvari dirliklerini oluşturduğunu belirtmiştir.[167]

Tımar sisteminde, öncekilerde olduğu gibi toprak ve o toprakta yaşayan halk devlete aittir. Toprağı işleyen halk veya köylü, geçici tapuyla çalışmak ve ekip biçmek şartıyla o toprağa sahiptir. Toprağı ekip biçen köylü öldüğünde, toprak erkek çocuğuna kalmıştır.[168] Köylü ektiği toprağın, diktiği ağacın, bağın ve kovanın öşür ve resmini doğrudan doğruya devletin merkezi hazinesine vermeyerek, devlete bir hizmet karşılığı söz konusu vergisel yükümlülüklerin kendisine bırakıldığı emir veya sipahiye verirdi. Söz konusu araziye ait vergisel yükümlülükler, eğer bu arazi vakfedilmiş bir arazi ise o vakfa, birisine temlik edilmiş ise temlik edilen kişiye verilmiştir.[169] İkta sahibinin kendisine yüklenen yasal yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda çeşitli yaptırımlarla karşılaşması ve gerekmesi durumunda da iktasının elinden alınması söz konusu olmaktadır. İkta sahibinin kendisine yüklenen yasal yükümlülüklere uymaması halinde, halkın şikâyet hakkı da bulunmaktadır. Tarihi kayıtlar bu şikâyetlerle ilgili birçok örnekler sunmaktadır. Büyük Selçuklularla ilgili, halkın şikâyet hakkı da dâhil belirtilen benzer uygulamalar Anadolu Selçukluları dönemi ile diğer Anadolu Beylikleri döneminde de devam etmiştir. Tımar sisteminde devlet, sipahi ve köylünün toprak üzerinde eşzamanlı haklarının bulunduğu, parçalı bir iyelik türüdür. Tımarı elinde bulunduran sipahinin toprak üzerinde yasalarla belirlenmiş bazı denetim hakları vardır. Bu anlamda sipahi, toprağın sahibi olarak kabul edilmiştir. Devlet, sipahiye toprak üzerindeki denetim hakkını, gelirini güvenceye alabilmesi için vermiştir. Sipahinin toprak üzerindeki hakları, devletin toprak yasalarını uygulamak, boş toprakları sözleşmeyle ve peşin ödenen bir kira olan tapu resmi karşılığında talep eden reayanın tasarrufuna vermektir. Reaya ise, toprağı sürekli işlemek ve zorunlu olduğu vergileri ödemekle yükümlüdür. Ekinlik, bostan ya da çayır olarak aldığı toprağın kullanımını değiştiremezdi. Toprağı üç yıl süresince bir neden olmaksızın boş bırakırsa, sipahi

[167] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal, TTK. Basımevi, Ankara 1988b, s.57.
[168] Uzunçarşılı, 1988b, a.g.e. s.57.
[169] Uzunçarşılı, 1988b, a.g.e. s.58.

toprağı başkasınaverebilirdi.[170] Tımar sahipleri kendilerine verilen toprakları köylüye 50-150 dönümlük parçalar halinde dağıtırlar ve hasat zamanında köylünün yetiştirdiği ürünün vergisini alırlardı. Osmanlı Devleti'nde tımar, belirli bir bütün oluşturan bir toprak parçasından çok, asgari ve azami sınırları kanunlarla belirlenmiş vergi gelirlerinin tahsil edildiği itibari biçimleri ifade etmektedir. Bu açıdan, tımar belirli bir toprak parçası üzerindeki vergilerin toplanma hakkı biçiminde olabileceği gibi, değişik köylere dağılmış reayanın vergilerinin toplanması biçiminde de olabilir. Birinci durumdaki sipahiye sahib-i arz, ikinci durumdakine ise, sahib-i raiyet denilmiştir. Bu açıdan tımar sınırları belirli bir toprak parçasından çok, sınırları belirli bir vergi gelirleriyle ilişkilidir.[171] Bu anlamda tımar, aslında topraktan doğan vergi gelirlerinin bir kimseye havale edilmesinin ötesinde, herhangi bir hazine gelirinin bir görev karşılığı verilmesi anlamını taşımaktadır.[172] Tımarı oluşturan topraklar mümkün olduğu kadar bölünerek komşu birkaç köy arasında dağıtılmıştır. Başka bir değişle, köyler genellikle bütün olarak sipahilere tımar olarak verilmemiştir. Bu suretle, bir sipahinin bütününe sahip olduğu köyde bir feodal ağa haline gelme yolları engellenmeye çalışılmıştır.[173] Tımar sahibi, toprağın mülk sahibi değildir. Toprağın mülkiyeti padişaha aittir. Tımar sahibi, reayadan toprak karşılığında vergi toplamakta ve karşılığında orduya belirli sayıda teçhizatlı savaşçı sağlamaktadır. Tımar sahipleri ilk 3.000 akçesi kendilerine kalmak üzere, elde ettikleri gelirin sonraki her 3.000 akçesi için tüm donanımıyla birlikte atlı bir asker beslemek ve sefer zamanında da istenilen yer ve zamanda beslediği bu askerlerle birlikte savaşa hazır olmak zorundadırlar. Bu askerlerin tüm eğitim yükümlülüğü de sipahiye aittir. Bu askerlere cebelü denilmektedir. Zeamet ve has sahipleri ise, ilk 5.000 akçesi kendilerine kalmak üzere, elde ettikleri gelirin sonraki her 5.000 akçesi için bir asker yetiştirmek zorundadırlar. Bir tımar babadan oğula geçerken tımarın babanın yaşamı boyunca gösterdiği gelişmeler dikkate alınmaz, başlangıç noktasındaki büyüklüğüyle verilmiştir. Merkezi devlet böylece tımarların kuşaktan kuşağa aile mülkü olarak genişlemesini önlemeyi amaçlamıştır.[174] Osmanlı toprakları reayanın mülkü de değildir. Fakat Osmanlı Devleti toprakları üzerinde yaşayan herkesin ekip biçme hakkı vardır. Bu topraklar reayaya devlet tarafından

[170] Halil İnalcık, Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003, s.114.
[171] Mehmet Ali Kılıçbay, Feodalite ve Klasik Dönem Osmanlı Üretim Tarzı, Teori Yay. Ankara 1985, s. 382.
[172] Kılıçbay, a.g.e. s.361.
[173] Taner Timur, Osmanlı Toplumsal Düzeni, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1994, s. 218-219.
[174] Pamuk, a.g.e. s.48.

raiyyet olarak verilmiştir. Bundan dolayı, reaya toprakların mülk sahibi olmamakla birlikte, devletin ileri sürdüğü bazı şartlar yerine getirildiği takdirde, toprağı tasarruf etme hakkına sahiptir ve bu hakkını varislerine devredebilmiştir. Ancak, reaya tarafından işlenen bu topraklar hiçbir zaman satılamaz, hibe edilemez, vakfedilemez ve vasiyet edilemez.[175]

Tımar sisteminde reayanın statüsünü değiştirmesi çok zor olmakla birlikte tümüyle olanaksız değildir. Savaşta yararlılık gösterenler sipahi olabilmiştir. Ancak toplumun sosyal düzeni ve görev dağılımı gereğince temel ilke, köylü çocuğunun köylü kalmasıdır. Tımarlı sipahilik kapalı bir zümre olmamakla birlikte, sipahiliğe geçiş zordur ve istisnadır.[176] 16.yüzyıl ortalarına kadar işlenebilir toprakların göreli olarak bol olması, buna karşılık tarımsal nüfusun sınırlı kalması devletin emeğe verdiği önemi artırmıştır. Reayayı toprağa bağlamak ve tarımsal üretimi gerçekleştirmesini sağlamak merkezi yönetim açısından büyük önem taşımaktadır. Tımarlarını canlandırmaya çalışan sipahilerin reaya hanelerini kendi tımarlarına çekebilmek için birbirleriyle rekabete giriştikleri bile görülmüştür. Bu koşullarda merkezi yönetim reayanın toprağını bırakıp göç etmesini, örneğin kente giderek bir loncaya veya başka bir tımara girmesini önlemek amacıyla bir vergi koymuştu. Bu vergiyi ödemeden topraklarını terk eden reaya on yıl içinde yakalanırsa, tımarına geri gönderilmiştir. Ancak, bu vergiyi ödeyebilen reayanın toprağından ayrılması olanaklıdır.[177]

Osmanlı tımarları feodal malikânelerden farklılık göstermekte ve reaya çiftlikleri tımarların önemli bir bölümünü oluşmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, bazı tımarlarda hassa çiftlik adı verilen sipahinin işlediği toprakların varlığı bilinmektedir. Bu hassa çiftlikleri, reaya çiftlikleri gibi bir çift öküzle işlenebilir büyüklüktedir. Feodalitede ise, malikânenin üçte biri ile yarısı arasındaki bölümü senyörün baş çiftliğini oluşturmakta ve malikâne serfleri tarafından karşılıksız olarak işlenmektedir. Sipahi ise, hassa çiftliğini angarya yoluyla reayaya işletemezdi. Sipahi, burayı ya kendisi işler, ya ortakçılık yoluyla işletir ya da tapu bedeli karşılığı olarak reayaya kiralardı. Ayrıca sipahinin hassa çiftliğini büyütmek gibi bir hakkı da

[175] Sencer Divitçioğlu, Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumu, Sermet Matbaası, Kırklareli 1981, s.66-67.
[176] İsmail Cem, Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi, Cem Yayınevi, İstanbul 1974, s.61.
[177] Pamuk, a.g.e. s.50.

yoktur. Tımarlar padişahtan, yani merkezi idareden çıkan bir imtiyaz fermanıyla ihsan edilir ve bu belgeye berat veya tezkire adı verilmiştir. Belirli bir miktarın altındaki tımarları, beylerbeyi merkeze danışmadan tahsis edebilirdi. Bu düşük gelirli tımarlara tezkiresiz tımar denilmiştir. Her taht değişikliğinde tımar sahibi tezkiresini yeni padişaha onaylatmak zorunda kalmıştır. Merkez, beratları yenileme hakkını saklı tutmak suretiyle, belirli dönemlerde aristokratik bir tabakanın oluşup oluşmadığını denetlemişlerdir. Padişah, gereğinden fazla güçlendiği sonucuna vardığı kişilerin topraklarının tamamını veya bir bölümünü müsadere edebilmektedir. Bu kadar kapsamlı bir önlemin gerekmediği durumlarda ise, güçlenen tımar sahiplerinin yerleri değiştirilmekte ve böylece belirli bir bölgede hâkimiyet oluşturmaları engellenmektedir. Tımar sisteminin temel amaçlarından birisi, kamu düzeninin ve toprağın işlenmesinin sağlanmasıdır. Köylere kadar uzanan güvenlik sistemi, reayanın eşkıyalığa karşı korunması ve suçluların izlenip cezalandırılmasına olanak sağlamıştır. Subaşı ve sancakbeyi, kendi bölgesindeki güvenlikten sorumludurlar ve sancaklarını zaman zaman dolaşarak haydutlardan temizlemişlerdir. Kadıların verdikleri bedensel ceza hükümlerini yerine getirme görevi de, sadece sancakbeyine aittir. Tımar sistemi, ilk defa 1703 yılında Girit'te kaldırılmış ve burada maaşlı memuriyet uygulamasına geçilmiştir. 1812 yılından itibaren boşalan tımarlar yeniden başkalarına verilmeyerek tasfiye sürecine gidilmiştir. Sonuçta ise, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren ekonomik, sosyal, siyasi, askeri ve mali yapıda büyük işlevler görmüş olan tımar sistemi süreç içerisinde önemli bir krize neden olmadan yavaş yavaş ortadan kalkmıştır.

6.2.Mukataa Sistemi

Kelime anlamı kesim, kesime verilmek olan mukataa devlete ait bir arazi veya gelirin bir bedel karşılığında kiraya verilmesi veya geçici olarak devredilmesidir. Mukataaların gelirleri hiç kimseye dirlik olarak verilmez, geliri doğrudan merkeze, divan-ı hümayuna aktarılmıştır. Miri arazi sisteminin uygulandığı her yerde bu şekilde devletin nakit para ihtiyacını karşılamak için, mukataa usulüne başvurulmuştur. Bu anlamda da mukataa, bir vergiden ziyade vergi toplanma sistemi veya bir vergi toplama biçimidir. Mukataa, her türlü arazi vergileri, maden işletmeleri, gümrük resimleri, cizye ve hayvan vergileri iltizamı için de

kullanılmaktaydı. Bedel olarak belli bir tutar belirlenmemiştir. Hatta bazen bu bedel, sadece arazinin ihya edilmesi şeklindedir. Devlet gelirlerinden, merkezi yönetimin kendisine doğrudan yapılacak harcamalar için ayrılan vergi veya başka kaynaklara mukataa denilmiştir. Anlamını işletme biçiminden alan mukataa, kurulu düzenini oluşturan gelir yerleri, özellikle büyük şehirlerin her türlü ticari ve sınaî işletmelerinden alınan resimler, maden işletmeleri, yasaklara aykırı işlerden elde edilen cerimeler ve ticari tekel maddelerinden sağlanan gelirlerdir.[178] Bu şekildeki mukataa gelirleri, dirlik olarak devlet hizmetlilerine verilmemiştir. Bunlar yönetime ayrılmış en büyük kaynaklardır. Bu çeşit mukataaları oluşturan gelir alanları, şehirlerin ticari ve sınaî özelliklerine göre farklılıklar göstermişlerdir. Büyük alış veriş ve zanaat merkezlerindeki mukataaların devlet hazinesine sağladıkları gelir bir hayli fazladır. Devlet giderlerinin en önemli bölümü bunlardan karşılanmaktadır.[179] Mukataaların yönetiminde başlıca üç yöntem uygulanmıştır. Bu yöntemlerden birincisi, mukataanın devlet tarafından belirlenen ve devletten maaş alan memurlar tarafından yönetilmesidir. Burada görevli olan memura emin, bu yönetim şekline ise, emanetle yönetim adı verilmektedir. Mukataanın gelirini belirlemek amacıyla da bu yönteme başvurulmuştur. İkinci olarak, mukataaların iltizam yolu ile yönetilmesidir. İltizamlar üç yıl süreli olup, gerektiğinde altı, dokuz ve hatta on iki yıla kadar varan sürelerde uzatılabilirdi. Daha fazla para teklif eden çıkması veya anlaşma koşullarının mültezimler tarafından yerine getirilmemesi durumunda devlet tarafından antlaşma feshedilebilirdi. Bir mültezimin birden fazla mukataayı alması ya da birden fazla kişinin ortak olarak bir mukataayı alması yasal olarak olanaklıdır.

İltizam sistemi Fatih Sultan Mehmet döneminde (1451-1481) sistemli bir hale getirilmiştir. Bu sistem sayesinde devlet, çok büyük zorlukları gerektiren ve masraflı bir iş olan vergi toplama görevini mali bürokrasiye gerek kalmadan yerine getirmiştir. Mukataaların yönetiminde kullanılan üçüncü bir yöntem ise, malikânelerdir. Malikâneler, bütün bir yaşam süresince verilmiş olan iltizamlardır. Mukataalar yeni gelir kaynaklarına gereksinim duyulması sonucu geliştirilmiş bir sistemdir ve bu sistem 16. yüzyıl sonu ve 17. yüzyıl başlarından itibaren, Anadolu'da baş gösteren Celali ayaklanmaları sonucu Anadolu'nun doğusu, güneydoğusu ve

[178] Mustafa Akdağ, Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi, Cem Yayınevi, İstanbul 1995, s.231.
[179] Akdağ, a.g.e. s. 231.

Suriye'de uygulanmaya başlanmıştır. Malikâne olan mukataalar sahiplerinin ölümünden sonra sahipsiz, boş kalır ve yeniden müzayedeye çıkarılırdı. Devletin parasal açıdan büyük sıkıntılarla karşılaşması ve tımarlı sipahilerin ordudaki önemini kaybetmesi dolayısıyla boşalan tımar ve zeametler mukataa olarak mültezimlere verilmeye başlanmıştır. Devlet gelirlerini artırmaya yönelik böyle bir uygulamanın bedelleri, birkaç yıllığına peşin olarak alınmıştır. Bir mukataa karşılığında götürü usulle vergileri toplayan kişi, yasal olarak belirlenmiş bulunan vergiden fazlasını alamazdı. Çünkü mukataayı alan kişi, sık aralarla kendisini denetleyecek ulufeli bir eminin teftişine muhatap olmaktadır. Mukataalar, ister ulufeli eminler, isterse iltizamla getirilmiş amiller eliyle yönetiliyor olsunlar, vilayette defterdarlık varsa oraya, yoksa İstanbul'da maliye dairesi durumundaki başdefterdarlığa bağlanmışlardır.[180] Osmanlılar mukataa sistemi sayesinde birçok mali sorunu veya savaşlar sırasında oluşan ya da oluşacak olan nakit para sıkıntısını azaltmak istemişler ve bunda da başarılı olmuşlardır. Çünkü mukataa olarak verilen yerlerden parayı alan devlet, bir daha vergi toplama işine karışmamıştır. Bu işi, mukataayı alan kişi veya kişiler yapmıştır. Zarar etmemek için de, vergi mükellefi olan kişilerin vergi kaçırmasını engellemek amacıyla sıkı bir kontrol mekanizması kurmuşlardır. Dolayısıyla devletin bu işler için ayrıca bir masraf yapmasına gerek kalmamıştır. Mukataa sistemi Tanzimat'la birlikte ortadan kaldırılmıştır.

6.2.1.Emanet Usulü

Osmanlılarda mukataaların vergilerinin toplanması usullerinden birisi olan emanet, merkezî hazineye ait olan vergi gelirlerinin devlet tarafından bir memur kadrosu tarafından tahsil edilmesi manasına gelmektedir.[181] Mukataalar emanet yöntemiyle de işletilebilmektedir. Bu yöntemle devlet, mukataaları bir mültezime devretmeyerek bu işletmelere ait gelirlerin kendi eliyle görevlendirdiği kişiler tarafından toplanmasını tercih etmişlerdir. Bir gelir kaynağı mukataa haline dönüştürüldüğünde, bu mukataa yıllık gelirinin tespit edilmesi için ilk yıllarda emanet yöntemi ile idare edilmiştir. Buna ilaveten, bir mukataanın gelirlerinin azalması sebebiyle mültezimlerin talip olmaması, devletin mukataanın gerçek gelirini belirlemek

[180] Akdağ, a.g.e. s.236.
[181] Erol Özvar, Osmanlı Maliyesinde Malikâne Uygulaması, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, s.2.

istemesi ve mültezimlerin mukataanın işletme şartlarına uymaması gibi nedenlerden dolayı da devlet emanet yöntemini uygulama yoluna gitmiştir. Diğer taraftan uzun süreli ve yıpratıcı savaşlar veya başka nedenlerden dolayı boşta kalıp gelirlerinin düştüğü ya da satışı gerçekleşmediği yıllarda da mukataaların bu yöntemle işletilmesi tercih edilmiştir.[182] Yine gelir düşüklüğü gibi nedenlerden dolayı mültezimlere çekici gelmeyen ya da padişah hasları veya madenler ve gümrükler gibi devlet tarafından işletilmesi gereken mukataalar da emanet yöntemiyle idare olunmuştur.[183] Bu bağlamda Osmanlı maliye geleneğinde emanet, iltizama tercih edilmesi gereken bir uygulama olarak değerlendirilmiştir. Emanet yönteminde, mukataanın geliri, memur, hademe maaşları, kira, yakıt, tamir gibi masraflar çıkarıldıktan sonra kalan kısımdır. Bu hâsılat da ya merkeze gönderilir ya da merkez tarafından uygun görülen yerlere nakledilerek mahsûbu yapılmıştır.[184] Emaneten idare halinde mukataa geliri devlet bütçesine her ne kadar mukataa hâsılatı adı altında yansımaktaysa da, bu hâsılat yine de gerçek vergi hâsılatını tam olarak ifade etmemiştir. Çünkü emanet uygulamasında da vergi toplama masrafları bulunmaktadır.[185] Mukataaları emanet usulüyle deruhte eden ya da vergilerini toplama hakkına sahip olan şahsa emîn adı verilmektedir. Bu kişiler doğrudan merkezî hazine tarafından görevlendirilmekte olup, devletten bir maaş veya dirlik almışlardır. Mukataalardan elde edilen gelirlerin azlığı ya da çokluğundan veya zarar edilmesinden dolayı hiçbir sorumluluk üstlenmezlerdi. Sadece devletin kendisine tahsis ettiği ödenekle yetinerek geçimlerini sağlamışlardır.[186] Eminler genellikle mültezimlerin talep etmediği veya askerî bakımdan önemli vergi kaynaklarının tahsili için tayin edilmişlerdir.[187]

İltizam ve emanet işleri hazine-i âmire tarafından yürütülmüştür. Devlet, mukataaya ait gelirlerin merkezî hazinede toplanmasını sağlamak için bütün mukataaları devlet merkezinde ya da mukataanın bulunduğu kadılıkta müzayedeye çıkartmıştır. Müzayede esnasında hazineye en fazla fiyatı teklif eden ve bunun bir kısmını da peşin vermeyi kabul eden iltizamı almaya hak kazanmıştır. Devlet açısından peşinat miktarının fazla oluşu bir tercih sebebi olmuştur. Çünkü iltizamdan amaç bir an evvel

[182] Baki Çakır, Osmanlı Mukataa Sistemi, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2003, s.150-151.
[183] Tabakoğlu, a.g.e. s.178.
[184] Kütükoğlu, a.g.e. s.544.
[185] Cezar, a.g.e. s.22.
[186] Tabakoğlu, a.g.e. s.150.
[187] Özvar, a.g.e. s.2.

merkezî hazineye peşin para girişini temin etmektir. Zira devlete ait her türlü câri harcamalar hazine-i âmire tarafından karşılanmasından dolayı buna şiddetle ihtiyacı vardır. Yapılan müzayede neticesinde en yüksek fiyatı ve ilaveten en fazla peşinatı vermeyi taahhüt eden yani iltizamı alan kişiye mültezim ve emin denilmektedir. Eğer müzayede sonunda iltizamı alan birisi çıkmazsa, bu durumda devlet, mukataa gelirlerinin tahsili için ulufeli bir memur tayin edip bu kişiye de emin ismi verilmiştir. Bu şekilde yani emanet usulüyle bir mukataayı iltizama alanlar da hazineye belli bir meblağı ödemek zorunda kalmışlardır.[188] Üç ile on iki yıl arasında tasarlanan sözleşme süreleri 16. yüzyıl boyunca fiilen çok daha kısa olarak gerçekleşmiştir. Toplumun tüm kesimlerine açık tutulan yoğun rekabet ortamında sözleşme süreleri giderek kısalırken buna mukabil iltizam bedelleri de hızla yükselerek iltizam sektörü genişlemeye başlamıştır. Bu rekabet ortamında emanet yöntemi de silinme derecesinde daralmıştır. 19. yüzyılın ortalarına doğru emanet usulü giderek çok nadir kullanılmaya başlanmıştır. İlk defa kurulan bir mukataa için müzayedeye esas alınacak gelir kapasitesini belirlemek gerektiğinde veya iltizamla almaya istekli ve gerekli meblağı ödemeye razı olan mültezimler bulunamadığında kullanılmıştır. İltizama verildiği halde sözleşme süresi içerisinde fevkalade değişimler neticesinde mukataanın gelirinde büyük oranda azalma beklendiği için mültezimin işi bırakmak zorunda kaldığı durumlarda geçici olarak başvurulan istisnaî bir yöntem haline gelmeye başlamıştır. Emanet usulü iltizamla rekabet edemediği için zamanla ortadan kalkmıştır. Çünkü iltizam, emanetle mukayese edilemeyecek kadar daha az masraf ve küçük bir bürokratik kadro ile azami vergilendirme imkânı sağlamıştır.[189]

6.2.2.İltizam Usulü

İltizam sistemi esas itibariyle vergilerin ayni olarak alındığı dönemlerde kullanılmış bir vergi toplama yöntemidir. Bu sistemde vergilerin toplanma yetkisi, belirli ve götürü bir bedel karşılığında devlet tarafından anlaşma ile adına "mültezim" adı verilen üçüncü bir şahsa verilmiştir. İltizam sisteminde, iltizama verilecek vergiler, bölgelere göre arttırmaya çıkarılır ve bu iş için en yüksek bedeli teklif eden kişi veya

[188] Mehmet Ali Ünal, 16.Yy. Sonlarında Bir İltizam Sözleşmesi, Tarih İncelemeleri Dergisi, İzmir 1991, s.59.
[189] Mehmet Genç, İltizam, DİA, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2000, s.155-156.

kişilere bırakılır. Bu kişi veya kişilerin devlete ödedikleri bedel ile topladığı vergiler arasındaki fark, mültezimlerin kazancını oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren ele geçirilen toprakların bir kısmı tımara verilip bir kısmı da devlet için ayrılmıştır. Devlete ayrılan yerlerin vergisi, emin adı verilen görevlilerce toplanmıştır. Zamanla mali sıkıntıların ortaya çıkması ve paraya gereksinim duyulması üzerine, devlete bırakılmış olan yerlerin bir kısmı, bir veya daha fazla yıllığına iltizama verilerek bedelleri sarraflarca hazineye yatırılmıştır. Bu uygulamanın başlangıcı kesin olarak bilinmemektedir. Bununla beraber Hammer, bu uygulamanın Fatih Sultan Mehmet döneminde Veziriazam Rum Mehmet Paşa aracılığıyla uygulandığını belirtmiştir.[190] 17. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan mali sıkıntılar, diğer taraftan tımarlı sipahinin ordu içerisindeki önemini kaybederek bunların yerine düzenli ve maaşlı ordunun tercih edilmesi gereksinimi, iltizam sisteminin daha fazla uygulanmasına neden olmuştur. Çünkü devamlı olarak maaş alan bir ordu için nakit paraya gereksinim vardır. Bu para ise, tımar ve diğer gelirlerin iltizama verilmesiyle sağlanmıştır. Önceleri birkaç gelir kaynağı için uygulanan iltizam sistemi, daha sonraları öşür, ağnam, gümrük ve ihtisab gibi birçok vergi için de uygulanmıştır. Devlet tarafından kendilerine maaş yerine tımar sistemi içerisinde büyük dirliklerin vergi gelirleri tahsis edilmiş olan büyük devlet memurları da, bu gelirlerin toplanması işini mültezimlere devretmeye başlamışlardır. İstanbul'da oturan büyük mültezimler geniş coğrafi alanları kapsayan büyük mukataaları satın alarak bunları daha küçük parçalara bölmeye ve taşradaki ortaklarına ya da alt mültezimlere devretmeye başlamışlardır. Böylece ortaya devletin vergi kaynakları peşinde koşan ve devletin el koymak istediği artığa ortak olan bir mültezim hiyerarşisi çıkmaya başlamıştır.[191] Ancak zamanla mültezimlerin daha fazla vergi tahsil edebilmek için halka baskı ve şiddet göstermeleri ile birlikte 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren vergi tahsilini gerek devlet, gerekse halk açısından güvence altına alabilmek için, halk tarafından seçilen ve ayan adı verilen kimseler vergi tahsiline aracılık etmeye başlamışlardır. Ayanlar, herhangi bir vilayet ve kazada o mahallin yönetimiyle ilgilenen, halk ve hükümet arasındaki işlemlerde aracı olarak her iki tarafa ait işleri idare eden ve halk tarafından seçilen kimselerdir. Ayanlar, başlangıçta mültezimlere karşı halkı korumuşlardır. Ancak daha sonra,

[190] Kazıcı, a.g.e. s.175-176.
[191] Pamuk, a.g.e. s.155-156.

mültezimlerle uzlaşarak kendileri de iltizam almaya başlamışlardır. Yine bu dönemde taşrada güçlenen ayanlar, İstanbul'daki büyük devlet memurlarıyla da ortaklıklar kurmaya ve mukataaları ellerine geçirmeye başlamışlardır. 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren mültezimlik yapmış ayanların sayısı giderek artmaya başlamıştır. İltizam sisteminin yaygınlaşmasıyla birlikte, mültezimlerin bir kısmı, taahhütlerini yerine getirmemeye başlamışlar. Bu nedenle, hazinenin uğradığı zararı kapatmak amacıyla farklı bir yönteme başvurulmuştur. Bu yöntemle, mültezimlik için başvuru yapan kişinin, açık artırmaya katılmadan önce, hazine tarafından taahhüdü kabul edilen ve itibarı olan bir sarrafı kefil göstermesi zorunluluğu getirilmiştir. Bu sistemde sadece kuyruklu sarraflar adı verilen kimseler kefil gösterilebilmişlerdir. Bu sınıfa giren sarraf ise, 2.500 kuruştan 10.000 kuruşa kadar berat harcı vermek zorunda olduğu gibi, bunun dışında her iltizam işleminde ferman harcı adı ile cuz'i bir harç da yatırmak zorundadır.[192] Taahhüdünü yerine getirdiği zaman senedi kendisine iade edilmiştir. Ancak senedini almadan önce, reddiye-i temessük adı verilen bir başka harç daha yatırmışlardır. Başlangıçta oldukça sağlam bir şekilde işleyen bu uygulama, daha sonraları bozulmaya başlamıştır. Sonunda iltizam sistemi, 1839 tarihli Tanzimat Fermanı ile uygulamadan kaldırılmıştır.

6.3.Malikâne Sistemi

16. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde Osmanlılar, içeriden nüfus baskısı ve bürokratik yapıdaki değişim, askerî harcamalardaki artışa karşılık savaş gelirlerinin düşmesi, transit ticaret yollarının değişmesi ve rekabetten dolayı Ortadoğu'da eskiden beri elde edilen gelirlerdeki azalma, Amerikan gümüşünün yol açtığı fiyat artışı ve enflasyon gelirlerin düşmesine sebep olmuştur. Ayrıca savaşlarda ateşli silah kullanımının yaygınlaşması ve savaş tekniklerindeki değişim nedeniyle orduda yapısal dönüşüm ihtiyacı, tımar ve devşirme sistemlerinin değişmesi, toprak idaresinin bozulması, Celalî isyanları ve benzeri eşkıyalık ve toplumsal kargaşalıklar gibi birbirine zincirleme olarak bağlı pek çok sorunla karşı karşıya gelmiştir.[193] Tüm bu siyasî, idarî, toplumsal ve malî gelişmeler malikâne uygulamasının zeminini hazırlamıştır. Malikâne, Arapçada mülk sahibi, bey, hükümdar ve tasarruf eden

[192] Karamürsel, a.g.e. s.202-203; Kazıcı, a.g.e. s.176-177.
[193] Mehmet Öz, Kanun-ı Kadîmin Peşinde Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumları, Dergâh Yayınları, İstanbul 2005, s.38- 53.

anlamına gelen mâlik kelimesiyle Farsçada âne ekinden türetilmiş bir kelimedir.[194] Osmanlı maliyesinde malikâne sistemi, mukataaların ve hazine-i âmireye bağlı gelir kaynaklarının ömür boyu tasarruf etme yetkisiyle özel kişilere satılması esasına dayanmıştır. Mukataayı işletme hakkını elde eden kişi merkezî hazineye önce muaccele adı verilen yüklü bir para ödemekte ve her yıl da mal olarak adlandırılan küçük bir meblağı, yıllık vergi halinde hazineye yatırmıştır. Bunlara karşılık mukataanın gelirleri, hayatta olduğu sürece malikâneciye ait olmuştur. Devlet sadece malikânecinin ölümü üzerine o mukataayı yeniden kendisine alabilecek ve bu durumda isterse yeniden bir başkasına satabilecekti.[195] Böylece sistem hem devletin acil para ihtiyacını, hem de yıllık olağan giderlerini finanse etme amacını taşımıştır. Muaccele meblağları, daha önceki iltizam uygulamasında olduğu gibi açık arttırmalarla, mal meblağları ise devlet tarafından belirlenmiştir. 1683 yılında başlayan Osmanlı Avusturya savaşlarının ortaya çıkardığı malî krizi gidermek, devlet hazinesine yeni gelirler sağlamak için mirî mukataaların kaydı hayat şartıyla serbestiyet üzere malikâne olarak ricâl-i devlet ve âyân-ı memlekete iltizama verilmesi kararlaştırılmış. Başdefterdar Halil Efendi'nin telhisini Sadrazam ve ulemây-ı kirâm uygun görüp imza ederek bir hatt-ı hümayun yayınlanmıştır.[196] Zamanın baş defterdarı tarafından hazırlanan esaslar dâhilinde 10 Ocak 1695 tarihinde yayınlanan fermanın getirdiği sistem, aslında malî zaruretlerin ortaya çıkardığı bir durumdur. 17. yüzyılın sonlarında ulaştığı bir aşamada normal sayılabilecek bir neticesi olmuştur. Mukataaların, dâhilinde bulunan reayayı da himaye edeceği düşüncesiyle askerî sınıf mensuplarına ömür boyu şartıyla ve maaşları karşılığında iltizam edilmesine ait uygulamadan, yine söz konusu mukataaların herkese açık müzayede ile satılmasına geçiş çok önemli bir sıçrama sayılamaz. Bu değişimin çok kapsamlı olmadığı düşünülse bile malikâne sistemi, Osmanlı maliye uygulamaları içerisinde yaklaşık 150 yıllık bir ömre sahip olması bakımından önemi hiç de küçümsenemeyecek bir müessese durumuna gelmiştir.[197] Sistemin amacı, kuruluşunu ilan eden fermanın da tespit ve ifadesinde olduğu gibi sık sık değişen mültezimlerin, mümkün olduğu kadar fazla kâr elde etmek uğruna

[194] Mehmet Genç, Malikâne, DİA, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2003, s.516.
[195] Cezar, a.g.e. s.33.
[196] Yücel Özkaya, 18.Yüzyılın İlk Yarısında Yerli Ailelerin Âyânlıkları Ele Geçirişleri ve Büyük Hânedanlıkların Kuruluşu, Belleten, Ankara 1978, s.668.
[197] Genç, a.g.e. s.236- 237.

tahrip ettiği vergi kaynağını ihya ve idame etmek üzere kalıcı bir mültezimin tasarrufuna bırakmaktır.[198]

Bir vergi kaynağının malikâne olarak satılabilmesi için onun mukataa statüsünde yani merkezî hazineye ait sayılan gelir kaynaklarından biri olmalıdır. Bu özelliği tam olarak ifade etmek için mirî mukataa terimi kullanılmıştır. Mirî mukataalar havass-ı hümayuna dâhil, yani tımar alanları dışında kalan gelir türlerdir. İşte Hazine-i Âmire ancak bu tür gelir kalemlerini malikâne olarak şahıslara satabilmiştir.[199] Devlete ait gelirlerin yaklaşık % 50'sini meydana getiren mukataalar için 1695 yılında yürürlüğe giren malikâne sistemi, ilk olarak köy ve mezra gibi düşük senelik hâsılatlı yerlerin satışından başlanarak kısa sürede çok hızlı bir gelişme kaydetmiştir. Zira sistemin uygulamaya konulduğu tarihten iki yıl sonra, malikâne sistemi, orta ve yüksek rütbeli askerî sınıf mensuplarına tahsis edilmiş olan has gelirlerine de şamil kılınmıştır.[200] Malikâne uygulamasının başlangıcında ister reaya ister askerî sınıfa mensup olsun kadın veya erkek her kesimden insan malikâne sahibi olabilmiştir. Malikâne sistemini daha önce uygulanan iltizam sisteminden ayıran en önemli farkların başında vergi toplama yetkisinin veya tasarruf süresinin birkaç yıl ile sınırlı olmaması, bu sürenin malikâne sahibinin ömrü boyunca devam etmesi gelmektedir. Malikâneyi işletme hakkını elde eden malikânecilerin beratlarında bu husus, bervech-i te'bid veya kayd-ı hayat kavramlarıyla ifade edilmiştir. Malikâneyi iltizam sisteminden ayıran ikinci özellik ise, normal iltizamda mültezimler bir mukataayı deruhde etmek için mukataanın senelik hazineye ödenmesi gereken vergi miktarları üzerine rekabet etmişlerdir. Müzayedede en fazla meblağı teklif eden mültezim, mukataayı genellikle üç yıllığına işletebilmiştir. Fakat bu sürenin bir garantisi yoktur. Çünkü bir mültezim bir mukataayı işletirken, yani vergilerini toplarken, bir başka mültezim ilgili mukataa için daha yüksek bir fiyat teklif ettiğinde, ilk mültezimin iltizam sözleşmesi sona erebilirdi. Malikâne sisteminin devreye girmesiyle birlikte, mültezimler için iltizam sözleşmesinin vaktinden önce bozulma riski de ortadan kalkmıştır.[201]

[198] Genç, a.g.e. s.237.
[199] Cezar, a.g.e. s.34.
[200] Özvar, a.g.e. s.24-25.
[201] Özvar, a.g.e. s.20-21.

Malikâne sisteminde mukataa, merkezde divanda yapılan müzayede ile deruhde edilmiştir. Müzayede işlemi ise, sadrazam ile defterdarlıkta gerçekleşmiştir. Fakat muhassıllık, voyvodalık vb. olan bölgelerde satış işlemi için merkezden görevliler gönderilmiştir. Malikâne süresi ise, ilgili mukataaya halkın ilgisinin sona ermesine kadar devam etmiştir.[202] Malikâne sistemi ile devlet yalnız gelecek yılların gelirlerinin idamesini sağlamakla kalmamış, ayrıca yepyeni bir gelir kaynağı da temin etmiştir. Mukataaların malikâne olarak satış işlemi ise şöyle gerçekleşmiştir. Genellikle devletin belirlediği asgarî muaccele miktarı ilan edildikten sonra malikâneye talip olan şahıslar, satış işlemine memur olan görevlinin huzuruna gelerek yapmak istedikleri yükseltme miktarlarını kaydettirmişlerdir. Neticede en yüksek fiyatı teklif eden kişiye satış yapılmıştır. Tekliflerin hiçbiri asgarî sınıra ulaşmamışsa, satış gerçekleşmezdi. Şayet müzayede şartlarına riayet edilmeyerek tespit edilen asgarî sınırın altında satış yapılmışsa, bu satış hükümsüz sayılarak yeniden müzayedeye başvurulmuştur.[203] Malikâneyi işletme hakkını kazanan malikâneci, müzayede sonunda yatırdığı peşin para dışında ilgili mukataanın satış tarihinde merkezî hazineye sağladığı yıllık nakdî vergiyi üç taksit halinde ve bir sene içerisinde ödemiştir.[204] Müzayede tellalbaşı adı verilen bir görevli tarafından yönetilmiştir. Merkezî hazineye peşin olarak yatırılan muaccele miktarının %2'si nispetinde ayrıca müzayede masrafları için hazineye dellâliye adı verilen bir vergi daha ödenmiştir.[205] Müzayede sonunda en yüksek muacceleyi teklif ederek ilgili mukataayı satın alan kişiye, malikâne sahibi olarak kendisine sahip olduğu hak ve yetkileri belirten bir berat verilmiştir. Devlet bu beratla, malikâneye konu olan mukataanın yer aldığı mekân veya mükellefler üzerinde yani vergi matrahı ile ilgili sahada, her türlü malî haklarla beraber bazı idarî ve inzibatî hakları da malikâne sahibine devretmiştir. Bu durum ise malikâne mutasarrıflarının kendi mukataa bölgelerinde eyalet ve sancağa bağlı olmadan yalnızca merkeze karşı sorumluluk taşımak ve kadı denetimi altında örf yetkisini üzerinde bulundurması anlamına gelmektedir.[206] Malikânecilerin yıllık vergilerini düzenli olarak yatırıp sistemin temel kuralına uyması, kanunları ihlal etmemesi ve kadılara hakkında herhangi bir

[202] Çakır, a.g.e. s.154.
[203] Çakır, a.g.e. s.154.
[204] Özvar, a.g.e. s.20-21.
[205] Çakır, a.g.e. s.154.
[206] Şükrü Eftal Batmaz, İltizam Sisteminin 18.Yüzyıldaki Boyutları, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 1999 s.255.

şikâyette bulunulmaması şartıyla devlet malikânecinin işlerine hiçbir şekilde karışmamıştır.[207] Malikâne sahibinin bu hakları ve satın aldığı malikâneye dışarıdan bir başkasının müdahale etmemesi devlet tarafından garanti altına alınmıştır. Bu husus ise kendisine verilen berat tezkirelerinde açıkça belirtilmiştir.

7.Muhassıllık Teşkilatı ve Muhassıllık Meclisi

Tanzimat Fermanı ile halkı ve devleti zarara uğrattığı düşünülen, iltizam usulünün kaldırılması kararlaştırılmış ve bu karar doğrultusunda farklı isimlerle halktan toplanan vergiler yerine, herkesin gelirine göre tek bir vergi vermesi esası benimsenmiştir. Böylece gelirlerin toplanmasında devlet ile halk arasında aracı rol oynayan mültezim, işten el çektirilerek vergileri toplamakta görevli ve merkeze bağlı muhassıl-ı emvâl isimli görevliler vazifelendirilmişlerdir. Ancak geleneksel mali sistemde radikal bir dönüşüm anlamına gelen bu kararın, Tanzimat bürokratları arasında birtakım endişe ve kaygılara neden olacağı muhakkaktı. Bu kaygıyı Meclis-i Umûmî de 1839 yılı aralık ayında yapılan müzakerelerde, yeni sistemin nerede, nasıl uygulanacağı ve bu yeni usule karşı oluşabilecek tepkilerin nasıl önlenebileceği gibi konularda görmekteyiz. Ancak devlet adamlarının tüm endişelerine karşın Tanzimat'ın ilanından bir buçuk ay sonra Meclis-i Umûmî'de, oy birliği ile iltizamın kaldırılması kabul edilmiştir.[208] Yıllardır uygulanmakta olan iltizam usûlünün kaldırılarak vergi toplama işleri birer devlet memuru olan muhassıllara verilmiştir. Ancak bu muhassıllar basit birer vergi tahsil memuru değil, aynı zamanda Tanzimat'ı mali açıdan da uygulamakla vazifeli önemli birer görevlidirler.[209] Öte yandan Tanzimat reformlarını da ahaliye anlatmakla görevli olan bu memurlar, bulundukları mahallin mülkî amirine karşı da sorumlu değildi.[210] Geniş yetkilerle donatılarak görev yerlerine varan muhassıllar, Tanzimat öncesi icra ve infaz konusunda padişahın mutlak vekili durumunda bulunan valilerin yetkilerini sınırlandırarak, vali ve ayanı vergi tahsili konusunda devre dışı bırakmışlardır. 23 Ocak 1840 tarihinde Meclis-i vâlâ tarafından hazırlanan bir talimatnâme ile muhassılların atanma ve çalışma biçimleri belirlenmiştir. Bu talimat-ı seniyye incelendiğinde, yanlarında bir

[207] Murat Çizakça, İslam Dünyasında ve Batı'da İş Ortaklıkları, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1999 s.141.
[208] Ayla Efe, Osmanlı Devleti'nde Mali Sistem Arayışının Getirdiği Yerel Yönetim Uygulamaları, Muhassıllık Örneği, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, İstanbul 2009, s.62-63.
[209] Cezar, a.g.e. s.282.
[210] Coşkun Çakır, Tanzimat Dönemi Osmanlı Maliyesi, Küre Yayınları, İstanbul 2012, s.42.

nefer kâtib-i emlâk ve nüfus olmak üzere iki yardımcı ile birlikte imparatorlukta görev yapacakları mahallere dağılan muhassıllara, hazineye ait tüm gelir kaynaklarının defterleri verilerek kayıtları bulunmayan gelir kaynaklarının saptanarak kayıt altına alınması ve enkısa sürede hazineye bildirilmesi istenmiştir.[211] Yine bu talimatta, muhassılların vazifelerini tam olarak yerine getirebilmeleri için maiyetlerine gerektiği kadar nizamiye askeri verileceği, nizamiye askerlerinin olmadığı yerlerde ise redif askerlerinden faydalanacakları belirtilmiştir. Ayrıca ihtiyaçlarına göre istedikleri kadar yardımcı istihdam edebilmişlerdir. Ancak bu kimselerin isimleri, aylıkları ve kefillerini gösteren bir defter merkeze göndermek zorunda kalmışlardır. Muhassıllar kendilerinin oturmadığı fakat muhassıllık bölgelerine bağlı diğer kazalara vekil tayin edebilmişlerdir.[212] Muhassılların atanma ve görevlerini belirleyen bu talimatnâmede, nüfus ve emlak sayımının ne şekilde yapılacağı, devlet memurlarına ödenecek yolluk ve diğer masrafların hazinece nasıl karşılanacağı da yer almıştır.[213] Muhassılların görev ve yetkilerini belirleyen yönetmeliğin ikinci bendinde belirtildiği şekliyle muhassıl atanan yerlerde birer meclis oluşturulmasına karar verilmiştir. Buna göre, Tanzimat-ı Hayriyye gereği tayin olunacak muhassıl-ı emvâl bir kâtib-i mal ve bir kâtib-i emlâk ve nüfus ile varacakları mahallerde birer meclis tertib etmişlerdir. Meclis bir muhassıl-ı mal ve iki kâtib, hâkim, müftü ve bir asker zâbiti, iki kocabaşılar şeklinde oluşturulması karar verlmiştir. Haftada 2-3 gün toplanarak vergi tahriri işini ve memleketin sâir iktiza eden umûr ve hususunu müstakilen kaleme alınacak şerâit ve usûle göre, müzakere ve teemmül ile karara bağlayarak hayata geçirmişlerdir. İltizam sisteminden istifade ederek birtakım yolsuzluklarla halka yapılan zulümlerin tekrarlanmaması ve yeni düzenin daha başlamadan sekteye uğramaması için muhassılların ve gerek mahiyetlerinde istihdâm edecekleri kişilerin ahâli ve fukarâdan bir akçe bile alınmaması tenbih edilmiştir.[214] Müşirin bulunduğu liva merkezinde meclis reisi müşir idi. Diğer liva merkezlerinde ise, liva merkezinde ferik bulunuyorsa, padişah tayini ile o ferik reis olabilmiştir. Ancak daha sonra yapılan nizamnameye göre ferik bu işleri yapabilecek nitelikte değil ise, muhassıl, kadı ve zabtiye memuru içinden kura ile reis belirlenmiştir. Reisin okuma yazma bilmesi

[211] Özgür Yılmaz, Tanzimat Döneminde Osmanlı Taşra İdare Meclisleri History Studies, Ankara 2014, s.258.
[212] Şener, a.g.e. s.39.
[213] Yılmaz, a.g.e. s.258; Çakır, a.g.e. s.43-44.
[214] Ahmed Lûtfî Efendi, Vakanüvîs Ahmed Lûtfî Efendi Tarihi, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, s.1086.

şartı da getirilmiştir.[215] Muhassılın oturacağı sancak merkezi dışında kalan mahallerde ise duruma göre küçük meclisler tesis edilmiştir. Ancak bu meclislere muhassıllar tarafından vekil olarak atanan kişiler başkanlık etmişlerdir. Naib, müftü ve vücuh-ı memleketten iki veya üç kişi bu mecliste olacaktı. Köylerde ise büyüklüklerine göre bir ya da iki muhtar seçilerek, köy imamıyla birlikte köy sorunlarını görüşerek karara bağlamışlardır. Müslüman nüfusun olmadığı yerlerde ise bu işler kocabaşılar tarafından yürütülmüştür. Ancak alınan kararların uygulanması, muhassıllık meclislerinin onayına bağlanmıştır.[216]

Osmanlı Devletin'de seçim Tanzimat'tan sonra muhassıl meclislerinin kurulmasıyla başlamıştır. Meclis reisi ile üyesinin seçimi ile ilgili Meclis-i Vâlâ tarafından hazırlanan nizamnâmeye göre, azalığa seçilecek kimselerin o mahallin tanınmış, muktedir ve akil kişilerinden, devlet işlerine memleket ahvâline vâkıf olması ve bu niteliklere sahip olup azalığa talip olanların isimlerini mahkemeye giderek kaydettirmişlerdir. Öte yandan seçmenlerin belirlenmesi de ayrı bir uygulamaya bağlanmıştır. Buna göre kazalara bağlı köylerdeki halk bir araya gelerek kura ile içlerinden beş kişi seçip kaza merkezine göndermişlerdir. Kaza halkından söz anlar, emlak sahibi olanlardan büyük şehirlerde elli, vasat derece de olan yerlerde otuz, küçük kasabalarda yirmi kişi üye seçimine çağırılmışlardır. Bunlar arasından kura çekilip ismi çıkanlar azalığa aday gösterilmiştir. Adaylar birer birer ortaya çıkarılarak azalığı isteyenler bir tarafa, istemeyenler diğer tarafa geçmişlerdir. Hangi aday çok oy alırsa o aday kazanır, eşitlik durumunda ise kur'a-i şer'iyye'ye başvurulurmuş. Meclis üyeleri arasındaki vücuh-ı memleketten birisi meclisin sandık eminliğini yaparak tahsil ettiği paraları bir sandığa koyarak mühürlemiştir. İhtiyaç olduğunda üye gözetiminde sandık açılmıştır. Memur maaşları, kira bedeli ve birtakım ihtiyaçlar için gereken meblağ ayrıldıktan sonra tahsil olunan paralardan geriye kalan yüz bin veya elli bin kuruş miktarındaki para hazineye gönderilmiştir. Mecliste, üyelerin sözü herkes tarafından dinlenmiş ve bir üyenin sözü bitmeden diğeri söze başlamamıştır. Müzakerelerde kararlar oyçokluğu ile alınıp ve bu kararlar kâtipler tarafından yazılmıştır. Tartışılan konular memleketin güvenliği ile alakalı ise karar, sancağın müşirine, mali işlerle ilgili ise Dersaadet'e gönderilmiştir. Hâkim, müftü

[215] Halil İnalcık, Tanzimat'ın Uygulanması ve Sosyal Tepkiler, Belleten, Ankara 1964, s.623.
[216] Musa Çadırcı, Osmanlı İmparatorluğunda Eyalet ve Sancaklarda Meclislerin Oluşturulması, Ord. Prof. Yusuf Hikmet Bayur'a Armağan, Ankara 1985, s.261.

huzurunda, müftü de hâkim huzurunda yemin etmişdir. Gayrimüslim üyeler ise kendi dinleri üzerine yemin etmişlerdir. Meclis üyeleri oyçokluğu ile alınan kararlar üzerine, dışarıda dedikodu yapmayacakları konusunda uyarılmıştır. Kararlara itiraza devam edenler mecliste muhakeme edilerek meclis azalığından çıkarılmıştır.[217] Mecliste görüşmeler sırasında üye olmayan bir kimsenin meclis mahalline girmesi kesinlikle yasaklanmıştır. Taşrada bu gibi toplantıların kapalı kapılar ardında yapılmasını, dönemin koşulları içerisinde normal olarak karşılamak gerekir. Sancak merkezlerindeki liva muhassıl meclislerinin yetkisi yalnızca vergi işleri ile sınırlı değildi, yargıya ve idareye ait meselelerde de inceleme ve karar alma yetkisi vardı. Meclislerin özellikle vergi ile ilgili suçlarda ve mali yolsuzluklar üzerinde kesin yargı yetkisi vardı. Fakat hırsızlık, katil gibi suçlar merkezi hükümete havale edilmiştir. Nizami mahkemeler kurulana kadar meclislerin yargı hakkı sürmüştür.[218] Muhassıllıkların sınırları belirlenirken mevcut kaza ve sancak sınırlarının esas alınmadığı görülmüştür. Muhassıllık olarak belirlenen yerlerle ilgili zaman zaman değişiklikler yapılmıştır. Muhassıllık olan bir yerin, muhassıllıktan çıkarıldığı ya da muhassıllık merkezi olmayan bir yerde muhassıllık yapıldığı görülmüştür. Yine bir muhassıllık merkezine bağlı iken oradan ayrılarak başka bir muhassıllık merkezine bağlanan yerlere de rastlanmıştır. Muhassıllık merkezlerindeki muhassıllarında sık sık değiştikleri kayıtlara yansımıştır.[219] Tanzimat'ın uygulanmasına başlanmasıyla birlikte kurulan muhassıllık merkezlerine bakıldığında Osmanlı Devleti'de 137 muhassıllık oluşturulmuştur. Muhassıllar 1840 yılından itibaren görev mahalline giderek, yanlarına verilen kâtiplerle birlikte mal ve mülk sayımına başlamışlardır. Verginin tespit, tevzi ve tahsilini yapacak olan muhassıllara devlet memuru sıfatıyla maaş ödenmesi kararlaştırılmıştır. Muhassıllık maaşları incelendiğinde, 2.500 kuruşla 12.500 kuruş arasında değişen maaşlar göze çarpmaktadır. Maaşlar muhassıllığın büyüklüğü, önemi ve muhassılın rütbesine göre değişmekte bu ise maaşlarda bir standardın olmadığını göstermiştir. Muhassılların yanı sıra yanındaki kâtipler, muhassıllık meclisinin tabii üyesi olan devlet memurları hâkim, müftü, asker zabiti ve seçilmiş meclis üyelerine de maaş bağlanmıştır. Seçilen üyelere maaş bağlanması, bu görevin fahri olarak değil de bir memuriyet olarak kabul edildiğine

[217] Talât Mümtaz Yaman, Osmanlı İmparatorluğu Mülkî İdaresinde Avrupalılaşma Hakkında Bir Kalem Tecrübesi, Takvimi Vekayi Koleksiyonları, İstanbul 1940, s.99-101.
[218] Ortaylı, a.g.e. s.35.
[219] Çakır, a.g.e. s.45.

işaret etmektedir.[220] İltizam sistemi terk edilerek vergi toplama işi vali, eşraf ve ayanın elinden alınarak muhassıllara verilmiş ve yine muhassıllara yardımcı olması amacıyla muhassıllık meclisleri tesis edilmiştir. Yukarıda verdiğimiz örneklerde kurulan bu meclislerin çalışma düzeni, üyelerinin belirlenmesi, gayrimüslim ve müslüman üyelerinin belirlenmesi gibi konularda birtakım aksaklıklar yaşandığını göstermiştir. Ancak bu problemler yalnızca meclislerin faaliyetleri ile sınırlı değildi. Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye tarafından vilayetlere vali yetkisinde ve validen bağımsız olarak gönderilen muhassıllarla ilgili de sıkıntılar yaşanmıştır.

7.1.Muhassıllık Meclislerinin Teftişi

Tanzimat'ın ilânı ile birlikte, muhassıllık merkezleri oluşturulmuş ve tesis edilen bu merkezlere muhassıllar gönderilmiştir. Muhassıllar görevlerine başlamışlar ve kendilerine verilen talimatnamede belirtildiği üzere muhassıllık meclisleri kurulmuştur. Ancak bir süre sonra fermanın getirmiş olduğu prensiplerin layıkıyla uygulanıp uygulanmadığının anlaşılması için, muhassıllık merkezleri olan kaza, bunlara bağlı kasaba ve köylerin teftişine ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü muhassıllara, hem Tanzimat'ın tanıtılması hem de Tanzimat'ın getirmiş olduğu prensiplerin uygulanması gibi çok önemli görevler verilmiştir. Bir nevi muhassıllığın başarısı Tanzimat'ın başarısı olacaktır.[221] Anadolu ve Rumeli'de teftişe karar verildikten sonra sırada bu önemli vazife için kimin seçileceği meselesi vardır. Görevin önemi ve nezaketinden dolayı seçilecek kişinin bölgeyi tanıyan, kabiliyetli, dirayetli ve üst düzey bir memur olması gerekmiştir. Neticede Çerkeşli Nâfia Meclisi Müftüsü Mehmed Râfi' Efendi Anadolu tarafının teftişi için vazifelendirilmiştir. Ancak Anadolu müfettişliğinde vazifeli Çerkeşlî Mehmed Efendi yolculuk esnâsında vefât etmiş. Yerine Fetvâ Emîni Arif Efendi gönderilmiştir.[222] Rumeli teftişi için ise sudûrı izâmdan ve Meclis-i Ahkâm-ı Adliyye azasından İsmet Beyzâde Arif Hikmet Beyefendi görevlendirilirken, maiyetine de Anadolu mektubcusu odası hulefâsından ve hacegândan Süleyman Faik Efendi tayin kılınmıştır.

[220] Ortaylı, a.g.e. s.38.
[221] Şener, a.g.e. s.41.
[222] Lûtfî a.g.e. s.1051.

Muhassılların 24 Ocak 1840 tarihinde kendilerine verilen talimatname ile birlikte görev yerlerine marttan itibaren ulaşmaya başladıkları düşünüldüğünde, neredeyse uygulama ile eş zamanlı teftişe başlanması devletin yeni düzenin hayata geçirilmesi sırasında yaşanabilecek her türlü olumsuzluğu takip ederek en kısa sürede müdahale etmek niyetini göstermiştir. Gerek Rumeli gerekse Anadolu teftişleri ile ilgili müfettişlerin raporlarında ve merkezle yazışmalarında meclislerin oluşumu, muhassılların yeni düzenin tatbikinde yaptıkları yanlışları, eksiklikleri vs. göstermede oldukça önemlidir. Teftiş esnâsında görülen meselelerden biri de tesis olunan meclislerin çalışma düzeni ile alakalıdır. Nitekim Arif Hikmet Beyefendi, geçtiği mahallerde gerek şahit olduğu gerekse etraftan işittiğine göre, meclis bulunan mahallerde hukuk-i şer'iyyeye dair işleri olanların tamamının meclislere giderek işlerini orada gördürmekte olduklarından bu durumun, hem meclislerin asıl bakacakları mühim işlerin gecikmesine hem de mahkemelerin hâsılâtının azalmasına sebep olacağı sonucuna varmıştır. Meclislerin çalışma düzeni dışında karşılaşılan sorunlardan bir diğeri de reayanın temsili konusudur. Özellikle birden fazla gayrimüslim cemaatin bulunduğu yer de bu konu daha da önem kazanmıştır. Muhassıllık merkezi olan yerlerde reaya bulunur ise, icabına göre o mahal meclisinde reaya tarafından metropolit ve 1-2 kocabaşının mevcut bulunması, talimatta belirtilse de fazlasına cevaz gösterilmemiş. Bazı yerlerde, talimatta belirtilen üye sayısına uyulmayıp duruma göre üye sayısı artırılmıştır. Muhassıl yardımcıları tarafından vergiye konu olacak temettuat yazılırken hatalar yapıldığı da ortaya çıkmıştır. Örneğin emlak yazımı vesâir konularda şikâyeti olanların durumunu bildirmesi istendiğinde birisinin 300 kuruş değerindeki emlâkinin yaklaşık 4.000 kuruşluk bir değerle kayıt edildiği ortaya çıkmış, benzer bir durum başka yerlerde de görülmüştür.[223]

7.2.Muhassıllıkların Gelir ve Giderlerinin Merkez Maliyesi İçindeki Payı

Eskiden taşra yönetiminde hem idari hem askeri hem de vergi toplama yetkisine paşalar sahipken Tanzimat Fermanı ile beraber değişikliğe gidilerek idâri otoriteyi temsil etmesi için valiler, adli otoriteyi temsil etmesi için ulemâ, mali otoriteyi temsil

[223] Çakır, a.g.e. s.120.

etmesi için de muhassıllar görevlendirilmiştir.[224] Diğer taraftan Tanzimat Fermanı'nda ki bu yeni düzenlemelerin mali alana yansıması daha önce de bahsettiğimiz gibi taşradaki gelirlerin doğrudan merkezi hazineye aktarılması, her türlü harcamanın merkezden yapılması, bu işle görevli tüm memurlara maaş ödenmesi ve herkesten gelirine göre vergi alınmasıdır.[225] Vergi ile alakalı önemli bir değişiklik de cizye vergisinin toplanmasıyla ilgilidir. 1840 yılından itibaren cizye vergisinin toplanma görevi cemaat liderlerine verilmiştir. Bu yolla artık cizye her bir gayri müslimden tek tek alınmak yerine cemaatlerden topluca alınıp merkezi hazineye aktarımı sağlanmıştır.[226] Tanzimat'a kadar iltizam usulüyle toplanan aşar vergisinin ise muhassıllık sisteminde emaneten idare usulü ile 1/10 oranında toplanmasına karar verilmiştir. Bununla birlikte devlet aşar vergisinden elde edilen gelirin diğer vergi gelirlerinin aksine harcama kalemlerinde kullanılmadan doğrudan merkezi hazineye intikalini istemiştir. 1840 yılı Anadolu Eyaletindeki Muhassıllıklara ait vergi gelirlerini içeren belgeler incelendiğinde muhassıllıklardan elde edilen vergi gelirlerinin hazineye önemli bir kaynak sağladığı görülmektedir.[227]

Tablo 1: Muhassıllıkların 1840 Yılı Vergi Gelirleri

Muhassıllık	Vergi Gelirleri Toplamı (kuruş)	Muhassıllık	Vergi Gelirleri Toplamı (kuruş)
Çorlu	670.887	**Bozok**	3.501.926
Adapazarı	1.695.669	**Bozdoğan**	1.208.009
Alaşehir	1.266.713	**Antalya**	785.993
Tire	1.708.072	**Bursa**	1.692.677
Borlu	919.835	**Balıkesir**	2.235.030
Marmara	367.398	**Kütahya**	1.450.973
Isparta	783.408	**Ermenek**	1.445.200
Göynük	2.388.657	**Karamürsel**	2.685.105
Beyşehir	1.047.664	**Karaağaç**	1.080.154
Teke	113.607	**Eskişehir**	139.280
İçel	1.362.879	**Bilecik**	139.411
Menemen	864.854	**Seferihisar**	1.079.393
Milas	802.448	**Yalvaç**	1.434.361
Köyceğiz	1.377.702	**Kastamonu**	4.320.119
Nazilli	1.585.310	**Tosya**	1.316.496
Aksaray	1.220.956	**Keteferi**	3.883.032
Amasya	2.359.176		

[224] Bülent Tanör, Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri, Afa Yayınları, İstanbul 1996, s.82.
[225] Hüseyin Özdemir, Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul 2001, s.132.
[226] Lûtfî, a.g.e. s.1032.
[227] Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Dosya No: 5886.

Tablonun geneli incelendiğinde arşiv kaynaklarından verisine ulaşılan muhassıllıkların kuruluşlarının ardından önemli düzeyde vergi gelirleri topladığı görülmüştür. Ancak burada önemli olan bu elde edilen vergi gelirlerinin ne kadarının merkezi hazineye aktarıldığı ve gelirlerin ne kadarının muhassıllık bölgesinde giderleri karşılamak üzere kullanıldığıdır. Muhassıllık teşkilatı aşar, menzil, gümrük, mahkeme gelirleri vb. tüm vergi gelirlerinin muhassıllar tarafından toplanıp, maaş, harcırah, bakım onarım vb. tüm harcamalarında muhassıllık gelirlerinden karşılanması üzerine kurulmuş bir yapıya sahiptir. Ancak, muhassıl, naip, müftü, kâtip gibi taşrada diğer görevlilerle beraber meclis üyelerine maaş verilmeye başlanması teşkilata ait mal sandığından çok fazla ödeme yapılmasını zorunlu kılmıştır. Yine muhassıllıkların gelirlerinden çok yüksek meblağlara ulaşan miktarlar, askeri zabitlere bağlı olmak üzere bölgeden yapılan yeni istihdamlara ve muhassıllık bölgesinde konaklamak zorunda kalan askeri birliklerin harcamalarına ödenmiştir. Sivil ve askeri görevlilere ödenen bu miktar tüm harcamaların %80-90'ına tekabül etmiştir. Dolayısıyla toplanan vergi gelirlerinin çoğu merkeze ulaştırılamamış diğer bir deyişle gelirlerin büyük kısmı muhassıllık bölgelerinde harcanmıştır. Muhassıllıkların tamamen başarısız olduğunu söylemek doğru değildir. 1840 yılında muhassıllık gelirlerinin merkezi hazine içerisindeki payı %45,7 iken 1841 yılında %52,2'ye yükselmiştir. Buradaki sorun toplanan vergi gelirlerinin yine aynı sistem içerisindeki harcama kalemlerine dağılımının yüksekliğidir.[228]

7.3.Muhassıllık Teşkilatının Sonu

"Mücerrebü'l-etvâr", "erbâb-ı cerbeze", "dirayet" ve "vukuf-ı malumat", "sadakati aşikâr" gibi sıfatlarla övülüp tayin olunan muhassıllar, maalesef tüm imparatorlukta başarılı olamamıştır. Başarılı olanlara rütbe ve nişan verilerek ödüllendirilmesine karşın, arşivde başarısızlıkları sebebiyle görevden alınan ya da yerleri değiştirilen muhassıllarla ilgili çok sayıda vesika bulunmaktadır. Muhassılların başarısızlıklarının nedenlerinden birisi muhassıllar her ne kadar bilgi ve beceri sahibi kimseler arasından seçilmeye çalışılmışsa da reformları uygulayacak personelin hem nitelik hem de nicelik olarak yetersiz olmasıdır. Diğer bir neden de muhassıl olarak tayin olan kimselerin bir kısmının eski mültezimlerle çıkar ilişkisi içerisinde olması,

[228] Efe, a.g.e. s.85-86.

bazılarının da mültezimlere yakın kimseler içerisinden seçilmesi ya da bizzat bu mültezim, voyvoda ve ayanların kendileri olmalarıdır.[229] Vergi toplamakla yükümlü muhassılların bu görevlerinde yolsuzluk yapmaları da sık görülen problemlerdendi. Bu ise çoğu memurun eski alışkanlıklarını hâlâ devam ettirdiklerini göstermiştir. Muhassıllar, bazı bölgelerin yerel temsilcileriyle işbirliği içerisinde olmaları bazen de onların baskılarına boyun eğmeleri sebebiyle kendilerinden toplamaları beklenilen vergiyi toplayamamışlardır. Bazı muhassıllar ise merkezin gözüne girebilmek için gereğinden fazla vergi toplamaya kalkışmışlardır. Bu da tabii olarak mali karışıklığı daha da artırmıştır.[230] Sonuçta büyük umutlar bağlanan muhassıllık sistemi başarılı olamamıştır. Yönetilenler tarafından bakıldığında ise bu durum reformlardan memnun olmayan, mutsuz bir halk kitlesi yaratmıştır. Muhassılların başarısızlığı, devletin toprak gelirinde yaşadığı büyük kayıplar, hazineyi tekrar iltizama dönmeye zorlamıştır.[231] 1842 yılı başlarında da muhassıllık kaldırılarak iltizam sistemine geri dönülmüştür.[232] Muhassıllık sisteminin kaldırılmasıyla birlikte imparatorluğun taşra teşkilatında yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Tanzimat'ın uygulandığı yerlerde bazı köyler birleştirilerek, ilk kez idari ve mali bir birim olarak kaza oluşturulup yönetimi de halkın yetenekli ve namuslularından olmak üzere kaza müdürüne verilmiştir. Bu tarihe kadar adli birimi ifade eden kazalar, taşra teşkilatında yeni bir kurum olarak yerini almıştır. Usûl-i ta'diliye şeklinde tanımlanan taşra teşkilatındaki bu yeni organizasyon ile eyalet merkezlerine vali konumunda müşirler atanmıştır. Sancağın idaresi de hükümet tarafından atanan kaymakama verilmiştir. Muhassıllığın kaldırılmasından sonra taşrada mali işler yürütülmesi içinde defterdarlar görevlendirilmiştir.[233] Muhassıllık sisteminin kaldırılmasıyla geriye kalan meclisler bazı değişikliklerle devam etmiştir. Muhassılların başkanlığında kurulan bu meclislere, bundan sonra valiler başkanlık etmeye başlamışlar. Resmi yazışmalarda da Memleket Meclisleri unvanıkullanılmıştır. Muhassıllar verilen görevin yerine getirilmesinde onlara yardımcı olmaları için kurulmuş olan bu meclisler, her türlü olumsuzluklarına rağmen tarihimizde mahallî idare kurullarının sınırlı manada ilk örneği olarak görülebilir.[234]

---

[229] Çadırcı, a.g.e. s.261.
[230] Ortaylı, a.g.e. s.35.
[231] Stanford Shaw, Tanzimat'tan Sonra Osmanlı Vergi Sistemi, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul 1985, s.935.
[232] Cezar, a.g.e. s.932.
[233] Ali Akyıldız, Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme, İletişim Yayınları, İstanbul 2015, s.76-78.
[234] Ortaylı, a.g.e. s.33.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BOYABAT'IN KÖYLERİNDE İDARİ SOSYAL VE KÜLTÜREL DURUM

1.İdari Durum

Boyabat, Tanzimat öncesinde, Kastamonu'ya bağlı bir kadılıktır. Tanzimat'tan sonra, Sinop sancağına bağlı bir nahiye olan Boyabat, daha sonraki değişiklerlerle Sinop sancağına bağlı bir kaza statüsünü almıştır.[235] Hicri 1299 tarihli Kastamonu Vilayeti Salnamesinde Sinop için "Sinob sancağı", Boyabat için de "Boyabad kazası" ibaresi yer almaktadır. Sinop sancağının kazâları da, Sinop merkez kazası, Boyabat kazası, İstefan (Ayancık) kazasıdır. Gerze nahiye durumundadır.[236] Boyabat'ın 1927-1928 tarihli idari yapılanması ve birimleri şu şekildedir.[237]

Tablo: 2 Boyabat Kazası İdari Yapılanması

MEMURİYET	ŞAHISLAR
Kaymakam	Lütfi Bey
Mal Müdürü	Bahattin Bey
Müftü	İsmail Hakkı Efendi
Hukuk Hâkimi	Rıfat Bey
Ceza Hâkimi	Cemil Bey
Müdde-i Umumi	Muhtar Bey
Müstantık	Kemal Bey
Hükümet Tabibi	İsmail Zühtü Bey
Posta ve Telgraf Müdürü	Fuat Bey

Ayrıca Bidayet Meclisi, Belediye Meclisi, Menafi Sandığı mevcuttur.[238] Kastamonu Vilayet Salnamelerinde belirtildiği üzere Boyabat'ta 213 mahalle ya da köy ismi vardır. Ayrıca kasabada, hükümet konağı, 302 dükkân, 6 han, 3 hamam, 28 kahvehane, 1 kıraathane, 100 camii ve mescid, 1 tekye, 4 medrese, 1 kütüphane, 140

[235] Bekir Başoğlu, Boyabat ve Çevresi Tarihi, Ayyıldız Matbası, Ankara 1972, s.53.
[236] Kastamonu Vilayeti Salnamesi, Vilayet Matbaası, Kastamonu H.1299, s.187.
[237] Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi Sinop 1927, s. 944-945.
[238] Kastamonu Vilayeti Salnamesi, Vilayet Matbaası, Kastamonu H.1299 s. 170.

çeşme, 1 mekteb-i rüşdî v.s. yapılar mevcuttur.[239] Boyabat kazası merkez kasabasının doğusunda evliyaullahdan Kemal Dede, güneyinde yine evliyaullahdan Âşıklı Dede, kuzeydoğusunda Nakşîbendiliğin Hâlidî kolundan Mustafa Efendi, Koğaçayır köyünde şeyh Ebulvefâ ve Çeke köyünde Çeke Sultan Hazerâtı medfûndur.[240] Boyabat kazasının 1880 yılındaki nüfus yapısı genel hatlarıyla şu şekildedir. Boyabat kazası 4 mahalle ve 51 köyden oluşmuştur. 5300 Müslim hane ve 22000 Müslim nüfus, ayrıca 300 gayrimüslim nüfus ile birlikte toplam 22300 nüfustan ibarettir.[241] Kastamonu Vilayeti Salnamesinde Boyabat kazası sınırları şöyledir. Boyabat kazası şarken Sivas vilayeti dâhilindeki Vezirköprüsü, garben Taşköprü ve Ayancık kazalarının bazı ciheti, cenüben yine Taşköprü, şimalen Sinop kazası hudutlarıyla mahdud olup merkezi Boyabat kasabasıdır. Kasaba-i mezbura Sinop'un cihet-i cenubiyesinde ve merkez vilayet ve liva ile 18 saat mesafede vakıadır.[242] Osmanlı döneminde Boyabat kazası sınırları zaman zaman değişmiş ise de genel olarak bugünkü Saraydüzü, Ayancık, Durağan, Hanönü, Taşköprü, Kargı ilçelerinden bazı köyleri içine almıştır.[243] Bugün Sinop'un en büyük ilçesi konumunda olan Boyabat'ın günümüzdeki sınırları Osmanlı zamanına göre daha dardır. Buna göre, doğusu Durağan, güneyi Vezirköprü ve Kargı, batısı Taşköprü, kuzeyi Ayancık, Erfelek, Gerze ve Sinop merkez ilçeleri ile sınırlandırılmıştır.[244]

1.1.Boyabat'ın Köylerine Genel Bakış

Kastamonu livasının 15. yüzyıl sonlarında yani 1487 yılındaki köy sayımına göre 1008 köyünün olduğu, daha sonra ise bu sayının 16. yüzyıl başlarında 1530 tarihindeki kayıtlara göre 875'e inmiş olduğu görülmüştür. Nüfus itibarıyla köy statüsünün altındaki bazı yerlerin bir araya getirilmek suretiyle merkezî köyler oluşturulmuştur. 19. Yüzyıl temettuat kayıtlarına göre Boyabat ilçesine bağlı bulunan 107 köy mevcuttur. İfade edildiği gibi bölgenin önemli idarî birimlerinden biri olarak bilinen Boyabat'ın köyleri, tahrir kayıtlarındaki bilgilerden tespit etmek mümkün olabilmiştir. Boyabat'ın köyleri 1487 ve 1530 tarihli tahrir ve 15. yüzyıl sonlarına ait

[239] Kastamonu Vilayeti Salnamesi, Vilayet Matbaası, Kastamonu H.1299 s. 259.
[240] Kastamonu Vilayeti Salnamesi, Vilayet Matbaası, Kastamonu H.1299, s. 356
[241] Kastamonu Vilayeti Salnamesi, Vilayet Matbaası, Kastamonu H.1299, s. 171
[242] Kastamonu Vilayeti Salnamesi, Vilayet Matbaası, Kastamonu H.1299, s. 356
[243] Halit Çal, Boyabat Mezar Taşları, Boyabat Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara 2015, s. 177
[244] Fuat Dereli, Sinop Kuzeyin Hırçın Güzeli, Sinope, Şimal Ajans, Sinop 2010, s. 17.

olduğunu tespit ettiğimiz vakıf tahrir defterlerindeki bilgilere göre tasnif edilmiştir. Buna göre tespiti yapılan 156 karyenin ismi aşağıdaki listede alfabetik olarak sıralanmıştır.“Tahrir defterlerindeki bilgilere göre, Âdil Bükü, Affan, Ağıl Kaya, Akça Bükü, Akça Kilisa, Akçapınar, Akçasu, Akvîran, Alaca Ekin, Alan Kurı, Ali Beğ Bükü, Alparslan, Alpvîrân, Erim, Avare Bükü, Avluca, Ballıca Bükü, Baş Ekin, Bektaş Bükü, Beycüğez, Beylerbeği, Binalık, Boyalu, Boyaluca, Boyundurcuk, Burtan, Oğlan Sini, Cebalid, Cemâleddin Bükü, Cinci, Çakırçay, Çal Pınar, Çarsak Çat Çelik Oğlu, Çeşnigir, Çoban Beğ, Çoraklu, Çukur Sekü, Çukur Virân, Darı Özü, Dodurga, Doğan Bükü, Eğlence Bükü, Elek Kozu, Elmacık Bükü, Engil Ekin, Erikçe, Erüklü, Fındıkça, Garib Özü, Gelin Bükü, Gençot, Gökçe Ağaç, Göynük Virân, Güğercinlik, Güli Karaağaç, Hacı Bükü, Hacı Oğlanı, Halka Bükü, Hamidar, Hamidlü, Hatun Bükü, Hisarcık, Hürrem Şah, İblik, İbrahim Beğ, İsmail Beğ Bükü Kabz Bükü, Kabz Hanı, Kadı Deresi, Kâfir Vîrânı, Kalpaz, Kanadlı Demedlu, Karaağaç, Karabürçek, Karaca Bükü, Karaca Kilisa, Karaca Vîrân, Karandu, Karandu Bükü, Katmar, Kavacık, Kavak, Kavşak, Kayı, Kedpuç, Keşler Bükü, Kır Bükü, Kızılca Kaya, Kızılca Pelit, Kızılca Vîrân, Kızı Oğlan, Koçumlar, Kozlıca, Köprübaşı, Köprücük, Köy Bükü, Kulaş, Kum Bükü, Kurt Hasan, Kuruca, Kurucak Kuşçu Bükü, Kut Bükü, Kület, Kütan Vîrân, Mahmudlu Bükü, Mehmedlü Bükü, Mümin Özü, Musa Deresi, Orluca Bükü, Orta Özü, Osman Bükü, Ömer Bükü, Yazıköy, Pelidcek, Pelid Özü, Pelid Seküsü, Pınar, Porsuk, Sakız Bükü, Sakızcık, Salar, Saru Alan, Saru Şeyh Bükü, Saru Yar, Sengi Vîrân, Sekunlu, Sevindik Deresi, Sincan Bükü, Sevdeş Bükü, Şehir Vîrânı, Darıca Bükü, Taylı Bükü, Tekler, Durmuş Bükü, Turnalu, Ulağu Bükü, Ulağucak Bükü, Uyumağaç, Uzunçay, Uzun Özü, Ümrânşâh Bükü, Vaşak, Viranşehir, Yalak Bükü, Yaylacık, Yekren Kısrak, Yemişli, Yenice Bükü, Yeniceköy köylerinin isimleri tespit edilmiştir. Bu köyler coğrafi yerleşim alanları ve nüfuslarına göre farklılık arz etmektedir. Boyabatilçe sınırları içinde yer alan köylerdeki ortalama hane sayısı 20-50 arasında değişmekle birlikte bazı köylerde 10’un altında, bazılarında ise eğer yakın köyler birleştirilmişse 100’ün üzerinde ev bulunmaktadır. Ovada veya yamaçta kurulmuş olan köyler birbirine yakın evler ve eklentilerinden oluşmuştur. Tarım ve hayvancılıkla geçinen köylerde, evlerin altında büyükbaş hayvan damı, odunluk ve kümes, yanında koyun ve keçiler için ahır yamalık, yakınında samanlıklar, bahçelerinde ya da tarlalara yakın yerlerde ise artı ürünü depolamak için ambarlar mevcuttur. Köylerin merkezinde genellikle

bir cami yer almakla birlikte, hane sayısı az olan köylerde cami bulunmamakta, köylüler birkaç köyün veya mahallenin arasına yapılan ve cuma camisi olarak anılan merkez camileri kullanmışlardır. Köylülerin cami dışında ortak kullandıkları diğer yapılar, köy çeşmesi, suvatlık olarak adlandırılan çamaşır yıkama yeri ve köye gelen kişilerin konaklaması için yapılmış misafirhanedir. Misafirhaneler köy odası olarak bazen fevkani ahşap yığma camilerin orta katlarında yer alırken, bazen de bağımsız yapılar ahşap yığma evler olarak inşa edilmiştir. Eğitim yapısı olarak geçmişte, sadece bir köyde mektep olduğu bilinmekte, bu nedenle eğitimin camilerde Kur'an okutma şeklinde verildiği düşünülmüştür. Büyük parseller üzerinde, ayrık düzende yapılmış olan köy evleri birbirlerinin görüş açısını kapatmayacak şekilde manzaraya doğru yönlendirilmiş, bazen kendi parsellerinin ortasına bazen de sokak hattını oluşturacak şekilde sokak kenarına veya köşesine yerleştirilmiştir. Evlerin bahçeleri bazen taş duvarlar veya çitler ile sınırlanmış, bazen de evlerin etrafına sınırlama yapılmamıştır. Kaplamasız, toprak sokaklar topoğrafyaya uygun bir biçimde, kıvrımlı olarak oluşmuştur. Günümüzde köylerin nüfusları Boyabat merkeze ya da diğer büyük şehirlere göç olduğu için azalmıştır. Köylerin nüfusu yaz ve kış aylarında değişmekte, bazı köylerin kış aylarında tamamen boş kaldığı, yaz aylarında ise köylerine tatil için geri dönenlerin nüfusu arttırdığı görülmüştür.

2.Sosyal Durum

Osmanlı Devleti küçük yerleşim yerlerinde de sosyal ve kültürel hayatı hareketlendirmek için çok çaba sarfetmiştir. Cami ve mescitler sosyal ve kültürel hayatın canlı olduğu yerlerdir. Köylerde kadıyı temsil eden imam veya müezzin bulunmuştur. İmamlar ahaliye din hizmetlerin yanı sıra devlet işleri ve insan ilişkileri gibi değişik alanlarda yardımcı olmuşlardır. Örneğin insanlara okuma yazma eğitimi vermiş. Evlilik ve boşanma gibi resmi hizmetlerle ilgilenmişlerdir. Köyün geleni ve gideni ile meşgul olmuşlardır. Merkezi yönetimin bir bildirisi olduğunda onu halka veya ilgili kimselere duyurmuşlardır. Bu sebeple imamlar merkezi yönetimin eli ayağı olmuşlardır. II. Mahmut döneminde yapılan yeniliklerle birlikte mahalle ve köylerin yapısı değişmeye başlamıştır.[245] Temettuatlar sosyal tarihin günyüzüne çıkmasında bizi aydınlatacak önemli kaynaklardan biridir. Bunlara örnek olarak

[245] Kazıcı, a.g.e. s.263-264; Ortaylı, a.g.e. s.107.

devletin idari yapısına ve yerleşim yerlerindeki nüfusa ait bilgiler, ikamet edenlerin isimleri, sıfatları ve aile reislerinin meslek bilgilerini gösterebiliriz.

2.1.Boyabat Kazasındaki Vakıflar

Boyabat kazasındaki vakıflar arasında zâviyelerin büyük bir yekûn tuttuğu görülmüştür. Vakıf tahrir defterinde tespiti yapılan 49 vakıf içinde 35 tanesinin zâviye türü vakıf olması bölgedeki iskân ve yerleşim faaliyetleri ile ifade edilebilir. Türk fethinden sonra bu bölgeye Türkmen aşiretlerinin yoğun olarak gelip yerleştikleri görülmekte ve bunların günlük ihtiyaçlarını kısmen de olsa zâviye vakıfları karşılamışlardır. Kastamonu vakıf defterinde Boyabat kazası kısmında geçen, Vakf-ı Zâviye-i Bozağlu, Der-Söğütlü mukarrer çiftlik der- tasarruf-ı Ahmed fakih b. Süleyman Fakih elinde Sultan Mehmed Hân tâbe serâhu hükmü vardır. Elan berât-ı pâdişâhî ile mezkûr ahmed fakih mutasarrıf tekyedâr âyendeye ve revendeye hizmet eder.[246] Yine başka bir kayıtta, Vakf-ı Zâviye-i Hüseyin Dede, der-karye-i Budakbükü pâdişâh berâtıyla mukarrer çiftlik mezkûr Hüseyin Dede zâviye bina idüb âyendeye ve revendeye hizmet eder. Mezkûr Hüseyin Dede fevt olup oğulları Ali Dede ve Haydar ve Receb pâdişâh berâtıyla tasarruf eder.[247] Boyabat ve havalisindeki vakıfların geneli ilçeye gelen giden ahaliye hizmet etmişlerdir.

2.2.Osmanlı Devleti'nde Nüfus Sayımları

Osmanlı Devleti'nde, ilk dönemlerden itibaren çeşitli sayımlar ve yazımlar yapılmıştır. Toprak yazımı ve vergi mükelleflerinin tespiti için hazırlanan Tapu Tahrir defterleri bunlardan en önemlileridir. Tapu defterleri 15.16. yüzyıllarda fazla miktardadır. Ancak tahrir defterlerinde kişi yerine vergi yükümlüsü hane yani geniş aile birimi esas alınmıştır. Bazen de vergi yükümlüsü olarak evlenmemiş erkekler ve dul kadınlar da sayım içine alınmıştır. Tarih araştırmacıları modern demografi biliminin metotlarını kullanarak söz konusu sayımlardaki bilgilerden faydalanıp gerçek nüfusu hesaplama girişimleri yapmışlardır.[248] Nüfus bilgilerine ait bir başka önemli belge cizye defterleridir. Belli yaşa gelmiş Gayrimüslim erkeklerden alınan

[246] Kastamonu Vakıf Tahriri Defteri, Boyabatla İlgili Kısım vrk. 73a.
[247] Kastamonu Vakıf Tahriri Defteri, Boyabatla İlgili Kısım vrk. 78b.
[248] Nejat Göyünç, Hane Deyimi Hakkında, Tarih Dergisi, İstanbul 1979, s.331.

verginin belirlenmesi için tutulan cizye defterlerinde kadınlar, çocuklar, vergiden muaf tutulanlar yazılmamıştır. Bundan başka avarız defterleri daha çok 17. yüzyıl temettuat defterleri ise 19. yüzyılın ilk yarısı hakkında bilgi vermiştir.[249] 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde yapılan ilk önemli nüfus sayımı II. Mahmut dönemindedir. II. Mahmut, 1831 yılında yapılan nüfus sayımı ile yeni kuracağı ordu için gerekli vergi kaynakları ve askerlik yapabilecek yaştaki halkın sayısını tespit etmek istemiştir. Bu amaçla nüfus işleriyle uğraşmak üzere Ceride Nezareti kurulmuştur. Eyalet ve sancak merkezlerinde ise buna paralel olarak nüfus işlerine bakmak üzeri Defter Nazırlığı oluşturulmuştur.[250] 1831'de yapılan ve sadece erkek nüfusu kapsayan bu sayıma göre sadece Anadolu'da 7 milyon kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. 19. yüzyılda nüfusla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak kaynakların nüfusla ilgili nitelik ve nicelik hususunda kısıtlı bilgiler içermesi kesin sonuçlara ulaşılmasını mümkün kılmamıştır. 1845 tarihli temettuat defterinde ise hane reislerinin ismi ve toplam hane sayısı yer almıştır. Bir diğer kaynak nüfus yoklama defterlerinde erkek nüfusa ait bilgiler verilmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru yayınlanan salnameler de verilen nüfus bilgilerinde de nitelik ve nicelik olarak farklılık vardır. Temettuat tahrirlerinin büyük bir bölümü 1844'te yapılmıştır. Abdülmecid döneminde yapılan sayımda ülkenin nüfusunun 36 milyon civarında olduğu ve bunun 10 ile 12 milyonunun Anadolu'da yaşadığı anlaşılmıştır.[251]

2.3.Boyabat Köylerinde Nüfus

Nüfusun miktarı ve vasfı sosyal yapının esasıdır. 16. yüzyıla kadar Osmanlı nüfusunun durgun olduğu görülmüştür. Türklerin Anadolu'ya geldiği erken dönemlerden itibaren yoğun bir iskâna sahne olmuştur. Coğrafyacı İbn Saîd'in 1274 veya 1287 yılında Kastamonu yöresinde 100.000 çadır göçebe halkın yaşadığını yazması, bölgenin iskânında Türkmen veya Yörük adıyla bilinen gruplar önemli bir rol oynamıştır.[252] Kastamonu ve havalisinde, Kayı, Karaevli, Dodurga, Avşar, Çavuldur, Çepni, Eymur, Yüreyir, İğdir, Buğdüz, Kınık adıyla bilinen yerleşim

[249] Ahmet Tabakoğlu, Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi, Türkler, Ankara 2002, s.664.
[250] Çadırcı, a.g.e. s.44.
[251] Tabakoğlu, a.g.e. s.135–137.
[252] İlhan Şahin, Kastamonu, DİA, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2001, s.586.

birimi mevcuttur.[253] Türk fetihlerinin ardından kısa zamanda bir ticaret ve kültür merkez haline gelen Kastamonu, kaynaklarda Türkmen merkezi olarak adlandırılmıştır.[254] Boyovası veya Boyabat ve havalisinde de bu boyların adını taşıyan yerleşim yerleri bulunmaktadır. Boyabat kazasındaki Türkmen aşiret ve cemaatlarını isimleri, Ahmedler, Alibeğler, Beğli, Bekirli Bozdoğan, Bozlar, Canbeğli, Danişmendli, Eğlenceli, Hamidler, Kavaklı, Keçiyaylu, Mehdî, Mesûdlar, Nasırlı, Obruklu, Osman, Ömerli, Selmanlı, Toğanlar, Yazlıkavak, Yorga olarak tespit edilmiştir.[255] Bölgenin nüfus yapısına dair vakıf tahrir defterlerinde önemli bilgileri bulmak mümkündür. Boyabat kazasındaki vakıfların üzerinde 243 hâne, 102 mücerred, 19 çeltikçi, 12 imam, 4 şerik, 2 pîrî natuvan ve 1 âmâ mukîm olarak tespit edilmiştir. Boyovası kazasında 16. yüzyılın başlarında 1.355 kişinin vakıflar ile ilgili vergiler için defterlere kayıtlarının yapıldığı görülmüştür.

2.4.Hanelerin Nüfus Bilgileri

03248 numaralı Boyabat köylerine ait temettüat defterinde toplam 14 köyün ismi geçmektedir. İlk sayfada ise temettuatı yapılmış bir yerleşim yerinin bilgileri verilmekte ve bu yerleşim yerinin adını da sayfanın en altında yer alan mühürlerden Divan-ı Köprücük olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu yerleşim yerlerinde kaç hanenin olduğu belirtilmiş. Fakat aile nüfusu hakkında bilgi verilmemiştir. 03248 numaralı temettuat defterine göre Boyabat köylerine ait yerleşim yerlerinin hane bilgileri şöyledir. Temettuatta yer alan yerleşim yerleri 4 ila 20 hane arasında değişmektedir. Buna göre hane sayısı çok olandan az olana doğru sırasıyla Köprücük 13, Yukarı Köprücük 15, Aşağı Köprücük 14, Karaçayır 20, Börüklü ve Sarıyar 15, Yılanlı 14, Musa köyü 10, Elekkozu ve Deregüne 8, Konaklıya 7, Çeke ve Kasabalı 4 hanelidir.[256]

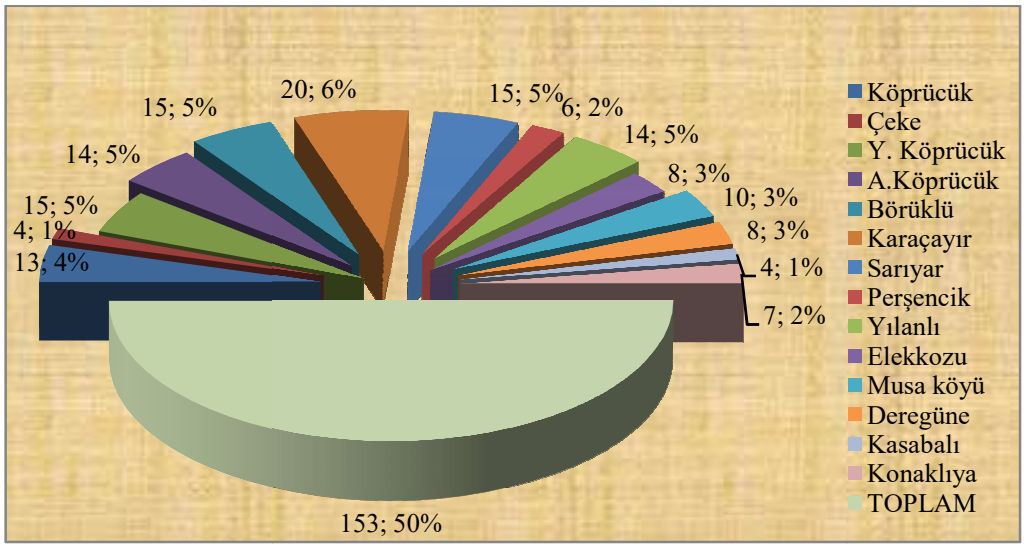
[253] Faruk Sümer, Oğuzlar Türkmenler Tarihleri, Boy teşkilatı Destanları, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, İstanbul 1985, s.212-214.
[254] Refik Turan, Kastamonu'nun Türkler Tarafından Fethi ve İskânı Kültür Sempozyumu, Kastamonu Valiliği Kastamonu 2001, s.1.
[255] Cevdet Türkay, Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar, İşaret Yayınları, İstanbul 2001, s.118-661.
[256] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

Aşağıdaki tablo ve grafikte Boyabat'ın tahmini nüfus miktarları gösterilmiştir.[257]

Tablo 3: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Bulunan Nüfus Miktarı

BOYABATIN KÖYLERİNDE TAHMİNİ NÜFUS SAYISI		
KÖYLER	**Hane sayısı**	**Nüfus(x4)**
Köprücük	13	52
Çeke	4	16
Y. Köprücük	15	60
A.Köprücük	14	56
Börüklü	15	60
Karaçayır	20	80
Sarıyar	15	60
Perşencik	6	24
Yılanlı	14	56
Elekkozu	8	32
Musa köyü	10	40
Deregüne	8	32
Kasabalı	4	16
Konaklıya	7	28
TOPLAM	153	612

Grafik 1: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Bulunan Nüfus Miktarının Grafiksel Gösterimi

[257] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

Temettüat“defterleri haneler esas alınarak hazırlanmıştır. Hane ise bir veya birden fazla kişiden oluşmaktadır. Boyabat kazasının köylerinin bir kısmının yer aldığı ML. VRD. TMT. d 03248 numaralı temettüat defterinde yer alan köylerin yaklaşık olarak toplam nüfus bulunabilmektedir. 14 köyde toplam hane adedi 153 olduğuna göre, söz konusu bu köylerde tahmini olarak toplam nüfus 612 civarındadır. Tablo 3'de görüldüğü gibi, Boyabat Kazası'nın köylerine ait temettuatta yer alan 14 adet köyün içerisinde en kalabalık yerleşim yeri, 168 adet nüfusuyla Divan-ı Köprücük'tür. Diğer taraftan en az nüfuslu yerleşim yerleri de 16'şar nüfuslarıyla Çeke ve Kasabalı köyleridir.[258] Boyabat'a bağlı köy sayısı temettuat defterlerine yansıdığından çok fazladır. Boyabat günümüzde olduğu gibi 1260-1261/1844-1845 yılında Sinop'un diğer kazaları içerisinde en fazla nüfusu barındıran yerleşim yeridir. Ayrıca söz konusu temettüat defterinde Gayrimüslim hanelerin hiç bulunmaması Boyabat kazasına bağlı olan köylerde halkın tamamının Müslüman olduğu kabul edilmektedir.

2.5.Hane Reislerinin İsimleri

Osmanlı Devleti'nde aile yapısı sosyo-ekonomik yapı gereği daha ziyade geniş aile tipindedir. Bu durum ailelerinin hanelerinin yaşadığı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel hayat tarzlarından kaynaklanmıştır. Osmanlı anlayışında aileye büyük değer verilir ve her türlü tehlikelere karşı korunmaya çalışılmıştır. Ailenin sosyo-kültürel ve ekonomik bakımlardan eğitilmesine gayret edilmiştir. Dünyanın en uzun ömürlü devletlerinden olan Osmanlı'nın yaşadığı süreç içerisinde maruz kaldığı isyan ve başkaldırı gibi hadiseler karşısında sağlam aile yapısı sayesinde kendisini uzun süre korumayı başarmıştır. Temettuat çalışmaları sırasında hane reisinin dışında hiçbir aile fertlerine yer verilmemiştir. Ancak söz konusu ailede bulunan eş ve çocukların cinsiyetleri, yaşları, sayıları, isimleri, küçük-büyük olmaları gibi ayrıntılara yer verilmiş olsaydı sosyo-kültürel açıdan çok önemli bilgiler elde edinilebilirdi. Boyabat kazasının köylerine ait ML. VRD. TMT. d 003248 numaralı temettüat defterinde yer alan köylerin hemen hepsinde hane reislerinin isimleri ile ilgili olarak aynı özelliklere rastlanılmaktadır. Hane reislerinin isimleri kaydedilirken lakabı, oğlu kelimesi ve baba adı, daha sonra ise bin kelimesi ve şahsın adı

[258] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

yazılmıştır. Hattab oğlu Halid Bin Halil, Kahreli oğlu Satılmış Bin Hasan, Kuru Musa oğlu Hüseyin Bin Musa, Kötü Hasan oğlu Hasan Bin Hasan, Ekşi oğlu Mustafa Bin İbrahim, Karabaş oğlu Hüseyin Bin Hasan, Kalyoncu oğlu İsmail Bin Hüseyin. Molla Mustafa oğlu Recep Bin Ahmed, Tüfenkçibaşı oğlu Hüseyin Ağa Bin Salih, Tozlu oğlu Mehmed Bin Ahmed, Hayırsız oğlu Hasan Bin Süleyman isimlerden bazılarıdır.[259] Boyabat Kazası'nın köylerinde hane reislerinin isimleri arasında hiç kadın adı bulunmamaktadır. Sosyo-kültürel geleneğimizde ölmüş kişiye karşı saygı ve vefa herzaman ön planda tutulmuştur. Hane reisleri arasında baba ile oğlun aynı adı taşıdığı da görülmüştür. Bu daha ziyade, çocuk doğmadan önce ölmüş olan babanın adının çocuğa verilmesi, vefat eden babanın unutulmaması, hayırla yâd edilmesi ve saygının ifadesinden başka bir şeydeğildir. 03248 numaralı Boyabat temettüat defterinde kaydedilmiş olan hane reislerinin isimleri incelendiğinde şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır. Boyabat köylerinde kullanılan isimler daha çok dini ve milli karakter taşımaktadır. Bu durum da halkın dini ve milli duygularının üst seviyede olduğunun göstergesidir. Nitekim hane halkının isimlerini şöyle sıralamak mümkündür. Ali, Hüseyin, Mehmed, Mahmut, İbrahim, Hasan, Musa, Mustafa, Osman, Recep, Süleyman, Abdullah. Bu isimlerden de anlaşılacağı gibi, Boyabat köylerinde dini ve kültürel hayat günümüzde olduğu gibi önceden de etkili bir şekilde yaşanmaktadır. Hane reislerinin isimleri arasında ilk sırayı Hz. Muhammed'e saygının bir ifadesi olarak Mehmet ve Mustafa tercih edilen isimler arasındadır. Bu da yöre halkının gönlünde Peygamber sevgisinin taht kurduğunun bir göstergesidir. Hane reislerine verilmiş isimler arasında Hz. Muhammed'in torunları, dört büyük halifenin, diğer Peygamberlerin ve sahabilerin isimleridir. Boyabat köylerinde yaşayan halk, hayat tarzı olarak İslam büyüklerinin isimleri ile yaşamayı tercih etmişlerdir.

2.6.Boyabat Köylerinde En Çok Kullanılan İsimler

03248 numaralı Boyabat temettuat defterlerini inceleyerek en fazla kullanılan isimleri belirlemeye çalıştık. Bu isimler, Ali, Osman, Hasan, Mehmed, Mustafa, Emin, İbrahim, Ahmed, Musa, İsmail, Halil, Ömer vb. isimlerdir. Bu isimlerden en çok kullanılanları Ali, Osman, Hasan, Mehmed, Mustafa'dır. Müslüman nüfusun

[259] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

genelinde Hz. Peygamberin, torunlarının, sahabilerin ve halifelerin isimleri kullanılmaktadır. Yine bu isimlerin dışında başka isimlerede raslanmaktadır. Bunlar, Halil, Muhsin, Kemal, Selim, İlyas, Veli, Bekir, Salih gibi isimlerdir. Aşağıdaki tabloda en çok kulanılan isimlerin sayısı belirtilmiştir.[260]

Tablo 4: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'da En Çok Kullanılan İsimler

İSİMLER	Ali	Osman	Hasan	Mehmed	Mustafa	Emin	İbrahim	Ahmed	Musa	İsmail	Halil	Ömer
03248 NUMARALI TEMETTUAT	245	102	60	58	46	42	36	27	20	19	17	14

2.7.Boyabat Köylerinde kullanılan Lakaplar

03248 numaralı Boyabat temettüat defterine göre, Boyabat köylerinde hane reislerinin isimlerinin yanında çeşitli lakapları da bulunmaktadır. Söz konusu lakapları gruplandırarak tasnif etmek de mümkündür. Çünkü lakaplardan bir kısmı dini, etnik, askeri iken, diğer bir kısmı da yer adı, hayvan adı, meslek adı, vs. şeklinde lakaplar da bulunmaktadır. Günümüzde ailelerin ve kişilerin tanınması için soyadı kullanılmaktadır. Fakat soyadının kullanılmadığı Osmanlı toplumunda bunun yerine muhtelif lakaplar kullanılmaktadır. Bunlar, Satılmış, Kuru, Kötü, Ekşi, Karabaş, Tozlu, Hayırsız gibi lakaplardır. Meslek adı taşıyan lakaplar, Hane reislerinin en fazla kullandığı lakaplardan birisi de meslek adı taşıyan lakaplardır. Kaptan oğlu Mehmed Bin Hasan, Kayıkçı oğlu Hasan Bin İbrahim, Kadı oğlu Mehmed Bin Hasan, Hattab oğlu Halid Bin Halil, Sucu oğlu Mehmed Bin İbrahim, Saka oğlu Hüseyin Bin Mehmed, Demirci oğlu İsmail Bin Hasan, Yanıkcı oğlu Hüseyin Bin Hasan. İğneci oğlu Süleyman Bin Ahmed, Kalyoncu oğlu İsmail Bin

[260] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

Hüseyin, Çoban oğlu İsmail Bin Ali, Çulcu oğlu Ahmed Bin Mustafa, Kâhya Mehmed oğlu İbrahim Bin Mehmed gibi lakaplardır.[261] Dini menşeili lakaplar, Hatib oğlu Hasan Bin Mehmed, İmamoğlu Mustafa Bin Osman, Hacı oğlu Hacı Hasan Bin Ali, Molla Mehmed oğlu Mustafa gibi lakaplardır. Askeri unvan menşeili lakaplar, Bölükbaşı oğlu Ali Bin Süleyman, Çavuş oğlu Ahmed Bin Mehmed, Tüfenkçibaşı oğlu Hüseyin Ağa Bin Salih, Topçu oğlu Hacı Mustafa Bin Mehmed gibi lakaplardır. Coğrafi yer adlı lakaplar, Özbek oğlu Mustafa Bin Mehmed, Boşnag oğlu Osman Bin Mustafa, Tosyalı oğlu Yakub Bin Mehmed, Benderli oğlu Hasan Bin Ali, Kahreli oğlu Satılmış Bin Hasan gibi lakaplardır. Hayvan adı taşıyan lakaplar, Saka oğlu Hüseyin Bin Mehmet, Karabaş oğlu Hüseyin Bin Hasan, Kaz oğlu Ahmed Bin Halil gibi lakaplardır. Rencide edici lakaplar, Kötü Hasan oğlu Hasan Bin Hasan, Abidin oğlu Mahmud Bin Mehmed, Hayırsız oğlu Hasan Bin Süleyman, Salih oğlu Satılmış Bin Salih, Deli Mustafa oğlu Mehmed Bin Mustafa, Kambur oğlu Mustafa Bin Ali gibi lakaplardır. Diğer çeşitli lakaplar, Kuru Musa oğlu Mustafa Bin Musa, Ekşi oğlu Mustafa Bin İbrahim, Çokdar oğlu Mustafa Bin Osman, Çiloğlu Osman Bin Hasan, Musluoğlu Hüseyin Bin Mustafa, Mahpuz oğlu Salih Bin İbrahim, Tozlu oğlu Mehmed Bin Ahmed, Muslubaş oğlu Mustafa Bin Hüseyin, Ari oğlu Ali Bin Hasan. Tomalı oğlu Halil Bin Mehmed, Kıymal oğlu Hüseyin Bin Hasan, Dilik oğlu Hüseyin Bin İbrahim, Tekirşin oğlu İsmail Bin Mehmed, Malaz oğlu Ali Bin Mehmed, Çuşmar oğlu Osman Bin İbrahim, Tirman oğlu Hüseyin Bin Osman, Şerimet oğlu Hüseyin Bin Ali, Küdük oğlu Ali Bin Osman. Çobaz oğlu Osman Bin Hüseyin, Battal oğlu Mehmed Bin Mehmed, Gebeci oğlu Hüseyin Bin Ali, Bozbaşı oğlu Mehmed Bin Mustafa gibi lakaplardır.

2.8.Boyabat Köylerinde Görülen Meslekler

Temettuat defterlerinde ana başlıklardan birisi de hane reislerine ait mesleklerin kaydedilmiş olmasıdır. Sosyal tarih açısından oldukça değer taşıyan mesleki kayıtlar sayesinde temettüat defterlerinin düzenlendiği dönemle ilgili meslekleri öğrenebiliriz. Bilhassa köy yerleşim yerlerinde zirai faaliyet yanında öne çıkan diğer meslekleri ve bu meslek sahiplerinin bulundukları köyleri de tespit edebilmekteyiz. Meslekler temettüat defterlerinde hane reisinin isim ve lakabının yazıldığı satırın üst

[261] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

kısmına hane numarasından sonra hane reisi olan kişinin mesleği sağdan sola doğru meyilli dikine kaydedilmiştir. Mesela Erbab-ı ziraattan idüği, asiyabcı, Çıracı, kömürcü, hattabcı gibi. Boyabat köylerine ait temettüat defterinde de aynı yöntemle hane reislerinin meslekleri kaydedilmiştir. Meslekler içerisinde ilk sırayı erbab-ı ziraat, çiftçi gurubu almaktadır. Boyabat köylerinde hane reislerinin mesleklerinden bazıları muhtar, arzuhalci, kömürcü, oduncu, çıracı, asker, kayıkçı, Tekaud(emekli), mütevelli, hizmetkâr, şeklinde sıralanmaktadır. Aşağıdaki tabloda 03248 numaralı Boyabat temettuat defterinde geçen 14 köyün meslek sayıları verilmiştir.[262]

Tablo 5: 03248 Numaralı Temettuat Defterine Göre Boyabat Köylerindeki Meslekler

Meslekler	Erba-ı ziraat	Muhtar	Arzuhalci	Kömürcü	Oduncu	Çıracı	Asker	Kayıkcı	Tekaud (emekli)	Mütevelli	Himetkarlık	Katırcı	Kıran	Kasnak	Dülger	Toplam
Köprücük	13			3	2	1	1									20
Çeke	4															4
Y. Köprücük	14			5	1											20
A.Köprücük	13								2							15
Börüklü	12			2			1		2							17
Karaçayır	20					8				4		1				33
Sarıyar	13												2			15
Perşencik	3						1							1		5
Yılanlı	13						1		1				9			24
Elekkozu	8								1		1			4	2	16
Musa köyü	8	1					1	1						4		15
Deregüne	6							1								7
Kasabalı	4	1													2	7
Konaklıya	6		1				1								1	9
Toplam	137	2	1	10	3	9	6	2	6	4	1	1	11	9	5	207

Halen bir meslekle meşgul olanları anlatan bu kayıtlar, sivil-idari meslekler, askeri meslekler, ilmiye statü ve meslek sahipleri diye sınıflandırabiliriz. Bunlardan sivil ve idari meslekler, der'aliyyede kayıkçı, şapkacı, tabib, tacir, hizmetkâr, terzi, lüleci, tahıl esnafı, bağcı, muhtar-ı evvel, muhtar-ı sani ve debba'dır. Askeri meslek ve statü

[262] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

bildiren kayıtlar ise şu şekilde sıralanabilinir. Asakir-i Hassa, Asakir-i Mansure, Asakir-i Bahriye, Asakir-i şahane, Asakir-i Tıbbiye, jurnal kâtibi, Eşkinci Ocağı'nda, çavuş, kolağası, sahib'ül arz, zurnelli, tüfenkci, topcu, süvari. İlmiye sınıfına ait meslekler ise şunlardır. İmam, hatib, müftü, müderris, kadı, muallim-i sıbyan.

3.Ekonomik Durum

Tarihsel süreçte Sinop, doğal koyları sayesinde liman şehri olduğu kadar, Anadolu'nun Karadeniz'e açılan başlıca ticaret kapılarından biridir. Yerleşim yerlerindeki ekonomik hayat genellikle tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Köylerdeki ekonomik durumu insanların mülklerine, baktıkları hayvanların adetlerine, ekili ve dikili alanların büyüklüğüne, mesleklerine bakarak anlayabiliriz. 03248 numaralı temettuat defterine bakıldığında odun (hattabcılık) ticareti, kömür ticareti, kıran ticareti, çıra ticareti, kasnak ticareti, dülger ticareti gibi kalemler halkın başlıca geçim kaynaklarıdır. Bunun yanında saray hademeliği, maliye bekçiliği, kayıkçı reisliği, saltanat kayıkçılığı gibi kalemler ise diğer geçim kaynaklarıdır.[263] Boyabat kazasının köylerinin genelinde hane reislerine ait mal varlığını ve dağılımını, yetiştirilen hayvanların çeşitleri ve dağılımı, tarım alanları ve dağılımı, diğer mal varlıkları ve dağılımı şeklinde üç ana grup olarak toplamak mümkündür.

3.1.Boyabat Köylerinde Tarım

03248 numaralı temettüat defterine göre Boyabat'ta ekili (mezru tarla) 3136 dönümdür. Temettuat defterine göre Boyabatın 14 köyünde arpa, buğday ve mısır olarak üç farklı ürün yetiştirilmektedir. Bu ürünlerden arpa ve buğday her köyde yetiştirilmekte olup, mısır ise sadece bazı köylerde yetiştirilmektedir. Bunun haricin de Boyabat köylerinde ürünlerin toplam üretim miktarı hakkında bilgi bulunmamaktadır. Bunlardan buğday üretiminden 1/8, arpa üretiminden 1/4, mısır üretiminden 1/4 oranında vergi alınmıştır. Sadece hanelerin tarımdan elde ettikleri tahmini toplam gelir hakkında bilgi verilmektedir. Kayıtlarda tahılların ölçü birimi kile olarak geçmekte ve bu ölçü birimi, bazı bölgelerimizde halk arasında hala kullanılmaktadır. Bu ölçü birimi bazı yerlerde kilek, külek adıyla, bazı yerlerde de

[263] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

adı hiç değişikliğe uğramadan kile adıyla hala kullanılmaktadır. Kile bir hacim ölçü birimi olmakla birlikte, kullanılan bir kilenin tam olarak kaç kg gelebileceği hakkında kesin bir yorum yapılamamıştır.

3.2. 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerinde Yetiştirilen Hayvanlar

03248 numaralı Boyabat temettuat defterine göre köylerde zirai faaliyetlerin yanında büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar ihtiyacı karşılayacak şekilde beslenmiş ve bu hayvanların etlerinden, sütlerinden, derilerinden faydalanılmıştır. Diğer taraftan bazı hayvanları da taşıma ve tarla sürme güçlerinden faydalanmak üzere beslemişlerdir. Boyabat kazasının köylerinde halk ihtiyacına göre belli oranda büyük ve küçükbaş hayvan yetiştirmiştir. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi sağmal olanlar 229 adet inek, 124 adet manda toplam 353 tane büyükbaş; 765 adet koyun, 639 adet keçi toplam 1404 tane de küçükbaştır. 19. yüzyılda Boyabat köylerinde sağmal olan büyükbaş hayvanların yanında sağmal olmayan büyükbaş hayvanlardan öküz 132 adet, merkeb 97 adet, dana 117 adet, kısrak 7 adet olarak sıralanmakta ve toplam olarak bu hayvanların sayısı 353 adettir. Boyabat köylerinde büyükbaş hayvanların yanında küçükbaş hayvanlarda görülmektedir. Küçükbaş hayvanlardan keçilerin sayısı 639 adettir. Küçükbaş hayvanlardan koyunların sayısı da 765 adettir. Bütün bunlara 371 adet kuzu, 226 adet oğlak eklenirse toplam 2001 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır.[264]

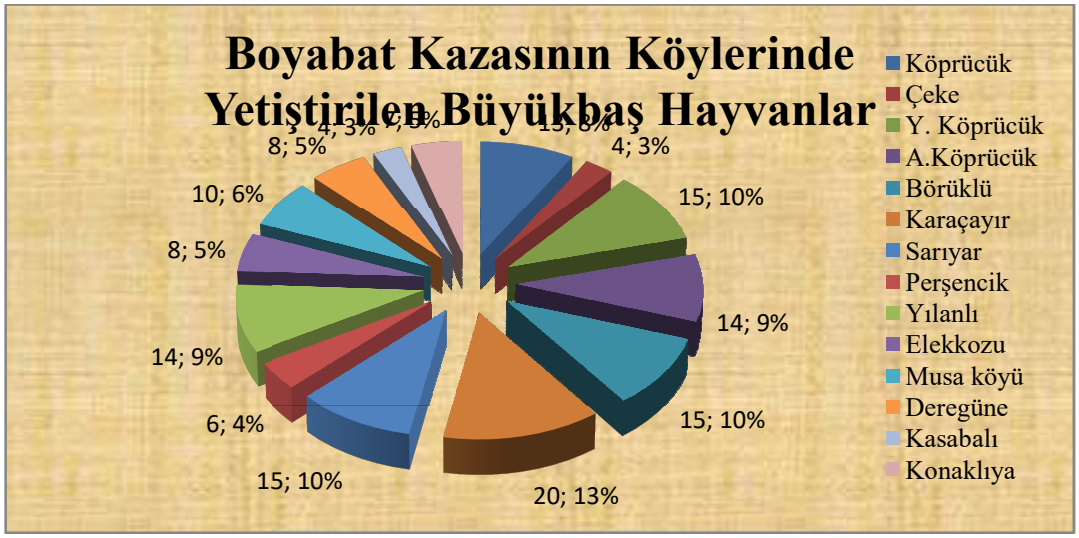
[264] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

03248 numaralı Boyabat temettuat defterinde geçen köylere göre büyükbaş hayvan adedi aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.[265]

Tablo 6: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Yetiştirilen Büyükbaş Hayvanlar

KÖYLER	Öküz	İnek	Manda	Dana	Kısrak	Merkeb
Köprücük	13	17	10	7		29
Çeke	5	6		2		2
Y. Köprücük	12	19	21	7	4	7
A.Köprücük	15	13	16	4		11
Börüklü	15	33	11	5		14
Karaçayır	15	27	18	24		11
Sarıyar	9	27	11	18	3	4
Perşencik	3	4	4	2		
Yılanlı	10	24	9	12		12
Elekkozu	8	15	9	15		2
Musa köyü	13	22	3	13		3
Deregüne	5	6	2	4		1
Kasabalı	4	10	3	4		
Konaklıya	5	6	7			1
TOPLAM	132	229	124	117	7	97

Grafik 2: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Yetiştirilen Büyükbaş Hayvanların Grafiksel Gösterimi

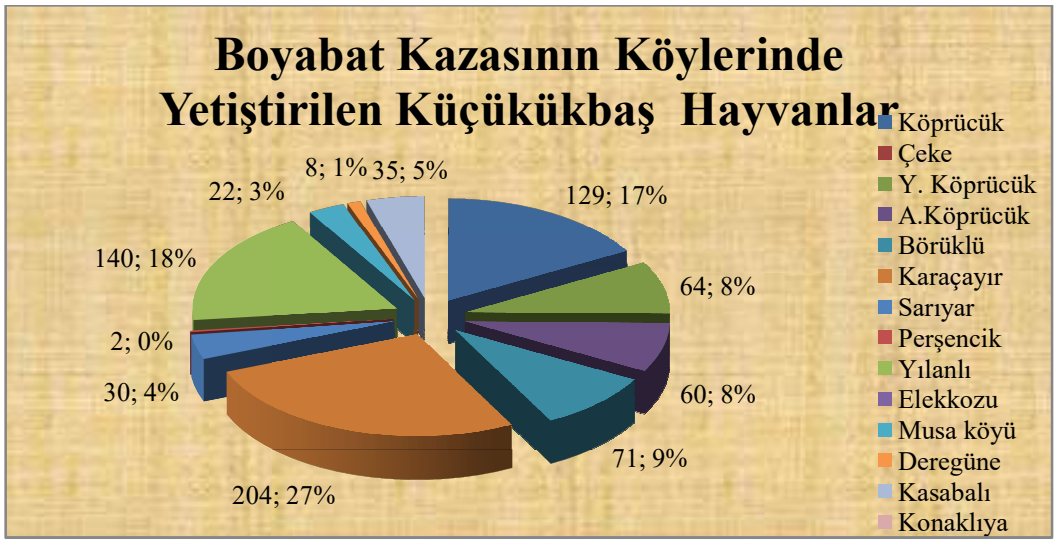
[265] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

03248 numaralı Boyabat temettuat defterinde geçen köylere göre küçükbaş hayvan adedi aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.[266]

Tablo 7: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Yetiştirilen Küçükbaş Hayvanlar

KÖYLER	Koyun	Keçi	Kuzu	Oğlak
Köprücük	129	153	55	45
Çeke				
Y. Köprücük	64	99	36	27
A.Köprücük	60	99	30	40
Börüklü	71	101	41	41
Karaçayır	204		66	
Sarıyar	30	40	24	17
Perşencik	2	9	2	3
Yılanlı	140	42	88	24
Elekkozu				
Musa köyü	22	69	10	15
Deregüne	8	7	8	5
Kasabalı	35	10	10	8
Konaklıya		10	1	1
TOPLAM	**765**	**639**	**371**	**226**

Grafik 3: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Yetiştirilen Küçükbaş Hayvanların Grafiksel Gösterimi

[266] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

3.3. 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerinde Arazi ve Diğer Mal Varlıklarının Dağılımı

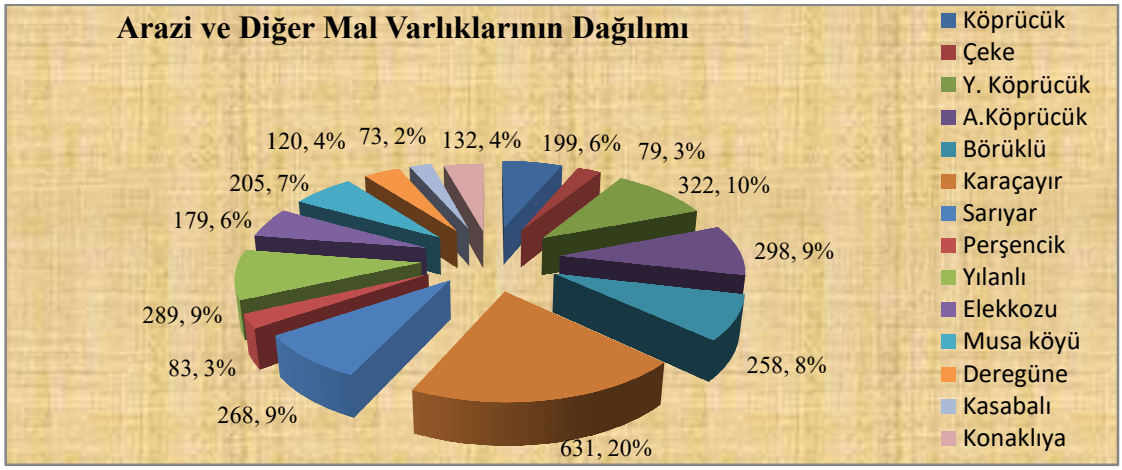
03248 numaralı temettuata göre Boyabat'ın köylerinde ikamet eden ahalinin geçimlerini sağladıkları tarlalar ekili (mezru tarla) ve ekili olmayan (gayr-i mezru tarla) olmak üzere iki kısma ayrılmıştır. Köylerde ahalinin tarla ve baktıkları hayvanlar dışında geçimlerini sağladıkları ekonomik varlıkları arasında, değirmen ve arıkovanı da bulunmaktadır. 19. yüzyılda Boyabat köylerinde 03248 numaralı Boyabat temettuat defterinin verileri ışığında 3136 dönüm mezru tarla, 254 dönümüde gayri mezru tarla olarak toplam 3366 dönümdür. En fazla mezru tarlaya sahip olan yerleşim yeri 631 dönüm ile Karaçayır, en az mezru tarlaya sahip olan yerleşim yeri de 73 dönüm ile Kasabalı köyüdür. Gayri mezru tarlaların en fazla bulunduğu yer 84 dönüm ile Karaçayır, en az bulunduğu yer ise 4 dönüm ile Sarıyar köyüdür.[267] Köy halkının arazi ve hayvanlarından başka sahip oldukları mal varlıkları arasında Asiyab yani su değirmeni bulunmaktadır. Asiyab (değirmen) ise, 14 köyün dördünde toplam 11 adet bulunmakta ve bunların her biri etrafındaki yerleşim yerlerine hizmet vermiştir. Bunların dışında köy halkının geçimlerini sağladıkları arı kovanlarıda bulunmaktadır. Boyabat'ın 14 köyünde toplam 65 adet olan arı kovanı köylülerin diğer mal varlıkları arasındadır. 03248 numaralı Boyabat temettuat defterinde geçen arazive diğer mal varlıklarının dağılımı köylere göre aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.[268]

Tablo 8: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat'ın Köylerinde Arazi ve Diğer Mal Varlıklarının Dağılımı

KÖYLER	Mezru Tarla (dönüm)	Gayri Mezru tarla(dönüm)	Değirmen (adet)	Arıkovanı (adet)
Köprücük	199	34		21
Çeke	79			
Y. Köprücük	322	28	4	10
A.Köprücük	298	46		
Börüklü	258			
Karaçayır	631	84	1	12
Sarıyar	268	4	3	6
Perşencik	83	9		
Yılanlı	289	16	1	5
Elekkozu	179	8		7
Musa köyü	205			4
Deregüne	120	25		
Kasabalı	73		2	
Konaklıya	132			
TOPLAM	**3136**	**254**	**11**	**65**

[267] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d
[268] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

Grafik 4: 03248 numaralı temettuata göre Boyabat'ın köylerinde arazi ve diğer mal varlıklarının dağılımının grafiksel gösterimi

3.4. 03248 Numaralı Temettuat Defterine Göre Boyabat Köylerinde Gelir Durumu

03248 numaralı Boyabat temettuat defterine göre hane halkları geçimlerini ekim, dikim, hayvancılık, ticaret ve devletin alt ve üst kademelerinde çalışarak sağlamaktadır. Boyabat köylerinde geçimlerini daha çok tarımla sağlamışlardır. Temettuat defterine göre Boyabat'ın 14 köyünde arpa, buğday ve mısır tarımı yapılmıştır. Boyabat'ın iki senesine (1260-61) bakıldığında hanelerin tarımdan elde ettikleri tahmini toplam gelir, Köprücük'de 5030 kuruş, Çeke'de 1483 kuruş, Yukarı ve aşağı Köprücük'de 13041 kuruş, Börüklü'de 5307 kuruştur. Karaçayır'da 8780 kuruş, Sarıyar'da 5778 kuruş, Perşencik'de 1718 kuruş, Yılanlı'da 6247 kuruş, Elekkozu'nda 3044 kuruş, Musa köyünde 4676 kuruş, Deregüne'de 3540 kuruş, Kasabalı'da 5199 kuruş, Konaklıya'da 3280 kuruştur.[269]

Boyabat köylerinde hanelerin geçimlerini sağladıkları bir diğer başlıkta hayvancılıktır. 03248 numaralı temettuata göre 1 adet sağman inekten 8 kuruş gelir, bir adet koyundan 2 kuruş gelir elde edilmiştir. Ayrıca bir adet kısraktan 60 kuruş gelir elde edilmiştir. Boyabatın 14 köyünde bulunan 229 adet sağman inekten 1832

[269]Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

kuruş, 765 adet koyunda 1530 kuruş ve 7 adet kısraktan 420 kuruş gelir elde edildiği görülmektedir. Öküz, manda, dana, merkeb, kuzu, oğlak gibi hayvanların kaç adet olduklarını öğrenebiliyoruz. Bu hayvanlardan elde edilen gelir hakkında bir bilgi edinilemektedir.[270]

Köy halkının arazi ve hayvan gelirlerinden başka elde ettikleri diğer gelirleri arasında Asiyab (Değirmen) gelirleri bulunmaktadır. 03248 numaralı Boyabat köylerine ait temettüat defter kayıtlarına bakıldığında bir adet değirmenin yıllık geliri köyden köye değişiklik göstermektedir. Yukarı Köprücük köyünde yıllığı 100 kuruştan 4 adet değirmenden 400 kuruş gelir elde edilirken, Karaçayır'da 1 adet değirmenden 80 kuruş, Sarıyar'da yıllığı 30 kuruştan 2 adet değirmenin geliri 60 kuruş, 1 adet değirmenin 60 kuruş olup toplamda 3 adet değirmenden 120 kuruştur. Yılanlı'da 1 adet değirmenden 8 kuruş, Kasabalı'da 2 adet değirmenden 120 kuruş, toplamda 728 kuruş gelir elde edilmiştir. Boyabat'ın bazı köylerinde haneler arıcılık faaliyetleriyle ilgilenmişlerdir. Bu faaliyetlerden kovan başına 3 kuruş gelir elde etmişlerdir. Bu köylerde bulunan 65 adet arı kovanından toplam 195 kuruş gelir elde etmişlerdir.

Boyabat'da devlet kademelerinde memur statüsünde çalışan veya emekli olmuş kişilerin kayıtlarınada rastlanmıştır. Bu kişilerin aylık maaşları hakkında bilgi yoktur. Sadece yıllık kayıtları bulunmaktadır. Bunlar, maliye hademesi 350 kuruş, mütevelli heyetinde bulunanlar statülerine göre 551 ile 3882 kuruş arasında almışlardır. Emekli olanlar statülerine göre 635 ile 3350 kuruş maaş almışlardır. Sarayı Hümayun bekçisi 2641 kuruş, Sarayı hümayun nöbetçi kayıkçısı 2676 kuruş, Topkapı bekçisi 793 ile 932 kuruş, kayıkçı reisi 2667 kuruş arasında yıllık maaş almışlardır.

Küçük çaplı işletmelerin gelirlerine ve tahakkuk ettirilen vergiler hakkında bilgilere de yer verilmektedir. Kayıtlarda işletmelerin yıllık kazançları verilmektedir. Boyabat temettuat defterine göre bu işletmeler odun kömür, çıra, kıran, kasnak dülger ticareti yapan işletmelerdir. Bu işletmelerden 3 adet odun ticareti yapan 1166 kuruş, 10 adet kömür işletmesi 3094 kuruş, 9 adet çıra işletmesi 4017 kuruş, 11 adet kıran işletmesi 4374 kuruş, 9 adet kasnak işletmesi 7959 kuruş, 5 adet dülger işletmesi 2593 kuruş

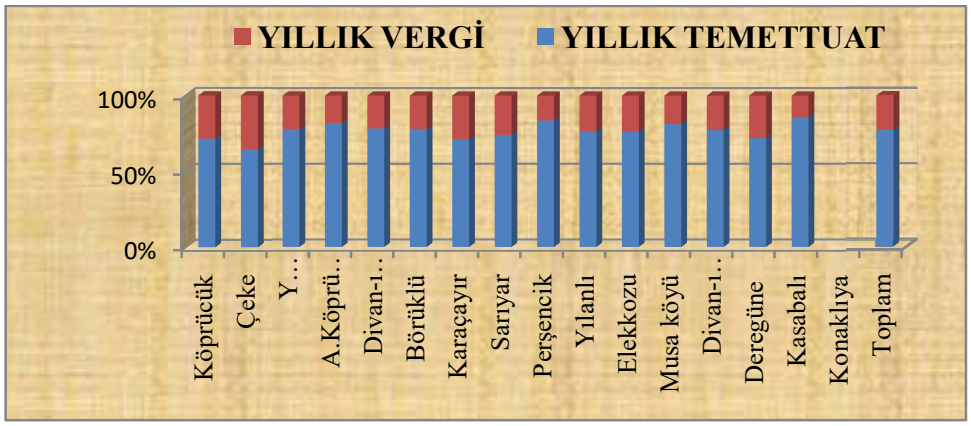
[270] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

yıllık gelir kaydedilmiştir.[271] Aşağıdaki tablo ve grafikte Boyabat köylerinin bütün gelir kalemlerinden yıllık temettuatı ve vergi miktarı gösterilmiştir.[272]

Tablo 9: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerindeki Yıllık Temettuat ve Vergi Miktarı

KÖYLER	YILLIK TEMETTUAT	YILLIK VERGİ
Köprücük	4885	1940
Çeke	1126	614
Y. Köprücük	7158	2035
A.Köprücük	7649	1685
Divan-ı Köprücük	38676	10714
Börüklü	6651	1870
Karaçayır	7853	3155
Sarıyar	4564	1600
Perşencik	2596	508
Yılanlı	5572	1732
Elekkozu	2943	920
Musa köyü	5566	1285
Divan-ı Sarıyar	27863	8188
Deregüne	2086	815
Kasabalı	4623	760
Konaklıya	*	*
Toplam	129811	37821

Grafik 5: 03248 Numaralı Temettuata Göre Boyabat Köylerindeki Yıllık Temettuat ve Vergi Miktarının Grafiksel Gösterimi

[271] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d
[272] Bakınız 03248 ML. VRD. TMT. d

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

03248 NUMARALI BOYABAT TEMETTUAT DEFTERİNİN GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE AKTARIMI

DEFTER BİLGİ FORMU (BDA-17-FR-10)		
KOD : **ML.VRD.TMT.d**	SIRA NU : **03248**	ORİJİNAL NU :
TEMETTUAT DEFTERİ		
BAŞLANGIÇ TARİHİ :		BİTİŞ TARİHİ :
ŞEKLİ : Ciltli x / Ciltsiz / Ebrulu / Ebrusuz x		EBADI : **52,5 x 19**
NUMARALAMA USULÜ : Varak / Sayfa x		TOPLAM SAYFA SAYISI : Numaralı : **100**
Numaralı boş sayfalar : 1 Mükerrer sayfa numaraları: Ekler: Numarasız boş sayfalar (başta) : Numarasız boş sayfalar (sonda):		
AÇIKLAMALAR :		

Bolu eyaleti mulahagatından Sinop sancağı kazalarından Boyabat kazası kasaba ve karye ahalisinin emlak ve arazi temettuatlarının müfredat defteridir.

Divan-ı Köprücük tabii kaza-i mezbûr

İş bu karye- i mezbûrun ağyarı mustakbel zaviye vakfı olup divan-ı mezbûrdan Yarıkçı Oğlu Hüseyin ba-berat-ı şerefle mutasarrıf idüğü

Esbabı ziraatten idiğü

Sene-i sabıkta bir senede verdiği mahsülün vermiş olduğu

200

Â'şar ve rûsumu olarak sene-i sabıkta itâ eylemiş olduğu

Hınta kile 2\16 verdiği /8

Şa'ir kile 4\16 vergi /4

032

035

067

297

HANE=1 Numara=1

Hattab oğlu Halid Bin Halil'nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 288 sene 60 150 sene 61 435 tahminen	Gayr-i mezru tarla Dönüm 8	Öküz karasığır Çift 1	Sağman ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 40
Gayr-ı Sağman ganem Re's 12 Hâsılat-ı senevîsi 12	Erkek ganem Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi 15	Sağman keçi Re's 30 Hâsılat-ı senevîsi 30	
Gayri sağman keçi Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi 17	Erkek keçi Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 4	Arıkovanı 4 Hâsılat-ı senevîsi 12	Merkep Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 558 / 797			

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkda vergi-yi mahsusadan bir senede vermiş olduğu

130

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

Hınte kile 3/16

Mısır kile 3/12

28

20 Âded-i ağnam rûsumu pare 26

48

178 8

HANE=2 Numara=1

Karye-i mezbûr sekinesinden Alioğlu Hüseyin Bin Muhsin'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 258 sene 60 170 sene 61 478 tahminen	Öküz karasığır Çift 1	Sağman keçi Re's 20 Hâsılat-ı senevîsi 20	Gayri sağman keçi Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 4	
Erkek keçi Re's 04 Hâsılat-ı senevîsi 2	Oğlak Re's 20	Gayri sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 4	Dişi dana Re's 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 454				

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkda vergisi

145

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta verdiği

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

24

169

HANE=3 Numara=1

Ali Ustaoğlu Mehmed Bin Mahmud'un emlak ve arazi ve temettuatı

<table>
<tr><td>Mezru tarla
Dönüm
15
Hâsılat-ı senevîsi
216 sene 60
160 sene 61
478 ber vechi tahminen</td><td>Gayri mezru
Dönüm
7</td><td>Öküz karasığır
Çift
1</td><td>Sağman manda
Re's
1
Hâsılat-ı senevîsi
16</td></tr>
<tr><td>Sağman inek
Re's
1
Hâsılat-ı senevîsi
8</td><td>Erkek dana
Re's
1</td><td>Arıkovanı
2
Hâsılat-ı senevîsi
6</td><td>Merkeb
Re's
1</td></tr>
<tr><td colspan="4">Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı
246</td></tr>
</table>

Erbabı ziraatten idüğü

Bazen hattabcılık dahi

Sene-i sabıkda vergi-yi mahsusadan

İt'a eylemiş olduğu

100

Â'şar rüsûmu olarak sene-i sabıkta vermiş olduğu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 2/10

22

122

HANE=4 Numara=1

Ali Ustaoğlu İbrahim Bin Muhsin'in emlak ve arazi ve temettuatı

<table>
<tr><td>Mezru tarla
Dönüm
18
Hâsılat-ı senevîsi
198 sene 60
140 sene 61
338 Tahminen</td><td>Gayr-i mezru
tarla
Dönüm
6</td><td>Öküz karasığır
Re's
2</td><td>Erkek dana
Re's
1</td></tr>
<tr><td colspan="2">Gayri sağman inek
Re's
1</td><td colspan="2">Arıkovanı
2
Hâsılat-ı senevîsi
6</td></tr>
</table>

Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı
198
210
408
Merkumun bir senede hattab ticaretinden temettuatı

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkda bir senede vergi-yi mahsusadan vermiş olduğu

185

Â'şar rüsûmu olarak sene-i sabıkta eylemiş olduğu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 4/16

32

30

247

HANE=5 Numara=1

Kahreli oğlu Satılmış Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 288 200 488 Tahminen	Gayr-i mezru Dönüm 4	Öküz karasığır Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	
Sağman ganem Re's 20 Hâsılat-ı senevîsi 40	Erkek ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Sağman keçi Re's 30 Hâsılat-ı senevîsi 10	Erkek keçi Re's 7 Hâsılat-ı senevîsi 3	
Kuzu Re's 20	Oğlak Re's 10	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 359				

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkda bir senede verdiği

190

Â'şar rüsûmu olarak bir senede verdiği

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 3/16

Siyez kile 2/6

034

026 Âded-i ağnam rûsumu pare 26

60

250

HANE=6 Numara=1

Kuru Musa oğlu Mustafa Bin Musa'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 19 Hâsılat-ı senevîsi 306 sene 60 200 sene 61 506 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1		Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	
Erkek manda Re's 1	Erkek dana Re's 1	Sağman ganem Re's 20 Hâsılat-ı senevîsi 40	Erkek ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	
Sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	Erkek keçi Re's 7 Hâsılat-ı senevîsi 3	Kuzu Re's 15	Oğlak Re's 5	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 379 100 479 Merkumun bir senede çıra ticaretinden temettuatı				

Erbabı ziraatten ve çıracı idüğü

Sene-i sabıkda bir senede vergisi

150

Â'şar rüsûmu olarak sene-i sabıkta verdiği

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 1/12

20

170

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sekinesinden Kuru Musa oğlu Hüseyin Bin Musa'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 180 sene 60 130 sene 61 310 Tahminen	Öküz karasığır Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Mecmû'undan tahminen bir senede temettuatı 196 220 426 Merkumun bir senede çıra ticaretinden temettuatı		

Erbabı ziraatten ve kömürcü idüğü

Vergisi sene-i sabıkda bir senede vergisi

180

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 1/12

Siyez kile 1/13

21

14

35

215

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sekinesinden Kuru Musa oğlu Mehmed Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 189 sene 60 120 sene 61 309 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 1

Sağman ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 20		Erkek ganem Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 3		Sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5
Erkek keçi Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 2	Kuzu Re's 10	Oğlak Re's 5	Arıkovanı 3 Hâsılat-ı senevîsi 9	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan tahminen bir senede temettuatı 228 210 438 Merkumun bir senede kömürcülük temettuatı				

Erbabı ziraatten ve kömürcü idüğü

Vergisi sene-i sabıkda bir senede

200

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 2/15

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

34

19

53

253

HANE=9 Numara=1

Kötü Hasan oğlu Hasan Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 306 sene 60 200 sene 61 506 Tahminen	Gayri mezru Tarla Dönüm 9	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman İnek Re's 1
Erkek dana Re's 1	Öküz karasığır Çift 1	Sağman ganem Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi	Gayri Sağman ganem Re's 5

		30		Hâsılat-ı senevîsi 5
Sağman keçi Re’s 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	Gayri sağman keçi Re’s 5 Hâsılat-ı senevîsi 2	Kuzu Re’s 10	Oğlak Re’s 5	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan tahminen bir senede temettuatı 356				

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi mahsusadan sene-i sabıkda bir senede vermiş olduğu

180

Â’şar rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 1/3

31

211

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ekşi oğlu Mustafa Bin İbrahim’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 279 sene 60 200 sene 61 379 Tahminen	“Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Bir yaşlı manda Re’s 1
Arıkovanı 4 Hâsılat-ı senevîsi 12		Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 307		

Erbabı ziraatten ve topçu idüğü

Ve hattabcılar idüğü

Vergisi sene-i sabıkda bir senede

140

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/8 8

Şa’ir kile 2/8 4

Siyez kile 2/6 3

22

162

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Karabaş oğlu Hüseyin Bin Hasan emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 198 sene 60 130 sene 61 328 Tahminen	Öküz karasığır Çift 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek manda Re’s 1
Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 12		Merkeb Re’s 1	
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 224 160 386 Merkumun bir senede hattab ticaretinden temettuatı			

Erbabı ziraatten ve hattabcı idüğü

Vergisi sene-i sabıkda bir senede

100

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 1/4

Siyez kile 2/6

18

118

HANE=12 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kalyoncu oğlu İsmail Bin Hüseyin'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 162 sene 60 100 sene 61 262 Tahminen	Boz inek Re's 1	Düve karasığırı Re's 1 Altmış üçte hâsılat olacak	Erkek manda Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 162 210 372 Merkumun bir senede hattab ticaretinden temettuatı			

Erbabı ziraatten ve kömürcü idüğü

Vergisi

40

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 1/6

18

58

HANE=13 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hattab oğlu Ahmed Bin Ali'nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 162 sene 60 100 sene 61 262 Tahminen	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Düve karasığırı Re's 1 Altmış üçte hâsılat olacak	Erkek manda Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 170 125 295 Merkumun bir senede kömür ticaretinden temettuatı			

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâda muharrer-ül esâmi ehl-i islamın geçen altmış senesine mahsuben bir senede vergi-yi mahsusaları olan mebaliğin yekünü /1940

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâda muharrer-ül esâmi ehl-i islam'ın temettuatı muhakkikalarının yekünü /4885

----------sayfa-8----------[273]

İş bu karye-i mezbûrun müstakil Çeke mescid-i şerifine meşrut olup divan-ı mezbûrdan kile.
Hasan oğlu Ali mutasarrıf idüğü
Karye_i Çeke tâbii divan-ı mezbûr
Erbabı ziraatten idüğü
Sene-i sabıkta bir senede vergiyi mahsusdan i'ta eylemiş olduğu
154
Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i'ta eylemiş olduğu

Hınte kile	2/16	8
Şa'ir kile	2/8	4
Siyez kile	3/9	3
33		
187		

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Muhsin oğlu Mustafa Bin Mustafa'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 200 sene 61 497Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 12	Boz inek Re's 1

[273] Orijinal metinlerde sayfa 8 bulunmamaktadır.

Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 297

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergisi

190

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i'ta eylemiş olduğu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 4/16

Siyez kile 3/9

37

227

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Mahmud oğlu İbrahim Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 220 sene 61 353Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 12	Gayri sağman İnek Re's 1
Erkek dana Re's 1		Merkeb Re's 1	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 345			

Erbabı ziraatten ve idüğü

Vergisi sene-i sabıkda bir senede

100

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/8 kile 8

Şa'ir kile 2/8 kile 4

Siyez kile 2/6 kile 3

22

122

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Mahmud oğlu Hasan Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 198 sene 60 115 sene 61 313 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Karasığır düve Re's 1
Merkeb Re's 1			
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 206			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

180

Â'şar-ı mahsusadan sene-i sabıktan i'ta eylemiş olduğu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

30

200

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çokdar oğlu Mustafa Bin Osman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 25 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 230 sene 61 500Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re's 1
Merkeb Re's			

1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 278

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâda muharrer-ül esâmi ehl-i islamın altmış senesine mahsuben bir senede vergiyi mahsusalarının yekünü /614

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâda muharrer-ül esâmi ehl-i islam'ın temettuatı muhakkikalarının yekünü /1126

Karye-i Yukarı Köprücük tabii divan-ı mezbûr

Erbabı ziraatten ve kömürcü idüğü

Sene-i sabıkta bir senede i'ta eylemiş olduğu vergisi

145

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

22

162

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Molla Mustafa oğlu Recep Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 298 sene 60 125 sene 61 323Tahminen	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek malak mandası Re's 1
Erkek Karasığır danası Re's 1		
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 278 150 364 Merkumun bir senede kömür sanayinden Temettuatı		

Erbab-ı çiftlika terzi idüğü

Sene-i sabıkta bir senede i'ta eylemiş olduğu vergisi

145

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i'ta eylemiş

Hınte kile 4/32 kile 8

Şa'ir kile 5/20 kile 4

Siyez kile 10/30 kile 3

82

22 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare/26

104

254

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Tüfenkçibaşı oğlu Hüseyin Ağa Bin Salih'in emlak ve arazi ve temettuatı

<table>
<tr><td>Mezru tarla
Dönüm
60
Hâsılat-ı senevîsi
738 sene 60
460 sene 61
1198 Tahminen</td><td>Gayr-i mezru tarla
Dönüm
20</td><td>Manda öküzü
Çift
1</td><td>Karasığır öküzü
Çift
1</td></tr>
<tr><td>Sağman manda
Re's
1
Hâsılat-ı senevîsi
16</td><td>Sağman inek
Re's
1
Hâsılat-ı senevîsi
8</td><td>Gayr-i sağman manda
Re's
1</td><td>Gayr-i sağman inek
Re's
1</td></tr>
<tr><td colspan="2">Esb
Re's
1</td><td colspan="2">Oğlak
Re's
15</td><td>Asiyab kıt'a
4
Hâsılat-ı senevîsi
400</td></tr>
<tr><td colspan="5">Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı
1189</td></tr>
</table>

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergi-yi mahsusadan vermiş olduğu

155

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i'ta eylemiş olduğu

Hınta kile Şa'ir kile Siyez kile

3	2	2
1	1	0
24	8	00
08	4	06
200		

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Abidin oğlu Mahmud Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 450 sene 60 300 sene 61 750 Tahminen	Gayr-i mezru tarla Dönüm 8	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8		Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Erkek sığır manda Re's 1	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Erkek dana Re's 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 774				

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergi-yi mahsusadan i'ta eylemiş olduğu

150

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i'ta eylemiş

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

34

07

41

191

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Bölükbaşı oğlu Ali Bin Süleyman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 306 sene 60 180 sene 61 486 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Erkek sığır manda Re's 1	Erkek sığır dana Re's 1	Sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	Gayri sağman keçi Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 1
Sağman ganem Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 4	Kuzu Re's 1	Oğlak Re's 1	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 340			

Erbab-ı ziraatten idüğü bazen kömürcülük dahi

Sene-i sabıkta bir senede vergi-yi mahsusadan i'ta eylemiş olduğu

60

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

22

82

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Musa oğlu Osman Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 14 Hâsılat-ı senevîsi 198 sene 60 110 sene 61	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8

308 Tahminen			
Mecmû'undan bir senede temettuatı 198 200 398 Merkumun bir senede kömür ticaretinden temettuatı			

Erbab-ı ziraatten ve kömürcü idüğü

Vergisi sene-i sabıkta bir senede

120

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

22

122

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Musa oğlu Hüseyin Bin Osman emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 19 Hâsılat-ı senevîsi 198 sene 60 110 sene 61 308 Tahminen	Manda öküzü Çift 2	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 198 215 413 Merkumun bir senede kömür ticaretinden temettuatı		

Erbab-ı ziraatten ve hattabcı idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergi-yi mahsusadan vermiş olduğu

180

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

30

210

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çiloğlu Osman Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 200 sene 61 470 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 278 150 428 Merkumun bir senede temettuatı		

Erbab-ı ziraatten ve kömürcü idüğü

Vergisi sene-i sabıkta bir senede

100

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 1/6

Siyez kile 3/9

127

127

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çiloğlu Hüseyin Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 243 sene 60 180 sene 61 423 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Erkek dana Re's 1	Merkeb Re's 1

Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı
243
150
393
Merkumun bir senede kömür ticaretinden temettuatı

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

150

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

33

32

65 Âded-i ağnam rûsumu pare 26

215

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Musluoğlu Hüseyin Bin Mustafa'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 203 sene 61 500 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	
Gayri sağman inek Re's 1	Sağman ganem Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi 30	Gayri sağman ganem Re's 16 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman keçi Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 10
Gayri sağman keçi Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 4	Kuzu Re's 10	Oğlak Re's 4	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 373			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

170

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 1/3

31

29 Âded-i ağnam bedeli 26 pare

60

201

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Alişoğlu Halil Bin Mustafa'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 279 sene 60 200 sene 61 479 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1		Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re's 1
Sağman ganem Re's 13 Hâsılat-ı senevîsi 26	Yoz ganem Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5		Sağman keçi Re's 20 Hâsılat-ı senevîsi 20	Gayri sağman keçi Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 4
Kuzu Re's 1	Oğlak Re's 4	Erkek dana Re's 2	Arıkovanı 10 Hâsılat-ı senevîsi 30	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 364				

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

150

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/12

Siyez kile 1/3

26

07 Âded-i ağnam bedeli 26 pare

43

193

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Mahpuz oğlu Salih Bin İbrahim’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 25 Hâsılat-ı senevîsi 324 225 549	Karasığır öküzü Çift 1	Yoz (Boz) inek Re’s 1	Erkek dana Re’s 1
Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Sağman ganem Re’s 4 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman ganem Re’s 3 Hâsılat-ı senevîsi 3	Sağman keçi Re’s 4 Hâsılat-ı senevîsi 4
Kuzu Re’s 4	Oğlak Re’s 4	Esb Re’s 1	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 347			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

180

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 4/12

36

20 Âded-i ağnam bedeli 26 pare

56

232

HANE=12 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Mahpuz oğlu Ali Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 279 sene 60 200 sene 61 479 Tahminen	Manda öküzü Re's 1	Gayri sağman inek Re's 1	Karasığır öküzü Re's 1
Erkek dana Re's 1	Dölsüz kısrak Re's 1	Sağman ganem Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 20	Gayri sağman ganem Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 6
Sağman keçi Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Gayri sağman keçi Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 3	Kuzu Re's 10	Oğlak Re's 4
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 363			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

105

Â'şar ve rüsûmu olarak bir sene-i sabıkta vermiş olduğu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

29

134

HANE=13 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Bölükbaşı oğlu İbrahim Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 150 sene 61 411 Tahminen	Taylı kısrak Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 20	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	
Gayri Sağman manda Re's 1	Dölsüz kısrak Re's 1	Erkek tay Re's 1	Erkek sığır manda Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 337 350 287 Sermayeden merkumun bir senede temettuatı			

Erbab-ı ziraatten vergisi

105

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

33

29 Âded-i ağnam bedeli 26 pare

26

207

HANE=14 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Bölükbaşı oğlu Mehmed Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 170 sene 61	Karasığır öküzü Re's 1	Gayri sağman manda Re's 1	Erkek manda Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8

467 Tahminen				
Sağman ganem Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi 20	Gayri sağman ganem Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Sağman keçi Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Gayri sağman keçi Re’s 15 Hâsılat-ı senevîsi 7	
Kuzu Re’s 10		Oğlak Re’s 8		
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 352				

Erbab-ı ziraatten kömürcü idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede vergisi

100

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

36 Âded-i ağnam bedeli 26 pare

131

HANE=15 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Bölükbaşı oğlu Osman Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 130 sene 61 364 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 242 130 372 Kömür ticaretinden merkumun bir senede temettuatı			

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamın geçen altmış senesine mahsuben bir senede vergi-yi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

2035

Karye-i mezkûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islam'ın temettuatı muhakkikalarının yekünü

7158

Karye-i Aşağı Köprücük tabii divanı mezbûr

Erbabı ziraatten ve dedenler karyesinin mütevelliği idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede îta eylemiş olduğu

225

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 4/32 8

Şa'ir kile 3/12 4

Siyez kile 2/6 3

50

39 Âded-i ağnam rusumu pare 26

89

239

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Yanıkcı oğlu Hüseyin Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 30 Hâsılat-ı senevîsi 450 sene 60 300 sene 61 750 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 12	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1
Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman manda Re's 1	Esb Re's 1
Sağman ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 20	Sağman ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Sağman keçi Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi 15	Gayri sağman keçi Re's 26 Hâsılat-ı senevîsi 13
Kuzu	Oğlak	Merkeb	

Re’s 10	Re’s 15	Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 0532 3000 Maliye hademesi tekaudu maaşından bir senede temettuatı 0350 Merkumun mütevelliği ticaretinden bir senede temettuatı 3882		

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede verdiği

200

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

40

32 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

72

272

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Molla Mehmed oğlu Mustafa Bin Halil’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 38 Hâsılat-ı senevîsi 360 sene 60 200 sene 61 560 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 10	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16

Gayri sağman inek Re’s 1	Sığır erkek manda Re’s 1	Karasığır düvesi Re’s 1	Sağman ganem Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi 20	Gayri sağman ganem Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi 10

Sağman keçi Re’s 25	Gayri sağman keçi Re’s 15	Kuzu Re’s 10	Oğlak Re’s 20

Hâsılat-ı senevîsi 25	Hâsılat-ı senevîsi 7		
Erkek dana Re's 2		Merkeb Re's 1	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 428			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede îta eylemiş olduğu

200

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede îta eylemiş olduğu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 4/16

Siyez kile 4/12

44

23 Âded-i ağnam bedeli pare 26

67

267

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Tozlu oğlu Mehmed Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40 Hâsılat-ı senevîsi 396 sene 60 230 sene 61 626 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Gayri sağman inek Re's 1	Sağman ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 20	Gayri sağman ganem Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 8	Sağman keçi Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi 15
Gayri sağman keçi Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi	Kuzu Re's 10	Oğlak Re's 15	

1		
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 448		

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede vermiş olduğu

160

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vemiş olduğu

Hınte kile 3/24

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 1/3

35

195

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İmamoğlu Mustafa Bin Osman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 22 Hâsılat-ı senevîsi 315 sene 60 190 sene 61 505 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek manda Re's 1
Karasığır düvesi Re's 1		Merkeb Re's 1	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 331			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede vermiş olduğu

100

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta vemiş olduğu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 1/6

Siyez kile 2/6

24

124

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Hayırsız oğlu Hasan Bin Süleyman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 216 sene 60 120 sene 61 336 Tahminen	Gayri mezru tarla Dönüm Re's 24	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 11	Gayri sağman manda Re's 1
Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8			Merkeb Re's 1	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 240				

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede îta eylemiş olduğu

100

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede îta eylemiş olduğu

Hınte kile 3/12

Şa'ir kile 3/8

Siyez kile 3/9

33

133

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı oğlu Hacı Hasan Bin Ali'nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 30 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60	Manda öküzü Çift 1	Gayri sağman manda Re's 1	İki yaşlı öküz Re's 1	Sığır manda öküzü Re's 1

180 sene 61 477 Tahminen				
Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 11			Merkeb Re’s 1	
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 305 330 635 Merkumun saltanat-ı hümayun tekaud maaşından bir senede temettuatı				

Erbab-ı ziraatten

Vergi namıyla

120

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

35

145

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Dedi Hasan oğlu Hasan Bin Hasan’nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 225 sene 60 060 sene 61 285 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 233		

Erbab-ı ziraatten vergisi

100

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/13

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

26

126

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Dedi Hasan oğlu Hüseyin Bin Hasan’nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 100 sene 61 234 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 242			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede vergisi

130

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 3/16

Siyez kile 2/6

30

150

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Tozlu oğlu Emin Bin Ali’nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 14 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 130 sene 61 400 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 3	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re’s 1
Merkumun bir senede tahminen temettuatı			

378

Erbab-ı ziraatten

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede vergisi

95

Â'şar ve rüsûmu sene-i sabıkta bir senede

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 1/3

23

118

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Süleyman oğlu Ali Bin Süleyman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 207 sene 60 120 sene 61 327 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1
Sığır dana Re's 1		Merkeb Re's 1	
Merkumun bir senede temettuatı tahminen 215			

Merkumun yetimi olmakla arazisi hali idüğü

Vergisi

00

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 00

Şa'ir kile 00

Siyez kile 00

00

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İmamoğlu Mehmed'in arazisi

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 000 sene 60 000 sene 61 000

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede vergisi

130

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

26

131

HANE=12 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İbrahim oğlu Mehmed Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 110 sene 61 344 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re's 1
Merkumun bir senede tahminen temettuatı 242			

Erbab-ı ziraatten

Vergisi

55

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 1/8

Siyez kile 2/6

22

77

HANE=13 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Muslubaş oğlu Mustafa Bin Hüseyin’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 22 Hâsılat-ı senevîsi 198 sene 60 130 sene 61 328 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re’s 1
Merkeb Re’s 1			
Merkumun bir senede tahminen temettuatı 206			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi sene-i sabıkta bir senede

105

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 3/13

Siyez kile 2/6

26

131

HANE=14 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İmamoğlu Ali Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Re’s 14 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re’s 1

160 sene 61 354 Tahminen				
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 258				

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamın vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

1685

Karye-i mezkûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islam'ın temettuatı muhakkikalarının yekünü

7649

Karye-i Kemal oğlu tabii Ari oğlu

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergi-yi mahsusundan îta eylemiş olduğu

200

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede îta eylemiş olduğu

Hınte kile 5/40

Şa'ir kile 4/16 /3

Siyez kile 4/12

68

13

81 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kemal oğlu Ali Bin Mustafa'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Re's 40 Hâsılat-ı senevîsi 612 sene 60 250 sene 61 862 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 6
Gayri sağman ganem Re's 6	Sağman keçi Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi	Gayri sağman keçi Re's 5	Sağman ganem Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi

Hâsılat-ı senevîsi 6	6	Hâsılat-ı senevîsi 3	16	
Gayri Sağman manda Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 1	Merkeb Re's 1
Kuzu Re's 3	Oğlak Re's 6	Merkeb Re's 1		
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 655				

Merkumun der-âliyede olub mütevelli idüğü

Bir tarafta eniştesi tarafından ziraat olduğu

Vergisi

190

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden verdiği

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 3/12 /3

Siyez kile 3/9

29

219 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ari oğlu Ali Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Re's 32 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 100 sene 61 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman manda Re's 1
Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Sığır erkek manda Re's 2	

Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı
285
240
525
Merkumun maliye bekçi tekaud maaşından bir senede temettuatı
500
1025
Ceke karyesinden boyalı divanından mütevelliği ticaretinden bir senede temettuatı

Merkum yetim olduğundan

Amcası Ahmed ziraat idüğü

Vergisi

60

Â'şar ve rüsûmu sene-i sabıkta bir senede vergi namıyla

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 1/4

Siyez kile 2/6

22

82 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ari oğlu Mehmed Bin Muhsin'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 198 sene 60 082 sene 61 280	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re's 1
Merkumun bir senede tahminen temettuatı 206		

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergisi

200

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede îta eylemiş olduğu

Hınte kile 3/64

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

45

26 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

71

271

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ari oğlu Ahmed Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 405 sene 60 255 sene 61 660"	Manda öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 16 Hâsılat-ı senevîsi 24		Gayri sağman ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10
Sağman keçi Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Gayri sağman keçi Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 4	Kuzu Re's 10	Oğlak Re's 10	Karasığır öküzü Çift 1
Erkek dana Re's 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri Sağman İnek Re's 1		Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 469				

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergisi

200

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede

Hınte kile 3/24

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

42

26 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

68

268

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Tomalı oğlu Halil Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 378 sene 60 210 sene 61 Tahminen	Gayri mezru Re's 4	Manda öküzü Re's 2	Karasığır öküzü Re's 2	Sağman ganem Re's 12 Hâsılat-ı senevîsi 24

Gayri sağman ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Sağman keçi Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Gayri sağman keçi Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 4	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8

Gayri sağman manda Re's 1	Sığır dişi manda Re's 1	Gayri sağman inek Re's 1	Kuzu Re's 10	Oğlak Re's 10	Merkeb Re's 1

Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 434

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergisi

165

Â'şar ve rüsûmu sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

30

230

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kaptan oğlu Mehmed Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32	Gayri mezru Dönüm 8	Sağman manda Re's 1	Sağman inek Re's 1

Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 100 sene 61 Tahminen		Hâsılat-ı senevîsi 16	Hâsılat-ı senevîsi 8	
Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Erkek dana Re’s 1	Esb Re’s 1	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 294				

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vermiş olduğu vergisi

160

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

33

193

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı İsmail oğlu İbrahim Bin Ali’nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 27 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 180 sene 61 477Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Gayri sağman inek Re’s 1	Arıkovan Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 3	Merkeb Re’s 1	
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 324			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

100

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

27

127

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kıymal oğlu Hüseyin Bin Hasan’ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 243 sene 60 130 sene 61 373Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman inek Re’s 1	Erkek dana Re’s 1
Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Asiyab kıt’a Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 100	Arıkovan Re’s 5 Hâsılat-ı senevîsi 15	
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 366			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

200

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

37

13 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

50

250

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Özbek oğlu Mustafa Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Re's 16 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 200 sene 61 533Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 12
Erkek ganem Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	Sağman keçi Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 4	Gayri sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 2	Kuzu Re's 6

Oğlak Re's 4	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 380				

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

105

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

27

132

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Özbek oğlu Mahmud Bin Hasan'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman inek Re's 1

243 sene 60 100 sene 61 243Tahminen		
Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re’s 1	
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 251 100 351 Merkumun bir seneden kömür ticaretinden temettuatı		

Sene-i sabıkda bir seneden olduğu

Vergisi

25

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile _/4

Şa’ir kile 1/6

Siyez kile 1/3

13

37

HANE=12 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Özbek oğlu Mehmed Bin Mehmed’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 6 Hâsılat-ı senevîsi 117 sene 60 020 sene 61 137	Merkeb Re’s 1
Merkumun bir senede temettuatı 117	

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

200

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 3/24

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

42

242

HANE=13 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kemal oğlu İbrahim Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve temettuatı”

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 372 sene 60 200 sene 61 572Tahminen	Manda öküzü Çift 1		Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re’s 1
Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek dana Re’s 1	Gayri sağman manda Re’s 1	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 404				

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergiyi mahsusasından îta eylemiş olduğu

125

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden vergisi

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

26

151

HANE=14 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kemal oğlu Hasan Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 372 sene 60 200 sene 61 572Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Sığır erkek manda Re's 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 258		

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir seneden

200

Â'şar ve rüsûmu bir sene-i sabıkta bir seneden

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9 3

25

225

HANE=15 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kemal oğlu Mustafa Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 225 sene 60 150 sene 61 375 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sığır dişi manda Re's 1	Gayri sağman İnek Re's 1
Sağman manda Re's 1		"Merkeb Re's 1"	

Hâsılat-ı senevîsi 16	
“Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı” 0241 2400 2641 Beşiktaş saray hümayun hademesi tekaud maaşından bir senede temettuatı	

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

200

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 1/3

27

227

HANE=16 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kemal oğlu Osman Bin Ahmed’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 243 sene 60 200 sene 61 443Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman İnek Re’s 1
Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman manda Re’s 1	Sığır erkek manda Re’s 1	Erkek dana Re’s 1
Esb Re’s 1			
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 0267 2400 2667 Merkumun kayıkçı reisliği tekahud maşından bir senede temettuatı			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

100

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

22

07

29 Â’şar ve ağnam rüsûmu pare 26

134 12

HANE=17 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kemal oğlu Mehmed Bin İbrahim’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Re’s 9 Hâsılat-ı senevîsi 198 sene 60 118 sene 61 316 Tahminen	Sağman ganem Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 6	Gayri sağman ganem Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 2	Sağman keçi Re’s 4 Hâsılat-ı senevîsi 4
Gayri sağman keçi Re’s 3 Hâsılat-ı senevîsi 1	Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek dana Re’s 1	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 337			

Merkum der-âliyede

Bu tarafta birader ziraat idüğü

Sekizinci hanede onuncu hanede tahrir olunduğundan bu mahle kaydettiği

Vergisi

100

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 4/16

Siyez kile 3/9

33

10

43 Â'şar ve ağnam rüsûmu pare 26

143 16

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kıymal oğlu Ali Bin Hasan'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 600 sene 61 Temettuatı	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Erkek dana Re's 1	
Sağman ganem Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 12	Sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	Gayri sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	
Gayri sağman inek Re's 2	Merkeb Re's 1	Asiyab Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 60	Kuzu Re's 6	Oğlak Re's 5
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 387				

----------sayfa-32----------[274]

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamın geçen altmış senesine mahsuben bir senede vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

2535 İki bin beş yüz otuz beş kuruştur.

[274] Orijinal metinlerde sayfa 32 bulunmamaktadır.

Karye-i mezkûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islam'ın temettuatı muhakkikalarının yekünü

11376

Karye-i Börüklü tabii divân-ı mezbûr

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir seneden vergiyi mahsusdan i'ta eylemiş olduğu

154

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i'ta eylemiş olduğu

Hınte kile 2/16 (birim) 8

Şa'ir kile 3/16 (birim) 4

Siyez kile 3/9 (birim) 3

37

26 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

63

263

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Yusuf oğlu Osman Bin Ali'nin emlak ve arazi ve temettuatı

<table>
<tr><td>Mezru tarla
Dönüm
48
Hâsılat-ı senevîsi
333 sene 60
200 sene 61
Tahminen</td><td>Manda öküzü
Çift
1</td><td colspan="2">Sağman ganem
Re's
10
Hâsılat-ı senevîsi
20</td><td>Gayri sağman ganem
Re's
8
Hâsılat-ı senevîsi
8</td></tr>
<tr><td>Sağman keçi
Re's
11
Hâsılat-ı senevîsi
11</td><td>Gayri sağman keçi
Re's
11
Hâsılat-ı senevîsi
5</td><td>Kuzu
Re's
10</td><td>Oğlak
Re's
1</td><td>Sağman manda
Re's
1
Hâsılat-ı senevîsi
16</td></tr>
<tr><td>Sığır dişi manda
Re's
1</td><td>Sağman inek
Re's
1
Hâsılat-ı senevîsi
8</td><td colspan="2">Gayri sağman inek
Re's
1</td><td>Merkeb
Re's
1</td></tr>
<tr><td colspan="5">Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı
401</td></tr>
</table>

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergisi

200

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 3/16

Siyez kile 3/9

37

26 Rüsûmu â’şar bedeli pare 26

63

263

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Yusuf oğlu Mahmut Bin Hüseyin’nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

<table>
<tr><td>Mezru tarla
Dönüm
15
Hâsılat-ı senevîsi
333 sene 60
200 sene 61
533Tahminen</td><td>Karasığır öküzü
Çift
3</td><td colspan="2">Sağman manda
Re’s
2
Hâsılat-ı senevîsi
32</td><td>Gayri sağman manda
Re’s
1</td></tr>
<tr><td>Sağman keçi
Re’s
10
Hâsılat-ı senevîsi
10</td><td>Gayri sağman keçi
Re’s
10
Hâsılat-ı senevîsi
5</td><td>Kuzu
Re’s
12</td><td>Oğlak
Re’s
10</td><td>Sığır dişi manda
Re’s
1</td></tr>
<tr><td colspan="5">Merkeb
Re’s
3</td></tr>
<tr><td colspan="5">Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı
0436
1200
1636
Merkumun hanesinde kaim birader Şişman Mustafa’nın saltanat kayıkçı tekaud maaşından bir senede temettuatı</td></tr>
</table>

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

150

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 6/8

Siyez kile 2/6

30

180

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Yusuf oğlu Hasan Bin Halil’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 150 sene 61 420Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re’s 1
Erkek dana Re’s 1		Merkeb Re’s 1	
Merkumun bir senede tahminen temettuatı 286			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

140

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

27

167

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Yusuf oğlu Ahmed Bin Halil’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 243 sene 60 120 sene 61 363Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 259			

Merkumun yetimi olduğu bala vergi ve â’şarı

Arazi icare idi zira’a eylediği

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Yusuf oğlu Yetim Mustafa Bin Ahmed’in emlaki

Mezru tarla Dönüm 4
Merkumun bedel_i iyar seneviyesinden bir senede temettuatı 50

Yetim

Vergisi

40

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile __/4

Şa’ir kile 1/6

Siyez kile 2/6

16

56

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hasan Beşe oğlu Şakir Bin Hüseyin’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 4 Hâsılat-ı senevîsi 144 sene 60 150 sene 61	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re’s 1

194Tahminen			
Merkumun bir senede tahminen temettuatı 152			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

150

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

33

19 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

52

202

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ali Efendi oğlu Bekir Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 14 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 130 sene 61 420Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman ganem Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 4
Sağman keçi Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Gayri sağman keçi Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 4	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 12	Erkek dana Re's 1
Merkeb Re's 1	Kuzu Re's 8	Oğlak Re's 10	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 347			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

110

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2 /12

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

34

10 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

44

104

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kürt İsmail oğlu İsmail Bin İbrahim’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 306 sene 60 120 sene 61 426Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman ganem Re’s 9 Hâsılat-ı senevîsi 9	Sağman keçi Re’s 9 Hâsılat-ı senevîsi 9
Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re’s 1	Oğlak Re’s 9	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 332			

Merkumun yetimi olduğu bala vergi ve â’şarı

Arazi icare idi zira’a eylediği

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kara Hüseyin oğlu Hüseyin Bin Ömer’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 4
Merkumun bol icara seneviyesinden bir senede temettuatı 40

Erbab-ı ziraatten idüğü

Sınıfı redife kay olmak üzere ba tezkire geldiği

Vergisi

115

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

26

10 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

36

101

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kayıkçı oğlu İbrahim Bin Hüseyin'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 100 sene 61 334Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 12	Gayri sağman ganem Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 4
Sağman keçi Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 3	Gayri sağman keçi Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1
Merkeb Re's 1			
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 250			

Erbab-ı ziraatten kömürcü idüğü

Vergisi

175

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

37

112

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Baş oğlu Ali Bin Mehmed’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 130 sene 61 463Tahminen	Manda öküzü Çift 2	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 12	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Gayri sağman inek Re’s 1	Karasığır öküzü Çift 1	Merkeb Re’s 1	
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 357			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

145

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 1/8

Siyez kile 2/6

26

15 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

41

136

HANE=12 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hasan Beşe oğlu İbrahim Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 100 sene 61 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re’s 8 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman ganem Re’s 4 Hâsılat-ı senevîsi 4
Sağman keçi Re’s 7 Hâsılat-ı senevîsi 7	Gayri sağman keçi Re’s 5 Hâsılat-ı senevîsi 21	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re’s 1
Erkek dana Re’s 1	Merkeb Re’s 1	Kuzu Re’s 8	
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 271 150 421 Merkumun kömür ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbab-ı ziraatten kömürcü idüğü

Vergisi

105

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 1/3

23

138

HANE=13 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Coşu oğlu Hasan Beşe oğlu Hasan Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 9 Hâsılat-ı senevîsi 207 sene 60 100 sene 61 307Tahminen	Karasığır öküzü Çift 2	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re’s 1

Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 215

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

140

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

30

07

37 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

177

HANE=14 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çokdar oğlu Ali Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 22 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 200 sene 61	Karasığır öküzü Çift 1	Sığır ganem Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 12	Sağman keçi Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 6
Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Kuzu Re's 4	Oğlak Re's 6	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 296			

Erbab-ı ziraatten idüğü

Vergisi

200

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

40

13 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

53

253

HANE=15 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ali Efendi oğlu Ömer Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 360 sene 60 150 sene 61 510Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 12	Gayri sağman ganem Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5

Kuzu Re's 6	Sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	Gayri sağman keçi Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 2	Oğlak Re's 5	Sağman ganem Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 12

Sığır dişi manda Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Dişi dana Re's 1	Merkeb Re's 1

Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı

0408

1200

1608

Merkumun saltanat kayıkçı tekaud maaşından bir senede temettuatı

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâda muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergi-yi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

1870

Karye-i mezkûr ahalisinden bâlâda muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikalarının yekünü

6651

Divan-ı mezbûr sakinesinden bâlâda muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergi-yi mahsusaları olan mebaliğin yekünü
10714

Divan-ı mezbûr sakinesinden bâlâda muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikalarının yekünü
38676

Tahrir-i emlak ve arazi ve temettuatın ahaliy-i müktezayi irade-i seniyye-i Cenabı mülükandan bulunduğuna mebni Karye-i mezbûrda bulunan emlak ve arazi ve temettuatları ve ahalinin esamileri ber vechi tetkik ve tahkik berle tesahüp ve himayeden âri gadırdan beri olarak ber mücep balada terkim olduğuna mübeyyen iş bu mahalle şerhi verilip temhir olundu.

Bende	Bende	Bende
Divan-ı Köprücük		Divan-ı Köprücük
Muhtar-ı (evvel)		Muhtar-ı Sani

Divân-ı Karaçayırı tabii kazayı mezbûr
İş bu karye-i mezbûr â'şarı müstakil tekkeye meşrut vakıf olup karye-i mezbûrdan Tekir Şehime oğluİsmail, Melezoğlu Ali ve Muhsin oğlu İbrahim ve Musa oğlu Ali mutasarrıflar idüğü

Karye-i nefsi Karaçayırı tabii divan-ı mezbûr
Erbabı ziraatten idüğü
Sene-i sabıkta bir senede vergiyi mahsusadan i'ta eylemiş olduğu
225
Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile	3/24	8	birim
Şa'ir kile	3/12	4	"
Siyez kile	6/18	3	"

54
26

80 Âded-i itibariyleri pare 26

305

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Dilik oğlu Hüseyin Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40 Hâsılat-ı senevîsi 486 sene 60 260 sene 61 746Tahminen	Gayri mezru Dönüm 20	Karasığır öküzü Çift 1	Manda öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 20 Hâsılat-ı senevîsi 40
Gayri sağman ganem Re's 20 Hâsılat-ı senevîsi 20	Kuzu Re's 15	Gayri sağman manda Re's 2	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re's 2
Erkek dana Re's 1	Dişi dana Re's 2	Barkır Re's 1		
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 562				

Erbabı ziraatten mütevelli idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergi-yi mahsusasından verdiği

190

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 2/16 birim (fiyatı) 8

Şa'ir kile 3/12 birim " 4

Siyez kile 4/12 birim " 3

40

29 ~ Âded-i ağnam rüsûmu

69 ~

256 ~

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Tekirşin oğlu İsmail Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40 Hâsılat-ı senevîsi 360 sene 60 200 sene 61 560Tahminen		Gayri mezru Dönüm 6		Sağman ganem Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi 30	Gayri sağman ganem Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi 15
Gayri sağman inek Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Dişi dana Re's 1	Karasığır öküzü Çift 1	Kuzu Re's 15	Arı 5 Hâsılat-ı senevîsi 15
Merkeb Re's 1					
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 428 150 578 Merkumun bir seneden mütevelli temettuatı					

Erbabı ziraatten ve mütevelli idüğü

Sene-i sabıkta bir senede vergi-yi mahsusasından verdiği

190

"Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile	2/16	birim (fiyatı)	8
Şa'ir kile	3/12	" "	4
Siyez kile	4/12	" "	3
33			
223			

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Malaz oğlu Ali Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 200 sene 61 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 4	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1
Dişi dana	Erkek dana	Manda öküzü	Barkır

Re's 1	Re's 1	Çift 1	Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 278 150 428 Merkumun bir seneden mütevelli temettuatı			

Erbabı ziraatten ve mütevelli idüğü

Vergisi

190

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16 birim 8

Şa'ir kile 3/12 " 4

Siyez kile 3/9 " 3

37

26 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

63

253

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Muhsin oğlu İbrahim Bin Osman'ın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 200 sene 61 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 30 Hâsılat-ı senevîsi 40	Kuzu Re's 15
Gayri sağman ganem Re's 20 Hâsılat-ı senevîsi 20	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 401 150 551 Merkumun mütevelli ticaretinde bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

110

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

25

140

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Muhsin oğlu Ali Bin Hasan’ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 225 sene 60 080 sene 61 305 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 233			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

90

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 1/4

Siyez kile 3/9

21

111

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kürük oğlu İsmail Bin Hasan’ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla	Karasığır öküzü

Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 189 sene 60 050 sene 61 239 Tahminen	Çift 1
Merkumun bir senede temettuatı 189	

Erbabı ziraatten ve mütevelli idüğü

Vergisi

180

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 4/12

36

216

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Musa oğlu Ali Bin Musa'nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 33 Hâsılat-ı senevîsi 324 sene 60 200 sene 61 524Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Dişi dana Re's 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Asiyab Kıt'a 1 Hâsılat-ı senevîsi 80	Merkeb Re's 1	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 428 150 578 Merkumun mütevelli ticaretinde bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

160

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

37

197

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Musa oğlu Ahmed Bin Musa’nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 35 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 250 sene 61 583Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Gayri sağman manda Re’s 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Gayri sağman inek Re’s 1	İki yaşlı dişi dana Re’s 3	Arıkovanı 3 Hâsılat-ı senevîsi 6	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 447			

Erbabı ziraatten idüğü ve bazen

Çıra ile melüf idüğü

Vergisi

170

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

29

199

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Sefer oğlu Selim Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 48 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 100 sene 61 361Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Dişi dana Re's 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 269 120 389 Merkumun çıra ticaretinden bir senede temettuatı				

Erbabı ziraatten idüğü

Vergi namıyla bir seneden i'ta eylemiş olduğu

160

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden vergisi

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

37

28

65 Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

235

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çatak oğlu Halil Bin Halil'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 280 sene 61 613Tahminen		Karasığır öküzü Çift 2	Sağman ganem Re's 25 Hâsılat-ı senevîsi 50		Gayri sağman ganem Re's 19 Hâsılat-ı senevîsi 19
Merkeb Re's	Kuzu Re's	Sağman inek Re's	Erkek dana	Dişi dana Re's	Arıkovanı 3

1	20	3 Hâsılat-ı senevîsi 24	Re’s 2	1	Hâsılat-ı senevîsi 9
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 435					

Erbabı ziraatten ve çıraci idüğü

Vergisi

150

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

33

09

42 – Âded-i ağnam rüsûmu bedeli pare 26

192 –

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Malaş oğlu Hüseyin Bin İsmail’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 35 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 170 sene 61 467Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re’s 9 Hâsılat-ı senevîsi 18	Gayri sağman ganem Re’s 5 Hâsılat-ı senevîsi 5
Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re’s 1	Erkek dana Re’s 1	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan bir senede temettuatı 328 082 410 Merkumun bir seneden çıra ticaretinden temettuatı			

Erbabı ziraatten bazen katırcı idüğü

Vergisi

170

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

30

200

HANE=12 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Malaş oğlu Ahmed Bin Ahmed’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 30 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 110 sene 61 380 Tahminen	Gayri mezru Tarla Dönüm 6	Karasığır Öküzü Çift 1	Gayri sağman İnek Re’s 1	Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16
Erkek dana Re’s 1	Dişi dana Re’s 1	Barkır Re’s 1	Merkeb Re’s 1	
Mecmû’undan bir seneden tahminen temettuatı 328 082 410 Merkumun bir senede kastocu ticaretinden temettuatı				

Erbabı ziraatten idüğü

Bazen çıracılık dahi

Vergisi

150

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

29

179

HANE=13 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çuşmar oğlu Osman Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 28 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 100 sene 61 261Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Dişi dana Re's 1
Merkeb Re's 1				
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 269 065 334 Merkumun çıra ticaretinden bir senede temettuatı				

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

150

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

34

204

HANE=14 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Topçu oğlu Hacı Mustafa Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 306 sene 60	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 24	Dişi dana Re's 1	Erkek dana Re's 1

130 sene 61 436Tahminen				
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 330				

Erbabı ziraatten çıracı idüğü

Vergisi

150

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

26

176

HANE=15 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Malaş oğlu Ali Bin Hüseyin'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 120 sene 61 354 Tahminen	Gayri mezru tarla Dönüm 4	Karasığır öküzü Çift 1	Sığır erkek manda Re's 1	Dişi dana Re's 1
Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16		Barkır Re's 1		
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 250 100 350 Merkumun çıra ticaretinden bir senede temettuatı				

Erbabı ziraatten çıracı idüğü

Vergisi

170

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden vergisi

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

29

199

HANE=16 Numara=1

Karye_i mezbûr sekinesinden Tirman oğlu Hüseyin Bin Osman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 200 sene 61 421 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman manda Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 269 150 419 Merkumun çıra ticaretinden temettuatı				

Erbabı ziraatten çıracı idüğü

Vergisi

190

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/6

26

22 Âded-i ağnam pare 26

48

338

HANE=17 Numara=1

Karye_i mezbûr sekinesinden Kara Hasan oğlu Hasan Bin Hüseyin'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm	Gayri mezru Tarla	Manda öküzü	Sağman ganem Re's	Kuzu Re's

40 Hâsılat-ı senevîsi 334 sene 60 220 sene 61 Tahminen	Dönüm 40	Çift 1	24 Hâsılat-ı senevîsi 48	1
Gayri sağman ganem Re's 14 Hâsılat-ı senevîsi 14	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sığır dişi manda Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	
Erkek dana Re's 1	Dişi dana Re's 1	Merkeb Re's 1		
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 320 080 400 Merkumun çıra ticaretinden bir senede temettuatı				

Erbabı ziraatten çıracı idüğü

Vergisi

200

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/6

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

34

HANE=18 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Cefalı oğlu Selim Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 34 Hâsılat-ı senevîsi 306 220	Karasığır öküzü Çift 1	Erkek dana Re's 2	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Sığır erkek manda Re's 1	Barkır Re's 1

Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı
330
090
420
Merkumun çıra ticaretinden bir senede temettuatı

Merkum yetim şunun bunun ihasıyla idare olunduğundan bala vergi ve â'şarı arazisi hali idüğü

HANE=19 Numara=1

Tarman oğlu Hasan Bin Mustafa'nın emlaki

Mezru tarla
Dönüm
7
Hâsılat-ı senevîsi
00

Erbabı ziraatten çıracı idüğü

Vergi namıyla bir seneden i'ta eylediği

200

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

33

308

HANE=20 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Cefalı oğlu Halil Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla	"Gayri mezru	Karasığır öküzü	Gayri sağman
Dönüm	Tarla	Çift	manda
34	Dönüm	1	Re's

Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 150 sene 61 447 Tahminen	4		1
Sığır erkek manda Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8		Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 305 085 390 Merkumun çıra ticaretinden bir senede temettuatı			

----------sayfa-49----------[275]

Divan-ı mezbûr sekenesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i İslamilerin vergi-yi mahsusaları olan mebaliğin yekünü
3155

Divan-ı mezkûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i İslamilerin temettuat muhakkikaları yekünü
7853

Tahrir-i emlak ve arazi ve temettuatın ahaliy-i müktezayi irade-i seniyye-i Cenabı mülükandan bulunduğuna mebni Divan-ı mezbûrda bulunan emlak ve arazi ve temettuatları ve ahalinin esamileri ber vechi tetkik ve tahkik berle tesahüp ve himayeden âri gadırdan beri olarak ber mücep balada terkim olduğuna mübeyyen iş bu mahalle şerhi verilip temhir olundu.

Bende Bende Bende

[275] Orijinal metinlerde sayfa 49 bulunmamaktadır.

Divan-ı Karaçayırı
Muhtar-ı (evvel)

Divan-ı Sarıyar tabii kaza-i mezbur

İş bu birinci ikinci hanede

Ömer Efendi oğulları emlakları

Bil-menasıka idükleri

İş bu divan-ı mezbûr ahalilerinden bazı

Kesamların kasnak ve kıran sanayileriyle metlüf idükleri

Karye-i nefsı sarıyâr tâbii divan-ı mezbûr

Erbabı ziraatten idüğü
Sene-i sabıktan bir seneden vergi-yi mahsusadan verdiği
150
Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden vergisi

Hınte kile 2/16
Şa'ir kile 1/4
Siyez kile 4/12
32
19 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26
51
201

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ömer Efendi oğlu İsmail Bin Ömer'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24	Manda öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 13	Kuzu Re's 10

Hâsılat-ı senevîsi 288 sene 60 200 sene 61 488 Tahminen		Hâsılat-ı senevîsi 26	
Sağman keçi Re's 7 Hâsılat-ı senevîsi 7	Oğlak Re's 7	Gayri sağman keçi Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 5	Esb Re's 1
Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sığır erkek manda biri yaşlı Re's 1	Sağman inek Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 12	Erkek dişi dana Re's 3
Taylı kısrak Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 20	Sığır düve Re's 1	Sığır erkek dana Re's 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 418			

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir seneden vergisi

190

Â'şar ve rüsûmu olarak bir seneden vergisi

Hınte kile	−/4	birim	8
Şa'ir kile	3/12	birim	4
Siyez kile	3/9	birim	3

25

85

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ömer Efendi oğlu Hasan Bin Ömer'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 250 sene 60 100 sene 61	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16

350 Tahminen		
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 266		

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir seneden

80

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden vergisi

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/6

22

102

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ömer Beyoğlu Ali Bin Musa'nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 198 sene 60 100 sene 61 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Dişi dana Re's 1
Merkumun sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 198		

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

70

Â'şar ve rüsûmu sene-i sabıkta bir seneden vergisi

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 1/8

Siyez kile 1/3

23

93

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ömer Beyoğlu Ali Bin Osman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 307 sene 60 120 sene 61 327 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Merkumun sene-i sabıkta bir senede temettuatı 215		

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi sene-i sabıkta bir seneden

120

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 1/6

Siyez kile 3/9

31

151

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ömer Beyoğlu Ahmed Bin Hüseyin'nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 379 sene 60 330 sene 61 499 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek dana Re's 1
Mecmû'undan bir senede sene-i sabıkta tahminen temettuatı 295			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

150

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 3/8

Siyez kile 3/9

29

179

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Şerimet oğlu Hüseyin Bin Ali’nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 150 sene 61 410 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 3 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek dana Re’s 1	Esb Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 278				

Merkum der aliyede teehülen sakin

Bala vergi ve â’şar ve arazisi hali idiğü

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Şerimet oğlu Ali Bin Mustafa’nın emlak ve arazi

Gayri mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 00

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

170

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

33

203

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hatib oğlu Hasan Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 30 Hâsılat-ı senevîsi 397 sene 60 200 sene 61 497 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Dişi dana Re's 1
Barkır Re's 1		Merkeb Re's 1	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 313 107 420 Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

120

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

29

10 Âded-i ağnam pare

39 26

159

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Şaban oğlu Ömer Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla	Karasığır öküzü	Sağman inek	Dişi dana

Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 210 sene 61 471 Tahminen	Çift 1	Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Re’s 1
Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re’s 1	Sağman ganem Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 12	Kuzu Re’s 6
Sağman keçi Re’s 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	Gayri sağman keçi Re’s 5 Hâsılat-ı senevîsi 2	Oğlak Re’s 5	Asiyab Kıt’a 1 Hâsılat-ı senevîsi 60
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 356 113 470 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkda vergi-yi mahsusasından bir senede verdiği

170

Â’şar rüsûmu olarak bir senede verdiği

Hınte kile 3/16

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

37

15

52 Âded-i ağnam pare

222 26

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Şaban oğlu Mustafa Bin Halil’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm	Manda öküzü Çift	Karasığır öküzü Çift	Sağman ganem Re’s

24 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 250 sene 61 573 Tahminen	1	1	8 Hâsılat-ı senevîsi 16
Gayri mezru Re's 4	Gayri Sağman ganem Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 6	Sağman keçi Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 6	Gayri sağman keçi Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 2

Kuzu Re's 8	Oğlak Re's 5	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 1

Taylı kısrak Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 60	Erkek dana Re's 1	Arıkovanı Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 6	Asiyab kıt'a Çift 1 Hâsılat-ı senevîsi 30
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 467			

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkda vergi-yi mahsusasından bir senede verdiği

180

Â'şar rüsûmu

Hınte kile 3/24

Şa'ir kile 3/8

Siyez kile 2/6

38

15

53 Âded-i ağnam pare

233 26

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Şaban oğlu Hasan Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm	Manda öküzü Çift	Sağman ganem Re's	Sağman keçi Re's

26 Hâsılat-ı senevîsi 342 sene 60 260 sene 61 602 Tahminen	1	10 Hâsılat-ı senevîsi 20	1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Gayri sağman keçi Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 3	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re's 2
Dişi dana Re's 2	Erkek dana Re's 1	Taylı kısrak Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 20	Dölsüz kısrak Re's 1
Erkek dana Re's 1	Arıkovanı Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 6	Asiyab kıt'a Çift 1 Hâsılat-ı senevîsi 30	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 507			

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkda vergi-yi mahsusasından bir senede verdiği

30

Â'şar rüsûmu olarak sene-i sabıkda verdiği

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 1/4

Siyez kile 1/3

15

40

HANE=12 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İmamoğlu Osman Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 135 sene 60	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8

100 sene 61 235 Tahminen		
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 143		

Erbabı ziraatten kırancı idüğü

Vergisi

170

Â'şar rüsûmu

Hınte kile 3/24

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

38

308

HANE=13 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Tosyalı oğlu Yakub Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 342 sene 60 225 sene 61 567 Tahminen	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sığır dişi dana Re's 1	Manda öküzü Çift 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 356 113 470 Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı				

Erbabı ziraatten kırancı idüğü

Vergisi

130

Â'şar rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/8

Siyez kile 3/9

29

159

HANE=14 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Salih oğlu Satılmış Bin Salih'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 200 sene 61 461 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1
Dişi dana Re's 1		Barkır Re's 1	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 269 100 369 Merkumun kıran ticaretinden sene-i sabıkta bir senede temettuatı			

Merkum sail makulesinden olub şunun bunun ihasıyla geçinmekde olub bala vergi ve â'şarı idüğü

HANE=15 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Şerimet oğlu Hasan Bin İbrahim'in emlak ve arazi

Gayri mezru tarla Dönüm 5 Hâsılat-ı senevîsi 00

Nısfı karye-i mezburun zimmetlerinde vaki

Asiyab kıt'a 1 Hâsılat-ı senevîsi 60

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

1600

Karye-i mezkûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

4564

Karye-i perşencik tabii divan-ı mezbûr

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede verdiği

160

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i'ta eylediği

Hınte kile	2/20	birim	8
Şa'ir kile	2/8	"	4
Siyez kile	2/6	"	3

34

13 Âded-i ağnam rüsûmu pare 26

207

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kadı oğlu Mehmed Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 306 sene 60 260 sene 61 566Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1		Sağman ganem Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 4	Sağman keçi Re's 12 Hâsılat-ı senevîsi 12
Gayri sağman keçi Re's 6 Hâsılat-ı senevîsi 6	Kuzu Re's 2	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Oğlak Re's 12
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 336				

Erbabı ziraatten idüğü

Ve kasnakçı idüğü

Vergi namıyla sabıkta bir seneden i’ta eylediği

172

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 3/24 birim 8

Şa’ir kile 2/8 “ 4

Siyez kile 2/6 “ 3

38

310

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Deli Mustafa oğlu Mehmed Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 25 Hâsılat-ı senevîsi 342 sene 60 280 sene 61 622 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 5	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Dişi dana Re’s 1			
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 350 050 400 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Merkumun sail makulesinden olub

Bala vergi idüğü

Vergisi

00

Â’şar rüsûmu

Hınte kile 1/4

Şa’ir kile 1/3

7

7

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Deli Mustafa oğlu Osman Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 6 Hâsılat-ı senevîsi 63 sene 60 57 sene 61 130 Tahminen
Merkumun bir senede temettuatı 63

Erbabı ziraatten

Vergisi

176

Â'şar rüsûmu

Hınte kile 3/12

Şa'ir kile 3/8

Siyez kile 2/6

30

206

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Veli Mustafa oğlu Ali Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 130 sene 61 400 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 4	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	
Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Sığır dişi manda Re's 3	Dişi dana Re's 1	Barkır Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı				

0294 1440 1734 Merkumun mezmele-i kesan tekaud maaşından bir senede temettuatı

Merkumun nizamiyede olub arazisi hali idüğü

Vergisi

00

Â'şar rüsûmu

00 00 00

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Kaz oğlu Ahmed Bin Halil'in emlak ve arazi ve temettuatı

Gayri Mezru tarla Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 00

Merkumun yetimi olmakla bala vergi idüğü

Vergisi

00

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/4

Şa'ir kile 1/3

7

7

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Kadı oğlu Ali Bin İbrahim'im emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 8 Hâsılat-ı senevîsi 23 sene 60 47 sene 61

110
Merkumun bir senede temettuatı 63

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergi-yi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

508

Karye-i mezkûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikalarının yekünü

2596

Karye-i Sucu tabii divan-ı mezbûr

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta vergiyi mahsusadan bir senede i'ta eylediği

154

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile	2/16	birim	8
Şa'ir kile	3/12	"	4
Siyez kile	3/9	"	3

37

313

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Sucu oğlu Satılmış Bin Osman'ın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 26 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 200 sene 61 533 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 5	Manda öküzü Çift 1	Gayri sağman manda Re's 1		
Esb Re's 1	Sığır dişi manda Re's 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re's 1	Dişi dana Re's 1	Erkek dana Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 349					

500 749 Merkumun Boyabad Camii kebir vakfı kantar mütevelliğinden kâfi masharfatı ihracından sonra bir senede temettüü

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede verdiği

154

Â'şar ve rüsûmu olarak i'ta eylediği

Hınte kile 3/16

Şa'ir kile 1/4

Siyez kile 2/6

26

301

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Sucu oğlu Mehmed Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 190 sene 61 424 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Dişi düve Re's 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 12
Gayri sağman manda Re's 1		Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 349 500 749 Saray-ı hümayun mezmere-i kesan tekaud maaşından merkumun bir senede temettuatı			

Deryada gark olub birader ziraat

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede vergisi

165

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i’ta eylemiş olduğu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

26

301

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Sucu oğlu Hasan Bin Hasan’ın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

<table>
<tr><td>Mezru tarla
Dönüm
18
Hâsılat-ı senevîsi
388 sene 60
190 sene 61
478 Tahminen</td><td>Karasığır öküzü
Çift
1</td><td>Sağman manda
Re’s
1
Hâsılat-ı senevîsi
16</td></tr>
<tr><td colspan="2">Gayri sağman inek
Re’s
1</td><td>Dişi dana
Re’s
1</td></tr>
<tr><td colspan="3">Mecmû’undan bir seneden tahminen temettuatı
314</td></tr>
</table>

Der aliyede eniştesi tarafından

Ziraatten olduğu

Vergisi

176

Â’şar rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 1/4

Siyez kile 3/9

31

76

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Sucu oğlu Mustafa Bin İbrahim’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 189 sene 60 160 sene 61 349 Tahminen
Mecmû'undan bir seneden tahminen temettuatı 189

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergi-yi mahsusaları mebaliğin yekünü

070

Karye-i mezkûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

257

Karye-i Yılanlı tabii divan-ı mezbûr

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta vergiyi mahsusasından i'ta eylemiş olduğu

154

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile	2/16	birim	8
Şa'ir kile	3/8	"	4
Siyez kile	3/9	"	3
33			

163

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İğneci oğlu Hüseyin Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 26 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 210 sene 61 507 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re's 1

Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re’s 1	Merkeb Re’s 1	Asiyab kıt’a Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû’undan bir senede temettuatı 401			

Erbabı ziraatten kırancı idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusasından bir senede vergisi

154

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede i’ta eylediği

Hınte kile	3/24	birim	8
Şa’ir kile	2/8	“	4
Siyez kile	1/3	“	3
33			

163

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İğneci oğlu Süleyman Bin Ahmed’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 22 Hâsılat-ı senevîsi 315 sene 60 200 sene 61 515 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Gayri sağman inek Re’s 1		Merkeb Re’s 1	
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 339 085 424 Merkumun kıran ticaretinden sene-i sabıkta bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten ve kırancı idüğü

Vergi-yi mahsusasından sene-i sabıkta bir seneden vergisi

165

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 4/16

Siyez kile 3/9

33

198

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İğneci oğlu Mustafa Bin Ali’nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 25 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 230 sene 61 537 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re’s 2
Erkek dana Re’s 1	Arıkovanı Re’s 3 Hâsılat-ı senevîsi 6	Barkır Re’s 1	
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 319 095 409 Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı			

Merkum nizamiyede

Amucası oğlu tarafından ziraat olunduğu

Vergisi

65

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile −/8

Şa’ir kile 1/4

Siyez kile 2/6

14

79

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İğneci oğlu Ömer Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 126 sene 60 100 sene 61 226 Tahminen	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Dişi dana Re's 1	Erkek sığır dana Re's 1
Merkumun sene-i sabıkta bir seneden tahminen temettuatı 134			

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta bir seneden vergisi

165

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

33

31 Adet-i ağnam pare

64 26

229

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İğneci oğlu İbrahim Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 397 sene 60 313 sene 61 510 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 20 Hâsılat-ı senevîsi 40	Gayri sağman ganem Re's 19 Hâsılat-ı senevîsi 19

Kuzu Re's 15	Gayri sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 2	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 12	Dişi dana Re's 1	Barkır Re's 1

Mecmû'undan sene-i sabıkta bir seneden tahminen temettuatı 374

Erbabı ziraatten

Vergisi

175

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

32

307

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ali oğlu Ali Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40 Hâsılat-ı senevîsi 388 sene 60 330 sene 61 508 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 8	Sağman ganem Re's 30 Hâsılat-ı senevîsi 60	Gayri sağman ganem Re's 14 Hâsılat-ı senevîsi 14	
Sağman keçi Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 4	Gayri sağman keçi Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 1	Kuzu Re's 30	Oğlak Re's 4	Gayri sağman inek Re's 1
Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re's 1	Manda öküzü Çift 1	Barkır Re's 1	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 0375 0750 1125 Saray-ı hümayun mezmere-i kesan imametliği maaşından bir senede temettuatı				

Erbabı ziraatten

Vergisi

45

Â’şarı

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 1/4

Siyez kile 1/3

15

60

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Çoban oğlu İsmail Bin Ali’nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 135 sene 60 110 sene 61 245 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re’s 1
Merkumun sene-i sabıkta bir seneden tahminen temettuatı 143			

Erbabı ziraatten ve kırancı idüğü

Vergisi

165

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 4/16

Siyez kile 2/6

30

195

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çoban oğlu İbrahim Bin İsmail’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm	Karasığır öküzü	Dişi dana Re’s	Sağman inek Re’s	Barkır Re’s

14 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 230 sene 61 500 Tahminen	Çift 1	2	2 Hâsılat-ı senevîsi 16	1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 282 124 410 Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı				

Onuncu hane olduğu

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

55

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

26

18 Adet-i ağnam pare

44 26

99

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Murad oğlu Ali Bin İsmail'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 200 sene 61 434 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 12 Hâsılat-ı senevîsi 24	Gayri sağman ganem Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 2	
Sağman keçi Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10	Gayri sağman keçi Re's 4 Hâsılat-ı senevîsi 2	Kuzu Re's 13	Oğlak Re's 10	Gayri sağman inek Re's 2
Sağman inek Re's		Erkek dana Re's		

1 Hâsılat-ı senevîsi 8	1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir seneden tahminen temettuatı 380	

On birinci hane olduğu

Erbabı ziraatten ve kırancı idüğü

Vergisi

165

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 3/16

Şa'ir kile 1/4

Siyez kile 3/9

29

19 Adet-i ağnam pare

48 26

313

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Murad oğlu Mehmed Bin İsmail'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 200 sene 61 461 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 30	Gayri sağman ganem Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi 3	Sağman keçi Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10
Gayri sağman keçi Re's 7 Hâsılat-ı senevîsi 3	Kuzu Re's 10	Oğlak Re's 10	Sağman erkek manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 13	Gayri sağman inek Re's 1
Merkeb Re's 10			Arıkovanı Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 6	

Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı
309
112
422
Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı

On ikinci hane olduğu

Erbabı ziraatten ve kırancı idüğü

Vergisi

115

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 2/6

26

141

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Murad oğlu İbrahim Bin İsmail'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 200 sene 61 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 1
Dişi dana Re's 1			Barkır Re's 1	
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 250 150 400 Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı				

On üçüncü hane olduğu

Erbabı ziraatten ve kırancı idüğü

Vergisi

155

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 4/16

Siyez kile 3/9

33

188

HANE=12 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Küdük oğlu Ali Bin Osman’ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 180 sene 61 477 Tahminen	Gayri mezru tarla Dönüm 6	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 305 095 400 Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı			

On dördüncü hane olduğu

Erbabı ziraatten ve kırancı idüğü

Vergisi

22

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile −/4

Şa’ir kile 1/4

Siyez kile 2/6

14

36

HANE=13 Numara=1

Karye_i mezbûrdan İğneci oğlu Mehmed Bin Hüseyin’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla	Karasığır öküzü	Erkek dana

Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 126 sene 60 100 sene 61 226 Tahminen	Çift 1	Re’s 1
Mecmû’undan tahminen bir senede temettuatı 126 024 190 Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı		

Ondört hane mahallinde ise de dokuzuncu olacaktır

Erbabı ziraatten ve kırancı idüğü

Vergisi

145

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

33

19 Adet-i ağnam rüsûmu pare

53 26

197

HANE= ___ Numara=1

Karye_i mezkûr sakinesinden Çobaz oğlu Osman Bin Hüseyin’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 270 sene 61 567 Tahminen	Gayri mezru tarla Dönüm 2	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman inek Re’s 1
Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek manda Re’s 1	Sağman ganem Re’s 20 Hâsılat-ı senevîsi 40	Kuzu Re’s 20	Gayri sağman ganem Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi 10

Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 12	Dişi iki yaşlı manda Re’s 1	Barkır Re’s 1	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 371 089 460 Merkumun kıran ticaretinden bir senede temettuatı			

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergi-yi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

1732

Karye-i mezkûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

5572

Karye-i Elekkozu divan-ı mezbûr

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta vergiyi mahsusdan bir senede i’ta eylediği

180

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile	1/13	birim	8
Şa’ir kile	3/13	“	4
Siyez kile	3/9	“	3

33

313

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hasan Beşe oğlu Mehmed Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40 Hâsılat-ı senevîsi	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Dişi dana Re’s 1

297 sene 60 226 sene 61 523 Tahminen			
Sığır erkek manda Re's 1	Erkek manda Re's 1	Gayri sağman manda Re's 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16
Erkek dana Re's 1		Barkır Re's 1	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede temettuatı 313 480 793 Merkumun saray-ı hümayun topkapı bekçisi tekaud maaşından bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten ve dülger idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede verdiği

175

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/7

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

32

207

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ali Beşe oğlu Osman Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 288 sene 60 200 sene 61 488 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sığır erkek manda Re's 2	Dişi dana Re's 1
Sağman inek Re's 3 Hâsılat-ı senevîsi	Gayri sağman inek Re's 1	Merkeb Re's 1	

16		
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 304 146 450 Merkumun dülger sanayinden bir senede temettuatı		

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede vergisi

175

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/6

30

195

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ali Beşe oğlu Mehmed Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 210 sene 61 480 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman inek Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Dişi dana Re's 3		Erkek dana Re's 3	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 278 092 370 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

170

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

33

203

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Ali Beşe oğlu Ahmed Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 220 sene 61 517	Karasığır öküzü Çift 2	Erkek dana Re's 2	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16
Arıkovanı 4 Hâsılat-ı senevîsi 12			
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 313 107 420 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

85

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 3/8

Siyez kile 3/9

35

110

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Molla Mustafa oğlu Salih Bin Mustafa'nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 30 Hâsılat-ı senevîsi 225 sene 60 160 sene 61 385 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 8	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Erkek dana Re's 1		Arıkovanı 3 Hâsılat-ı senevîsi 9	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 242 108 350 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Merkum sail makulesi idiğü

Arazisi karye-i mezbûrdan Ali Beşe oğlu Mehmed'in ziraat

İdüp hizmetkârlıktan geçinmekte idüğü

Vergisi

15

_____

_____

15

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hamza oğlu Mehmed Bin Halil'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Merkeb Re's 1
Merkumun sene-i sabıkta bir senede tahminen hizmetkârlıktan temettuatı 65

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

100

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 2/6

26

136

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hamza oğlu İbrahim Bin Hamza’nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 234 sene 60 200 sene 61 434 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Erkek dana Re’s 3	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Barkır Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 243 112 354 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı				

Yetim

Vergisi

30

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile __ /12

Şa’ir kile 1/6

Siyez kile 1/3

13

43

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Temürcü oğlu İsmail Bin Hasan’ın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 117 sene 60 100 sene 61 217 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sığır dişi manda Re’s 1	Sığır erkek manda Re’s 1

Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 141	

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü
920

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü
2943

Karye-i Musa köyü tabii divan-ı mezbûr
Erbabı ziraatten idüğü
Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede verdiği
160
Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile 1/12 birim 8
Şa'ir kile 3/10 birim 4
Siyez kile 3/9 birim 3
31
23 Âded-i ağnam rûsumu pare 26
314

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sekinesinden İlyas oğlu Ahmed Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 379 sene 60 330 sene 61 499 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman keçi Re's 18 Hâsılat-ı senevîsi 18	Gayri sağman keçi Re's 16 Hâsılat-ı senevîsi 8	Oğlak Re's 10
Gayri sağman	Sağman	Gayri sağman	Erkek dana	Barkır

ganem Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5	inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	inek Re's 1	Re's 1	Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 349 085 434 Kasnak ticaretinden bir senede merkumun temettuatı				

Erbabı ziraatten idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede verdiği

95

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile	1/12	birim	8
Şa'ir kile	3/14	birim	4
Siyez kile	3/9	"	3

35

13

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sekinesinden Kara İlyas oğlu Mehmed Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 315 sene 60 350 sene 61 565 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 315 045 360 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı		

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

335

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 3/16

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

33

168

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden İlyas oğlu Mehmed Bin Hüseyin’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 210 sene 61 507 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Erkek dana Re’s 1	Merkeb Re’s 1	Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 313 087 400 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı				

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

165

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/10

Siyez kile 3/9

35

300

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Saka oğlu Hüseyin Bin Mehmed’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm	Karasığır öküzü	Gayri sağman inek	Erkek dana	Sağman inek	Merkeb Re’s

22 Hâsılat-ı senevîsi 315 sene 60 250 sene 61 565 Tahminen	Çift 3	Re’s 3	Re’s 3	Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 323 107 430 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı					

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

170

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

32

18 Âded-i ağnam rûsumu pare

220 26

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sekinesinden Battal oğlu Mehmed Bin Mehmed’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 288 sene 60 180 sene 61 468 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi 30	
Gayri sağman ve erkek ganem Re’s 4 Hâsılat-ı senevîsi 4	Sağman keçi Re’s 4 Hâsılat-ı senevîsi 4	Gayri sağman ve erkek keçi Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi 5	Kuzu Re’s 10	Oğlak Re’s 41
Sağman inek Re’s 1	Gayri sağman inek Re’s	Erkek dana Re’s 3	Barkır Re’s 1	

Hâsılat-ı senevîsi 8	3		
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 329 168 497 Mezbele-i kesan tekaud maaşından bir senede temettuatı			

Merkum der aliyede kayıkçı /57

Karye_i mezbûrdan eniştesi Mehmed ziraat idüğü

Vergisi

95

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 1/6

Siyez kile 2/6

30

115

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Gebeci oğlu Hüseyin Bin Ali'nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 180 sene 60 160 sene 61 340 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Merkumun sene-i sabıkta bir senede temettuatı 188		

Merkum der aliyede askere alınmış

Birarada ikisinden biri ziraat eylediği

Balada vergisi

00

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile __ /8

Şa’ir kile 1/6

Siyez kile 1/3

13

13

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûrun Benderli oğlu Hasan Bin Ali’nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 117 sene 60 083 sene 61 200 Tahminen
Merkumun bir senede temettuatı 117

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Ve kasnakçı idüğü

Vergisi

135

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/13

Şa’ir kile 3/10

Siyez kile 3/9

31

166

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Saka oğlu Hüseyin Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 279 sene 60 220 sene 61 499 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 3	Sağman inek Re’s 3 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re’s 1

Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 296 084 380 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı

Erbabı ziraatten ve muhtar-ı evvel idüğü

Vergisi sene-i sabıkta bir seneden

175

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/6

34

209

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Saka oğlu Osman Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 306 sene 60 209 sene 61 536 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek manda Re's 1

Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 3	Esb Re's 1	Arıkovanı 4 Hâsılat-ı senevîsi 12

Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 0350 3000 3350 Merkumun topkapı mabeyn hademesi tekaud maaşından bir senede temettuatı

Erbabı ziraatten idüğü ve kasnak

Vergisi

155

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

33

15 Âded-i ağnam rûsumu pare

48 26

303

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sekinesinden Saka oğlu Abdurrahman Bin İbrahim’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 200 sene 61 497 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re’s 3 Hâsılat-ı senevîsi 6		Sağman keçi Re’s 15 Hâsılat-ı senevîsi 15
Gayri sağman ve erkek keçi Re’s 6 Hâsılat-ı senevîsi 3	Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek dana Re’s 1	Dişi dana Re’s 1	Barkır Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 337 073 410 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı				

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

1285

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamiyelerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

5566

Karye-i Hacı Ali oğlu tabii divan-ı mezbûr

Erbabı ziraatten idüğü bazen kasnak ile melüf

Sene-i sabıkta vergiyi mahsusadan bir senede verdiği

173

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile	2/16	birim	8
Şa'ir kile	3/12	"	4
Siyez kile	3/9	"	3

37

307

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Ali oğlu Ali Bin Hasan'nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 30 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 225 sene 61 557 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû'undan bir senede tahminen sene-i sabıkta temettuatı 341 070 420 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı		

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Sene-i sabıkta vergiyi mahsusadan bir senede vergisi

170

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile	1/8
Şa'ir kile	3/12
Siyez kile	3/9

29

199

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kayıkçı oğlu Hasan Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 13 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 190 sene 61 45 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 269 071 340 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

175

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/8

Siyez kile 4/12

32

207

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kayıkçı oğlu Ali Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 288 sene 60 210 sene 61 498 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Taylı kısrak Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 60
Sığır erkek dana Re's 1		Erkek dana Re's 1	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 364			

086 450 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

155

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 1/6

Siyez kile 3/9

37

182

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Kayıkçı oğlu Emin Bin İbrahim’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 243 sene 60 190 sene 61 433 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Barkır Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 251 100 351 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

155

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 2/10

Siyez kile 3/9

31

186

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Ali oğlu Osman Bin Muhsin'nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 279 sene 60 219 sene 61 498 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 296 094 390 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı		

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

95

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/10

Siyez kile 3/9

27

122

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Ali oğlu Selim Bin Halil'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 243 sene 60 200 sene 61 443 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16
Mecmû'undan tahminen bir senede temettuatı 259 061		

320 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Sene-i sabıkta vergiyi mahsusadan bir senede verdiği

165

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede vergisi

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 4/16

Siyez kile 2/6

34

199

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Hacı Ali oğlu Ali Bin Osman'nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 26 Hâsılat-ı senevîsi 336 sene 60 250 sene 61 586 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 2	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Barkır Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 344 076 420 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

145

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

33

178

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Alibaz oğlu Mehmed Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 280 sene 61 577Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Dişi dana Re's 1	Erkek dana Re's 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 305 075 380 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı					

Erbabı ziraatten ve kasnakcı idüğü

Vergisi

95

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 1/6

Siyez kile 2/6

20

115

HANE=9 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Ali oğlu Mehmed Bin Ahmed'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 180 sene 60 160 sene 61 340 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sığır dişi manda Re's 1	Dölsüz kısrak Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 196 124 320				

Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

95

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 1/6

Siyez kile 2/6

20

115

HANE=10 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Ali oğlu İsmail Bin Mehmed’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 180 sene 60 140 sene 61 320 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 188 193 280 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten kasnakcı idüğü

Vergisi

160

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 4/16

Siyez kile 2/6

34

194

HANE=11 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı Ali oğlu Mustafa Bin Ömer'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 306 sene 60 290 sene 61 596 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 6	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Dişi dana Re's 1	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 314 066 380 Merkumun kasnak ticaretinden bir senede temettuatı					

----------sayfa-83----------[276]

----------sayfa-84----------[277]

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

1583

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

4051

Divan-ı mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

8188

Divan-ı mezbûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

27863

Tahriri emlak ve arazi ve temettuatın ahaliy-i müktezayi irade-i cenabı mülükaneden bulunduğuna mebni karye-i mezbûrda bulunan emlak ve arazi ve

[276] Orijinal metinlerde sayfa 83 bulunmamaktadır.
[277] Orijinal metinlerde sayfa 84 bulunmamaktadır.

Temettuatları ve ahalinin esamileri ber vech-i tetkik ve tahkik berle tesahüp ve himayeden âri ve gadırdan beri olarak ber mücep balada terkim olduğuna mübeyyen iş bu mahalle şerhi verilip temhir olundu.

Bende	Bende	Bende
Divan-ı Sarıyar	Divan-ı Sarıyar	
İmamı (imam)	Muhtar-ı (evvel)	

Divan-ı örüm tabi kaza-i mezbûr
Karye-Nefsi örüm tabii divan-ı mezbûr
Erbabı ziraatten idüğü
Sene-i sabıkta vergiyi mahsusdan bir senede i'ta eylediği
130
Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile	2/16	birim	8
Şa'ir kile	4/16	"	4
Siyez kile	3/9	"	3
41			
161			

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çulcu oğlu Ahmed Bin Mustafa'nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 329 sene 60 320 sene 61 689 Tahminen	Gayri mezru Dönüm 10	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Erkek manda Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 388			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergi namıyla sene-i sabıkta bir senede verdiği

100

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

33

133

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çulcu oğlu Mustafa Bin Ali'nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 297 sene 60 200 sene 61 497 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Merkeb Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 305			

Hizmetkar makulesi

Vergiyi sene-i sabıkta bir senede verdiği

110

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 2/10

Siyez kile 3/9

31

141

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Hacı oğlu Ahmed Bin Süleyman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 20 Hâsılat-ı senevîsi 279 sene 60 150 sene 61 429 Tahminen
Merkumun sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 279

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

200

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

36

211

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hasan Çavuş oğlu Ahmed Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 35 Hâsılat-ı senevîsi 324 sene 60 200 sene 61 524 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re's 1
Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 6		Merkeb Re's 1	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 348			

Arazisi içinden çıkma biraderine ziraat

İdüp bala vergi ve â'şarı sail makulesi idiğü

Vergisi

00

Â’şar ve rüsûmu

00

00

00

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûrdan Boşnag oğlu Osman Bin Mustafa’nın

temettuatı

00

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

180

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 4/16

Siyez kile 4/12

36

216

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Boşnag oğlu Satı Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 334 sene 60 220 sene 61 554 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 350 100 450 Merkumun dülger sanayinden bir senede temettuatı			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

100

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 2/10

Siyez kile 3/9

31

131

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûrun Hasan Çavuş oğlu Bekir Bin Bekir’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 279 sene 60 240 sene 61 519 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 287			

Erbabı ziraatten ve dülger idüğü

Vergisi sene-i sabıkta bir seneden

200

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

37

237

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Bozbaşı oğlu Mehmed Bin Mustafa’nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 40	Manda öküzü Çift 1	Sağman manda Re’s 1	Sağman inek Re’s 2

Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 280 sene 61 613 Tahminen		Hâsılat-ı senevîsi 16	Hâsılat-ı senevîsi 16
Erkek manda Re’s 1	Erkek dana Re’s 1	Dölsüz kısrak Re’s 1	Sağman ganem Re’s 25 Hâsılat-ı senevîsi 50
Gayri sağman ve erkek Ganem Re’s 15 Hâsılat-ı senevîsi 15		Kuzu Re’s 20	
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 430 070 500 Merkumun dürger sanayinden bir senede temettuatı			

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergi-yi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

1010

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

2557

Karye-i Deregüne tabi divanı mezbûr

Der aliyede kayıkçı olub

Ticaret-i galil eylediği

Vergisi sene-i sabıkta bir seneden

200

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden vergisi

Hınte kile	__ /16	birim	8
Şa’ir kile	2/8	“	4
Siyez kile	2/6	“	3
18			
78			

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Mahpuz oğlu Halil Bin Hasan'nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 162 sene 60 120 sene 61 282 Tahminen
Mecmû'undan bir senede tahminen temettuatı 162

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi sene-i sabıkta bir seneden

140

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir senede verdiği

Hınte kile	1 /12	birim	8
Şa'ir kile	4/16	"	4
Siyez kile	3/9	"	3

37

10

47 Adet-i ağnam pare

287 26

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Apadan oğlu Yakup Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuat

Mezru tarla Dönüm Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 250 sene 61 5833 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman keçi Re's 5 Hâsılat-ı senevîsi 5
Gayri sağman keçi Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Erkek dana Re's 1

Kuzu Re’s 8	Oğlak Re’s 5
Mecmû’undan bir senede tahminen temettuatı 323	

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

125

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden verdiği

Hınte kile 1/12

Şa’ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

29

154

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Bıyıklı oğlu Osman bin Bin Hüseyin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuat

Mezru tarla Dönüm 25 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 200 sene 61 461 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Erkek dana Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 269			

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

140

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden verdiği

Hınte kile 2/30

Şa’ir kile 1/6

Siyez kile 3/9

35

275

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Bıyıklı oğlu Hasan Bin Emin'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuat

Mezru tarla Dönüm 36 Hâsılat-ı senevîsi 315 sene 60 250 sene 61 565 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 339			

Erbabı ziraatten

Vergisi

130

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/10

Siyez kile 3/9

37

147

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Apadan oğlu Bektaş Bin İbrahim'in emlak ve arazi ve temettuat

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 243 sene 60 180 sene 61 463 Tahminen
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 243

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi sene-i sabıkta bir seneden

110

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 1/6

Siyez kile 3/9

23

133

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Çokdar oğlu Halil Bin Halil’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 227 sene 60 200 sene 61 427 Tahminen	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Karasığır öküzü Çift 1	Dişi dana Re’s 1	Merkeb Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 243				

Erbabı ziraatten idüğü

Vergisi

130

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 2/16

Şa’ir kile 2/10

Siyez kile 3/9

35

100

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Tancı oğlu Muhammed Bin Ahmed’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm	Manda öküzü	Karasığır öküzü	Sağman inek Re’s	Erkek dana Re’s

32 Hâsılat-ı senevîsi 315 sene 60 250 sene 61 565 Tahminen	Çift 1	Çift 1	1 Hâsılat-ı senevîsi 16	1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 331				

Güya sail makülesinden idüğü

Bala vergisi

00

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile __/16

Şa'ir kile 1/6

Siyez kile 2/6

16

16

HANE=8 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Bıyık oğlu Mustafa Bin Ali'nin emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 4 Hâsılat-ı senevîsi 144 sene 60 100 sene 61 244 Tahminen
Merkumun bir senede temettuatı 144

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

815

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

2086

Karye-i Kasabalı tabi divanı mezbûr

Erbabı ziraatten ve muhtar-ı evvel idüğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir senede verdiği

200

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden i'ta eylediği

Hınte kile	2 /16	birim	8
Şa'ir kile	3/12	"	4
Siyez kile	4/12	"	3
40			
24			

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kâhya Mehmed oğlu İbrahim Bin Mehmed'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 25 Hâsılat-ı senevîsi 360 sene 60 300 sene 61 660 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 12 Hâsılat-ı senevîsi 24
Erkek gayri sağman ganem Re's 13 Hâsılat-ı senevîsi 13	Sağman keçi Re's 15 Hâsılat-ı senevîsi 15	Erkek gayri sağman keçi Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 5	Oğlak Çift 10
Kuzu Re's 10	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Gayri sağman inek Re's 2	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Erkek dana Re's 1	Dişi dana Re's 1	Esb Re's 1	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 449			

Erbabı ziraatten idiğü

Sene-i sabıkta bir seneden vergisi

120

Â’şar ve rüsûmu sene-i sabıkta bir seneden

Hınte kile 1 /12 birim 8

Şa’ir kile 4/16 “ 4

Siyez kile 3/9 “ 3

37

257

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kadı Mehmed oğlu Hasan Bin Muharrem’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 333 sene 60 200 sene 61 533 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Erkek dana Re’s 1	Sağman inek Re’s 2 Hâsılat-ı senevîsi 16
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 349			

Erbabı ziraatten ve dülger idiğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir seneden verdiği

230

Â’şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden i’ta eylediği

Hınte kile 1 /8

Şa’ir kile 4/16

Siyez kile 4/12

26

256

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kambur oğlu Mustafa Bin Ali’nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi	Manda öküzü Çift 1	Sağman ganem Re’s 10 Hâsılat-ı senevîsi	Kuzu Re’s 10

324 sene 60 284 sene 61 608 Tahminen		20		
Sağman keçi Re's 8 Hâsılat-ı senevîsi 8	Oğlak Çift 8	Gayri sağman keçi Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 1	Sağman inek Re's 2 Hâsılat-ı senevîsi 16	Erkek dana Re's 1
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 369 085 454 Merkumun dürger sanayisinden bir senede temettuatı				

Erbabı ziraatten dülger idiğü

Vergisi

160

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1 /12

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 3/9

29

189

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kambur oğlu Ali Bin Salih'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 32 Hâsılat-ı senevîsi 261 sene 60 211 sene 61 472 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 2	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Barkır Re's 1	Asiyab kıt'a 2 Hâsılat-ı senevîsi 120
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 389 100 489 Merkumun dülger sanayinden bir senede temettuatı					

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

730

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

1741

Karye-i Takışa tabii divanı mezbûr

Erbabı ziraatten idiğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir seneden verdiği

110

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden verdiği

Hınte kile	2 /16	birim	8
Şa'ir kile	3/12	"	4
Siyez kile	4/12	"	3

40

250

HANE=1 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Takış oğlu Mihtan Bin Mustafa'nın emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 18 Hâsılat-ı senevîsi 360 sene 60 300 sene 61 660 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 368		

Erbabı ziraatten idiğü

Vergisi sene-i sabıkta bir seneden

190

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden

Hınte kile	3 /16
Şa'ir kile	4/16
Siyez kile	2/6

38

338

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Takış oğlu Salih Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 342 sene 60 400 sene 61 742 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sağman ganem Re's 14 Hâsılat-ı senevîsi 28	Gayri sağman erkek ganem Re's 10 Hâsılat-ı senevîsi 10
Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Dişi dana Re's 1	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 404			

Erbabı ziraatten idiğü

Vergisi

200

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

36

236

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Takış oğlu Ali Bin Süleyman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 38 Hâsılat-ı senevîsi 324 sene 60 280 sene 61	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1

604 Tahminen		
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 332 600 932 Merkumun mezbele-i kesan tekaud maaşından bir senede temettuatı		

Erbabı ziraatten

Vergisi

80

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 1/6

Siyez kile 3/9

37

107

HANE=4 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Takış oğlu Mustafa Bin Hasan'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 10 Hâsılat-ı senevîsi 243 sene 60 213 sene 61 456 Tahminen
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 243

Erbabı ziraatten idiğü

Vergisi

180

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa'ir kile 2/8

Siyez kile 4/12

28

208

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Tokuş oğlu Abdah Bin İsmail'in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 16 Hâsılat-ı senevîsi 252 sene 60 212 sene 61 464 Tahminen	Manda öküzü Çift 1	Sığır erkek manda Re's 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re's 1	Dişi dana Re's 1	
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 0276 2400 2676 Merkumun saray-ı hümayun nöbet kayıkcı tekaud maaşından bir senede temettuatı			

Karye-i mezbûr sakinesinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin vergiyi mahsusaları olan mebaliğin yekünü

0760

Karye-i mezbûr ahalisinden bâlâdan muharrer-ül esâmi ehl-i islamilerin temettuatı muhakkikaları olan mebaliğin yekünü

4623

Karye-i Konaklıya tabii divanı mezbûr

Yeni cami şerifte arzuhalci

Oğlu ziraatten idiğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir seneden i'ta eylemiş olduğu

200

Â'şar ve rüsûmu olarak sene-i sabıkta bir seneden i'ta eylediği

Hınte kile	1 /8	birim	8
Şa'ir kile	3/12	"	4
Siyez kile	4/12	"	3

32

132

HANE=1 Numara=1

Kul Mehmed oğlu Hasan Bin Hüseyin'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 288 sene 60 240 sene 61 528 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 320			

Erbabı ziraatten idiğü

Sene-i sabıkta vergi-yi mahsusadan bir seneden verdiği

165

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 2/12

Siyez kile 2/6

30

155

HANE=2 Numara=1

Karye_i mezbûrun İman oğlu Veli Bin Abdullah'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 15 Hâsılat-ı senevîsi 270 sene 60 230 sene 61 500 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 278		

Erbabı ziraatten idiğü bazen dülger idüğü

Vergisi

225

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 4/16

Siyez kile 3/9

33

19

52 Âded-i ağnam pare 26

277

HANE=3 Numara=1

Karye_i mezbûrun Ömer oğlu Ali Bin Ali’nin emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

<table>
<tr><td>Mezru tarla
Dönüm
15
Hâsılat-ı senevîsi
270 sene 60
230 sene 61
500 Tahminen</td><td colspan="2">Manda öküzü
Çift
1</td><td colspan="2">Sağman inek
Re’s
1
Hâsılat-ı senevîsi
8</td><td>Sağman karakeçi
Re’s
1
“Hâsılat-ı senevîsi
8</td></tr>
<tr><td>Gayri sağman ve erkek keçi
Re’s
10
Hâsılat-ı senevîsi
5</td><td>Gayri sağman manda
Re’s
1</td><td>Sığır erkek manda
Re’s
1</td><td>Merkeb
Re’s
1</td><td>Kuzu
Re’s
1</td><td>Oğlak
Re’s
1</td></tr>
<tr><td colspan="6">Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı
330
070
400
Merkumun dülger ticaretinden bir senede temettuatı</td></tr>
</table>

Erbabı ziraatten idiğü

Vergisi

230

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 3/16

Şa’ir kile 3/12

Siyez kile 3/9

37

267

HANE=4 Numara=1

Kul Mehmed oğlu Hasan Bin Hüseyin’in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 288 sene 60 240 sene 61 568 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sağman manda Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 16	Sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Gayri sağman inek Re’s 1 Hâsılat-ı senevîsi 8
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 320				

Erbabı ziraatten idiğü

Vergisi sene-i sabıkta bir senede

100

Â’şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/8

Şa’ir kile 3/8

Siyez kile 3/9

25

165

HANE=5 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Kambur oğlu Hüseyin Bin Salih’in emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 12 Hâsılat-ı senevîsi 225 sene 60 200 sene 61 425 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Gayri sağman inek Re’s 1
Mecmû’undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı		

225 125 350 Dülger sanayisinden bir senede temettuatı

Erbabı ziraatten idiğü

Vergisi

150

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile 1/12

Şa'ir kile 3/12

Siyez kile 4/12

36

386

HANE=6 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Hacı İsmail oğlu Mahmud Bin İsmail'in emlak ve arazi ve hayvanat ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 24 Hâsılat-ı senevîsi 324 sene 60 286 sene 61 610 Tahminen	Karasığır öküzü Çift 1	Sığır dişi manda Re's 1	Sağman inek Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 8	Sağman manda Re's 1 Hâsılat-ı senevîsi 16
Mecmû'undan sene-i sabıkta bir senede tahminen temettuatı 348				

Merkum nizamiyede 60/

Arazisinin nısfı hali nısfı dahi karyeden

Üvey oğlu ziraat idiğü

Bala vergisi

00

Â'şar ve rüsûmu

Hınte kile __/4

Şa'ir kile 1/4

Siyez kile 1/3

11

11

HANE=7 Numara=1

Karye_i mezbûr sakinesinden Süleyman oğlu İzzet Bin Süleyman'ın emlak ve arazi ve temettuatı

Mezru tarla Dönüm 8 Hâsılat-ı senevîsi 99 sene 60 50 sene 61 149 Tahminen
Merkumun nısfı arazisinden bir senede temettuatı 99

SONUÇ

Osmanlı Devleti, 1840 yılında temettu sayımlarını yaparak ilk temettuat kayıtları tutulmaya başlamıştır. İlk sayımlar çok sağlıklı sonuçlar vermediği için 1844-45 (H. 1260-1261) yıllarında ikinci defa sayım yapılmıştır. Boyabat kazasına ilişkin 03248 numaralı temettuat defteri incelendiğinde Boyabat köylerinin, idari yapısı, sosyo ekonomik yapısı hakkında çok önemli bilgiler ortaya çıkmaktadır. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Başkanlık Osmanlı Arşivi'nde 03248 numaralı 1844-45 (H.1260-1261) tarihli Boyabat köylerine ait temettuat defteri 100 sayfadan oluşmaktadır. Defterin giriş sayfası "Bolu eyaleti mulahagatından Sinop sancağı kazalarından Boyabat kazası kasaba ve köy ahalisinin emlak ve arazi temettuatlarının müfredat defteridir" şeklinde başlamaktadır. Defterdeki yerleşim yerleri Köprücük, Çeke, Yukarı ve Aşağı Köprücük, Börüklü, Karaçayır, Sarıyar, Perşencik, Yılanlı, Elekkozu, Musa köyü, Deregüne, Kasabalı, Konaklıya köyleridir.

Temetuat defterleri şekil itibariyle aynı biçimde ilerlemektedir. Hane numarası, aile reisinin uzun künyesi, ekili (mezru) tarladan dönüm başına aldığı tahmini gelir, ekili olmayan (gayri mezru) tarla miktarı, yetiştirilen büyükbaş ve küçükbaş hayvanların sayısı ve elde edilen gelir miktarı Hanenin bir senede ödeyeceği vergi miktarı, mesleğinin ne olduğu, yapılan ticaretten elde ettiği gelir miktarı gibi kalemlerden oluşmaktadır.

Bu tez çalışması dört kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısımda temettuatların genel özelliklerinden, ikinci kısımda Osmanlı vergi sisteminden, üçüncü kısımda Boyabat'da idari sosyal ve kültürel durumdan bahsedilmiştir. Son olarak da 03248 numaralı temettuat defterinin günümüz Türkçesine çevrilerek Boyabat hakkında bilgiler edinilmiştir.

Boyabat, Tanzimat öncesinde, Kastamonu'ya bağlı bir kadılıktır. Tanzimat'tan sonra, Sinop sancağına bağlı bir nahiye olan Boyabat, daha sonraki değişiklerlerle Sinop sancağına bağlı bir kaza statüsünü almıştır. Günümüz idari yapılanmasında da ilçe konumundadır.

03248 numaralı temettuatta Boyabat'ın 14 köyünde 153 hanesi bulunmaktadır. Temettuatta hane sayısına göre nüfus bakımından incelendiğinde köylerin tahmini 612 kişi hesaplanmaktadır. Hane sayısına göre nüfus bakımından fazla kalabalık olmayan köyler, 4 ile 20 hane arasında değişmektedir. Boyabat'ın en fazla haneye sahip köyü 20 hane ile Karaçayır, en az hanesi olan köyü ise 4 hane ile Çeke ve Kasabalıdır. Nüfus bakımından incelediğinde köylerin tahmini 16 ile 80 kişi arasında değişmektedir.

03248 numaralı temettuat defterinde de tekrar eden isimleri çıkarıldığında 33 farklı isim kullanıldığı anlaşılmaktadır. Alınan vergi (öşür, aşar) cinsi göz önünde bulundurulduğunda halkın Müslüman olduğu anlaşılmaktadır. Gayrimüslim halkla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Bu sebeple kullanılan isimler, genellikle Hz. Peygamberin isimleri, çoçuklarının, torunlarının ve sahabilerin isimleridir. Hanelerde kişilerin kullandıkları isimlerin yanı sıra kullanmış oldukları lakaplar da vardır. Bunlar yapmış oldukları mesleklere (İmam, Kadı), almış oldukları ünvanlara (Molla, Hacı) ve fiziki özelliklerine (Deli, Kör) göre adlandırılmıştır.

03248 numaralı temettuata göre Boyabat'ın köylerinde gelirlere göre en çok gelir 38676 kuruşla Divan-ı Köprücük, 27863 kuruşla Divan-ı Sarıyar; en az geliri 1126 kuruşla Çeke köyü elde etmiştir. Boyabat genelinde 129811 kuruş gelir elde edilmiştir.

03248 numaralı temettuata göre Boyabat'ın köylerine bakıldığında üç çeşit verginin tahsil edildiği görülmektedir. Bunlar vergi-yi mahsusa, âded-i ağnam rüsûmu, â'şar rüsûmu gibi vergilerdir. 03248 numaralı temettuata göre en fazla vergiyi 10714 kuruşla Divan-ı Köprücük, 8188 kuruşla Divan-ı Sarıyar; en az vergiyi 508 kuruşla Perşencik, 614 kuruşla Çeke köyü vermiştir. Boyabat genelinde 37821 kuruş vergi vermişlerdir.

Ülkenin genelinde olduğu gibi Boyabat'ın köylerinde de halk geçimlerini tarım ve hayvancılık gibi faaliyetlerle sağlamışlar. Bundan başka ticaretle uğraşan ve devlet memurluğu kademelerinde bulunan veya emekli olan hane reisleri de bulunmaktadır.

Tarım da ekili alanların yanı sıra ekili olmayan alanlarda vardır. Köylerdeki ürün çeşitliliği fazla değildir. Genellikle arpa, buğday ve mısır tarımı yapıldığı anlaşılmaktadır. Temetuat kayıtlarına göre hanelerin tamamı tarımla uğraşmaktadır. Bu sebeple tarım gelirleri oldukça yüksektir. En fazla tarım gelirini 18071 kuruşla Divan-ı Köprücük; en az geliri de 1483 kuruşla Çeke, 1718 kuruşla Perşencik köyü elde etmiştir. Boyabat genelinde 67123 kuruş tarım geliri elde etmişlerdir.

Boyabatta hayvan çeşitliliği oldukça fazladır. Hayvancılıkta gelir getiren büyükbaş ve küçükbaş hayvanların yanı sıra, taşıma işinde, binek olarak seyehatlerde ve tarımda çift sürmede kullanılan hayvanlar insanların hayatında önemli bir yere sahiptir. Boyabat 14 köyünde 132 baş öküz, 229 baş inek, 124 baş manda, 117 baş dana, 7 baş kısrak, 97 baş merkeb, 765 baş koyun, 639 baş keçi 371 baş kuzu, 226 baş oğlak olmak üzere 2707 baş hayvan bulunmaktadır. Bu hayvanların gelir getirenlerinden sağmal inek 1832 kuruş, koyun 1530 kuruş, kısrak 420 kuruş olmak üzere toplamda yıllık 3782 kuruş gelir elde edilmiştir. Köylerde arıcılık faaliyetleri de gelişmiştir. Boyabat köylerinde 65 adet arı kovanı bulunmaktadır. Bu kovanlardan 195 kuruş gelir elde etmişlerdir.

Bazı köylerdeki hanelerin değirmen (Asiyab) gibi işletmelere sahip oldukları görülmektedir. Temettuat kayıtlarına göre Boyabat köylerinde değirmenlerin yıllık gelirleri 100 ile 8 kuruş arasında değişmektedir. Değirmen gelirlerine bakıkdığında Yukarı Köprücük köyünde 400 kuruş gelir, Karaçayır'da 80 kuruş, Sarıyar'da 120 kuruş, Yılanlı'da 8 kuruş, Kasabalı'da 120 kuruş, toplamda 728 kuruş gelir elde edilmiştir.

Ticaretle uğraşanlar genellikle odun, kömür, çıra, kıran, kasnak ve dülger ticareti ile uğraşmışlardır. Bu işletmeler odun ticaretinde 1166 kuruş, kömürden 3094 kuruş, çıradan 4017 kuruş, kırandan 4374 kuruş, kasnakdan 7959 kuruş, dülgerden 2593 kuruş yıllık gelir elde edilmiştir.

Devlet memurluğu görevinde bulunanlar, Topkapı bekçisi, Mabeyn hademesi, Saltanat kayıkçısı, Kayıkçı reisliği, Saray hademesi, Maliye bekçiliği Mütevelli heyeti gibi görevlerde bulunduklarını anlamaktayız. Ayrıca bu görevlerden emekli

olanlarda kaydedilmiştir. Bu görevlilerden Maliye hademesi 350 kuruş, mütevelli heyetinde bulunanlar statülerine göre 551 ile 3882 kuruş, emekli olanlar statülerine göre 635 ile 3350 kuruş, Sarayı hümayun bekçisi 2641 kuruş, Sarayı hümayun nöbetçi kayıkçısı 2676 kuruş, Topkapı bekçisi 793 ile 932 kuruş, kayıkçı reisi 2667 kuruş arasında yıllık maaş almışlardır.

03248 numaralı temettuata bakıldığında yetim, hasta vb. durumda olup geçimlerini idame ettiremeyenlerden de devlet vergi almamıştır. Ayrıca malvarlığı olmayandan, ailesiyle birlikte kalanlardan, yardımlarla (iane) geçinenlerden, askerde olanlardan, yaşlılardan, bakmakta olduğu yetimleri olanlardan vergi alınmadığı görülmüştür. Bu da soysal devlet anlayışının geliştiğinin göstergesidir. Temettuatlar, emlak (tahrir) çalışmalarından daha ayrıntılı bir şekilde kaydedilmiştir. Bu defterler kaydedildikleri bölgeler hakkında pekçok bilgi içeren özgün kaynaklardır.

KAYNAKLAR

Arşiv Kaynakları

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Başkanlık Osmanlı Arşivi**,** BOA. ML. VRD. TMT. d. 03248.

Diğer Kaynaklar

Acar, M. G. (2003) Osmanlı ile Türkiye Cumhuriyeti Vergi Sisteminin Karşılaştırılması, *Vergi Dünyası Dergisi*, İstanbul.

Adıyeke, N. (2000) Temettuat Sayımları Ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Ankara.

Afyoncu, E. (1999) *Osmanlı Devleti'nde Tahrir Sistemi*, Osmanlı Yayınları, Ankara.

Ağar, S. (2007) Geçmişten Bugüne Mali İdare, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara.

Akdağ, M. (1995) *Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi*, Cem Yayınevi, İstanbul.

Akgündüz, A. (1990) *Osmanlı Kanunnameleri Ve Hukuki Tahlilleri, Osmanlı Hukukuna Giriş Ve Fatih Devri Kanunnameleri*, Fey Vakfı Yayınları, İstanbul.

Akgündüz, A. Öztürk, S. (1999) *Bilinmeyen Osmanlı*, Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.

Akgündüz, A. Öztürk, S. (2000) *Yozgat Temettuat Defterleri*, Yimpaş Yayınları, İstanbul.

Alp, Ö. (2001) *Anayasal İktisat Teorisi Açısından Osmanlı Mali Yapısının Analizi, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan I*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Aslan, A. (2016) *Temettuat Kayıtlarına Göre 19. Yüzyılın Ortalarında Kumanova Kazasında Nüfus, Yerleşim ve Ekonomi* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Barkan, Ö. L. (1943) *Osmanlı imparatorluğu'nda zirai ekonominin hukuki ve zirai esasları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Barkan, Ö. L. (1979) *Tımar*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

Barkan, Ö. L. (1980) *Osmanlı İmparatorluğu'nda Çiftçi Sınıflarının Hukuki Statüsü, Türkiye'de Toprak Meseleleri*, Gözlem Yayınları, İstanbul.

Barkan, Ö. L. (2004) Osmanlı İmparatorluğu Bütçelerine Dair Notlar, *Türk Tarihi Dergisi*, Ankara.

Başoğlu, B. (1972) *Boyabat ve Çevresi Tarihi*, Ayyıldız Matbası, Ankara.

Batmaz, Ş. E. (1999) *İltizam Sisteminin 18. Yüzyıldaki Boyutları*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Becermen C. (2008) *Klasik Dönem Osmanlı Vergi Sistemi ve Vergi Türleri*, Vergi Müfettişleri Derneği Yayınları, Ankara.

Cem, İ. (1974) *Türkiye'de Geri Kalmışlığın Tarihi*, Cem Yayınevi, İstanbul.

Cenbeloğlu, M. (1970) *Sinop İli Yakın Çevre İncelemeleri*, İl Yayınları, Ankara.

Cezar, Y. (1986) *Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi*, Alan Yayınları, İstanbul.

Çakır, B. (2003) *Osmanlı Mukataa Sistemi*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Çakır, C. (2012) *Tanzimat Dönemi Osmanlı Maliyesi*, Küre Yayınları, İstanbul.

Çal, H. (2015) *Boyabat Mezar Taşları*, Boyabat Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara.

Çadırcı, M. (1985) *Osmanlı İmparatorluğunda Eyalet ve Sancaklarda Meclislerin Oluşturulması, Ord. Prof. Yusuf Hikmet Bayur'a Armağan*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Çadırcı, M. (1997) *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Çizakça, M (1999) *İslam Dünyasında ve Batı'da İş Ortaklıkları*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Demir, İ. (1999) *Temettu Defterlerinin Önemi ve Hazırlanış Sebepleri*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Dereli, F. (2010) *Sinop Kuzeyin Hırçın Güzeli Sinope*, Şimal Ajans Yayınları, Sinop.

Devellioğlu, F. (2009) *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.

Divitçioğlu, S. (1981) *Asya Üretim Tarzı ve Osmanlı Toplumu*, Sermet Matbaası, Kırklareli.

Doğan, A. (2014) 1870-1872 Tarihli Ceyb-i Hümâyûn Defterleri'ne Göre Sultan Abdülaziz'in Özel Hazinesinin Durumu, *Turkish Studies Dergisi*, Ankara.

Doğan H. (2017) *Osmanlı Devleti'nde Divani Sistemden Malikâne Sistemine Geçiş Süreci ve Uygulamaları* Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Doğan H. (2018) *Divan-ı Hümayun Nişan Kalemi Defterlerine Göre 18. Yüzyılın İlk Yarısında Kocaeli Sancağı'ndaki Malikâne Mukataalar*, Uluslararası Kocaeli Tarihi ve Kültürü Sempozyumu, Kocaeli.

Edizdoğan, N. (2007) *Kamu Bütçesi*, Ekin Kitabevi, Bursa.

Efe, A. (2009) Osmanlı Devleti'nde Mali Sistem Arayışının Getirdiği Yerel Yönetim Uygulamaları, Muhassıllık Örneği, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, İstanbul.

Ercan, Y. (1991) *Osmanlı'da Gayrimüslimlerin Ödedikleri Vergiler ve Bu Vergilerin Doğurduğu Sosyal Sonuçlar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Erdem, A. (2020) Boyabat Köylerinde Geleneksel Kandil Evler Ve Koruma Sorunları, *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, Ankara.

Erdoğan M. (2017) *Sivas Eyaleti Yıldızeli Kazası Yıldız Karyesine Ait 14945 Nolu Temettuat Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi* Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.

Eroğlu O. (2012) Osmanlı Devleti'nin Son Dönemlerinden Cumhuriyet'in İlk Yıllarına Kamu Maliyesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Zonguldak.

Eser, E. (2006) Boyabat Kalesi, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sivas.

Evci T. (2009) *Tanzimat Döneminde Edirne (1839-1908)* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Genç, M. (1975) *Osmanlı Maliyesinde Malikâne Sistemi*, Türk İktisat Tarihi Semineri, Ankara.

Genç, M. (2000) *İltizam*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Genç, M. (2003) *Malikâne*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Giray, F. (2010) *Maliye Tarihi*, Ezgi Yayınları, Bursa.

Gül, K. F. (2008) *10597 Numaralı Temettuat Defterine Göre Yalvaç Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı* Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Isparta.

Güran, T. (1998) *19.Yüzyıl Osmanlı Tarımı*, Eren Yayıncılık, İstanbul.

Güran, T. (2000) *19.Yüzyıl Temettuat Tahrirleri*, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.

İnalcık, H. (1964) Tanzimat'ın Uygulanması ve Sosyal Tepkiler, *Belleten Dergisi,* Ankara.

İnalcık, H. (2001) *Kanunname*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

İnalcık, H. (2003) *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

İnalcık, H. (2009) *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yayınları, İstanbul.

Karamürsel, Z. (1989) *Osmanlı Mali Tarihi Hakkında Tetkikler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Kaya P. H. (2021) Tanzimat Reformunun Osmanlı Devleti'nin İdari ve Mali Yapısına Etkisi, Muhassıllık Teşkilatı Örneği, *Sayıştay Dergisi,* Ankara.

Kazıcı, Z. (2003) *Osmanlı'da Vergi Sistemi*, Bilge Yayıncılık, İstanbul.

Kazıcı, Z. (2012) *İslam Medeniyetleri ve Müesseseleri Tarihi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, İstanbul.

Kenanoğlu, M. M. (2005) *Miri Arazi*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Kılıçbay, M. A. (1985) *Feodalite ve Klasik Dönem Osmanlı Üretim Tarzı*, Teori Yayınları, Ankara.

Kuruca, N. (2009) Tahrir Defterlerine Göre Boyovası / Boyabat Kazasının 16. Yüzyıl Başlarında İktisadî ve Sosyal Durumu, *Erdem Dergisi*, Ankara.

Küçükkalay, M. Çetinkaya A. (2002) *Osmanlı Vergi Sistemi ve Bir Vergi Tahsil Yöntemi Olarak İltizam,* Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Kütükoğlu, M. (1982) II. Mahmud Devri Redif-i Asâkir-i Mansûre, *Tarih Enstitüsü Dergisi,* İstanbul.

Kütükoğlu, M. (1987) 1826 Düzenlemesinden Sonra İzmir İhtisab Nezâreti, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, İstanbul.

Kütükoğlu, M. (1995) *Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Kütükoğlu, M. (1999) *Osmanlı İktisadî Yapısı*, Ircıca Yayınları, İstanbul.

Kütükoğlu, M. (2007) *19.yy. Ortalarında Tavas Kazası*, Elif Kitapevi Milenyum Yayınları, İstanbul.

Lütfi, A. (1999) *Vakanüvîs Ahmed Lûtfî Efendi Tarihi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Mantran, R. (1995) *16.-18. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu,* Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Mutluer, M. K. (2003) *Kamu Maliyesi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Orhonlu, C. (1988) *Hazine*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Ortaylı, İ. (2011) *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Öner, E. (2005) *Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Döneminde Malî İdare*, Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Öz, M. (2005) *Kanun-ı Kadîmin Peşinde Osmanlı'da Çözülme ve Gelenekçi Yorumları,* Dergâh Yayınları, İstanbul.

Özçelik, İ. (2014) *Devlet-i Aliyye'nin Kamusal Düzeni ve Kurumları*, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.

Özdemir, A. (2005) *Keçiborlu Kazasının Sosyal ve Ekonomik Durumu***,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Özdemir, A. K. (2005) Osmanlı Vergi Düzeninde Temettuat Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Kütahya.

Özdemir, C. (2007) *Sinop'un Toplumsal Yapısı* Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Özdemir, H. (2001) *Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi*, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul.

Özkaya, Y. (1978) 18.Yüzyılın İlk Yarısında Yerli Ailelerin Âyânlıkları Ele Geçirişleri ve Büyük Hânedanlıkların Kuruluşu, *Belleten Dergisi,* Ankara.

Özkaya, Y. (2010) *18. Yüzyılda Osmanlı Toplumu*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Öztürk, S. (2003) Türkiye'de Temettuat Çalışmaları, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, İstanbul.

Özvar, E. (2003) *Osmanlı Maliyesinde Malikâne Uygulaması*, Kitapevi Yayınları, İstanbul.

Pamuk, Ş. (1988) *Osmanlı Türkiye İktisadi Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Pamuk, Ş. (2013) *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Parlak, M. Parlak, Z. (2012) Osmanlı Mali Sistemi ve Divan-ı Muhasebata Giden Yol, *Sayıştay Dergisi*, Ankara.

Ramsay, W. M. (1960) *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Çev. Mihri Pektaş, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul.

Sahillioğlu, H. (1967) *Sıvış Yılı Buhranları*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, İstanbul.

Sahillioğlu, H. (1989) *Akçe,* Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Sahillioğlu, H. (1991) *Avarız,* Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Sahillioğlu, H. (1993) *Ceyb-i Hümâyun*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türk Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.

Sayın, A. V. (1999) *Tekâlifi Kavaidi, Osmanlı Vergi Sistemi*, Maliye Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Sayın, A. V. (2000) *Osmanlı Maliye Tarihi*, Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Serin, M. (1998) *Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuât Defterleri*, Başbakanlık I. Arşiv Şurası, Ankara.

Sümer, F. (1985) *Oğuzlar Türkmenler Tarihleri, Boy Teşkilatı Destanları*, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları, İstanbul.

Şahin, Y. (2012) *19.yy Büyükçekmece'sinin Temettuat Defterine Göre Sosyo-Ekonomik Durumu* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şener, A. (1990) *Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi*, İşaret Yayınları, İstanbul.

Tabakoğlu, A. (1985) *Gerileme Dönemine Girilirken Osmanlı Maliyesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Tabakoğlu, A. (2000) *Türk İktisat Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Tabakoğlu, A. (2002) *Klasik Dönemde Osmanlı Ekonomisi*, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Temel, R. İğneci, N. (2016) *1844 Tarihli Temetuat Defterlerine Göre Yozgat İlinde Vergi Mükellefleri ve Mükellefiyet Kaynakları*, Bozok Üniversite Yayınları, Yozgat.

Tanör, B. (1996) *Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri*, Afa Yayınları, İstanbul.

Terzi, A. (2000) *Hazine-i Hassa Nezareti*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Timur, T. (1989) *Osmanlı Çalışmaları, İlkel Feodalizmden Yarı Sömürge Ekonomisi,* İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.

Timur, T. (1994) *Osmanlı Toplumsal Düzeni*, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.

Tosuner, M. (1989) *1980 Sonrası Türk Vergi Sisteminin Yapısı ve Gelişimi,* Bayraklı Matbaacılık, İzmir.

Turan, R. (2001) *Kastamonu'nun Türkler Tarafından Fethi ve İskânı*, Kastamonu Valiliği Kültür Sempozyumu, Kastamonu.

Türkay, C. (2001) *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İşaret Yayınları, İstanbul.

Uzun, A. (2006) *İstanbul'un İaşesinde Devletin Rolü, Ondalık Ağnam Uygulaması,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Uzunçarşılı, İ. H. (1978) Osmanlı Devleti Maliyesinin Kuruluşu ve Osmanlı Devleti İç Hazinesi, *Belleten Dergisi,* Ankara.

Uzunçarşılı, İ. H. (1984) *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı,* Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988) *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Ünal, M. A. (1991) 16.yy. Sonlarında Bir İltizam Sözleşmesi, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, İzmir.

Ünal, M. A. (1997) *Osmanlı Müesseseleri Tarihi,* Fakülte Kitapevi Yayınları, Isparta.

Üstün F. (2008) *Tarihsel Kaynaklara Göre Sinop Şehrinin Fiziksel Gelişimi, Antik Dönemden 19. Yy. Sonuna Kadar* Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Valey, A. D. (1978) *Türkiye Maliye Tarihi,* Maliye Tetkik Kurulu Yayınları, Ankara.

Yaman, T. M. (1940) *Osmanlı İmparatorluğu Mülkî İdaresinde Avrupalılaşma Hakkında Bir Kalem Tecrübesi,* Takvimi Vekayi Koleksiyonları, İstanbul.

Yılmaz, Ö. (2014) *Tanzimat Döneminde Osmanlı Taşra İdare Meclisleri*, History Studies, Ankara.

Yılmaz, R. (2018) *852, 853, 854 Numaralı Nüfus Defterlerġne Göre Boyabat Nüfusu* Yüksek Lisans Tezi, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinop.

Yılmaz, Y. (2019) *Osmanlı Devleti'nde Vergi Sistemi ve Vergi Denetimi*, Vergi Raporu, Ankara.

Yurtseven, A. (2013) XIX. Yüzyılın Ortalarında Boyabat Kazası Köylerinin Sosyal Durumu, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Ankara.

Zabun, Z. (2013) *Sivas 1844-1845 Temettüat Defterleri*, Buruciye Yayınları, Sivas

Zeyrek, A. G. (2013) *Boyabat İlçe Analizi*, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı, Kastamonu.

SÖZLÜK

Â'şar : Öşürler, toprak ürünlerinin vergileri…

Asiyab : Değirmen…

Bâlâ :Yüksek, yüce…

Erbab : Maharet sahibi, elinden iyi iş çıkan kimse. Bir işin ehli…

Esb : At, beygir…

Ferik : Osmanlı Devleti'nde bir askeri rütbe…

Ganem : Koyun…

Gayr-i mezru : Ekilmemiş, açılmamış toprak…

Hâsılat-ı senevîsi : Senelik kazançlar, yıllık gelirler…

Hattabcı : Oduncu. Odun satan…

Hınta : Buğday…

İ'ta eylemek : Vermek, Ödemek…

İrade-i seniyye : Osmanlı Devleti'nde özel veya resmî bir iş hakkında verilen pâdişah emri…

Karye : Köy. Nâhiyeden küçük olan, insanlarla meskun yer…

Kaza : İlçe…

Kıt'a : Kısım, parça…

Kile : Ölçek. Tahıllar için kullanılan bir ölçü…

Mecmû : Bir araya getirilmiş, toplanmış, bütün, hep…

Merkum : Yazılmış. Adı geçmiş. Rakamla söylenmiş. Sayılmış…

Meşrut : Şartlı. Şart ile bağlı…

Mezbûr : Adı geçen, İsmi yukarıda geçen…

Mezru : Ekili toprak…

Muhassıl : Husule getiren, hâsıl eden… Meydana getiren…

Mutasarrıf : İdare eden, çekip çeviren…

Müstakil : Başlı başına, bağımsız…

Mütevelli : Bir vakfın idaresine memur edilmiş kimse…

Pare : Cüz, parça, kesinti…

Rûsum : Resimler, şekiller, âdetler, vergiler, gümrükler, gümrük vergisi…

Sene-i sabık : Önceki, geçen, geçmiş sene...

Siyez **:** Bir çeşit buğday…

Şa'ir **:** Arpa…

Tahrir **:** Yazmak, yazılmak, kaydetmek…

Temettuat **:** Kârlar, kazançlar, faydalar…

Yekûn **:** Toptan hepsi, netice, toplam…

EKLER

EKLER

EK-1: Boyabat İlçesi Genel Görünüm

EK-2: Boyabat Köy Haritası

EK-3: Tarihi Boyabat Kalesi

EK-4: Salar Köyü Tarihi Kaya Mezarları

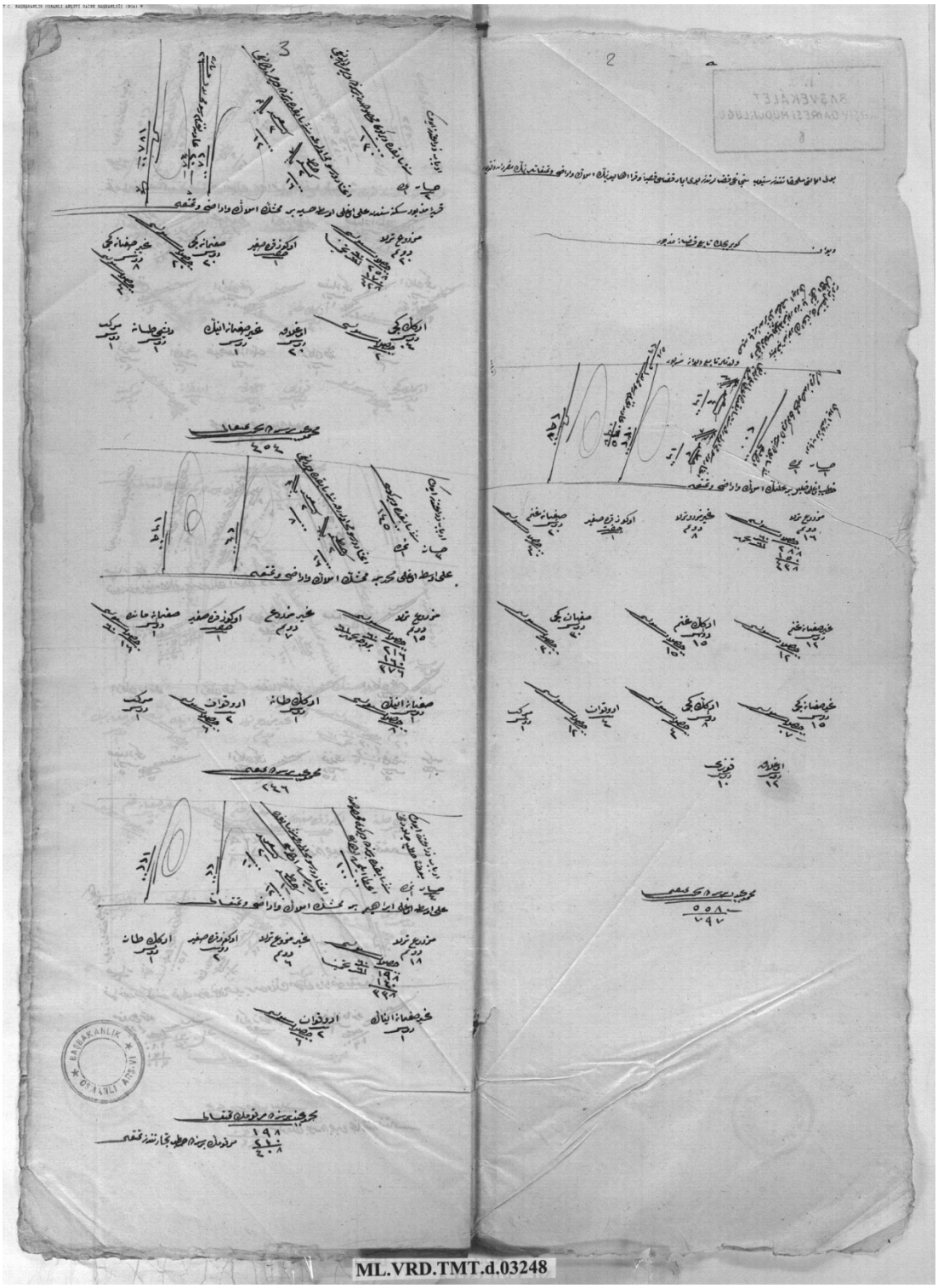
EK-5: Tarihi Boyabat Beyazıd Camii

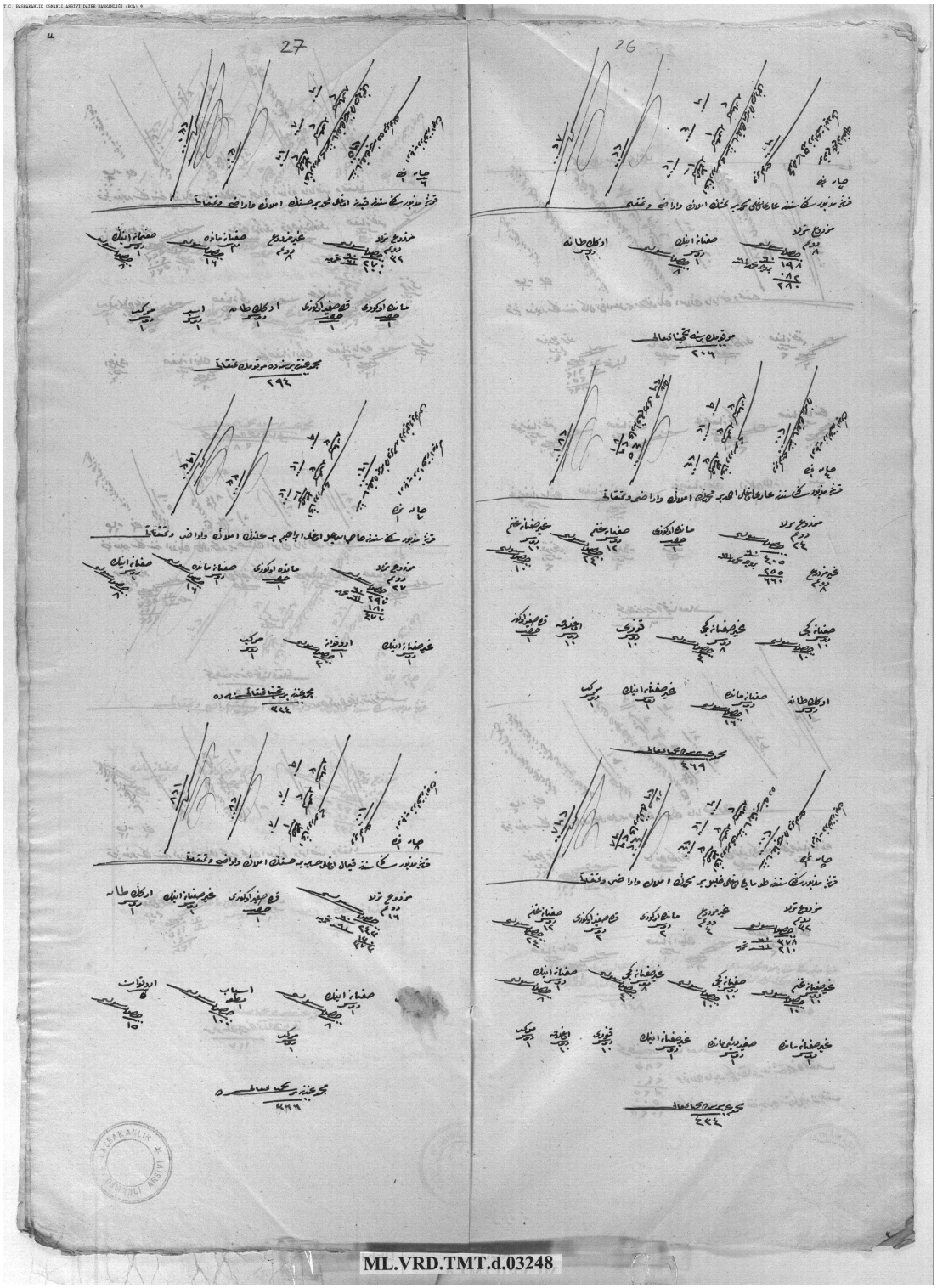
EK-6: Tarihi Boyabat Evleri

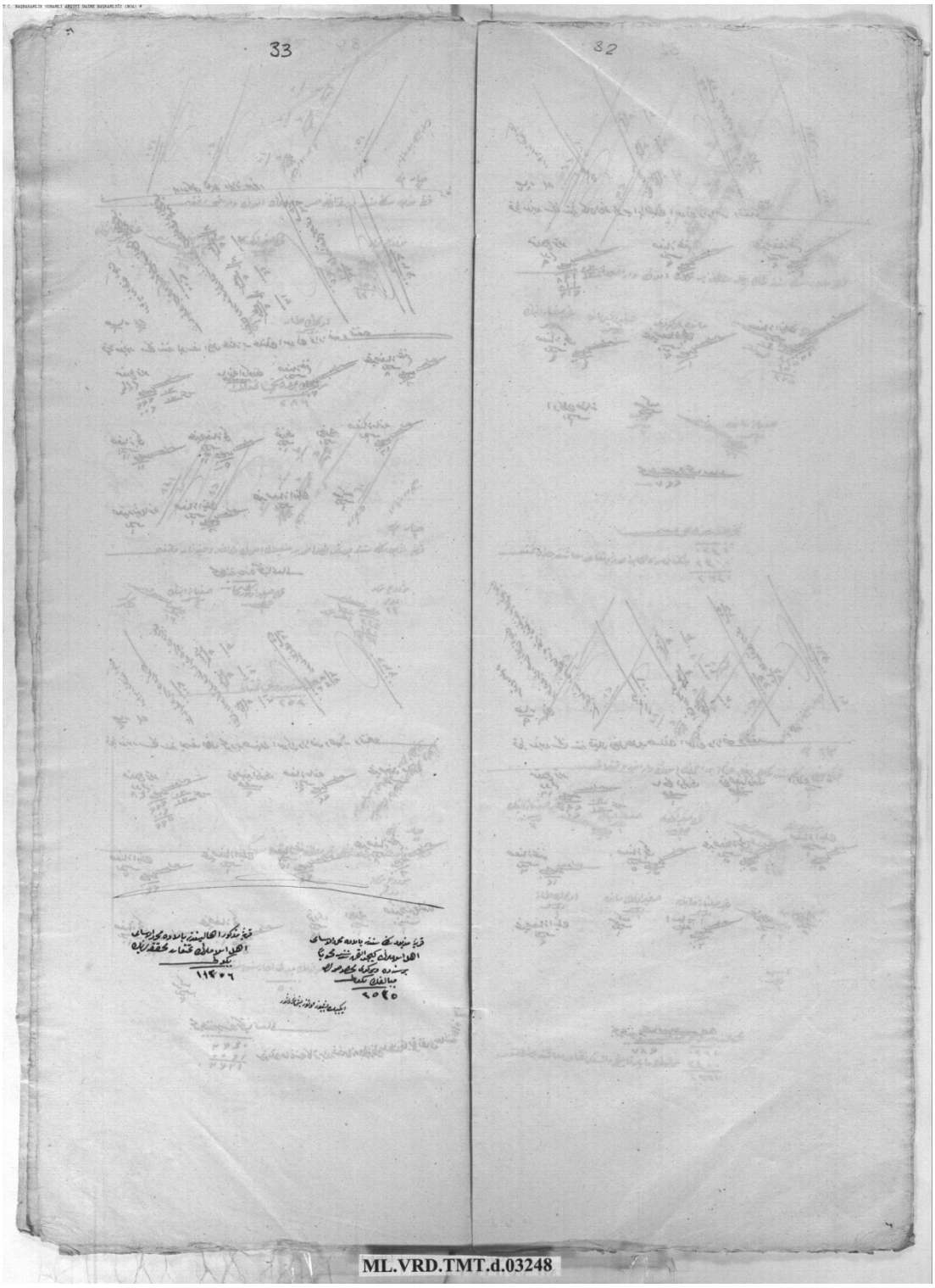
EK-7: 03248 nolu temettuat defteri 2 ve 3. Sayfası

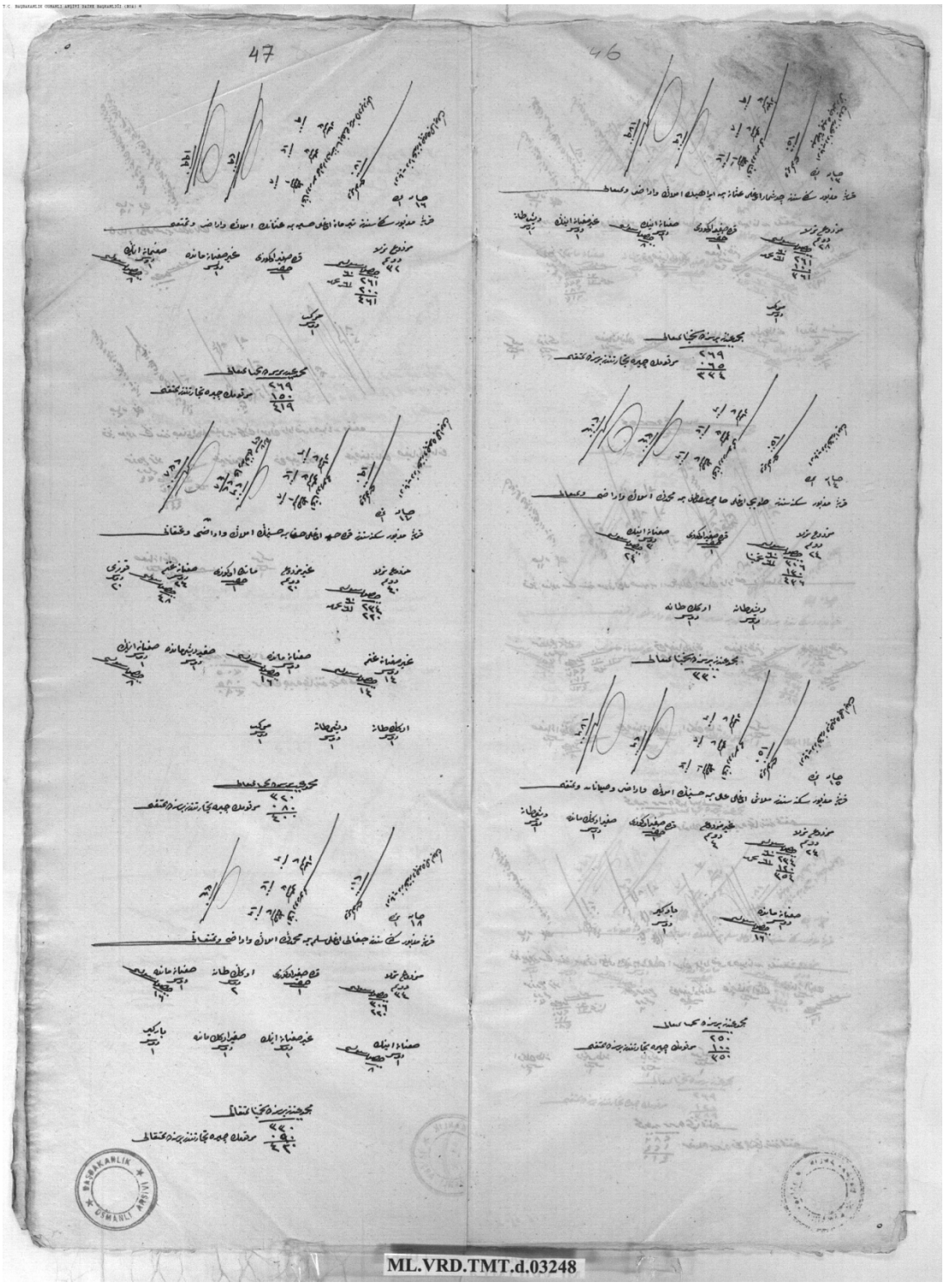
EK-8: 03248 nolu temettuat defteri 26 ve 27. Sayfası

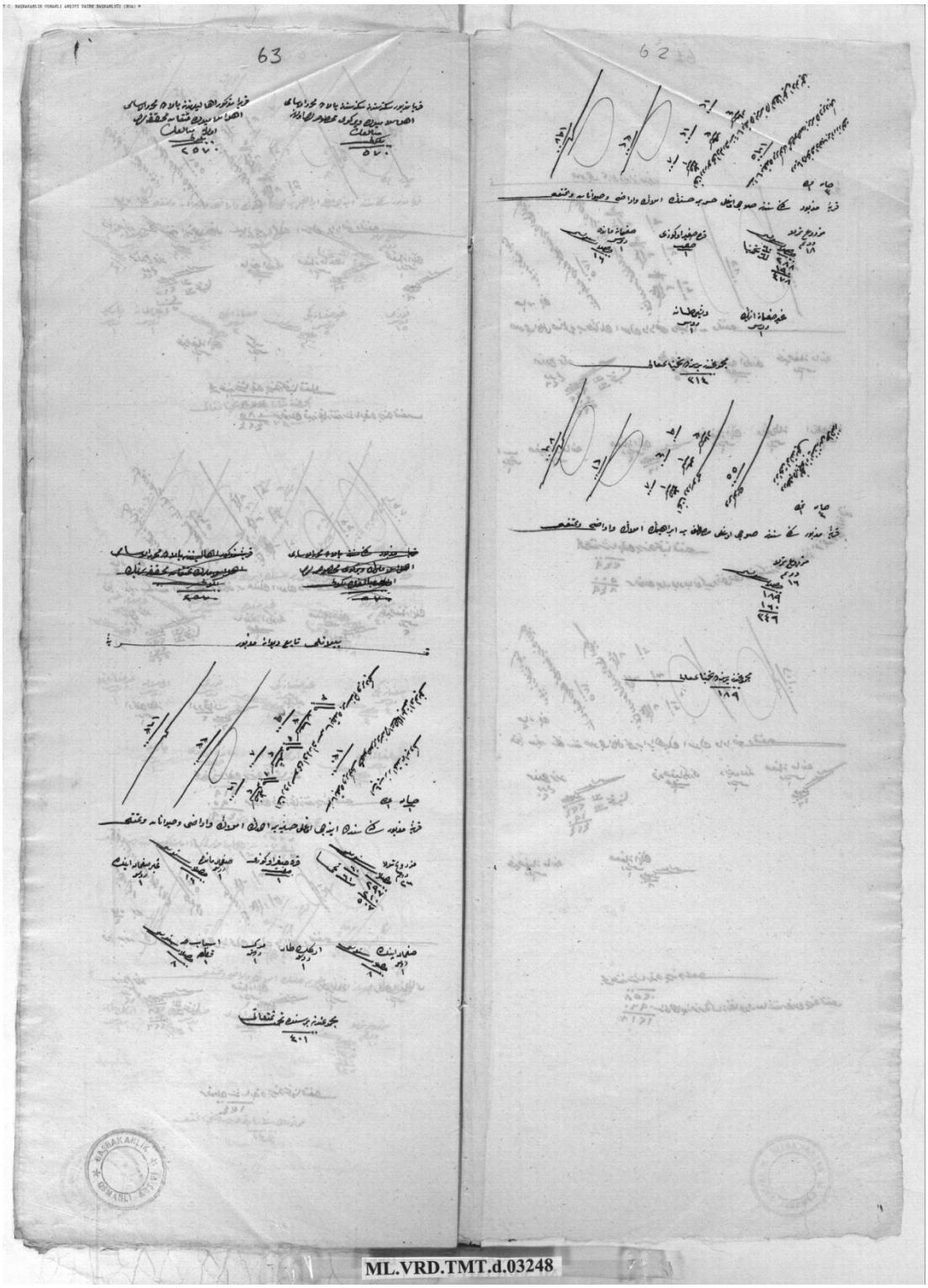
EK-9: 03248 nolu temettuat defteri 32 ve 33. Sayfası

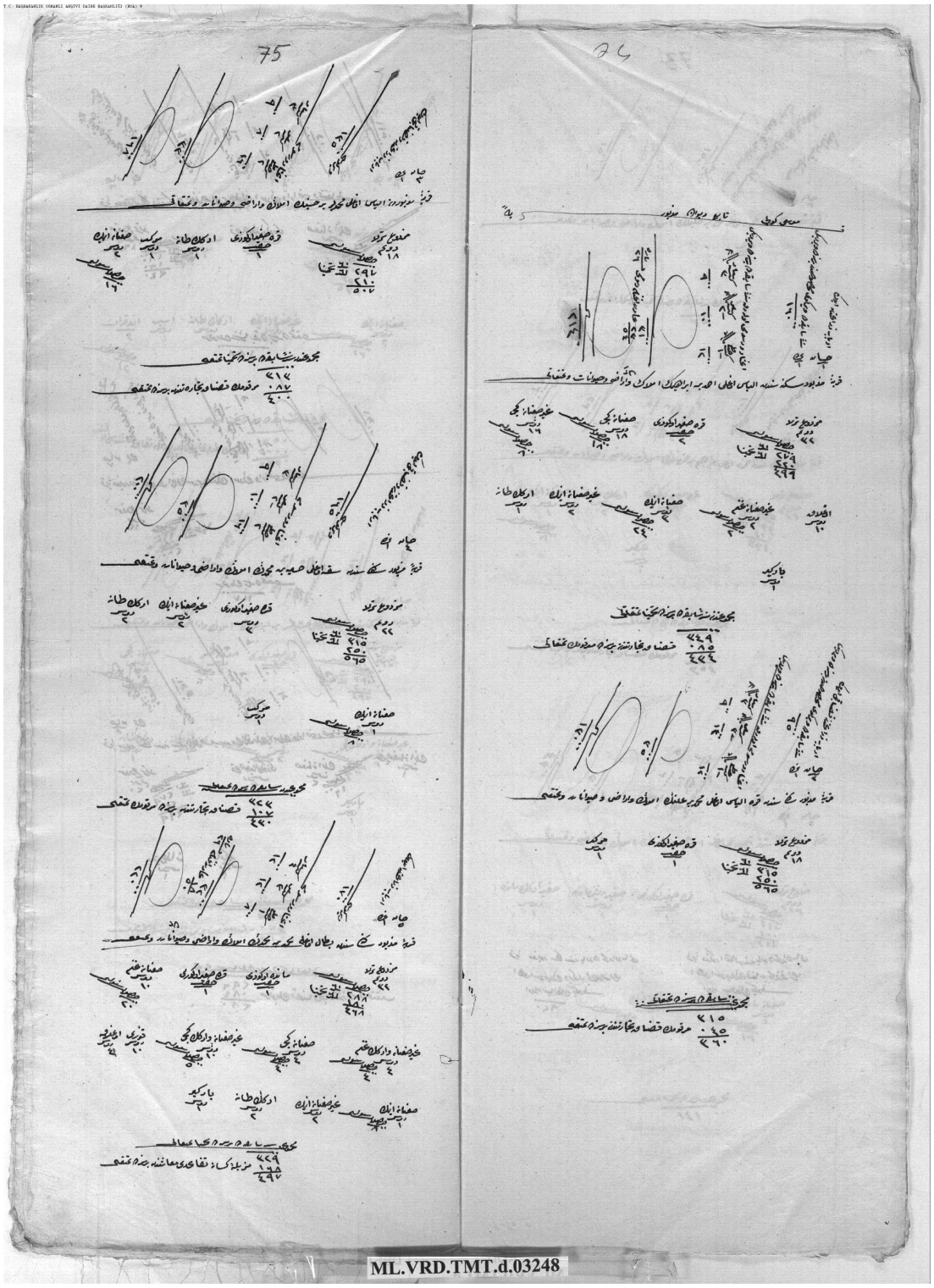
EK-10: 03248 nolu temettuat defteri 46 ve 47. Sayfası

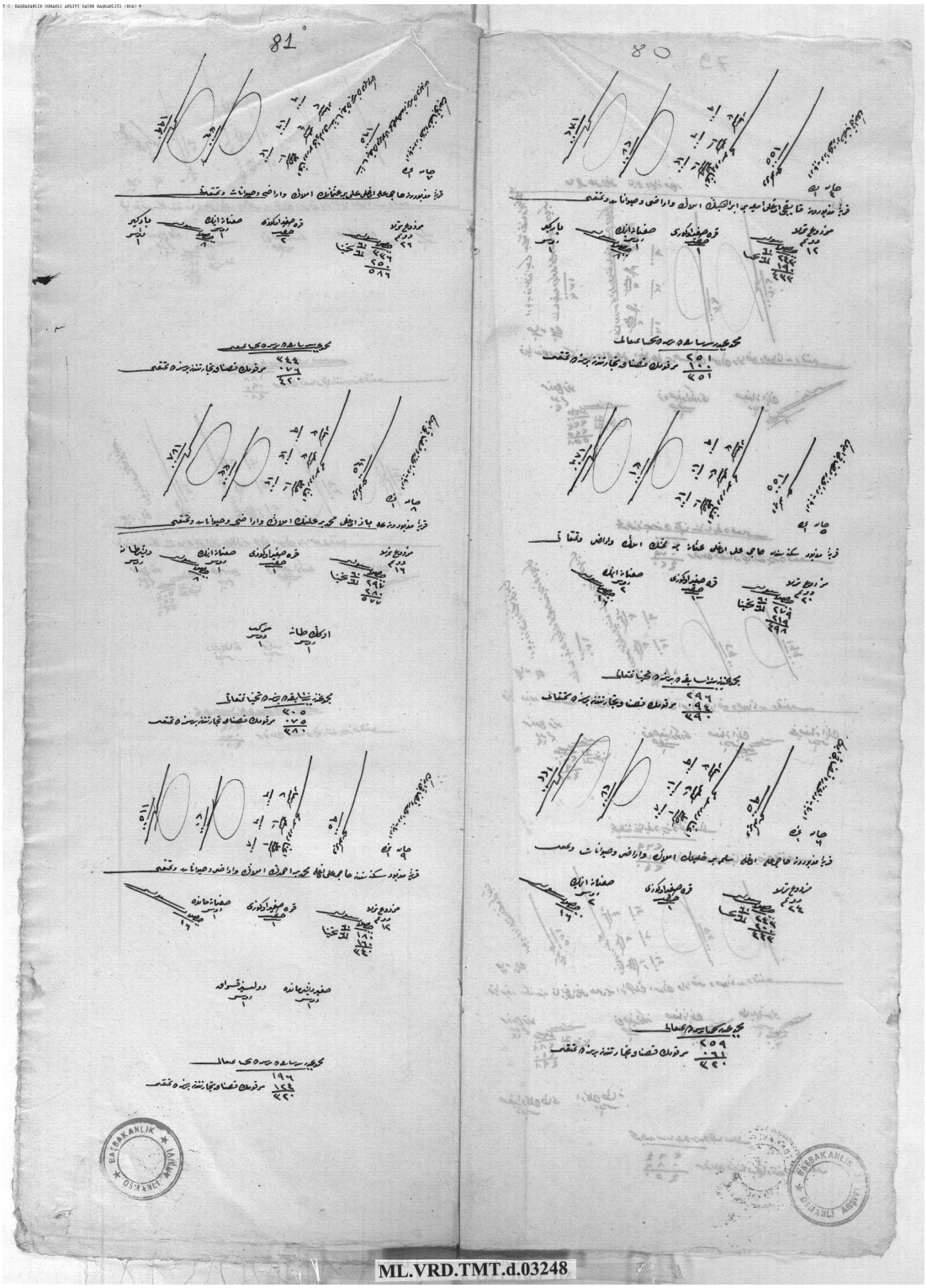
EK-11: 03248 nolu temettuat defteri 62 ve 63. Sayfası

EK-12: 03248 nolu temettuat defteri 74 ve 75. Sayfası

EK-13: 03248 nolu temettuat defteri 80 ve 81. Sayfası

EK-14: 03248 nolu temettuat defteri 90 ve 91. Sayfası

